חסידות · ברסלב

שיחות הר"ן

רבי נחמן מברסלב

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שיחות הר"ן

רבי נחמן מברסלב

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שיחות-הרן/

הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 8
פרק ב 8
פרק ג 8
פרק ד 9
פרק ה 10
פרק ו 11
פרק ז 12
פרק ח 13
פרק ט 13
פרק י 13
פרק יא 13
פרק יב 14
פרק יג 15
פרק יד 15
פרק טו 15
פרק טז 16
פרק יז 16
פרק יח 17
פרק יט 17
פרק כ 18
פרק כא 18
פרק כב 18
פרק כג 19
פרק כד 19
פרק כה 20
פרק כו 21
פרק כז 22
פרק כח 23
פרק כט 23
פרק ל 23
פרק לא 24
פרק לב 25
פרק לג 27
פרק לד 27
פרק לה 27
פרק לו 28
פרק לז 28
פרק לח 28
פרק לט 28
פרק מ 29
פרק מא 32
פרק מב 32
פרק מג 33
פרק מד 33
פרק מה 34
פרק מו 34
פרק מז 34
פרק מח 35
פרק מט 36
פרק נ 36
פרק נא 39
פרק נב 41
פרק נג 42
פרק נד 42
פרק נה 42
פרק נו 43
פרק נז 43
פרק נח 44
פרק נט 44
פרק ס 44
פרק סא 46
פרק סב 46

פרק סג 47
פרק סד 48
פרק סה 48
פרק סו 49
פרק סז 49
פרק סח 50
פרק סט 50
פרק ע 51
פרק עא 51
פרק עב 51
פרק עג 52
פרק עד 52
פרק עה 53
פרק עו 55
פרק עז 57
פרק עח 58
פרק עט 59
פרק פ 60
פרק פא 60
פרק פב 61
פרק פג 61
פרק פד 62
פרק פה 63
פרק פו 63
פרק פז 64
פרק פח 66
פרק פט 66
פרק צ 69
פרק צא 69
פרק צב 70
פרק צג 71
פרק צד 72
פרק צה 72
פרק צו 73
פרק צז 75
פרק צח 75
פרק צט 76
פרק ק 77
פרק קא 77
פרק קב 77
פרק קג 79
פרק קד 80
פרק קה 80
פרק קו 80
פרק קז 81
פרק קח 81
פרק קט 82
פרק קי 82
פרק קיא 82
פרק קיב 82
פרק קיג 83
פרק קיד 83
פרק קטו 83
פרק קטז 84
פרק קיז 84
פרק קיח 85
פרק קיט 85
פרק קכ 86
פרק קכא 87
פרק קכב 88
פרק קכג 88
פרק קכד 89
פרק קכה 90
פרק קכו 90

פרק קכז 91
פרק קכח 91
פרק קכט 91
פרק קל 92
פרק קלא 92
פרק קלב 93
פרק קלג 94
פרק קלד 94
פרק קלה 95
פרק קלו 95
פרק קלז 96
פרק קלח 96
פרק קלט 97
פרק קמ 97
פרק קמא 98
פרק קמב 101
פרק קמג 102
פרק קמד 103
פרק קמה 103
פרק קמו 104
פרק קמז 105
פרק קמח 105
פרק קמט 105
פרק קנ 107
פרק קנא 107
פרק קנב 109
פרק קנג 109
פרק קנד 112
פרק קנה 112
פרק קנו 113
פרק קנז 114
פרק קנח 114
פרק קנט 114
פרק קס 115
פרק קסא 115
פרק קסב 116
פרק קסג 116
פרק קסד 117
פרק קסה 117
פרק קסו 118
פרק קסז 118
פרק קסח 118
פרק קסט 119
פרק קע 119
פרק קעא 119
פרק קעב 120
פרק קעג 120
פרק קעד 121
פרק קעה 122
פרק קעו 123
פרק קעז 123
פרק קעח 123
פרק קעט 123
פרק קפ 124
פרק קפא 124
פרק קפב 125
פרק קפג 125
פרק קפד 125
פרק קפה 126
פרק קפו 128
פרק קפז 128
פרק קפח 129
פרק קפט 130
פרק קצ 130

פרק קצא 131
פרק קצב 131
פרק קצג 131
פרק קצד 132
פרק קצה 132
פרק קצו 133
פרק קצז 134
פרק קצח 135
פרק קצט 135
פרק ר 135
פרק רא 135
פרק רב 135
פרק רג 136
פרק רד 136
פרק רה 137
פרק רו 137
פרק רז 137
פרק רח 137
פרק רט 138
פרק רי 138
פרק ריא 138
פרק ריב 139
פרק ריג 140
פרק ריד 140
פרק רטו 140
פרק רטז 140
פרק ריז 141
פרק ריח 143
פרק ריט 143
פרק רכ 144
פרק רכא 145
פרק רכב 145
פרק רכג 145
פרק רכד 146
פרק רכה 146
פרק רכו 147
פרק רכז 147
פרק רכח 147
פרק רכט 148
פרק רל 148
פרק רלא 148
פרק רלב 149
פרק רלג 149
פרק רלד 150
פרק רלה 151
פרק רלו 152
פרק רלז 152
פרק רלח 153
פרק רלט 153
פרק רמ 154
פרק רמא 154
פרק רמב 154
פרק רמג 155
פרק רמד 155
פרק רמה 155
פרק רמו 156
פרק רמז 156
פרק רמח 157
פרק רמט 157
פרק רנ 158
פרק רנא 158
פרק רנב 159
פרק רנג 159
פרק רנד 159

פרק רנה 160
פרק רנו 160
פרק רנז 160
פרק רנח 160
פרק רנט 161
פרק רס 161
פרק רסא 162
פרק רסב 164
פרק רסג 164
פרק רסד 165
פרק רסה 165
פרק רסו 165
פרק רסז 166
פרק רסח 166
פרק רסט 166
פרק רע 166
פרק רעא 167
פרק רעב 167
פרק רעג 167
פרק רעד 168
פרק רעה 168
פרק רעו 169
פרק רעז 169
פרק רעח 169
פרק רעט 170
פרק רפ 170
פרק רפא 170
פרק רפב 171
פרק רפג 171
פרק רפד 171
פרק רפה 172
פרק רפו 172
פרק רפז 173
פרק רפח 173
פרק רפט 173
פרק רצ 174
פרק רצא 174
פרק רצב 174
פרק רצג 174
פרק רצד 175
פרק רצה 175
פרק רצו 175
פרק רצז 175
פרק רצח 176
פרק רצט 176
פרק ש 176
פרק שא 177
פרק שב 177
פרק שג 177
פרק שד 177
פרק שה 178
פרק שו 178
פרק שז 178
פרק שח 179

פרק א

א כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָּדוֹל ה' וַאֲדוֹנֵינוּ מִכָּל אֱלֹקִים (תְּהִלִּים קלה).

ב דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה אָמַר: "כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי", "אֲנִי יָדַעְתִּי" דַּיְקָא, כִּי גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר לַחֲבֵרוֹ, וַאֲפִלּוּ לְעַצְמוֹ אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר מִיּוֹם לְיוֹם לְפִי מַה שֶּׁמַּזְרִיחַ לוֹ וּמְתְנוֹצֵץ לוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם – אֵינוֹ יָכוֹל לְסַפֵּר לְעַצְמוֹ לְיוֹם שֵׁנִי הַזְּרִיחָה וְהַהִתְנוֹצְצוּת שֶׁל גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁהָיָה לוֹ אֶתְמוֹל. וְעַל־כֵּן אָמַר: "כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי", "אֲנִי יָדַעְתִּי" דַּיְקָא, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כְּלָל.

ג וְאָמַר: שֶׁמַּה שֶּׁכָּתוּב אַחֲרָיו: "כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ" וְכוּ', הוּא עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי וְרָחוֹק לְגַמְרֵי מִמֶּשֶׁבַח "כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי".

ד כִּי כַּוָּנָתוֹ בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים "כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי" אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כְּלָל, וְהוּא גָּבוֹהַּ מְאֹד מְאֹד, גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ, מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לַפֶּה לְסַפֵּר, רַק אֲנִי יָדַעְתִּי דַּיְקָא כַּנַ"ל.

ה וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (א קג:): "נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ" – 'כָּל חַד לְפוּם מַה דְּמִשַּׁעַר בְּלִבֵּהּ' [כל אחד כפי מה שמשער בליבו] (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר)

פרק ב

א טוֹב מְאֹד לְהַשְׁלִיךְ עַצְמוֹ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִסְמֹךְ עָלָיו.

ב וְדַרְכִּי, כְּשֶׁבָּא הַיּוֹם אֲנִי מוֹסֵר כָּל הַתְּנוּעוֹת שֶׁלִּי וְשֶׁל בָּנַי וְהַתְּלוּיִים בִּי עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה טוֹב מְאֹד. גַּם אֲזַי אֵין צָרִיךְ לְדְאֹג וְלַחְשֹׁב כְּלָל אִם מִתְנַהֵג כָּרָאוּי אִם לָאו, מֵאַחַר שֶׁסּוֹמֵךְ עָלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם הוּא יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בְּעִנְיָן אַחֵר – הוּא מְרֻצֶּה לְהִתְנַהֵג בְּעִנְיָן אַחֵר כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג וְכֵן כְּשֶׁמַּגִּיעַ שַׁבָּת אוֹ יוֹם־טוֹב, אֲזַי אֲנִי מוֹסֵר כָּל הַהִתְנַהֲגוּת וְכָל הָעִנְיָנִים וְהַתְּנוּעוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַשַּׁבָּת אוֹ הַיּוֹם־טוֹב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וַאֲזַי אֵיךְ שֶׁמִּתְנַהֵג בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת וְיוֹם־טוֹב שׁוּב אֵינוֹ חוֹשֵׁב וְחוֹשֵׁשׁ כְּלָל שֶׁמָּא לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּהַנְהָגַת קְדֻשַּׁת אוֹתוֹ הַיּוֹם, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר מָסַר הַכֹּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְסָמַךְ עָלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד.

פרק ג

א הַפְלִיג מְאֹד בְּגֻדֻּלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב.

ב וְאָמַר: כִּי לְגֻדֻּלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֵין שִׁעוּר, כִּי נַעֲשִׂים דְּבָרִים נוֹרָאִים בָּעוֹלָם, נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד וְאֵין יוֹדְעִים כְּלָל. הַיְנוּ שֶׁעֲדַיִן אֵין יוֹדְעִים שׁוּם יְדִיעָה כְּלָל כְּלָל לֹא.

ג וְגַם מַה שֶּׁמּוּבָא "כִּי תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע", הַיְנוּ גַּם־כֵּן אֲצֶל כָּל יְדִיעָה וִידִיעָה, הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּגִּיעִין לְהַתַּכְלִית שֶׁל הַיְדִיעָה דְּהַיְנוּ "לֹא נֵדַע", אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן אֵין זֶה הַתַּכְלִית. כִּי זֶה הַתַּכְלִית הוּא רַק בְּאוֹתָהּ הַיְדִיעָה, אֲבָל בְּהַיְדִיעָה הַגְּבוֹהָה מִמֶּנָּה עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל בָּהּ כְּלָל, וְכֵן לְמַעְלָה מַעְלָה.

ד נִמְצָא שֶׁלְּעוֹלָם אֵין יוֹדְעִין כְּלָל כְּלָל לֹא, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין זֶה הַתַּכְלִית, כִּי עֲדַיִן לֹא הִתְחִיל כְּלָל לֵידַע בַּיְדִיעוֹת שֶׁלְּמַעְלָה מִזֹּאת הַיְדִיעָה שֶׁהִגִּיעַ בָּהּ אֶל הַתַּכְלִית שֶׁלֹּא נֵדַע וְכוּ'.

ה גַּם הִפְלִיג מְאֹד בְּגֹדֶל מַעֲלַת הַתְּשׁוּבָה.

ו וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁנּוֹפְלִים מְאֹד ח"ו, וְכָל אֶחָד נָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לְיֵאָשׁ עַצְמוֹ. כִּי תְּשׁוּבָה גְּבוֹהַּ לְמַעְלָה מִן הַתּוֹרָה, עַל־כֵּן אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם!

ז כִּי אִם יִזְכֶּה יִהְיוּ נַעֲשִׂין מַעֲוֹנוֹתָיו עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (יוֹמָא פו:): שְׁנִתְהַפְּכִין הָעֲוֹנוֹת לְזְכֻיּוֹת. וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת. רַק הַכְּלָל: שֶׁמִּכָּל הַנְּפִילוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁבָּעוֹלָם רַחֲמָנָא לִצְלָן יְכוֹלִים לַחֲזֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּנָקֵל, כִּי לְגַדְלָתוֹ אֵין חֵקֶר. וְהָעִקָּר שֶׁהַכֹּל תְּלוּי בּוֹ: שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְיֻאָשׁ עַצְמוֹ מִלְּצַעֵק אֶל ה' וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

פרק ד

א עַכְשָׁו בָּעִתִּים הַלָּלוּ, קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה מָעוֹת לְאִישׁ כָּשֵׁר. כִּי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ יְרִידָה גְּדוֹלָה מְאֹד, ח"ו, עַד שֶׁיַּשִּׂיג מָעוֹת. וַאֲפִלּוּ אַחַר הַיְרִידָה ח"ו מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עֲדַיִן לָאוּ כָּל אֶחָד מַשִּׂיג מָעוֹת. כִּי גַּם הָרְשָׁעִים וְקַלֵּי עוֹלָם לָאוּ כָּל אֶחָד מַשִּׂיג מָעוֹת. אֲבָל אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, רָחוֹק מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עֲשִׁירוּת.

ב כִּי דַּע, שֶׁמִּיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ נָפַל הָעֲשִׁירוּת בְּעִמְקֵי הַקְּלִפּוֹת בִּבְחִינַת: "וַתֵּרֶד פְּלָאִים" (אֵיכָה א), פְּלָאִים – אוֹתִיּוֹת אֲלָפִים.

ג הַיְנוּ שֶׁהָאֲלָפִים שֶׁל עֲשִׁירוּת יָרַד פְּלָאִים, דְּהַיְנוּ יְרִידָה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה. עַל־כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ ח"ו יְרִידָה גְּדוֹלָה מְאֹד קֹדֶם שֶׁבָּא לַעֲשִׁירוּת, דְּהַיְנוּ אֲלָפִים מְזֻמָּנִים, וַעֲדַיִן הוּא סָפֵק כַּנַּ"ל.

ד אֲבָל אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת קָשֶׁה לוֹ מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עֲשִׁירוּת, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּמְצָאִים גַּם צַדִּיקִים וַאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מָעוֹת, אֲבָל הוּא כָּבֵד וְקָשֶׁה מְאֹד מְאֹד. וְגַם הָעֲשִׁירוּת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לַצַּדִּיקִים, הוּא מַזִּיק לָהֶם לַעֲבוֹדָתָם. גַּם בֶּאֱמֶת, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֵיזֶה מְעַט עֲשִׁירוּת, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין לָהֶם עֲשִׁירוּת גָּדוֹל מְזֻמָּן כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְהַקַּלֵּי עוֹלָם

שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֱלֹקִים וּרְבָבוֹת אֱדֻמִּים מְזֻמָּנִים, כִּי עַכְשָׁו קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה לְהַכְּשֵׁרִים עֲשִׂירוּת כַּנַּ"ל.

ה וּכְמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּשֵׁם רַבִּי נַחְמָן זְקֵנִי [סבא של רבנו] ז"ל שֶׁאָמַר עַל מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שַׁבָּת סג.): "אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ" וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: 'אֹרֶךְ יָמִים אֵיפָא [יש] עֹשֶׁר וְכָבוֹד לֵיפָא [אין]? וְאָמְרוּ: 'כָּל־שֶׁכֵּן עֹשֶׁר וְכָבוֹד!'

ו וְאָמַר רַבִּי נַחְמָן [סבא של רבנו] זצ"ל: שֶׁהוּא רַק כָּל־שֶׁכֵּן, הַיְנוּ שֶׁבְּוַדַּאי הוּא קַל־וָחֹמֶר וְכָל־שֶׁכֵּן שֶׁרָאוּי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם עֹשֶׁר וְכָבוֹד, אֲבָל לֹא בְּפֵרוּשׁ. כִּי אַף עַל פִּי כֵן אֵין לָהֶם מְזֻמָּנִים כַּמָּה אֱלֹקִים אֲדוּמִים, וְכַנַּ"ל.

פרק ה

א הָיָה מְגַנֶּה מְאֹד אֶת סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים, וְאָמַר שֶׁאֵין שָׁם כְּלָל שֵׂכֶל נָמוּר. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּאֵיזֶה מַאֲמַר מַהֲרַ"ם שִׁיחַ וְכַיּוֹצֵא מִסְּפָרֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עֲמָקוּת וְשֵׂכֶל נִפְלָא וְנוֹעָם מְאֹד, אֲבָל בְּאֵלּוּ הַסְּפָרִים לֹא נִמְצָא זֶה הַשֵּׂכֶל כְּלָל). כִּי הֵם מְדַבְּרִים רַק בְּדָרְךְ הֶקֵּשִׁים מִנָּהּ וּבָהּ עַד שֶׁבָּאִים לְאֵיזֶה מוֹפֵת, אֲבָל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה לְהַבְדִּיל אֵין שָׁם כְּלָל כְּלָל.

ב וְאָמַר: אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל מִסְּפָרֵיהֶם רַק הוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת וְיֵשׁ לוֹ יִרְאַת הָעֹנֶשׁ.

ג כִּי עִקַּר הָעֲבוֹדָה בִּתְחִלָּה הִיא רַק מֵחֲמַת יִרְאַת הָעֹנֶשׁ, וּבְלִי יִרְאַת הָעֹנֶשׁ אִי אֶפְשָׁר לְהַתְחִיל כְּלָל בַּעֲבוֹדַת ה'. וַאֲפִלּוּ צַדִּיקִים צְרִיכִים גַּם כֵּן יִרְאָה. כִּי עוֹבְדֵי מֵאַהֲבָה הֵם מוּעָטִים מְאֹד מְאֹד וְעִקַּר הוּא יִרְאַת הָעֹנֶשׁ.

ד כִּי הַיִּרְאָה עִלָּאָה בְּגִין דְּהוּא רַב וְשַׁלִּיט וְכוּ' הַיְנוּ יִרְאַת הָרוֹמְמוּת לָאו כָּל אָדָם זוֹכֶה לְזֹאת הַיִּרְאָה, אֲבָל עִקַּר הָעֲבוֹדָה הוּא רַק עַל־יְדֵי יִרְאַת הָעֹנֶשׁ אֲצֶל רֹב בְּנֵי אָדָם.

ה וּמִי שֶׁלּוֹמֵד ח"ו בְּסִפְרֵי הַמְחַקְּרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים, נִכְנָס בְּלִבּוֹ סְפֵקוֹת וּכְפִירוֹת. כִּי כָּל אָדָם נוֹלָד עִם רִשְׁעוּת, כִּי טֶבַע כָּל אָדָם נִמְשָׁךְ אַחַר רִשְׁעוּת, הַיְנוּ אַחַר תַּאֲוֹת רָעוֹת שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה רַחֲמָנָא לִצְלָן. רַק מֵחֲמַת יִרְאַת הָעֹנֶשׁ הוּא שׁוֹבֵר תַּאֲוָתוֹ וְנִכְנָס בְּדַרְכֵי ה'. אֲבָל כְּשֶׁלּוֹמֵד בְּאוֹתָן הַסְּפָרִים שֶׁל חֲקִירוֹת ח"ו, אֲזַי מוֹצֵא לְעַצְמוֹ סְפֵקוֹת וּכְפִירוֹת שֶׁהֵם סִיּוּעַ לִרְשָׁעוּת שֶׁלּוֹ, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בְּטִבְעוֹ.

ו וְעַל־כֵּן אֵין אָנוּ מוֹצְאִים כְּלָל שֶׁיִּהְיֶה אֵיזֶה אָדָם נַעֲשֶׂה אִישׁ כָּשֵׁר וְיִרְא ה' עַל־יְדֵי סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּמְצָא בְּדִבְרֵיהֶם אֵיזֶה דְּבָרִים מִמִּדּוֹת טוֹבוֹת וְכַיּוֹצֵא, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַכֹּל הֶבֶל כִּי הֶפְסֵדָם מְרֻבֶּה מִשְׂכָּרָם, כִּי הֵם מְבַלְבְּלִים דַּעַת הָאָדָם מְאֹד. (וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה מִגֹּדֶל הָאִסּוּר לִלְמֹד אֵלּוּ הַסְּפָרִים רַחֲמָנָא לִצְלָן).

ז וְאָמַר: אַשְׁרֵנוּ שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, בָּחַר לָנוּ חֵלֶק טוֹב מְאֹד וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וּפָתַח בָּהּ "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְכוּ'" בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת וּמוֹפְתִים שֶׁלָּהֶם, רַק צִוָּה עָלֵינוּ לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה לְבַד. וְעַל־כֵּן אָסוּר לָנוּ לִכָּנֵס בַּחֲקִירוֹת כְּלָל ח"ו.

ח וְאַף שֶׁבַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ הוּא מְגַנֶּה יִרְאַת הָעֹנֶשׁ, כְּבָר מְבֹאָר עַל זֶה תֵּרוּצִים בְּסִפְרֵי מוּסָר כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר עֲבוֹדַת ה' הִיא רַק עַל־יְדֵי יִרְאַת הָעֹנֶשׁ כַּנַּ"ל.

ט וְאָמַר: שֶׁאֵלּוּ הַתַּחְבּוּלוֹת וְהַהַמְצָאוֹת שֶׁהַמְצִיאוּ הַפִּילוֹסוֹפִים בְּחָכְמָתָם, כְּגוֹן כְּלֵי מִלְחָמָה נִפְלָאִים וּשְׁאָר כֵּלִים הָעֲשׂוּיִים בְּתַחְבּוּלוֹת עַל־פִּי חָכְמָה (וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר עִנְיְנֵי חִדּוּשִׁים שֶׁלָּהֶם שֶׁהַמְצִיא כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵחָכְמָיוֹתָם), אָמַר: שֶׁהַכֹּל מִלְמַעְלָה, כִּי לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לָהֶם לְבוֹא עַל־זֶה רַק עַל־יְדֵי שֶׁהִתְנוֹצֵץ לָהֶם הַשֵּׂכֶל בְּזֹאת הַחָכְמָה, שֶׁבָּא לְאוֹתוֹ הֶחָכָם הִתְנוֹצְצוּת מִלְמַעְלָה. כִּי כְּשֶׁהִגִּיעַ הָעֵת וְהַזְּמַן שֶׁיִּתְגַּלֶּה אוֹתָהּ הַחָכְמָה אוֹ הַתַּחְבּוּלָה בָּעוֹלָם עַל־כֵּן שָׁלְחוּ לָהֶם מִלְמַעְלָה בְּשִׂכְלָם זֹאת הַתַּחְבּוּלָה כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם.

י כִּי בְּוַדַּאי גַּם הֶחָכָמִים הַקְּדָמוֹנִים שֶׁהָיוּ מְקֻדָּם חָקְרוּ גַּם עַל זֹאת, וּמִפְּנֵי מָה לֹא בָּאוּ הֵם עַל זֹאת הַתַּחְבּוּלָה וְהַהַמְצָאָה? רַק בֶּאֱמֶת הַכֹּל מִלְמַעְלָה, וּכְשֶׁבָּא הָעֵת שֶׁיִּתְגַּלֶּה זֹאת הַדָּבָר, אֲזַי מִתְנוֹצֵץ לוֹ הַשֵּׂכֶל וְאָז בָּא אוֹתוֹ הֶחָכָם עַל אוֹתָהּ הַתַּחְבּוּלָה, כִּי נִשְׁלַח לוֹ מִלְמַעְלָה מִמָּקוֹם שֶׁהִגִּיעַ לוֹ. כִּי בְּוַדַּאי אֵינָם מְקַבְּלִים דֶּרֶךְ הַקְּדֻשָּׁה רַק דֶּרֶךְ הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְזֶה פָּשׁוּט.

יא (וְגַם לְהַבְדִּיל, אֵלּוּ הָאוֹמְרִים פְּשָׁטִים וְחִדּוּשִׁים בִּגְמָרָא פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י וְתוֹסָפוֹת, אִלּוּ לֹא הָיָה נִשְׁלַח לָהֶם מִלְמַעְלָה מִן הַשָּׁמַיִם אִי אֶפְשָׁר לָהֶם כְּלָל לָבוֹא עַל הַחִדּוּשׁ. רַק בֶּאֱמֶת הַכֹּל מִלְמַעְלָה. וְכָל אֶחָד מְקַבֵּל מִמָּקוֹם שֶׁמְּקַבֵּל, וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה. כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת מַדְרֵגוֹת מֵהֵיכָן כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְקַבֵּל הָאָרָה וְהִתְנוֹצְצוּת בְּשִׂכְלוֹ וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם מוֹשִׁיטִין לוֹ הַחִדּוּשׁ אוֹ הַחָכְמָה. אֲבָל הַכְּלָל: שֶׁכָּל מִינֵי חִדּוּשִׁים שֶׁמְּחַדְּשִׁים הַחֲכָמִים הֵן בְּקֻדָּשָׁה כְּגוֹן פְּשָׁטִים וּדְרוּשִׁים וְכַיּוֹצֵא, הֵן לְהַבְדִּיל בְּעִנְיְנֵי חָכְמוֹת שֶׁלָּהֶם, הַכֹּל מוֹשִׁיטִין לָהֶם וְשׁוֹלְחִין לָהֶם בְּשִׂכְלָם מִלְמַעְלָה. לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִמָּקוֹם הָרָאוּי לוֹ כַּנַּ"ל).

פרק ו

א הַיְצֶר הָרָע דּוֹמֶה כְּמוֹ מִי שֶׁהוֹלֵךְ וְרָץ בֵּין בְּנֵי־אָדָם, וְיָדוֹ סְגוּרָה וְאֵין אָדָם יוֹדֵעַ מַה בְּתוֹכָהּ. וְהוּא מְרַמֶּה בְּנֵי אָדָם וְשׁוֹאֵל לְכָל אֶחָד "מָה אֲנִי אוֹחֵז?"

ב וּלְכָל אֶחָד נִדְמֶה כְּאִלּוּ הוּא אוֹחֵז מַה שֶּׁהוּא מִתְאַוֶּה. וְעַל־כֵּן הַכֹּל רָצִים אַחֲרָיו, כִּי כָּל אֶחָד סוֹבֵר שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ מַה שֶּׁהוּא חָפֵץ. וְאַחַר־כָּךְ הוּא פּוֹתֵחַ אֶת יָדוֹ וְאֵין בָּהּ כְּלוּם.

ג כְּמוֹ כֵּן מַמָּשׁ הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא מְרַמֶּה כָּל הָעוֹלָם, וְהַכֹּל רָצִים אַחֲרָיו וּמְרַמֶּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּאִלּוּ יֵשׁ בְּיָדוֹ מַה שֶּׁהוּא חָפֵץ, כָּל אֶחָד כְּפִי שְׁטוּתוֹ וְתַאֲוָתוֹ. וְאַחַר־כָּךְ בַּסּוֹף הוּא פּוֹתֵחַ אֶת יָדוֹ וְאֵין בָּהּ כְּלוּם, כִּי אֵין מִי שֶׁיְּמַלֵּא תַּאֲוָתוֹ אֲצָלוֹ.

ד גַּם נִדְמוּ כָּל הַתַּאֲוֹוֹת שֶׁל הָעוֹלָם כְּמוֹ עַמּוּדֵי אוֹר הַנִּכְנָסִין בַּבַּיִת מִן אוֹר הַחַמָּה, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁהֵם נִדְמִין לְעַמּוּדִים מֵחַמַּת הַזְּרִיחָה שֶׁל הַחַמָּה. וּכְאִלּוּ רוֹצִים לִתְפֹּס אוֹתָן הָעַמּוּדֵי אוֹר שֶׁתּוֹפְסִים וְחוֹטְפִים וְאֵין בְּתוֹךְ הַיָּד כְּלוּם, כָּךְ הֵם כָּל הַתַּאֲוֹוֹת שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה.

פרק ז

א טוֹב מְאֹד מִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו. כִּי הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבָר קְרָאָנוּ בָּנִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם" (דְּבָרִים י"ד). עַל־כֵּן טוֹב מְאֹד לִפְרֹשׂ שִׂיחָתוֹ וְצַעֲרוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כְּבֵן שֶׁקּוֹבֵל לִפְנֵי אָבִיו בִּתְנוּעוֹת שֶׁל חֵן וְרַחֲמִים (שֶׁקּוֹרִין פִּיְּעשְׁטְשִׁין).

ב וְאַף אִם נִדְמֶה לְהָאָדָם, שֶׁלְּפִי מַעֲשָׂיו, אֵינוֹ כְּבֵן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֶה הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קְרָאָנוּ בָּנִים כַּנַּ"ל (כִּי בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ קְרוּיִים לְךָ בָּנִים).

ג וְאִם עַתָּה הוּא מְגָרֵשׁ אוֹתִי ח"ו, מִבְּחִינַת בֶּן, הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה! עָלַי לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלִּי, לַעֲשׂוֹת עַצְמִי כְּבֵן כַּנַּ"ל.

ד וּמַה טּוֹב כְּשֶׁיָּכוֹל לְעוֹרֵר לִבּוֹ בְּתַחֲנוּנִים עַד שֶׁיִּבְכֶּה וְיוֹרִיד דְּמָעוֹת כְּבֵן לִפְנֵי אָבִיו:

ה וְשָׁמַעְתִּי מַעֲשֶׂה מִזְּקֵנֵי רַבִּי נַחְמָן [סבא של רבנן] ז"ל, כְּשֶׁהָיָה עַל הַסְּפִינָה:

ו פַּעַם אֶחָד לֹא הָיָה לָהֶם לֶחֶם וְלֹא אָכְלוּ כַּמָּה יָמִים, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְאֵיזֶה עִיר. וְלֹא הָיָה שָׁם יְהוּדִים רַק יִשְׁמְעֵאלִים, וְלָקַח יִשְׁמָעֵאל אֶחָד אֶת רַבִּי נַחְמָן הנ"ל וְנָתַן לוֹ לֶאֱכֹל. וְהוּא כְּבָר לֹא אָכַל כַּמָּה יָמִים וְנָטַל יָדָיו וּבֵרַךְ בִּרְכַּת "הַמּוֹצִיא". וְקוֹדֶם שֶׁהִתְחִיל לֶאֱכֹל בָּא לוֹ עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ: "אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עַיִן" (מִשְׁלֵי כ"ג)

ז וּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁלָּנוּ אֵינָם דָּבָר רֵיק כְּלָל (כָּךְ אָמַר רַבִּי נַחְמָן זְקֵנִי הַנַּ"ל בְּסִפּוּרוֹ מַעֲשֶׂה זוֹ). "וְלֹא יָדַעְתִּי מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי כְּבָר בֵּרַכְתִּי בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה בְּדַעְתִּי לְמָנֹעַ מִלֶּאֱכֹל כְּלָל מֵחֲמַת הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת". אַחַר־כָּךְ בָּא עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ: "וְאֶת הָעוֹרְבִים צִוִּיתִי לְכַלְכְּלֶךָ" (מְלָכִים א י"ז) וְאָז אָכַל.

ח (וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, בְּעֵת סִפּוּרוֹ זֹאת: וְזֶה נִרְאָה וְהוּטַב בְּעֵינַי מְאֹד מַה שֶּׁהֶעֱמִידוֹ עַל הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁמִּסְתָּמָא כְּשֶׁבָּא עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ כָּךְ, בְּוַדַּאי הוּא כָּךְ בֶּאֱמֶת).

ט כְּמוֹ כֵּן לְעִנְיָן כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַבָּאִים עַל הָאָדָם לְבַלְבְּלוֹ, אַחַר־כָּךְ עוֹזְרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְשׁוֹלֵחַ לוֹ מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת שֶׁל הִתְקָרְבוּת.

י כְּגוֹן לָעִנְיָן הנ"ל, שֶׁלִּפְעָמִים יִדְמֶה לְהָאָדָם בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִהְיוֹת כְּבֵן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ כַּנַּ"ל. וְאַחַר־כָּךְ יַעַזְרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁלַח לוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִתְקָרְבוּת. כִּי בֶּאֱמֶת כָּל יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם קְרוֹבִים בָּנִים אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן רָאוּי לָנוּ לְפָרֵשׁ שִׂיחָתֵנוּ וְצַעֲרֵנוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כְּבֵן הַקּוֹבֵל לִפְנֵי אָבִיו.

פרק ח

כְּשֶׁלּוֹמְדִין מִלֵּי דִּפּוּרְעָנוּתָא (כְּגוֹן כְּשֶׁלּוֹמְדִין הִלְכוֹת אֲבֵלוּת וְכַיּוֹצֵא) אֵין לְעַיֵּן שָׁם הַרְבֵּה. כִּי אֵין צְרִיכִין לְהַעֲמִיק הַמַּחֲשָׁבָה בְּמִקּוֹמוֹת כְּאֵלּוּ. כִּי הַמַּחֲשָׁבָה יֵשׁ לָהּ תִּקֻּף גָּדוֹל (כַּמְבֹאָר בְּמִקּוֹמוֹת אֲחֵרִים) וְעַל־כֵּן צְרִיכִין לַעֲבֹר בִּמְהִירוּת מִקּוֹמוֹת כְּאֵלּוּ.

פרק ט

בְּשֵׁם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב ז"ל: שֶׁסַּכִּין אֵין נוֹתְנִין בְּמַתְנָה. הַיְנוּ שֶׁאֶחָד לֹא יִתֵּן לַחֲבֵרוֹ סַכִּין בְּמַתָּנָה.

פרק י

א הָרְשָׁעִים הֵם מְלֵאִים חֲרָטוֹת, וְהֵם אֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל מַהוּ חֲרָטָה. כִּי זֶהוּ בְּעַצְמוֹ שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִים בְּעִנְיַן רִשְׁעָתָם, זֶהוּ בְּעַצְמוֹ חֲרָטָה. כִּי מֵחֲמַת שֶׁבָּא בְּדַעְתָּם חֲרָטוֹת, עַל־כֵּן הֵם מִתְגַּבְּרִים בְּיוֹתֵר בִּרְשָׁעָתָם.

ב כְּמוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁנִּלְחָמִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, שֶׁכְּשֶׁאֶחָד רוֹאֶה שֶׁחֲבֵרוֹ מִתְגַּבֵּר נֶגְדּוֹ, אָז הוּא מִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר כְּנֶגְדּוֹ. כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ, כְּשֶׁהָרַע רוֹאֶה שֶׁמַּתְחִיל אֵיזֶה טוֹב לְהִתְעוֹרֵר אֶצְלָם, אָז הוּא מִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר. וְהָבֵן.

ג וְזֶהוּ כְּלָל גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה', אֲפִלּוּ לִשְׁאָר בְּנֵי־אָדָם, לְכָל אֶחָד לְפִי עֶרְכּוֹ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁרוֹצֶה יוֹתֵר לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת ה' – מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַבַּעַל דָּבָר בְּיוֹתֵר. (וּכְבָר מְבֹאָר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר). וְצָרִיךְ לִהְיוֹת מַשְׂכִּיל עַל דָּבָר זֶה וּבְתַחְבּוּלוֹת תַּעֲשֶׂה מִלְחָמָה – לְהִתְגַּבֵּר עַל הָרָע בְּהִתְגַּבְּרוּת גָּדוֹל בְּכָל פַּעַם. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְנַצֵּחַ הַמִּלְחָמָה.

פרק יא

א אַשְׁרֵינוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵיטִיב עִמָּנוּ מְאֹד שֶׁזִּכִּינוּ לְקֶדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל.

ב וְאָמַר: שֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַל שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ג כִּי כַּמָּה מְנִיעוֹת וְכַמָּה בִּלְבּוּלִים וְכַמָּה מַחֲשָׁבוֹת וְכַמָּה עִכּוּבִים וְסִכְסוּכִים הָיָה לוֹ עַל עִנְיַן הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּמְנִיעוֹת מֵחֲמַת מָמוֹן. וְהוּא קָפַץ עַל כֻּלָּם וְגָמַר הָעֲבָדָה בְּשִׁלֻּמוּת וְהָיָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

ד וְאָמַר: זֶה אֲנִי מַאֲמִין וְגַם אֲנִי יוֹדֵעַ הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה, שֶׁכָּל הַתְּנוּעוֹת וְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְכָל מִינֵי הָעֲבוֹדוֹת שֶׁעוֹשִׂין בִּשְׁבִיל אֵיזֶה עֲבָדָה שֶׁבִּקְדֻשָּׁה – אֵין שׁוּם תְּנוּעָה וְאֵין שׁוּם מַחֲשָׁבָה נֶאֱבֶדֶת כְּלָל.

ה וּכְשֶׁזּוֹכִין לִשְׁבֹּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וְלִגְמֹר הָעֲבָדָא שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, אֲזַי נַעֲשִׂין מִכָּל הַתְּנוּעוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁהָיוּ לוֹ בְּעִנְיָן זֶה, (קֹדֶם שֶׁשָּׁבַר וְעָבַר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת בְּעֵת שֶׁהָיָה מְסֻפָּק וּמְבֻלְבָּל וְהָיָה עוֹמֵד עַל הַמִּשְׁקָל אִם לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה, וְהַמְּנִיעוֹת הָיוּ מוֹנְעִים אוֹתוֹ מִכָּל צַד, אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲבֹר עַל כָּל זֶה וְלִשְׁבֹּר הַכֹּל) אֲזַי נַעֲשִׂין מִכָּל הַמְּנִיעוֹת וּמִכָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַתְּנוּעוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים הַנַּ"ל דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים לְמַעְלָה בְּקִדֻּשָּׁה, וְהַכֹּל נִרְשָׁם לְמַעְלָה לְטוֹבָה, כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁהָיָה לוֹ מִקֹּדֶם כַּנַּ"ל.

ו אַשְׁרֵי כְּשֶׁזּוֹכִין לִקְפֹּץ עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְזוֹכִין לִגְמֹר וְלַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֲבָדָה טוֹבָה:

פרק יב

א אֵלּוּ הָרוֹצִים לִהְיוֹת אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וְלִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת ה', וַאֲזַי יֵשׁ לָהֶם בִּלְבּוּלִים גְּדוֹלִים וּמְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת וְאֵינָם יְכוֹלִים לָתֵת עֵצָה לְנַפְשָׁם אֵיךְ לַעֲשׂוֹת מֵחֲמַת גֹּדֶל הַבִּלְבּוּלִים וְהַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם וְכָל מַה שֶׁרוֹצִים לַעֲשׂוֹת בַּעֲבוֹדַת ה' קָשֶׁה לָהֶם לַעֲשׂוֹת כָּרָאוּי, דַּע, (שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ שֶׁהֵם מִתְיַגְּעִים וּלְהוּטִים לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֲבוֹדָה אוֹ לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּאֵיזֶה קְדֻשָּׁה אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לִגְמֹר כָּרָאוּי) זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהֵם מִתְיַגְּעִים וּלְהוּטִים אַחַר זֶה, הוּא בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת, בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים מ"ד): "כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה".

ב וְאִיתָא בַּתִּקּוּנִים (זוהר) שֶׁזֶּה בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת.

ג הֵינוּ כְּשֶׁרוֹצִים לְהִתְפַּלֵּל וְאֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ וּמְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ בְּכַמָּה מִינֵי בִּלְבּוּלִים וְהוּא צָרִיךְ לְכַמָּה יְגִיעוֹת בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה. וַאֲזַי אֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַיְגִיעָה בְּעַצְמָהּ שֶׁמְּיַגֵּעַ עַצְמוֹ בְּכָל כֹּחוֹ וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת בְּחִינַת "כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ" וְכוּ'.

ד וּכְמוֹ כֵן בְּכָל הָעֲבוֹדוֹת וְהַקְּדֻשּׁוֹת שֶׁאָדָם רוֹצֶה לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה ח"ו לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ כָּרָאוּי, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַיְגִיעָה בְּעַצְמָהּ וְהַיִּסּוּרִין וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִזֶּה מֵחֲמַת שֶׁרוֹצֶה וְחָפֵץ לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ (רַק שֶׁאֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ) זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא בְּחִינַת קָרְבָּנוֹת, בְּחִינַת "כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה".

ה עַל כֵּן עַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ תָּמִיד, לְיַגֵּעַ עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדַת ה' בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל. וְאֶת כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת – עֲשֵׂה, אַף־עַל־פִּי שֶׁקָּשֶׁה עָלָיו מְאֹד וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ כְּלָל וּמַרְחִיקִין אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד וְאֵינוֹ זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת כָּרְאוּי שׁוּם דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וְכוּ'. אַף־עַל־פִּי־כֵן עָלָיו לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁיּוּכַל, וַה' הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה.

פרק יג

א יֵשׁ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים שֶׁאֵין לָהֶם פַּרְנָסָה וְיֵשׁ לָהֶם דַּחַק וּבִלְבּוּלִים גְּדוֹלִים מִזֶּה, וְהוּא טוֹבָה לְהָעוֹלָם. וְדַע שֶׁיֵּשׁ דִּבּוּרִים יְקָרִים שֶׁיּוֹצְאִים עַל־יְדֵי בִּלְבּוּלִים דַּיְקָא.

ב אַךְ יֵשׁ חִלּוּקִים בֵּין הַבִּלְבּוּלִים וְכַמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה מד־יט): שֶׁיֵּשׁ תַּרְדֵּמָה שֶׁל נְבוּאָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְתַרְדֵּמָה נָפְלָה עַל אַבְרָם" (בְּרֵאשִׁית טו־יב), וְיֵשׁ תַּרְדֵּמָה שֶׁל שְׁטוּת וְכוּ'. תַּרְדֵּמָה הוּא בִּלְבּוּל הַדַּעַת:

פרק יד

א אֲנִי מְקַנֵּא מְאֹד אִישׁ כָּשֵׁר (שֶׁקּוֹרִין עֶרְלִיכֶר יְהוּדִי), כִּי נִדְמֶה שֶׁהוֹלֵךְ בֶּן אָדָם עִם דַּקִּין וְכַרְכָּשׁוֹת וְאַבָרִים כְּשֶׁאָר כָּל הָעוֹלָם וְאַף־עַל־פִּי־כֵן בֶּאֱמֶת הוּא עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי, כִּי אִישׁ כָּשֵׁר יָקָר מְאֹד, אַשְׁרֵי לוֹ.

ב וְהָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין לְצֵאת בָּזֶה (כַּמְבֹאָר בַּמַּאֲמָר וַיְהִיוּ נָא פִּי שְׁנַיִם, בְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן" ס"ו) כִּי צְרִיכִין לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפּוֹעַל דַּוְקָא, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁ"אֹנֶס רַחֲמָנָא פַּטְרֵהּ" [אנוס, השם פוטר אותו] (בָּבָא קַמָּא כח:) עִם כָּל זֶה, זֶהוּ לְמִי שֶׁרוֹצֶה לְצֵאת הַחוֹב, אֲבָל צָרִיךְ שֶׁלֹּא לְקָרֵר דַּעְתּוֹ בָּזֶה בַּמָּה שֶׁהוּא פָּטוּר מֵהֶחָמַת הָאֹנֶס, רַק לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדַת ה' בְּפֹעַל (כַּמְבֹאָר כָּל זֶה בַּמַּאֲמָר הנ"ל עַיֵּן שָׁם).

ג אַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם זֶה טוֹב, כְּשֶׁאוֹחֲזִין בָּזֶה שֶׁאֵין רוֹצִין לָצֵאת עִם הָאֹנֶס, רַק שֶׁכִּסּוּפוֹ חָזָק וּרְצוֹנוֹ תַּקִּיף מְאֹד לִזְכּוֹת לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדַת ה' בְּפֹעַל. וְזֶה הָרָצוֹן בְּעַצְמוֹ טוֹב מְאֹד. וְאִם אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא אָנוּס וְאֵינוֹ זוֹכֶה אֶל הָעֲבוֹדָה, הָרְצוֹן הנ"ל בְּעַצְמוֹ הוּא טוֹב מְאֹד.

פרק טו

א אָמַר: שֶׁהוּא חָכְמָה וּמְלָאכָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת כְּמוֹ בְּהֵמָה. וְזֶה בְּחִינַת (שְׁמוֹת לו): "כָּל אֲשֶׁר נָתַן ה' חָכְמָה בָּהֵמָה". הַיְנוּ שֶׁהוּא חָכְמָה לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ כִּבְהֵמָה.

ב וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (חֻלִּין ה:): עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים לו): "אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ ה'" – אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁעֲרוּמִים בְּדַעַת וּמְשִׂימִין עַצְמָן כִּבְהֵמָה. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר אָסָף (תְּהִלִּים עג): "וַאֲנִי בַּעַר וְלֹא אֵדָע בְּהֵמוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ", (וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה).

פרק טז

א דַּע, שֶׁיְּכוֹלִין לִצְעֹק בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה בִּצְעָקָה גְּדוֹלָה מְאֹד וְלֹא יִשְׁמַע שׁוּם אָדָם כְּלָל, כִּי אֵינוֹ מוֹצִיא שׁוּם קוֹל כְּלָל, רַק הַצְּעָקָה הִיא בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה, וְזֶה יוּכַל כָּל אָדָם. (דְּהַיְנוּ שֶׁיְּצַיֵּר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ הַצְּעָקָה וְיִכְנֹס קוֹל הַצְּעָקָה בְּמַחֲשָׁבָה וְיצַיֵּר בְּדַעְתּוֹ קוֹל הַצְּעָקָה מַמָּשׁ עִם הַנִּגּוּן כְּדֶרֶךְ שֶׁצּוֹעֲקִין. וְיִכְנֹס בָּזֶה עַד שֶׁיְּצַיֵּר מַמָּשׁ בְּבְחִינַת "קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה" וְשׁוּם אָדָם לֹא יִשְׁמַע כְּלָל).

ב כִּי בֶּאֱמֶת אֵינוֹ צִיּוּר כְּלָל, רַק צְעָקָה מַמָּשׁ, כִּי יֵשׁ סְמְפּוֹנוֹת בְּרֹאשׁ שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא הַקּוֹל וְגַם יֵשׁ סְמְפּוֹנוֹת דַּקִּים הַיּוֹצְאִים מִן הָרֹאשׁ אֶל הַמֹּחַ, וְעַל־כֵּן יְכוֹלִים לְהַכְנִיס הַקּוֹל דֶּרֶךְ הַסְּמְפּוֹנוֹת הַדַּקִּים הַהוֹלְכִים אֶל הַמֹּחַ עַד שֶׁיְּצַיֵּר מַמָּשׁ בְּמֹחוֹ עַל־יְדֵי מַה שֶּׁמְּצַיֵּר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ קוֹל הַצְּעָקָה מַמָּשׁ, שֶׁבָּזֶה הוּא מַכְנִיס קוֹל הַצְּעָקָה אֶל הַמֹּחַ.

ג וְיוּכַל לַעֲמֹד בֵּין כַּמָּה בְּנֵי אָדָם וְיִצְעַק מְאֹד וְשׁוּם אָדָם לֹא יִשְׁמַע כַּנַּ"ל.

ד וְלִפְעָמִים יוּכַל לְהַשְׁמִיט מִזֶּה אֵיזֶה קוֹל דַּק שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁמָע, כִּי מֵחֲמַת שֶׁנִּכְנָס הַקּוֹל דֶּרֶךְ הַסְּמְפּוֹנוֹת שֶׁל הַמֹּחַ אֶל הַמֹּחַ, יוּכַל לְהַשְׁמִיט לִפְעָמִים שֶׁיֵּצֵא הַקּוֹל דֶּרֶךְ הַסְּמְפּוֹנוֹת הַמּוֹצִיאִין קוֹל, אֲבָל הוּא בְּדַקּוּת גָּדוֹל.

ה וּבְלֹא דִּבּוּר (הַיְנוּ כְּשֶׁאֵין מוֹצִיאִים שׁוּם דִּבּוּר בִּשְׁעַת הַצְּעָקָה הנ"ל) קַל יוֹתֵר לִצְעֹק כַּנַּ"ל, כִּי כְּשֶׁצָּרִיךְ לְהוֹצִיא הַדִּבּוּר קָשֶׁה יוֹתֵר לִתְפֹּס אֶת הַקּוֹל אֶל הַמַּחֲשָׁבָה וּלְבָלְבֵּל לַהֲנִיחוֹ לָצֵאת דֶּרֶךְ הַקָּנֶה הַמּוֹצִיא קוֹל, אֲבָל בְּלֹא דִּבּוּר קַל יוֹתֵר.

פרק יז

א הוֹכִיחַ אֶת אֶחָד עַל הַתְמָדַת הַלִּמּוּד, וְאָמַר לוֹ: מַדּוּעַ לֹא תִּלְמַד? מַה תַּפְסִיד בָּזֶה הֲלֹא תִּקַּבֵּל עוֹלָם הַבָּא עַל הַלִּמּוּד?!

ב וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, כְּשֶׁהַתּוֹרָה מַרְאָה אַהֲבָה לְאֶחָד, אָז אֵין רוֹצֶה כְּלָל עוֹלָם הַבָּא, רַק שֶׁרוֹצֶה אֶת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ. וַהֲלֹא גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לוֹמֵד (כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (עֲבוֹדָה זָרָה ג:) סֵדֶר הַיּוֹם שָׁיַּשׁ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא: שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְכוּ'). ג וּבְדִבּוּרוֹת הַלָּלוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים נָפַל לִמּוּד הַתּוֹרָה מְאֹד. וְדַע, שֶׁהַגְּדוֹלִים שֶׁהָיוּ בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ, דְּהַיְנוּ הָרַבָּנִים הַגְּדוֹלִים שֶׁהָיוּ אָז, לֹא הָיוּ יוֹדְעִים שׁוּם כַּוָּנוֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת מוֹפְתִים רַק עַל־יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה – כְּשֶׁהָיוּ אוֹמְרִים אֵיזֶה דִּבּוּר נִתְקַיֵּם כָּךְ.

פרק יח

א פַּעַם אֶחָד סִפַּרְנוּ עִמּוֹ מֵעִנְיַן הַדְּפָסַת סְפָרִים, שֶׁבַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ נִתְרַבּוּ מְאֹד בַּעֲלֵי מַדְפִּיסִים וְהֵם מַדְפִּיסִים בְּכָל פַּעַם סְפָרִים הַרְבֵּה מְאֹד [מתקופתם של] מֵ"רִאשׁוֹנִים" וְ"אַחֲרוֹנִים". וְקָפְצוּ עֲלֵיהֶם זְבִינָא [קונים] מְאֹד, כִּי הַכֹּל קוֹנִים סְפָרִים עַכְשָׁו וְכוּ'.

ב וְאָמַר רַבֵּנוּ, ז"ל: כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שַׁבָּת קל"ח:) "עֲתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁכַּח מִיִּשְׂרָאֵל", עַל־כֵּן מַדְפִּיסִים סְפָרִים הַרְבֵּה וְכָל אֶחָד קוֹנֶה סְפָרִים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ סְפָרִים בְּיַד כָּל אֶחָד, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשָּׁכַח הַתּוֹרָה, עַל יְדֵי רִבּוּי הַסְּפָרִים הַנִּמְצָאִים בְּיַד כָּל אֶחָד וְאֶחָד. וַאֲפִלּוּ בְּיַד חַיָּט וְכַיּוֹצֵא נִמְצָאִים עַכְשָׁו סְפָרִים, וְכָל אֶחָד חוֹטֵף וְקוֹנֶה סְפָרִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה סְפָרִים בְּיַד כָּל אֶחָד, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּוָּכַל הַתּוֹרָה לְהִשְׁתַּכֵּחַ עַל־יְדֵי־זֶה.

ג אֲבָל זֶה אֵין יוֹדְעִים, שֶׁכְּשֶׁאֵין לוֹמְדִים הַתּוֹרָה, אֵין מוֹעִילִים הַסְּפָרִים כְּלָל. כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים נָפַל לִמּוּד הַתּוֹרָה מְאֹד וְהַלִּמּוּד הוּא מֻעָט מְאֹד עַכְשָׁו בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים (הַיְנוּ כִּי מַה יּוֹעִילוּ הַסְּפָרִים הָרַבִּים שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח הַתּוֹרָה מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹמְדִים אוֹתָהּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים)

פרק יט

א וְאָמַר: נִכְסְפְתִּי מְאֹד לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם אֶל עֲשִׂיָּה, שֶׁיִּהְיֶה חִיּוּב אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִלְמוֹד כָּךְ וְכָךְ, בְּכָל יוֹם וְלֹא יַעֲבֹר, וְכַיּוֹצֵא.

ב וְאָמַר: שֶׁאֲפִלּוּ אוֹתָן הָאֲנָשִׁים הָרְחוֹקִים מִן הַקְּדֻשָּׁה מְאֹד, שֶׁנִּלְכְּדוּ בִּמְצוּדָה רָעָה עַד שֶׁרְגִילִין בַּעֲבֵרוֹת ח"ו, רַחֲמָנָא לִצְלָן רַחֲמָנָא לִשְׁזְבָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַכֹּחַ שֶׁל הַתּוֹרָה גָּדוֹל כָּל־כָּךְ עַד שֶׁיְּכוֹלָה לְהוֹצִיא אוֹתָם מִן הָעֲבֵרוֹת שֶׁרְגִילִין בָּהֶם ח"ו.

ג וְאִם יַעֲשׂוּ לָהֶם חֹק קָבוּעַ וְחִיּוּב חָזָק לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וָיוֹם כָּךְ וְכָךְ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּוַדַּאי יִזְכּוּ לָצֵאת מִמְּצוּדָתָם הָרָעָה, עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, כִּי כֹּחַ הַתּוֹרָה גָּדוֹל מְאֹד (לה).

ד וְכָל עִקַּר מְגַמָּתוֹ וְחֶפְצוֹ הָיָה תָּמִיד רַק לְעֲבֹדוֹת וַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל קְדֻשָּׁה, בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל, רַק שֶׁנַּעֲסֹק תָּמִיד בַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁל קְדֻשָּׁה בִּפְשִׁיטוּת. דְּהַיְנוּ לְהַרְבּוֹת בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת מִצְווֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים תָּמִיד וְהַכֹּל בִּפְשִׁיטוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת.

ה וְהִזְהִיר מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וְהִרְבָּה מְאֹד לְדַבֵּר עִמָּנוּ מִזֶּה, מֵעִנְיַן (שִׂמְחָה כַּמְבֹאָר בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים), אַךְ יוֹתֵר מִזֶּה – הִרְבָּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ בְּעַל פֶּה וְהִזְהִיר מְאֹד בְּכַמָּה אַזְהָרוֹת כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים לִהְיוֹת אַךְ שָׂמֵחַ תָּמִיד.

פרק כ

א כְּשֶׁהָאָדָם כָּל הַיּוֹם בְּשִׂמְחָה, אֲזַי בְּנָקֵל לוֹ לְיַחֵד לוֹ שָׁעָה בַּיּוֹם לְשַׂבֵּר אֶת לִבּוֹ וּלְהָשִׂיחַ אֶת אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (כַּמְבֹאָר אֶצְלֵנוּ כַּמָּה פְּעָמִים). אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עַצְבוּת ח"ו, קָשֶׁה לוֹ לְהִתְבּוֹדֵד וּלְפָרֵשׂ שִׂיחָתוֹ. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן ע"ד) כַּמָּה הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת שָׂמֵחַ תָּמִיד וּבְיוֹתֵר בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, וְשֶׁצְּרִיכִין לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכָל כֹּחוֹתָיו לִזְכּוֹת לְשִׂמְחָה.

ב וְאָמַר: כִּי לִזְכּוֹת לְשִׂמְחָה זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד לְהָאָדָם לִזְכּוֹת לָזֶה, יוֹתֵר מִשְּׁאָר כָּל הָעֲבוֹדוֹת.

ג עָנָה וְאָמַר: כְּפִי הַנִּרְאֶה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְשִׂמְחָה, כִּי־אִם עַל־יְדֵי עֲנָיְנֵי שְׁטוּת, לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ כְּשׁוֹטֶה וְלַעֲשׂוֹת עֲנָיְנֵי צְחוֹק וּשְׁטוּת וְכוּ' (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר) וְרַק עַל־יְדֵי־זֶה בָּאִין לְשִׂמְחָה.

ד כְּשֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְשִׂמְחָה אֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ שׁוֹמֵר אוֹתוֹ וּמַצִּיל אוֹתוֹ מִפְּגַם הַבְּרִית.

פרק כא

א בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה צְרִיכִין לִהְיוֹת חָכָם שֶׁיַּחְשֹׁב רַק מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת, שֶׁיֵּיטִיב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ וְכוּ'.

ב וּצְרִיכִין לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה. גַּם צְרִיכִין לִבְכּוֹת בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה.

ג בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, צְרִיכִין לְמַעֵט בְּדִבּוּר מְאֹד מְאֹד. וְאָמַר: שֶׁאָדָם גָּדוֹל צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בָּזֶה בְּיוֹתֵר.

ד וְעַל־כֵּן הוּא אֵינוֹ אוֹמֵר בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲפִלּוּ הַפִּיט [פיוטים] רַק מַה שֶּׁיָּסַד רַבִּי אֶלְעָזָר הַקָּלִיר, אֲבָל שְׁאָר הַפִּיט אֵינוֹ אוֹמֵר, מֵחֲמַת שֶׁאָדָם גָּדוֹל צָרִיךְ לְדַקְדֵּק אָז בְּיוֹתֵר לְבָלִי לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר שֶׁאֵינוֹ מֻכְרָח.

פרק כב

א טוֹב מְאֹד מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת מְקֹרָב לְצַדִּיק אֱמִתִּי.

ב כִּי לֶעָתִיד לָבוֹא כְּתִיב (איוב ל"ח): "לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה", שֶׁיֹּאחֲזוּ בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְינַעֵר אֶת הָרְשָׁעִים. אֲבָל מִי שֶׁהוּא מְקֹרָב לְצַדִּיק אֱמִתִּי, אֲזַי יַחֲזִיק וְיֹאחֵז עַצְמוֹ בְּהַצַּדִּיק וְיִהְיֶה נִשְׁאָר קַיָּם וְלֹא יִהְיֶה נִנְעָר עִם הָרְשָׁעִים, מֵאַחַר שֶׁיַּחֲזִיק וְיֹאחֵז עַצְמוֹ בְּהַצַּדִּיק.

פרק כג

א עָנָה וְאָמַר: הָרַחֲמָנוּת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הַכֹּל רוֹאִין, וּבִשְׁבִיל זֶה הַכֹּל רוֹדְפִין אַחַר הָעוֹלָם הַזֶּה.

ב כִּי רוֹאִין, כְּשֶׁהָאָדָם רָעֵב וְצָמֵא וְכַיּוֹצֵא קָשֶׁה לוֹ מְאֹד וְיֵשׁ רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עָלָיו. וְכֵן מִי שֶׁהוֹלֵךְ עֵרֹם וְיֶחֱף יֵשׁ רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עָלָיו.

ג אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם וְרוֹאֶה גְּדֶל הָרַחֲמָנוּת שֶׁיֵּשׁ עַל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם הַבָּא, כִּי שָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא נִמְצְאִים בְּנֵי אָדָם שֶׁהוֹלְכִים עֲרֻמִּים מַמָּשׁ וְאֵי אֶפְשָׁר לְרַחֵם עֲלֵיהֶם כְּלָל. כִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּשֶׁהָאָדָם עֵרֹם בְּלֹא מַלְבּוּשׁ אֲזַי אֶפְשָׁר לְקַבֵּץ נְדָבוֹת עֲבוּרוֹ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ קַאפְּטִין [סוג מלבוש]. אֲבָל בָּעוֹלָם הַבָּא, מִי שֶׁהוֹלֵךְ עֵרֹם אִי אֶפְשָׁר לְרַחֵם עָלָיו כְּלָל. כִּי שָׁם אֵין מוֹעִיל שׁוּם רַחֲמָנוּת, כִּי אֵיזֶה מַלְבּוּשׁ הוּא צָרִיךְ? הֲלֹא הוּא רַק מַלְבּוּשׁ שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וְלָזֶה אֵין מוֹעִיל שָׁם רַחֲמָנוּת.

ד אֲבָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק אֱמִתִּי, הוּא יָכוֹל לָרוּץ לְהַצַּדִּיק וְלִקַּח אֶצְלוֹ אֵיזֶה מַלְבּוּשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ.

ה שׁוּב שָׁמַעְתִּי שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה מֵעֵין זֶה, שֶׁאָמַר: בָּעוֹלָם הַבָּא מֻנָּחִין כַּמָּה בְּנֵי אָדָם בַּחוּץ וְהֵם צוֹעֲקִים בְּקוֹל מַר: 'תְּנוּ לָנוּ מַה לֶּאֱכֹל', וּבְאִין אֶצְלָם וְאוֹמְרִים לָהֶם: 'הֲרֵי לָכֶם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה אִכְלוּ וּשְׁתוּ', וְהֵם מְשִׁיבִים 'לֹא לֹא, אֵין אָנוּ צְרִיכִים אֲכִילָה זֹאת, רַק אָנוּ צְרִיכִים אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה שֶׁל תּוֹרָה וַעֲבוֹדָה'.

ו וְכֵן מֻנָּחִים כַּמָּה בְּנֵי אָדָם עֲרֻמִּים בַּחוּץ וְהֵם צוֹעֲקִים גַּם כֵּן מְאֹד: 'תְּנוּ לָנוּ בַּמָּה לְהִתְכַּסּוֹת', וּבְאִין אֶצְלָם וְאוֹמְרִים: 'הֲרֵי לָכֶם מַלְבּוּשִׁים', וְהֵם מְשִׁיבִים: 'לֹא, אֵין אֵלּוּ מַלְבּוּשִׁים נִצְרָכִים לָנוּ כְּלָל. רַק אָנוּ צְרִיכִים מִצְוֹות וּמַעֲשִׂים טוֹבִים לְהִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם'.

ז עָנָה וְאָמַר: אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לֶאֱכֹל כַּמָּה פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת וְלִשְׁתּוֹת אַחַר־כָּךְ אֵיזֶה קַפִּיטְלִיךְ [פרקי] תְּהִלִּים, וּלְהִתְלַבֵּשׁ בְּאֵיזֶה מִצְוֹות.

פרק כד

א מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לִתֵּן מָעוֹת לְצַדִּיקֵי אֱמֶת – הִיא גְּדוֹלָה וִיקָרָה מְאֹד מְאֹד.

ב לְמָשָׁל, בֵּן שֶׁנִּתְרַחֵק מֵאָבִיו וְהַבֵּן יֵשׁ לוֹ גַּעְגּוּעִים גְּדוֹלִים מְאֹד לְאָבִיו וְכֵן הָאָב יֵשׁ לוֹ גַּעְגּוּעִים גְּדוֹלִים לִבְנוֹ. לְיָמִים נִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ הָאָב לֵילֵךְ וְלִסַּע לִבְנוֹ. וְכֵן הַבֵּן נִתְיַשֵּׁב גַּם־כֵּן לֵילֵךְ וְלִסַּע לְאָבִיו. וְהָלְכוּ וְנָסְעוּ זֶה לָזֶה, וְכָל מַה שֶׁנִּתְקָרְבוּ יוֹתֵר נִתְגַּדֵּל בְּיוֹתֵר הַגַּעְגּוּעִים שֶׁלָּהֶם.

ג וְהָיוּ הוֹלְכִים וְנוֹסְעִים זֶה לְזֶה. דְּהַיְנוּ הָאָב לְהַבֵּן וְהַבֵּן לְהָאָב, עַד שֶׁנִּתְקָרְבוּ וְלֹא הָיָה בֵּינֵיהֶם כִּי־אִם שְׁתֵּי פַּרְסָאוֹת לְבַד. וְהֵבִין הָאָב בְּגֹדֶל הַגַּעְגּוּעִים שֶׁלּוֹ, שֶׁאִם יַנִּיחַ עַצְמוֹ לִהְיוֹת נִמְשָׁךְ אַחַר הַגַּעְגּוּעִים, לֹא יִהְיֶה לוֹ כֹּחַ לִסְבֹּל עוֹד הַגַּעְגּוּעִים שֶׁל אֵלּוּ הַשְּׁתֵּי פַּרְסָאוֹת. וְכֵן הַבֵּן הֵבִין גַּם־כֵּן שֶׁאֵין לוֹ עוֹד כֹּחַ לִסְבֹּל הַגַּעְגּוּעִים שֶׁל אֵלּוּ הַשְּׁתֵּי פַּרְסָאוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת, וְאִם יַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אַחֲרֵיהֶם תֵּצֵא נַפְשׁוֹ ח"ו. וְיִשְּׁבוּ עַצְמָן לְהַשְׁלִיךְ לַגְּמָרֵי כָּל הַגַּעְגּוּעִים וּלְהַעֲבִירָם מִדַּעְתָּם.

ד בְּתוֹךְ כָּךְ, בָּא אֶחָד עִם עֶגְלָה וְחָטַף אֶת הַבֵּן וֶהֱבִיאוֹ לְאָבִיו בִּמְהִירוּת גָּדוֹל. כַּמָּה תַּעֲנוּג נִפְלָא וְעָצוּם גָּרַם זֶה הָאִישׁ שֶׁהֵבִיא אֶת הַבֵּן לְהָאָב שֶׁהָיָה לָהֶם גַּעְגּוּעִים כָּאֵלֶּה.

ה וְכֵן הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא בֵּן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמַחֲמַת מָסַךְ הַמַּבְדִּיל נִתְרַחֵק מֵאָבִיו יִתְבָּרַךְ. וְיֵשׁ גַּעְגּוּעִים כִּבְיָכוֹל לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכֵן לְהַצַּדִּיק לַחֲזֹר וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּבְתוֹךְ שֶׁהֵם מִתְקָרְבִים זֶה לָזֶה עַד שֶׁהִגִּיעוּ סְמוּכִים זֶה לָזֶה וְאֵין בֵּינֵיהֶם רַק הֶרְחֵק מְעַט כַּנַּ"ל.

ו וְהֵבִינוּ שֶׁלִּגְדֹל הַגַּעְגּוּעִים אִי אֶפְשָׁר לִסְבֹּל עוֹד וְהִסְכִּימוּ לְהַשְׁלִיךְ הַגַּעְגּוּעִים מִדַּעְתָּם. כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָמַר: הַאִם אֵין לוֹ רַק עֵסֶק זֶה? הֲלֹא יֵשׁ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה עוֹלָמוֹת וְכוּ'?! וְכֵן הַצַּדִּיק אָמַר בְּדַעְתּוֹ: וְכִי אֵין לוֹ רַק זֹאת? (דְּהַיְנוּ גַּעְגּוּעִים הַנַּ"ל) הֲלֹא יֵשׁ כַּמָּה עֲבוֹדוֹת אֲחֵרוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת, כְּגוֹן צִיצִית וּתְפִלִּין וּשְׁאָר מִצְוֹוֹת?! וְהִסְכִּימוּ לְהַעֲבִיר הַגַּעְגּוּעִים מִדַּעְתָּם.

ז בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי אֶחָד עִם עֶגְלָה, וְהֵבִיא לְהַצַּדִּיק פַּרְנָסָה וְעַל־יְדֵי־זֶה קֵרְבוֹ וֶהֱבִיאוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי "צַדִּיק אוֹכֵל לְשׂוֹבַע נַפְשׁוֹ" (מִשְׁלֵי י"ג) וְזֶה בְּחִינַת "וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ" (יְשַׁעְיָה נ"ח). וְנִמְצָא שֶׁהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֲמִתִּי זוֹכֶה עַל־יְדֵי פַּרְנָסָתוֹ וַאֲכִילָתוֹ לִבְחִינַת אוֹרוֹת הַצַּחְצָחוֹת, וְעַל־יְדֵי אֵלּוּ הַצַּחְצָחוֹת נִתְבַּטֵּל מָסַךְ הַמַּבְדִּיל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקָרֵב הַצַּדִּיק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ח נִמְצָא כַּמָּה וְכַמָּה תַּעֲנוּג גָּרַם זֶה הָאִישׁ שֶׁהֵבִיא פַּרְנָסָה לְהַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מֵבִיא וּמְקָרֵב אֶת הַצַּדִּיק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּנַּ"ל.

פרק כה

א בְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבַּמֹּחַ, הוּא פֶּלֶא גָּדוֹל וּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, אֵיךְ הַמַּחֲשָׁבוֹת מֻנָּחִים בַּמֹּחַ חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת הַרְבֵּה מְאֹד אֵלּוּ עַל אֵלּוּ.

ב וּכְשֶׁאָדָם צָרִיךְ לְאֵיזֶה דָּבָר וְנִזְכָּר בּוֹ, אָז מוֹשֵׁךְ וּמוֹצִיא אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהָיָה מֻנָּח בַּמַּחֲשָׁבָה וְנִזְכָּר בּוֹ. וְהַדָּבָר פֶּלֶא, הֵיכָן הָיָה מֻנָּח אוֹתוֹ הָעִנְיָן עַד עַכְשָׁו?

ג וְיֵשׁ קְשָׁרִים וְסִימָנִים בְּהַמַּחֲשָׁבוֹת הַמַּנָּחִים בְּהַמּוֹחַ חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת הַרְבֵּה. וּכְשֶׁנִּזְכָּר בְּאֵיזֶה דָּבָר מֵחֲמַת שֶׁנִּזְדַּמֵּן עִנְיָן הַמְעוֹרֵר אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה עַל־יְדֵי הַקֶּשֶׁר וְהַסִּימָן שֶׁבָּהּ, אֲזַי מוֹצִיא אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה מִתּוֹךְ חֲבִילֵי חֲבִילוֹת הַמַּחֲשָׁבוֹת הַמֻּנָּחִים וּמְסֻדָּרִים בַּמּוֹחַ.
ד וְאָז כְּשֶׁמּוֹשִׁךְ וּמוֹצִיא אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה, אָז מִתְהַפְּכִים וּמִתְגַּלְגְּלִים כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת מִסְּדָרָם שֶׁהָיוּ מֻנָּחִים. (כְּעֵין שֶׁרוֹאִין בְּדָבָרִים גַּשְׁמִיִּים, שֶׁכְּשֶׁמּוֹשְׁכִין וּמוֹצִיאִין דָּבָר מִתּוֹךְ אֵיזֶה קֻפָּה וַחֲבִילָה. אָז מִתְהַפֵּךְ וּמִתְגַּלְגֵּל כָּל הַקֻּפָּה וְהַחֲבִילָה).

פרק כו

א אֵצֶל הָעוֹלָם הַשִּׂכְחָה הִיא חִסָּרוֹן גָּדוֹל בְּעֵינֵיהֶם.
ב אֲבָל בְּעֵינַי, יֵשׁ בְּהַשִּׂכְחָה מַעֲלָה גְּדוֹלָה. כִּי אִם לֹא הָיְתָה שִׂכְחָה, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָדַת ה', אִם הָיָה זוֹכֵר כָּל מַה שֶּׁעָבַר לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהָרִים אֶת עַצְמוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם אֹפֶן, גַּם הָיוּ מְבַלְבְּלִים אֶת הָאָדָם מְאֹד כָּל הַדְּבָרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו. אֲבָל עַכְשָׁו עַל־יְדֵי הַשִּׂכְחָה נִשְׁכַּח מַה שֶּׁעָבַר.
ג וְאֶצְלוֹ הַדֶּרֶךְ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעָבַר וְהָלַךְ, נִפְסָק וְהוֹלֵךְ לַחֲלוּטִין! וְאֵינוֹ חוֹזֵר בְּדַעְתּוֹ עוֹד כְּלָל. וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל כְּלָל עַצְמוֹ עוֹד בַּמֶּה שֶׁכְּבָר עָבַר וְהָלַךְ וְכוּ'.
ד וְעִנְיָן זֶה הוּא דֶּרֶךְ עֵצָה טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד מִמַּה שֶּׁבַּעֲבוֹדַת ה', כִּי עַל־פִּי רֹב יֵשׁ לְהָאָדָם בִּלְבּוּלִים רַבִּים וְעֵרְבּוּב הַדַּעַת מְאֹד מִמַּה שֶּׁחָלַף וְעָבַר. בִּפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, שֶׁאָז בָּאִים עָלָיו כָּל הַבִּלְבּוּלִים וּמְעַרְבְּבִים וּמְעַקְּמִים אֶת דַּעְתּוֹ מִמַּה שֶּׁכְּבָר עָבַר. לִפְעָמִים יֵשׁ לוֹ בִּלְבּוּלִים מֵעִנְיַן הַמַּשָּׂא־וּמַתָּן שֶׁלּוֹ וְעִסְקֵי בֵּיתוֹ (וְכַיּוֹצֵא, בַּאֲשֶׁר כִּי לֹא טוֹב עָשָׂה בְּעִנְיָן זֶה וְכַיּוֹצֵא וְכָךְ הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַדָּבָר). וְיֵשׁ שֶׁמְּבַלְבְּלִים אוֹתוֹ בְּעֵת עֲבוֹדָתוֹ בְּתוֹרָה אוֹ בִּתְפִלָּה וְכַיּוֹצֵא, בְּהַהַפְגָּמִים שֶׁפָּגַם מִקֹּדֶם (בַּאֲשֶׁר שֶׁבְּעִנְיָן זֶה לֹא עָשָׂה כַּהֹגֶן נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הִרְבֵּה מְאֹד). כַּאֲשֶׁר יָדוּעַ לְכָל אָדָם בְּעַצְמוֹ.
ה עַל־כֵּן הַשִּׂכְחָה הִיא עֵצָה טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד לָזֶה, שֶׁתֵּכֶף וּמִיָּד שֶׁחוֹלֵף וְעוֹבֵר הַדָּבָר, יַעֲבִיר וְיסַלֵּק אוֹתוֹ מִדַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי, וְיִסְיַח דַּעְתּוֹ מִזֶּה לְגַמְרֵי. וְלֹא יַתְחִיל לַחֲשֹׁב עוֹד בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּעִנְיָן זֶה כְּלָל. וְהֶבֶן הַדָּבָר הֵיטֵב, כִּי הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד.
ו וְאִיתָא בַּסְּפָרִים: שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה נִתַּן הַשִּׂכְחָה כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַתּוֹרָה חֲבִיבָה עַל לוֹמְדֶיהָ תָּמִיד כַּשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה. כִּי עַל־יְדֵי הַשִּׂכְחָה כְּשֶׁחוֹזֵר וּבָא וְלוֹמֵד אֶפְלוּ מַה שֶּׁכְּבָר לָמַד, הוּא אֶצְלוֹ כְּחָדָשׁוֹת וְחָבִיב עָלָיו.

ז וְאִיתָא מָשָׁל, עַל הַלּוֹמֵד וְשׁוֹכֵחַ, שֶׁשָּׁכְרוּ אֲנָשִׁים לְמַלֹּאת חָבִיּוֹת וְהַחָבִיּוֹת הָיוּ נְקוּבִים וְכָל מַה שֶּׁהָיוּ שׁוֹפְכִין לְתוֹךְ הַחָבִיּוֹת נִשְׁפַּךְ לַחוּץ, וְהַטַּפְּשִׁים אָמְרוּ: 'הוֹאִיל וְחוֹזֵר וְנִשְׁפָּךְ לַחוּץ, לָמָּה לָנוּ לְיַגֵּעַ וּלְמַלֹּאת מֵאַחַר שֶׁאַחַר־כָּךְ נִשְׁפָּךְ?!'

ח אֲבָל הֶחָכָם אָמַר: 'מַה לִּי בָּזֶה? הֲלֹא פּוֹרְעִין לִי עַל הַיּוֹם, וּשְׂכָרִי לֹא יְקֻפַּח מִכָּל יוֹם וָיוֹם, כִּי אֲנִי מֻשְׂכָּר לְיָמִים וּמַה לִּי אִם נִשְׁפָּךְ?'.

ט כָּךְ אַף־עַל־פִּי שֶׁשּׁוֹכֵחַ לִמּוּדוֹ, שְׂכָרוֹ לֹא יְקֻפַּח מִכָּל יוֹם וְיוֹם.

י וְדַע, שֶׁלֶּעָתִיד מַזְכִּירִין אֶת הָאָדָם כָּל מַה שֶּׁלָּמַד. אַף אִם שָׁכַח. גַּם בְּנֵי אָדָם הַשּׁוֹמְעִים הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְאֵינָם מְבִינִים אוֹתָהּ, לֶעָתִיד בָּעוֹלָם הַבָּא יָבִינוּ.

יא כִּי עִקַּר הַתּוֹרָה הִיא לְהַנְשָׁמוֹת, שֶׁבָּעוֹלָם הַבָּא יִהְיוּ הַנְּשָׁמוֹת בְּקִיאִים וּמַשִּׂיגִים הֵיטֵב אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלָּמַד וְשָׁמַע הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

יב אַשְׁרֵי הַמְבַלֶּה יָמָיו בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה הַרְבֵּה.

פרק כז

א אַף־עַל־פִּי שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת זָרִיז גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בַּעֲבוֹדַת ה', לְהִזְדָּרֵז מְאֹד בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה בַּעֲבוֹדַת ה', כִּי עִקַּר הוּא הָעֲשִׂיָּה, לִלְמֹד הַרְבֵּה וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹוֹת הַרְבֵּה וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה לִשְׁפֹּךְ לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר עִנְיְנֵי עֲבוֹדַת ה'.

ב אַף־עַל־פִּי־כֵן, אַל תְּהִי נִבְהָל כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה בְּסִפְרִים קְדוֹשִׁים עִנְיְנֵי עֲבוֹדוֹת הַרְבֵּה, אַל תְּהִי נִבְהָל מִפְּנֵי זֶה לֵאמֹר 'מָתַי אוּכַל לְקַיֵּם אַחַת מֵהֶנָּה מִכָּל הָעִנְיָנִים הַלָּלוּ, מִכָּל־שֶׁכֵּן כֻּלָּם'. כִּי צָרִיךְ לְבַל יִהְיֶה מְבֹהָל לַחֲטֹף הַכֹּל בְּבַת אַחַת.

ג רַק לֵילֵךְ בְּנַחַת, בְּהַדְרָגָה מְעַט מְעַט.

ד וְלֹא שֶׁיִּהְיֶה מְבֹהָל וּמְבֻלְבָּל שֶׁרוֹצֶה לְקַיֵּם וְלַחֲטֹף הַכֹּל בְּבַת אַחַת, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בִּשְׁרָפָה ח"ו, שֶׁמֵּחֲמַת הַבֶּהָלָה חוֹטְפִין מַה שֶּׁאֵין צְרִיכִין.

ה רַק צָרִיךְ לִנְהֹג בְּהַדְרָגָה בְּנַחַת מְעַט מְעַט. וְאִם לִפְעָמִים אֵין הָאָדָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלָל בַּעֲבוֹדַת ה', מַה לַּעֲשׂוֹת? אֹנֶס רַחֲמָנָא פַּטְרֵהּ [האנוס, השם פוטר אותו].

ו וְיַרְגִּיל עַצְמוֹ לִכְסֹף וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ וּלְהִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי הַהִשְׁתּוֹקְקוּת וְהַכְּסוּפִין בְּעַצְמָם הֵם דְּבָרִים גְּדוֹלִים מְאֹד וְרַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי [השם רוצה את הלב].

ז (וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה כַּמָּה שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים יָפִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ, שֶׁהֵם עֵצוֹת גְּדוֹלוֹת טוֹבוֹת מְאֹד, לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דְּבָרִים אֵלּוּ בִּכְתָב הֵיטֵב. וְהַמַּשְׂכִּיל הֶחָפֵץ בָּאֱמֶת יָבִין קְצָת).

פרק כח

א רָאוּי לָאָדָם, שֶׁיִּתְעַבֵּר וְיֵלֵךְ בְּזֶה הָעוֹלָם בְּכָל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, וְלִלְמֹד כֻּלָּם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בְּכָל מָקוֹם.

ב כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא הַשָּׂרִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁהוֹלְכִים וְעוֹבְרִים בַּמְּדִינוֹת וּמוֹצִיאִים הוֹצָאוֹת רַבּוֹת עַל זֶה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל אַחַר כֵּן לְהִתְפָּאֵר וְלוֹמַר שֶׁהָיָה בַּמְּדִינוֹת, כְּמוֹ שֶׁדָּרְךְ הַשָּׂרִים לְהִתְפָּאֵר וְלוֹמַר: 'הָיִיתִי בְּוָרְשָׁא' וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

ג כְּמוֹ כֵן רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל מְקוֹמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַתּוֹרָה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִתְפָּאֵר בָּעוֹלָם הַבָּא שֶׁהָיָה בְּכָל מָקוֹם, דְּהַיְנוּ בְּכָל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים כַּנַּ"ל. וּלְעָתִיד, בָּעוֹלָם הַבָּא מַזְכִּירִין אוֹתוֹ כָּל מַה שֶׁלָּמַד בָּעוֹלָם הַזֶּה.

פרק כט

א וְעַל לִמּוּד הַפּוֹסְקִים הִזְהִיר מְאֹד מְאֹד בְּיוֹתֵר מִכָּל הַלִּמּוּדִים.

ב וְרָאוּי לִלְמֹד כָּל הָאַרְבָּעָה "שֻׁלְחָן־עָרוּךְ" כֻּלָּם מֵרֹאשָׁם עַד סוֹפָם כַּסֵּדֶר. אִם יָכוֹל לִלְמֹד כָּל הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ עִם כָּל הַפֵּרוּשִׁים הַגְּדוֹלִים מַה טּוֹב. וְאִם לָאו עַל־כָּל־פָּנִים יִלְמַד כָּל הָאַרְבָּעָה "שֻׁלְחָן־עָרוּךְ" הַקְּטַנִּים.

ג וְהוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. כִּי עַל־יְדֵי חֲטָאִים נִתְעָרֵב טוֹב וָרַע, וְעַל־יְדֵי לִמּוּד פּוֹסֵק שֶׁמְּבָרֵר הַכָּשֵׁר וְהַפָּסוּל הַמֻּתָּר וְהָאָסוּר הַטָּהוֹר וְהַטָּמֵא עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבָּרֵר וְנִפְרַשׁ הַטּוֹב מִן הָרָע (וְכַמְבֹאָר בְּמַאֲמָר "רָאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב" וּבְשָׁאָר מַאֲמָרִים מַעֲלַת לִמּוּד הַפּוֹסְקִים).

ד וְאָמַר: שֶׁכָּל אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי מְחֻיָּב לִלְמֹד בְּכָל יוֹם וְיוֹם פּוֹסְקִים, וְלֹא יַעֲבֹר.

ה וְאַף אִם הוּא אָנוּס וְאֵין לוֹ פְּנַאי, יִלְמַד עַל־כָּל־פָּנִים אֵיזֶה סְעִיף "שֻׁלְחָן־עָרוּךְ" בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמוֹ שֶׁהוּא עוֹמֵד עַתָּה בְּשֻׁלְחָן־עָרוּךְ.

ו כִּי צָרִיךְ לִלְמֹד אֵיזֶה דִּין בְּ"שֻׁלְחָן־עָרוּךְ" בְּכָל יוֹם וְיוֹם כָּל יְמֵי חַיָּיו. וּכְשֶׁאֵינוֹ אָנוּס יִלְמַד כְּסֵדֶר כָּל הָאַרְבָּעָה "שֻׁלְחָן־עָרוּךְ" מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וּכְשֶׁיִּגְמֹר וִיסַיֵּם הָאַרְבָּעָה "שֻׁלְחָן־עָרוּךְ" יַחֲזֹר וְיַתְחִיל לִלְמָדָם כְּסֵדֶר. וְכֵן יִנְהַג כָּל יְמֵי חַיָּיו.

פרק ל

א עַל הַמְבַלִּים זְמַן בִּשְׂבִיל נְקִיּוּת וּמַאֲרִיכִין בְּבֵית הַכִּסֵּא, הִקְפִּיד מְאֹד מְאֹד. וְהִתְלוֹצֵץ מֵאוֹתָן הָאֲנָשִׁים מְאֹד וְהָאֲרִיךְ הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה.

ב וְהַכְּלָל: 'כִּי לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת' (בְּרָכוֹת כה:) וְאֵין צָרִיךְ לְהַחְמִיר יוֹתֵר מִן הַדִּין, וְעַל־פִּי הַדִּין הָאִסּוּר הוּא רַק כְּשֶׁנִּצְרָךְ לְנָקְבָיו מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּגְּמָרָא (שָׁם כג.): 'הַנִּצְרָךְ לְנָקְבָיו אַל יִתְפַּלֵּל', 'הַנִּצְרָךְ' דַּיְקָא.

ג וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא נִצְרָךְ לְנָקְבָיו מַמָּשׁ יֵשׁ גַּם־כֵּן דִּינִים בָּזֶה בְּדִיעֲבַד וּבְשָׁעַת הַדְּחַק כַּמּוּבָא בְּ"שֻׁלְחָן־עָרוּךְ" (אֹרַח חַיִּים סִימָן צ"ב ע"ש בְּמָגֵן אַבְרָהָם שֶׁהָרִי"ף (בְּרָכוֹת י"ד.) מַתִּיר לְכַתְּחִלָּה בְּיָכוֹל לַעֲמֹד עַצְמוֹ עַד פַּרְסָה וְכוּ'.

ד נִמְצָא שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים כְּשֶׁאֵינוֹ נִצְרָךְ לְנָקְבָיו מַמָּשׁ, אֵין צָרִיךְ לְהַחְמִיר וּלְבַטֵּל עַצְמוֹ מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה בְּחִנָּם, מֵחֲמַת חֲשָׁשׁוֹת וְחֻמְרוֹת יְתֵרוֹת וְשִׁגְעוֹן בְּעָלְמָא.

ה רַק טוֹב לְהִתְפַּלֵּל בַּבֹּקֶר תֵּכֶף אַחַר עֲמִידָתוֹ מִמִּטָּתוֹ. אִם אֶפְשָׁר בְּקַל לִפְנוֹת – אֶפְשָׁר וְאִם לָאו – לָאו, וְיִתְפַּלֵּל כְּךָ. וַאֲפִלּוּ אִם חוֹשֵׁשׁ בְּמֵעָיו, לֹא יַשְׁגִּיחַ וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל.

ו גַּם אֵין צְרִיכִין לְהַאֲרִיךְ בְּבֵית הַכִּסֵּא, כִּי הוּא מַזִּיק מְאֹד לִבְרִיאוּת הַגּוּף, וְכַמָּה חֲלָאִים בָּאִים מִזֶּה בִּפְרָט בְּבֵית־הַכִּסֵּא שֶׁלָּנוּ שֶׁצְּרִיכִים לִהְיוֹת תּוֹלֶה בָּהֶם וְהַתּוֹלֶה בְּבֵית־הַכִּסֵּא מַזִּיק מְאֹד מְאֹד בִּפְרָט הַחֹלִי הַיָּדוּעַ (שֶׁקּוֹרִין מוֹרִידִין) (טְחוֹרִים) בָּא מִזֶּה מְאֹד רַחֲמָנָא לִצְלָן. עַל־כֵּן צְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד מִלְּהַאֲרִיךְ בְּבֵית־הַכִּסֵּא.

ז וְאֵין לְחַפֵּשׂ אַחַר חֻמְרוֹת (נט) וּמָרָה שְׁחוֹרָה בָּזֶה, כִּי לֹא נֶאֱמַר כְּלָל בַּדְּוֹרוֹת הַלָּלוּ.

ח וְהוּא עַצְמוֹ הָיָה גַּם־כֵּן בְּזֹאת הַטָּעוּת מִקֶּדֶם, וְהָיָה עוֹשֶׂה דְּבָרִים זָרִים מְאֹד בִּשְׁבִיל נְקִיּוּת, וְכִמְעַט שֶׁבָּא לִידֵי סַכָּנָה עַל־יְדֵי־זֶה, וְגַם לֹא נִמְלַט מֵחֲלָאִים רַחֲמָנָא לִצְלָן עַל־יְדֵי־זֶה. וְעַתָּה הוּא יוֹדֵעַ וְאוֹמֵר: שֶׁהַכֹּל שִׁגָּעוֹן וְחֶלְיָלָה לְבַלּוֹת זְמַן הַיָּקָר עַל זֶה.

ט וּבֶאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה הַגּוּף נָקִי לְגַמְרֵי וְלֹא יִשָּׁאֵר בְּתוֹכוֹ כְּלוּם. כִּי הֲלֹא אֲפִלּוּ מִי שֶׁמִּתְעַנֶּה מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת הוּא צָרִיךְ לְנָקְבָיו גַּם בְּסוֹף הַשָּׁבוּעַ אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא אָכַל מִקֹּדֶם כַּמָּה יָמִים, כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּשָּׁאֵר קְצָת בְּהַגּוּף.

י וְאָמַר: שֶׁדָּבָר גָּדוֹל הוּא אֶצְלוֹ שֶׁדִּבֵּר מֵעִנְיָן זֶה, כִּי יוֹצֵא מִזֶּה דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לְבַלּוֹת זְמַן בִּשְׁבִיל זֶה וְשֶׁלֹּא לְהַאֲרִיךְ שָׁם. וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הוּא מֻכְרָח לְהַאֲרִיךְ, טוֹב לָצֵאת וְלַחֲזֹר מִלֵּישֵׁב הַרְבֵּה שָׁם.

פרק לא

א רָאוּי לְהִזְדָּרֵז לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל.

ב כִּי לְפִי גֹּדֶל מַעֲלַת הַתְּפִלָּה, שֶׁיְּקָרָה מַעֲלָתָהּ מְאֹד מְאֹד, מִי יוֹדֵעַ אִם יִזְכֶּה אַחַר־כָּךְ לְהִתְפַּלֵּל?, עַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל לְהַקְדִּים עַצְמוֹ – רָאוּי לוֹ לְזָרֵז מְאֹד וּלְהַקְדִּים.

פרק לב

א צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה וְלִבְלִי לִכְנֹס בַּחֲקִירוֹת כְּלָל, וְלִבְלִי לְעַיֵּן כְּלָל בִּסְפָרִים שֶׁל מְחַקְּרִים, רַק לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה לְבַד בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת כְּלָל.

ב וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לָנוּ שֶׁהַהֶמּוֹן עַם הֵם רְחוֹקִים מֵחֲקִירוֹת וְאֵינָם מְחַקְּרִים כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן בֶּאֱמֶת כֻּלָּם הֵם מְעֹרָבִים בַּחֲקִירוֹת. כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ חֲקִירוֹת וַאֲפִלּוּ קְטַנִּים בָּאִים עַל מַחֲשַׁבְתָּם חֲקִירוֹת וּבִלְבּוּלִים.

ג אֲבָל בֶּאֱמֶת צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִזָּהֵר מְאֹד לְהַרְחִיק הַחֲקִירוֹת מִלִּבּוֹ וּלְהַשְׁלִיכָם מִלִּבּוֹ לְגַמְרֵי לִבְלִי לִהְיוֹת ח"ו שׁוּם חֲקָרָן כְּלָל, רַק לְהַאֲמִין בַּה' וּבְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים בֶּאֱמוּנָה לְבַד בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת כְּלָל.

ד כִּי כְּבָר זָכִינוּ לְקַבֵּל תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, וּכְבָר הָיָה לָנוּ צַדִּיקִים רַבִּים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וְרָאוּי לָנוּ לִסְמֹךְ עֲלֵיהֶם בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת, וְלֵילֵךְ בְּעִקְּבוֹתָם לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּפְשִׁיטוּת וּלְקַיֵּם תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹותָיו כַּאֲשֶׁר מָסְרוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים.

ה וּכְשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת בֶּאֱמוּנָה לְבַד בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת יָכוֹל לִזְכּוֹת שֶׁיְּעָזֵר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּבוֹא לִבְחִינַת "רָצוֹן", שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵחָכְמָה.

ו כִּי בֶּאֱמֶת חָכְמָה דִּקְדֻשָּׁה הוּא לְמַעְלָה מֵאֱמוּנָה, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן אָנוּ צְרִיכִים לִבְלִי לֵילֵךְ בְּחָכְמוֹת וַחֲקִירוֹת רַק בֶּאֱמוּנָה לְבַד, כִּי אֱמוּנָה הוּא דָּבָר חָזָק מְאֹד, וַאֲזַי כְּשֶׁהוֹלֵךְ בֶּאֱמוּנָה לְבַד בְּלִי חֲקִירוֹת וְחָכְמוֹת אֲזַי זוֹכֶה לָבוֹא לִבְחִינַת רָצוֹן שֶׁהוּא לְמַעְלָה אֲפִלּוּ מֵחָכְמָה, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רָצוֹן מַפְלָג חָזָק מְאֹד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ מְאֹד עַד שֶׁלֹּא יֵדַע מָה לַעֲשׂוֹת כְּלָל מִגֹּדֶל הַהִשְׁתּוֹקְקוּת. וְיִצְעַק וְכוּ'.

ז אַף יֵשׁ חַקְרָן שֶׁהוּא בְּתוֹךְ לֵב בְּנֵי אָדָם. דְּהַיְנוּ הַבַּעַל דָּבָר שֶׁהוּא מַכְנִיס חֲקִירוֹת בְּלֵב הָאָדָם וּצְרִיכִין לְהַכְנִיעוֹ וּלְגָרְשׁוֹ, לְגָרֵשׁ מִלִּבּוֹ כָּל הַחֲקִירוֹת וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה כַּנַּ"ל.

ח וְדַע, כִּי יֵשׁ עֲבֵרוֹת שֶׁהֵם מַכְנִיסִים כְּפִירוֹת בְּאָדָם. וְיֵשׁ שֶׁבָּאִים עֲלֵיהֶם מַחֲשָׁבוֹת עַל הָאֱמוּנָה מֵחֲמַת שֶׁלֹּא נוֹלְדוּ בִּקְדֻשָּׁה כָּרָאוּי. וְיֵשׁ שֶׁהוֹסִיפוּ עַל זֶה מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים שֶׁעָשׂוּ בְּעַצְמָם, כִּי יֵשׁ עֲבֵרוֹת שֶׁהֵם מַזִּיקִים וּפוֹגְמִים אֶת הָאֱמוּנָה כַּנַּ"ל.

ט וְלָזֶה צְרִיכִין בּוּשָׁה וְלֵב נִשְׁבָּר, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֲקִירוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ ח"ו, רָאוּי לוֹ לְהִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד עַל אֲשֶׁר נוֹלַד בְּגִשְׁמִיּוּת כָּזֶה אוֹ שֶׁעָשָׂה מַעֲשִׂים כָּאֵלּוּ שֶׁבָּא לָזֶה שֶׁיָּבוֹאוּ לוֹ מַחֲשָׁבוֹת כְּנֶגֶד אֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, "וּכְבוֹד ה' מָלֵא אֶת כָּל הָאָרֶץ" (בְּמִדְבַּר י"ד־כא) כִּי "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" (יְשַׁעְיָה ו־ג). וְעָלָיו בָּאִים מַחֲשָׁבוֹת ח"ו לְגָרְשׁוֹ וּלְעָקְרוֹ ח"ו מֵאֱלֹקִים חַיִּים אֲשֶׁר הוּא חַי הַחַיִּים יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה שְׁמוֹ.

י וְאֵין צָרִיךְ לְבָאֵר גֹּדֶל הַבּוּשָׁה שֶׁרָאוּי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כְּשֶׁבָּאִים עָלָיו מַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ ח"ו. וְעַל־יְדֵי בּוּשָׁה וְלֵב נִשְׁבָּר, עַל יְדֵי זֶה מְגָרֵשׁ וּמְשַׁבֵּר הַחֲקִירוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת הַנַּ"ל.

יא וּבֶאֱמֶת אֱמוּנָה הוּא עִנְיָן חָזָק מְאֹד, וְחַיָּיו חֲזָקִים מְאֹד עַל־יְדֵי אֱמוּנָה.

יב כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, אֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּאִים עָלָיו יִסּוּרִים ח"ו, אֲזַי יוֹכַל לְנַחֵם עַצְמוֹ וּלְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ – כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלָיו וְיֵיטִיב אַחֲרִיתוֹ, וְהַיִּסּוּרִים הֵם לוֹ לְטוֹבָה וּלְכַפָּרָה וּבַסּוֹף יֵיטִיב לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא.

יג אֲבָל מְחַקֵּר שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, כְּשֶׁבָּא עָלָיו אֵיזֶה צָרָה, אֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְנַחֵם אֶת עַצְמוֹ.

יד (וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין דְּבָרִים אֵלּוּ מֵאֵלָיו וְיָבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל בִּכְתָב).

טו וְהַכְּלָל: שֶׁעִקַּר הוּא הָאֱמוּנָה, בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת כְּלָל. וּבָזֶה יִהְיֶה חָזָק לְעוֹלָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא וּלְעוֹלָם לֹא יִמּוֹט – אַשְׁרֵי לוֹ.

טז גַּם זֹאת צָרִיךְ לְדַעַת, שֶׁיֵּשׁ נְשָׁמוֹת כְּשֵׁרוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ בְּכַשְׁרוּת וְגַם לֹא קִלְקְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם, שֶׁאֵין בָּאִים עֲלֵיהֶם כְּלָל מַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלּוּ, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּדַבְּרִים בִּפְנֵיהֶם מֵעִנְיָנִים אֵלּוּ לֹא אִכְפַּת לָהֶם כְּלָל וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל דַּעְתָּם כְּלָל. וְזֶה דּוֹמֶה כְּמוֹ שֶׁמְּדַבְּרִים מִתַּאֲוָה הַיָּדוּעַ בִּפְנֵי סָרִיס, שֶׁבְּוַדַּאי אֵינוֹ מְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ כְּלָל, כֵּן אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים הַנַּ"ל אֵינָם שׁוֹמְעִים כְּלָל וְאֵינוֹ נִכְנָס בְּאָזְנֵיהֶם כְּלָל עִנְיְנֵי חֲקִירוֹת וּבִלְבּוּלִים הַנַּ"ל.

יז וּבֶאֱמֶת הַקְּשָׁיוֹת וְהַחֲקִירוֹת שֶׁל הֲמוֹן עַם, הֵם שְׁטוּתִים גְּדוֹלִים וְאֵינָם קְשָׁיוֹת כְּלָל. וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהוֹלְכִים עִם אֵיזֶה קַשְׁיָא זְמַן רַב, וּבֶאֱמֶת הַקַּשְׁיָא שֶׁלּוֹ הוּא תֵּרוּץ, רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת – נִדְמֶה לוֹ לְקַשְׁיָא.

יח כְּמוֹ לְמָשָׁל שֶׁשּׁוֹאֲלִין אֶת הַתִּינוֹק, שֶׁנִּשְׁבַּר הַזְּכוּכִית שֶׁל הַחַלּוֹן וְלָקְחוּ הַזְּכוּכִית הַשֵּׁנִי שֶׁאָצְלוֹ וּקְבָעוּהָ כָּאן וְאִם־כֵּן יִפָּרַח הַצִּפּוֹר דֶּרֶךְ הֶחָלָל הַזֶּה שֶׁל זְכוּכִית הַשֵּׁנִי?!

יט וּכְשֶׁשּׁוֹאֲלִין אֶת הַתִּינוֹק כָּךְ, דְּהַיְנוּ שֶׁכּוֹלְלִין לוֹ הַתֵּרוּץ עִם הַקַּשְׁיָא בְּיַחַד אֲזַי נִדְמֶה לוֹ לְקַשְׁיָא גְּדוֹלָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לְהָשִׁיב כְּלָל, כִּי נִדְמֶה לוֹ לְקַשְׁיָא גְּדוֹלָה, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל שְׁטוּת, כִּי אִדְרַבָּא, הַקַּשְׁיָא – שֶׁיִּפָּרַח הַצִּפּוֹר הוּא תֵּרוּץ עַל קַשְׁיָא הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל שְׁטוּת. כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לוֹקְחִין בִּשְׁבִיל זֶה הַזְּכוּכִית הַשֵּׁנִי לְסָתְּם, כִּי יִפָּרַח דֶּרֶךְ שָׁם.

כ רַק הַתִּינוֹק מֵחֲמַת חָסְרוֹן הֲבָנָתוֹ אֵינוֹ מֵבִין שֶׁכּוֹלְלִין לוֹ הַקַּשְׁיָא עִם הַתֵּרוּץ בְּיַחַד וְנִדְמֶה לוֹ לְקַשְׁיָא גְּדוֹלָה.

כא כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּכְנָס בִּלְבָּם קְשָׁיוֹת שֶׁל שְׁטוּת כָּאֵלּוּ, שֶׁבֶּאֱמֶת זֹאת הַקַּשְׁיָא הוּא תֵּרוּץ, אַךְ מֵחֲמַת חָסְרוֹן הֲבָנָתוֹ נִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא קַשְׁיָא גְּדוֹלָה וְהֶבֵן הֵיטֵב.

כב עַל־כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְסַלֵּק מִדַּעְתּוֹ וְלִבְרֹחַ מִקַּשְׁיוֹת וְחֲקִירוֹת וּשְׁטוּתִים וּבִלְבּוּלִים רַק לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה לְבַד כַּנַּ"ל.

פרק לג

א שׁוּב פַּעַם אַחַת הָיָה מְדַבֵּר מֵאֱמוּנָה, עָנָה וְאָמַר: אֵצֶל הָעוֹלָם אֱמוּנָה הוּא דָּבָר קָטָן וְאֶצְלִי אֱמוּנָה הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד.

ב וְעִקַּר הָאֱמוּנָה הִיא בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וַחֲקִירוֹת כְּלָל. רַק בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כְּמוֹ שֶׁהַנָּשִׁים וְהַהֲמוֹן עַם הַכְּשֵׁרִים מַאֲמִינִים.

פרק לד

אֱמוּנָה חֲשׁוּב כִּצְדָקָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ט"ו): "וְהֶאֱמִין בַּה' וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה" וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְבָנִים, אֱמוּנָה בְּגִימַטְרִיָּה בָּנִים.

פרק לה

א וְאָמַר: שֶׁהוֹלֵךְ אֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל עַל הָעוֹלָם.

ב וְכֵן סִפֵּר כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהוֹלֵךְ וְנִמְשָׁךְ אֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים בָּעוֹלָם. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּחֲזִיק עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה בְּאֵלּוּ הָעִתִּים.

ג וְאָמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל כְּלָל מַה שֶּׁהוּא מְסַפֵּר זֹאת, [שֶׁיִּהְיֶה אֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם וְשֶׁצְּרִיכִין לְהִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר זֹאת אַף־עַל־פִּי־כֵן מִתְגַּבֶּרֶת הָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַבִּלְבּוּלִים.

ד כִּי הֲלֹא גַּם דָּנִיֵּאל וְכַיּוֹצֵא הוֹדִיעוּ מִקֹּדֶם, שֶׁקֹּדֶם שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ, יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים, "וְהִרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ" וְכוּ' (דָּנִיֵּאל י"ב), וְאִם־כֵּן מֵאַחַר שֶׁהוֹדִיעַ מִקֹּדֶם שֶׁזֶּה יִהְיֶה הַנִּסָּיוֹן קֹדֶם בִּיאַת מָשִׁיחַ שֶׁיִּתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים בָּאֱמוּנָה, וּמִי שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן וְיִשָּׁאֵר קַיָּם בֶּאֱמוּנָתוֹ – אַשְׁרֵי לוֹ וְיִזְכֶּה לְכָל טוּב הַמְעֻתָּד לָבוֹא לָנוּ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אֲשֶׁר נִבְּאוּ עָלֵיהֶם כָּל נְבִיאֵינוּ וַחֲכָמֵינוּ מִקֹּדֶם, וְאִם־כֵּן הָיָה רָאוּי שֶׁכָּל אֶחָד יַשְׁכִּיל וְיָחוֹס עַל עַצְמוֹ לְשָׁאֵר קַיָּם בֶּאֱמוּנָתוֹ, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ עוֹד שׁוּם נִסָּיוֹן וְצָרוּף כְּלָל מֵאַחַר שֶׁכְּבָר הוֹדִיעוּ זֹאת מִקֹּדֶם.

ה וּבֶאֱמֶת אַף־עַל־פִּי־כֵן אַף־עַל־פִּי שֶׁהוֹדִיעוּ זֹאת מִקֹּדֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה נִסָּיוֹן גָּדוֹל. וְרַבִּים יַרְשִׁיעוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְהִרְשִׁיעוּ רְשָׁעִים" (דָּנִיֵּאל י"ב).]

י אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי מוֹדִיעַ זֹאת מִקֹּדֶם, בִּשְׁבִיל אוֹתָן מְעַט הַכְּשֵׁרִים שֶׁיִּתְחַזְּקוּ עַצְמָן בֶּאֱמוּנָתָן, וּבְוַדַּאי יִהְיֶה לָהֶם מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת בְּדַעְתָּן, לְמַעַן יִהְיֶה לָהֶם לְמַשִּׁיב נָפֶשׁ וְהִתְחַזְּקוּת וְהִתְאַמְּצוּת יוֹתֵר כְּשֶׁיִּרְאוּ שֶׁכְּבָר דִּבְּרוּ מִזֶּה מִקֹּדֶם.

פרק לו

וְאָמַר: עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁמִּי שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר פָּשׁוּט, יִהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל כְּמוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב ז"ל.

פרק לז

א אֶפִּיקוֹרְסוּת נִקְרֵאת "מַשָּׂא" כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַשְׁ"י (דְּבָרִים א) עַל "מַשָּׂאֲכֶם" – 'מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ בָּהֶם אֶפִּיקוֹרְסִים'.

ב עַל־כֵּן כְּשֶׁנּוֹסֵעַ לְהַצַּדִּיק, הוּא מַשְׁלִיךְ מֵעָלָיו מַשּׂוֹי גְּדוֹלָה, כִּי מֵאַחַר שֶׁנּוֹסֵעַ כְּבָר יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה, שֶׁהוּא הֵפֶךְ הָאֶפִּיקוֹרְסוּת.

פרק לח

א שֹׂתוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ (תְּהִלִּים עג).

ב כִּי עַכְשָׁו נִתְפַּשֵּׁט הָאֶפִּיקוֹרְסוּת, שֶׁהַתּוֹרָה הָרְצוּעָה לְדַבֵּר סָרָה עַל כָּל הַצַּדִּיקִים וְעַל כָּל יִרְאֵי ה'. וְהוּא כְּמוֹ מִי שֶׁפּוֹשֵׁט לְשׁוֹנוֹ נֶגֶד כָּל הָעוֹלָם, שֶׁאֵינוֹ מַשְׂגִּיחַ עַל כָּל הָעוֹלָם. וּבֶאֱמֶת זֶה הָאֶפִּיקוֹרְסוּת הוּא נֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, אַךְ שֶׁהֵם בּוֹשִׁים לְדַבֵּר בְּפִיהֶם עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל כֵּן הֵם מְהַפְּכִין אֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁלָּהֶם לְדַבֵּר עַל הָעוֹלָם.

ג וְזֶהוּ: "שֹׂתוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם", שֶׁבֶּאֱמֶת מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים בְּפִיהֶם, הוּא בֶּאֱמֶת לְמַעְלָה בַּשָּׁמַיִם, כִּי עִקַּר דִּבְרֵיהֶם נֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּבְיָכוֹל כַּנַּ"ל, אַךְ "לְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ", שֶׁמֻּחֶמֶת שֶׁבּוֹשִׁים לְדַבֵּר בְּפִיהֶם נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־כֵּן לְשׁוֹנָם תִּהֲלַךְ בָּאָרֶץ שֶׁפּוֹשְׁטִין לְשׁוֹנָם נֶגֶד הָעוֹלָם כַּנַּ"ל. אֲבָל בֶּאֱמֶת "שֹׂתוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם" כַּנַּ"ל:

פרק לט

א רָאוּי שֶׁיִּרְגִּישׁ צָרַת יָחִיד, מִכָּל־שֶׁכֵּן צָרַת רַבִּים (ח"ו) – בְּלֵב. כִּי אֶפְשָׁר שֶׁיֵּדַע מֵהַצָּרָה ח"ו, וְיוֹדֵעַ בְּבֵרוּר כְּאֵב הַצָּרָה ח"ו וְעִם כָּל זֶה לִבּוֹ אֵינוֹ מַרְגִּישׁ הַצָּרָה כְּלָל.

ב וְעַל־כָּל־פָּנִים צָרַת רַבִּים ח"ו, רָאוּי שֶׁהַלֵּב יַרְגִּישׁ כְּאֵב הַצָּרָה. וְאִם אֵינוֹ מַרְגִּישׁ, צָרִיךְ לְהַכּוֹת הָרֹאשׁ בְּקִיר, הַיְנוּ לְהַכּוֹת הָרֹאשׁ בְּקִירוֹת לִבּוֹ.

ג כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן רי"ז) עַל־פָּסוּק "וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ" (דְּבָרִים ד), שֶׁצָּרִיךְ לְהָבִיא הַדַּעַת בְּהַלֵּב. וְהָבֵן הֵיטֵב.

ד אַחַר־כָּךְ שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת "וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר" (יְשַׁעְיָה לח), שֶׁהֵסֵב וְהִמְשִׁיךְ הַפָּנִים שֶׁהוּא הַמֹּחַ וְהַדַּעַת אֶל קִירוֹת הַלֵּב, הַיְנוּ כַּנַ"ל.

ה כִּי עִקַּר הַפָּנִים הֵיא הַחָכְמָה וְהַדַּעַת שֶׁהוּא אוֹר הַפָּנִים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר.

פרק מ

א בְּעִנְיַן סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים, מְבֹאָר כְּבָר אֲצָלֵנוּ כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁאָסוּר לַעֲסֹק בָּהֶם וְצָרִיךְ לְהַרְחִיק מְאֹד לִבְלִי לִלְמֹד אוֹתָם וְלִבְלִי לְהַבִּיט בָּהֶם כְּלָל. אֲפִלּוּ בְּסִפְרֵי חֲקִירוֹת שֶׁל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל. כִּי הוּא אִסּוּר גָּדוֹל מְאֹד לִלְמֹד אוֹתָם. (וּכְבָר מְבֹאָר בְּכַמָּה סְפָרִים גֹּדֶל הָאִסּוּר לִלְמֹד בָּהֶם) כִּי לֹא בְּאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקֹב, כִּי אֵין לָנוּ שַׁיְכוּת בָּהֶם.

ב כִּי אָנוּ מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה לְבַד בְּלִי שׁוּם חֲקִירָה כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וּמְקַיֵּם אֶת עוֹלָמוֹ וְעָתִיד לְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ וְכוּ'.

ג וְדֶרֶךְ אֵלּוּ הַסְּפָרִים לְהַקְשׁוֹת קֻשְׁיוֹת שֶׁנִּרְאִין כְּקֻשְׁיוֹת גְּדוֹלוֹת וְהַתֵּרוּץ חָלוּשׁ מְאֹד. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲקֹר יוֹתֵר וּלְהַקְשׁוֹת עַל הַתֵּרוּץ יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת וְלֹא יוֹעִיל לוֹ הַתֵּרוּץ, עַל־כֵּן אָסוּר לְעַיֵּן בָּהֶם כְּלָל.

ד וּבֶאֱמֶת כָּל הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁלָּהֶם אֵינָם כְּלוּם וְהֵם כֻּלָּם הֶבֶל וְרַעְיוֹן רוּחַ.

ה וּמַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין דַּעְתָּן נִמְשֶׁכֶת אַחַר סְפָרִים קְדוֹשִׁים וְנוֹרָאִים מְאֹד, כְּגוֹן סִפְרֵי הַזֹּהַר וְסִפְרֵי הָאֲרִ"י זְצַ"ל וְכַיּוֹצֵא, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם חִדּוּשִׁים נוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד הַמַּאִירִים עֵינַיִם וּמְתוּקִים מִדְּבַשׁ, וְהֵם נִמְשָׁכִים דַּיְקָא אַחַר עִנְיָנִים אֲחֵרִים כְּגוֹן חֲקִירוֹת.

ו דַּע, כִּי זֶהוּ מֵחֲמַת מִזְגָּם, כִּי מִזְגָּם בְּטִבְעָם הוּא מֶזֶג רַע מִן הַתּוֹלָדָה, שֶׁנּוֹלְדוּ בְּמֶזֶג רַע, שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אֶת הַדָּבָר הַקָּדוֹשׁ בֶּאֱמֶת. וּבֶאֱמֶת בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ בְּחִירָה, וְיֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְשַׁבֵּר אֶת מִזְגּוֹ הָרָע. אֲבָל מֵאַחַר שֶׁנּוֹלַד בְּמֶזֶג רַע כָּזֶה, הוּא צָרִיךְ לִסְבֹּל מְרִירוּת גָּדוֹל לְשַׁבֵּר אֶת מִזְגּוֹ וְטִבְעוֹ הָרָע. וְאַשְׁרֵי לְאָדָם שֶׁנּוֹלַד בְּקֶדֶשׁ.

ז וְנִמְצָא בְּסִפְרֵיהֶם קֻשְׁיוֹת עַל סֵדֶר הַבְּרִיאָה – מַה זְּכָה הַכּוֹכָב לִהְיוֹת כּוֹכָב, אוֹ הַמַּזָּל לִהְיוֹת מַזָּל. וּמָה חָטְאוּ הַדְּבָרִים הַשְּׁפָלִים שֶׁיִּהְיוּ שְׁפָלִים, כְּגוֹן בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת וְכַיּוֹצֵא וּמַדּוּעַ לֹא הָיָה בְּהֶפֶךְ, וְכֵן – מִפְּנֵי מָה הָרֹאשׁ רֹאשׁ וְהָרֶגֶל רֶגֶל וּמַדּוּעַ לֹא יִהְיֶה בְּהֶפֶךְ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

ח כַּמְבֹאָר אֵלּוּ הַקְּשָׁיוֹת בַּאֲרִיכוּת בְּסִפְרֵיהֶם. וּבֶאֱמֶת הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ. וְאֵין צָרִיכִין לַחֲקֹר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא. וּבֶאֱמֶת דַּע, כִּי כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא בְּחִינַת גַּלְגַּל הַחוֹזֵר (שֶׁקּוֹרִין דְּרֵיידִיל, סביבון). וְהַכֹּל חוֹזֵר חָלִילָה וְנִתְהַפֵּךְ – מֵאָדָם מַלְאָךְ וּמִמַּלְאָךְ אָדָם וּמֵרֹאשׁ רֶגֶל וּמֵרֶגֶל רֹאשׁ, וְכֵן שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם כֻּלָּם חוֹזְרִים חָלִילָה וּמִתְגַּלְגְּלִים וּמִתְהַפְּכִים מִזֶּה לָזֶה וּמִזֶּה לָזֶה מֵעֶלְיוֹן לְתַחְתּוֹן וּמִתַּחְתּוֹן לְעֶלְיוֹן.

ט כִּי בֶּאֱמֶת בְּהַשֹּׁרֶשׁ הַכֹּל אֶחָד.

י כִּי יֵשׁ נִבְדָּלִים דְּהַיְנוּ מַלְאָכִים שֶׁהֵם נִבְדָּלִים לְגַמְרֵי מִן הַחֹמֶר, וְיֵשׁ גַּלְגַּלִּים שֶׁהֵם בְּחִינַת חֹמֶר אֲבָל חָמְרָם זַךְ מְאֹד.

יא וְיֵשׁ עוֹלָם הַשֵּׂכֶל דְּהַיְנוּ, זֶה הָעוֹלָם הַשֵּׂכֶל שֶׁהוּא חֹמֶר גָּמוּר. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה הַנַּ"ל הוּא נִלְקָח מִמָּקוֹם מְיֻחָד. אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּשֹׁרֶשׁ הַכֹּל שָׁם כֻּלּוֹ חַד.

יב וְעַל־כֵּן כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא בְּחִינַת גַּלְגַּל הַחוֹזֵר וְהַכֹּל חוֹזֵר וְנִתְהַפֵּךְ. שֶׁעַתָּה זֶה הַדָּבָר הוּא בַּבְּחִינָה עֶלְיוֹנָה בִּבְחִינַת רֹאשׁ וְדָבָר אַחֵר בִּבְחִינָה שְׁפָלָה בִּבְחִינַת רֶגֶל, וְאַחַר־כָּךְ נִתְהַפֵּךְ וְחוֹזֵר וְנַעֲשֶׂה מִבְּחִינַת רֶגֶל בְּחִינַת רֹאשׁ וּמֵרֹאשׁ רֶגֶל, וְכֵן נִתְהַפֵּךְ מֵאָדָם מַלְאָךְ וּמִמַּלְאָךְ אָדָם כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: שֶׁהִשְׁלִיכוּ מַלְאָכִים מִן הַשָּׁמַיִם אֶל עוֹלָם הַשֵּׂכֶל וְנִכְנְסוּ בְּחֹמֶר גָּמוּר עַד שֶׁהָיוּ בַּעֲלֵי תַּאֲוֹות וְכוּ'. וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁבָּאוּ מַלְאָכִים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְנִתְלַבְּשׁוּ בְּחֹמֶר כַּמְבֹאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וְכֵן לְהֵפֶךְ, שֶׁמָּצִינוּ שֶׁנַּעֲשָׂה מֵאָדָם מַלְאָךְ.

יג כִּי הָעוֹלָם הוּא בְּחִינַת גַּלְגַּל הַחוֹזֵר שֶׁקּוֹרִין דְּרֵיידִיל וְהַכֹּל חוֹזֵר חָלִילָה, כִּי בֶּאֱמֶת בְּהַשֹּׁרֶשׁ כֻּלּוֹ אֶחָד כַּנַּ"ל.

יד (גַּם מָצִינוּ שֶׁרַגְלוֹ שֶׁל זֶה הוּא גָּבוֹהַּ יוֹתֵר בְּמַעֲלָה מֵרֹאשׁוֹ שֶׁל אַחֵר. וְכֵן בָּעוֹלָמוֹת, כִּי הַמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל עוֹלָם הָעֶלְיוֹן הוּא בְּמַעֲלָה יוֹתֵר מִמַּדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁל עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן מִמֶּנּוּ אֲבָל בֶּאֱמֶת הַכֹּל חוֹזֵר חָלִילָה כַּנַּ"ל).

טו וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁמְּשַׁחֲקִין בַּחֲנֻכָּה בְּדְרֵיידִיל, כִּי חֲנֻכָּה הוּא בְּחִינַת הַבַּיִת־הַמִּקְדָּשׁ.

טז וְעִקַּר בְּנִין בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ הִיא בְּחִינָה הַנַּ"ל בְּחִינַת גַּלְגַּל הַחוֹזֵר. כִּי בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בְּחִינַת עֶלְיוֹנִים לְמַטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בַּמִּשְׁכָּן וּבְבֵית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁזֶּה בְּחִינַת עֶלְיוֹנִים לְמַטָּה, וְכֵן לְהֵפֶךְ כָּל צִיּוּרָא דְּמִשְׁכְּנָא הַכֹּל הָיָה רָשׁוּם לְמַעְלָה. וְזֶה בְּחִינַת תַּחְתּוֹנִים לְמַעְלָה שֶׁזֶּה בְּחִינַת דְּרֵיידִיל בְּחִינַת גַּלְגַּל הַחוֹזֵר שֶׁהַכֹּל חוֹזֵר וְנִתְהַפֵּךְ כַּנַּ"ל.

יז כִּי עַל־פִּי חֲקִירָה, הוּא דָּבָר רָחוֹק מְאֹד: שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא מְרוֹמָם וּמְנֻשָּׂא לְמַעְלָה מִכָּל הָרוּחָנִיּוּת, יִהְיֶה מְצַמְצֵם שְׁכִינָתוֹ בִּכְלֵי הַמִּשְׁכָּן, "הֵן הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךָ" וְכוּ'.

יח וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֶרְאָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא דָּוְקָא לְהֵפֶךְ מַדְּעָתָם! כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ בַּמִּשְׁכָּן.

יט וְכֵן לְהֵפֶךְ, הוּא דָּבָר רָחוֹק עַל־פִּי חֲקִירָה שֶׁהָאָדָם שֶׁהוּא בְּרִיָּה שְׁפָלָה יִהְיֶה לוֹ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת רֹשֶׁם לְמַעְלָה, אוֹ בְּהֵמָה שְׁפָלָה יִהְיוּ מַקְרִיבִין אוֹתָהּ לְקָרְבָּן שֶׁתַּעֲלֶה לְרֵיחַ נִיחוֹחַ לְנַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁאָמַר וְנַעֲשָׂה רְצוֹנוֹ, וְאֵיךְ שַׁיָּךְ רָצוֹן אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ?

כ אֲבָל בֶּאֱמֶת הֶרְאָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהֵפֶךְ מִדַּעְתָּם, כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִשְׁרָה שְׁכִינָתוֹ לְמַטָּה בַּמִּשְׁכָּן וּבְבֵית־הַמִּקְדָּשׁ, וְהַבְּהֵמָה עֹלָתָהּ לְרֵיחַ נִיחוֹחַ וְכוּ'. וְזֶה בְּחִינַת עֶלְיוֹנִים לְמַטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה בְּחִינַת גַּלְגַּל הַחוֹזֵר בְּחִינַת דְּרֵיידִיל.

כא וְהִנֵּה כֹּחַ הִיּוּלִי הַמּוּבָא בְּסִפְרֵיהֶם, הוּא בְּחִינַת הַמָּצָע בֵּין הַכֹּחַ וְהַפֹּעַל.

כב כִּי כָּל דָּבָר הוּא בְּתְחִלָּה בְּכֹחַ וְאַחַר־כָּךְ יוֹצֵא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וּכְשֶׁיּוֹצֵא מִן הַכֹּחַ קֹדֶם שֶׁבָּא אֶל הַפֹּעַל יֵשׁ בְּחִינַת הִיּוּלִי שֶׁהוּא מָצָע בֵּין הַכֹּחַ וְהַפֹּעַל שֶׁהוּא שׁוֹרֶשׁ כָּל הַנִּבְרָאִים. כִּי כֻּלָּם יוֹצְאִים מִן כֹּחַ הִיּוּלִי, כִּי כֻּלָּם הָיוּ תְּחִלָּה בְּתוֹךְ בְּחִינַת כֹּחַ הַהִיּוּלִי.

כג וְכָל הַנִּבְרָאִים הַיּוֹצְאִים מִשָּׁם שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת הַנַּ"ל שֶׁהֵם נִבְדָּלִים גַּלְגַּלִּים שְׁפָלִים כֻּלָּם חוֹזְרִים חָלִילָה, וְחוֹזֵר וְנִתְהַפֵּךְ מִנִּבְדָּל לְשָׁפָל וּמִשָּׁפָל לְנִבְדָּל וְכֵן כֻּלָּם כִּי בַּשּׁוֹרֶשׁ כֻּלּוֹ אֶחָד כַּנַּ"ל.

כד וְזֶה בְּחִינַת הָאוֹתִיּוֹת הַחֲקוּקִים עַל הַדְּרֵיידִיל שֶׁהֵם הנג"ש רָאשֵׁי־תֵּבוֹת ה'יּוּלִי נִ'בְדָּל גַּ'לְגַּל שְׁ'פָל, שֶׁהֵם כְּלָל כָּל הַבְּרִיאָה כַּנַּ"ל, שֶׁכֻּלָּם חוֹזְרִים חָלִילָה וּמִתְגַּלְגְּלִים וּמִתְהַפְּכִים מִזֶּה לָזֶה וּמִזֶּה לָזֶה כַּנַּ"ל, שֶׁזֶּה מְרֻמָּז בַּחֲנֻכָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת חֲנֻכַּת הַבֵּית־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁשָּׁם הָיָה בְּחִינַת עֶלְיוֹנִים לְמַטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה שֶׁזֶּה בְּחִינַת דְּרֵיידִיל בְּחִינַת גַּלְגַּל הַחוֹזֵר שֶׁנִּתְהַפֵּךְ מִבְּחִינָה זוֹ לִבְחִינָה זוֹ וּמִזּוֹ לָזוֹ כַּנַּ"ל.

כה וְזֶה בְּחִינַת הַגְּאֻלָּה, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַגְּאֻלָּה, שֶׁיִּהְיֶה בְּחִינַת הַנַּ"ל, דְּהַיְנוּ בְּחִינָה חוֹזֶרֶת חָלִילָה הַנַּ"ל, בְּחִינַת עֶלְיוֹנִים לְמַטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה שֶׁהָיָה בְּבֵית־הַמִּקְדָּשׁ.

כו וְעַל־כֵּן כְּשֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם תֵּכֶף בְּשִׁירַת הַיָּם אָמְרוּ: "תְּבִיאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ" (שְׁמוֹת ט"ו) וְכוּ' שֶׁבִּשְׁרוּ עַל בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, כִּי זֶה עִקַּר הַגְּאֻלָּה שֶׁיִּהְיֶה בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁשָּׁם הִיא בְּחִינַת גַּלְגַּל הַחוֹזֵר הַנַּ"ל בְּחִינַת עֶלְיוֹנִים לְמַטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה (שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית), כִּי בֶּאֱמֶת כֻּלּוֹ חַד, כִּי בְּהַשּׁוֹרֶשׁ הַכֹּל אֶחָד כַּנַּ"ל.

כז וְזֶהוּ גַּם־כֵּן בְּחִינַת הָאוֹתִיּוֹת הַנַּ"ל שֶׁהֵם הנג"ש רָאשֵׁי־תֵּבוֹת "גְּאֻלָּתְךָ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ הַר צִיּוֹן" (תְּהִלִּים עד־ב), בְּחִינַת "תְּבִיאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ" בְּחִינַת הַבַּיִת־הַמִּקְדָּשׁ שֶׁשָּׁם הָיָה בְּחִינַת גַּלְגַּל הַחוֹזֵר שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַגְּאֻלָּה כַּנַּ"ל.

כח וְעַיֵּן בַּמַּאֲמָר (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן תִּנְיָנָא ז) הַנֶּאֱמָר בַּחֲנֻכָּה זֶה הַמַּתְחִיל "וַיְהִי מִקֵּץ" "כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם" וְכוּ'. שָׁם מְבֹאָר גַּם־כֵּן מֵעִנְיַן עֲלִיּוֹנִים לְמַטָּה וְתַחְתּוֹנִים לְמַעְלָה, וּמֵעִנְיַן חֲנֻכָּה שֶׁהוּא חֲנֻכַּת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ עַיֵּן שָׁם. וְזֶה בְּחִינַת מַקִּיפִים הַנֶּאֱמָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל, הַיְנוּ בְּחִינַת גַּלְגַּל הַחוֹזֵר דְּהַיְנוּ דְּרֵיידִיל הַנַּ"ל הִיא בְּחִינַת מַקִּיפִים שֶׁמַּקִּיף וְסוֹבֵב. וְעַיֵּן שָׁם וְהָבֵן (חָכְמָה הוּא בְּחִינַת הַיּוּלִי).

כט וְנַחֲזֹר לְעִנְיַן רֹאשׁוֹן: כִּי אֵין אָנוּ צְרִיכִים לְכָנֵס כְּלָל בַּחֲקִירוֹת, כִּי הוּא אִסּוּר גָּדוֹל מְאֹד, רַק אָנוּ מַאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה לְבַד. שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם וּמְקַיֵּם כֻּלָּם וְעָתִיד לְחַדֵּשׁ אֶת עוֹלָמוֹ.

פרק מא

א לֵב נִשְׁבָּר וְעַצְבוּת – אֵינוֹ עִנְיָן אֶחָד כְּלָל.

ב כִּי לֵב נִשְׁבָּר הוּא בַּלֵּב, אֲבָל עַצְבוּת הוּא בָּא מִן הַטְּחוֹל.

ג וְעַצְבוּת שֶׁהוּא מֵהַטְּחוֹל, הִיא סִטְרָא אַחֲרָא וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׂוֹנֵא אוֹתָהּ. אֲבָל לֵב נִשְׁבָּר הִיא חֲבִיב לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי לֵב נִשְׁבָּר יָקָר מְאֹד מְאֹד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ.

ד וְהָיָה טוֹב שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לֵב נִשְׁבָּר כָּל הַיּוֹם, אַךְ אֲנָשִׁים כְּעֶרְכְּכֶם יְכוֹלִין לָבוֹא מִלֵּב נִשְׁבָּר לְעַצְבוּת.

ה עַל־כֵּן צְרִיכִין לְיַחֵד אֵיזֶה שָׁעָה בַּיּוֹם שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לֵב נִשְׁבָּר, דְּהַיְנוּ לְהִתְבּוֹדֵד וּלְשַׁבֵּר לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר), אֲבָל שְׁאָר כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ יִהְיֶה רַק בְּשִׂמְחָה.

ו וְעַל זֶה הַזְהִיר אוֹתָנוּ כַּמָּה פְּעָמִים. לְהִתְאַמֵּץ וּלְהִתְגַּבֵּר שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָנוּ לֵב נִשְׁבָּר רַק אֵיזֶה שָׁעָה בַּיּוֹם, וְעַצְבוּת כְּלָל לֹא. וּשְׁאָר כָּל הַיּוֹם יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה:

פרק מב

א עַצְבוּת הוּא: כְּמוֹ מִי שֶׁהוּא בְּכַעַס וּבְרֻגְז, כְּמוֹ שֶׁמִּתְרַעֵם וּמִתְלוֹנֵן עָלָיו יִתְבָּרַךְ ח"ו, עַל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה לוֹ רְצוֹנוֹ.

ב אֲבָל לֵב נִשְׁבָּר הוּא: כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו, כְּתִינוֹק שֶׁקּוֹבֵל וּבוֹכֶה לִפְנֵי אָבִיו עַל שֶׁנִּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְכוּ' (וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה).

פרק מג

א עַל־יְדֵי מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת – אֵינָם יוֹדְעִים מִשְּׁמוֹ.

ב וְאָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת: שֶׁהַמֵּת כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ שֶׁיֹּאמַר שְׁמוֹ, הוּא שׁוֹכֵחַ אֶת שְׁמוֹ, (כַּמּוּבָא). וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁהַמֵּת הוּא בְּעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה מְאֹד, עַל־כֵּן אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִשְּׁמוֹ.

ג וְהַכְּלָל: שֶׁצָּרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וַאֲפִלּוּ אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא, ח"ו, רָחוֹק מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ מְאֹד שֶׁלֹּא עָשָׂהוּ גּוֹי.

ד וּכְבָר מְבֹאָר, שֶׁעַל עִנְיְנֵי מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר אֵינָם כָּרָאוּי נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל זֶה צְרִיכִין לְיַחֵד שָׁעָה בַּיּוֹם לְהִתְבּוֹדֵד וּלְשַׁבֵּר לִבּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר), וְגַם אוֹתָהּ הַשָּׁעָה – אָסוּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַצְבוּת! רַק לֵב נִשְׁבָּר, אֲבָל שְׁאָר כָּל הַיּוֹם יִהְיֶה רַק בְּשִׂמְחָה.

ה גַּם עַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה, יְכוֹלִין לְהַחֲיוֹת אָדָם אַחֵר.

ו כִּי יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם יִסּוּרִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְסַפֵּר מַה שֶּׁבִּלְבָּם. וְהֵם הָיוּ רוֹצִים לְסַפֵּר אַךְ אֵין לָהֶם בִּפְנֵי מִי לְסַפֵּר וּלְהַשִּׂיחַ עִמּוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבָם. וְהֵם הוֹלְכִים מְלֵאִים יִסּוּרִים וּדְאָגוֹת, וּכְשֶׁבָּא אָדָם עִם פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אוֹתָם מַמָּשׁ, וּלְהַחֲיוֹת אָדָם אֵינוֹ דָּבָר רֵק, כִּי הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד.

ז (וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא בַּגְּמָרָא (תַּעֲנִית כב.): מֵהֲנֵי תִּרֵי בַּדְחֵי שָׁזְכוּ לְמַה שֶּׁזָּכוּ עַל־יְדֵי זֶה שֶׁהָיוּ מְשַׂמְּחִים בְּנֵי אָדָם).

פרק מד

א בְּעִנְיַן הַשֵּׁם שֶׁל אָדָם: הַשֵּׁם הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד. וְדִבֵּר הַרְבֵּה מִזֶּה. גַּם דִּבֵּר עִמָּנוּ מֵעִנְיַן הַפְּסוּקִים שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר קֹדֶם "יִהְיוּ לְרָצוֹן", הַמַּתְחִילִין וּמְסַיְּמִין בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמוֹ.

ב וְאָמַר: שֶׁיּוֹדֵעַ לְבָאֵר כָּל הַשֵּׁמוֹת שֶׁל אוֹתָן שֶׁעָמְדוּ סְבִיבוֹ הֵיכָן הֵם רוֹמְזִים. וּבְיוֹתֵר מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן (תלמידו ושמשו) דִּבֵּר הַרְבֵּה. שִׁמְעוֹן הֵיא צְרוּפָה: עָוֹ"ן מָ"שׁ, וְלֹא רָצָה לְבָאֵר בֵּאוּר הַדָּבָר, וְאָמַר שֶׁצְּרוּפָה הַנַּ"ל זֶהוּ מַמָּשׁ כָּל עִנְיָנוֹ וּבְחִינָתוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן. (זֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָיָה אֶחָד מִתַּלְמִידָיו הַחֲשׁוּבִים).

ג וְאָמַר, שֶׁאַל תִּטְעֶה 'אִם אֹמַר לְךָ הֵיכָן אַתָּה מְרֻמָּז, שֶׁגַּם אָדָם אַחֵר שֶׁשְּׁמוֹ כִּשְׁמְךָ אֲחִיזָתוֹ גַּם כֵּן שָׁם', אַל תֹּאמַר כֵּן.

ד וּמִכְּלָל דְּבָרָיו הֲבָנוּ: שֶׁכָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ וּבְחִינָתוֹ כֵּן יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה צְרוּפָה וְרֶמֶז. וְהוּא יוֹדֵעַ כָּל זֶה הֵיטֵב לַאֲמִתּוֹ.

ה אָמַר: שֶׁצְּרוּפֵי אוֹתִיּוֹת, גָּדוֹל מְאֹד. וְאָמַר: שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ גְּדוֹלָה. אַךְ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת הוּא גָּדוֹל בְּיוֹתֵר.

פרק מה

א אַחַר לֵב נִשְׁבָּר, בָּא שִׂמְחָה.

ב וְזֶה סִימָן אִם הָיָה לוֹ לֵב נִשְׁבָּר: כְּשֶׁבָּא אַחַר־כָּךְ לְשִׂמְחָה.

פרק מו

א צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הַמַּחֲשָׁבָה מְאֹד! כִּי מִמַּחֲשָׁבָה יָכוֹל לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה דָּבָר חִיּוּנִי מַמָּשׁ.

ב וְדַע, שֶׁכָּל בְּחִינָה שֶׁהִיא גָּבוֹהַּ לְמַעְלָה יוֹתֵר אֵצֶל הָאָדָם, הִיא יְכוֹלָה לְהַגִּיעַ וּלְהַשִּׂיג יוֹתֵר.

ג כְּמוֹ לְמָשָׁל, עִם הָרֶגֶל יְכוֹלִין לְהַשְׂלִיךְ אֵיזֶה דָּבָר לְמַעְלָה, אֲבָל עִם הַיָּד יְכוֹלִין לְהַשְׂלִיךְ לְמַעְלָה יוֹתֵר. וּבְהַדִּבּוּר יְכוֹלִין לְהַשִּׂיג וּלְהַגִּיעַ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי בְּהַדִּבּוּר יְכוֹלִין לְדַבֵּר לְמֶרְחוֹק. וְהַשְׁמִיעָה הִיא גָּבוֹהַּ יוֹתֵר וְיכוֹלִין לִשְׁמֹעַ קוֹל מֶרְחוֹק מְאֹד כְּגוֹן, כְּשֶׁיּוֹרִין בְּקָנֵי־שְׂרֵפָה (שֶׁקּוֹרִין הוֹרְמַאטְעס) יְכוֹלִין לִשְׁמֹעַ לְמֶרְחוֹק מְאֹד. וְהָרְאִיָּה יְכוֹלָה לְהַשִּׂיג וּלְהַגִּיעַ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי בְּהָרְאִיָּה יְכוֹלִין לִרְאוֹת וּלְהַבִּיט עַל הַשָּׁמַיִם.

ד נִמְצָא שֶׁכָּל בְּחִינָה שֶׁהִיא גָּבוֹהַּ יוֹתֵר לְמַעְלָה הִיא יְכוֹלָה לְהַשִּׂיג וּלְהַגִּיעַ יוֹתֵר. וְהַמַּחֲשָׁבָה הִיא גָּבוֹהַּ מְאֹד, לְמַעְלָה מִן הַכֹּל, וְיכוֹלָה לְהַשִּׂיג וּלְהַגִּיעַ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, עַל־כֵּן צְרִיכִין לְשָׁמְרָהּ מְאֹד.

פרק מז

א צָרִיךְ לָזֶה זְכִיָּה גְּדוֹלָה! שֶׁיִּזְכֶּה לְיַשֵּׁב עַצְמוֹ שָׁעָה אַחַת בַּיּוֹם, וְשֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֲרָטָה עַל מַה שֶּׁצְּרִיכִין לְהִתְחָרֵט.

ב כִּי לָאו כָּל אֶחָד זוֹכֶה לְיַשֵּׁב הַדַּעַת אֵיזֶה שָׁעָה בַּיּוֹם, כִּי הַיּוֹם הוֹלֵךְ וְחוֹלֵף וְעוֹבֵר אָצְלוֹ וְאֵין לוֹ פְּנַאי לְיַשֵּׁב עַצְמוֹ אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּיו.

ג עַל־כֵּן צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר לְרָאוֹת לְיַחֵד לוֹ פְּנַאי לְיַשֵּׁב עַצְמוֹ הֵיטֵב עַל כָּל מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם, אִם כָּךְ הוּא רָאוּי לוֹ לְבַלּוֹת יָמָיו בְּמַעֲשִׂים כָּאֵלּוּ?!.

ד וּמֵחֲמַת שֶׁאֵין הָאָדָם מְיַשֵּׁב עַצְמוֹ וְאֵין לוֹ דַּעַת, וַאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ לוֹ לִפְעָמִים אֵיזֶה יִשּׁוּב הַדַּעַת, אֵין הַדַּעַת הַמְיֻשָּׁב מַאֲרִיךְ זְמַן אֶצְלוֹ וְתֵכֶף וּמִיָּד חוֹלֵף וְעוֹבֵר הַדַּעַת מִמֶּנּוּ וְגַם אוֹתוֹ הַמַּעַט הַדַּעַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵינוֹ חָזָק וְתַקִּיף אֶצְלוֹ. מֵחֲמַת זֶה אֵין מְבִינִים שְׁטוּת הָעוֹלָם הַזֶּה. אֲבָל אִם הָיָה לְהָאָדָם שֵׂכֶל מְיֻשָּׁב חָזָק וְתַקִּיף, הָיָה מֵבִין שֶׁהַכֹּל שְׁטוּת וְהֶבֶל.

ה בִּפְרָט הַתַּאֲוָה שֶׁיֵּשׁ לְכַמָּה בְּנֵי אָדָם לִהְיוֹת מְפֻרְסָם וּלְהַנְהִיג הָעוֹלָם וְלִנְסֹעַ עַל הַמְּדִינָה, הַכֹּל הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ וְהוּא שְׁטוּת גָּדוֹל בֶּאֱמֶת, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין זֶה שׁוּם תַּעֲנוּג וְנַחַת רוּחַ אֲפִלּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי הוּא מָלֵא יִסּוּרִים וּבְזָיוֹנוֹת.

י גַּם כְּבָר הוֹכִיחַ אֶת אֶחָד מֵאֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ שֶׁהִתְאַוָּה לִהְיוֹת מְפֻרְסָם וְאָמַר לוֹ: הֲלֹא לֹא תוּכַל אֲפִלּוּ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בֶּאֱמֶת. כִּי תִּצְטָרֵךְ בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ לְכַוֵּן שֶׁיִּתְקַבְּלוּ מַעֲשֶׂיךָ בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם וְלֹא תּוּכַל לַעֲשׂוֹת שׁוּם עֲבוֹדָה קַלָּה לְשֵׁם שָׁמַיִם.

פרק מח

א סִפֵּר הָרַבֵּה מֵעִנְיַן גְּדֻלַּת הַיִּרְאָה וְהַקְּדֻשָּׁה שֶׁהָיָה לוֹ בִּירֻשָּׁתוֹ, שֶׁהָיָה זָרִיז וְקָדוֹשׁ מְאֹד. וְאָמַר: שֶׁהָיָה מַתְחִיל כַּמָּה פְּעָמִים בְּיוֹם אֶחָד, הַיְנוּ שֶׁהָיָה מַתְחִיל לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר, שֶׁמֵּעַתָּה יַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאַחַר־כָּךְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עָצְמוֹ נָפַל מִזֶּה וְנָפַל לְתַאֲוַת אֲכִילָה וְכַיּוֹצֵא, וְחָזַר וְהִתְחִיל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם פַּעַם אַחֵר שֶׁמֵּאוֹתוֹ הַשָּׁעָה יִהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר וְכוּ' וְנָפַל וְחָזַר וְהִתְחִיל מֵחָדָשׁ, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים בְּיוֹם אֶחָד.

ב וּכְבָר שָׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהָיָה לוֹ כַּמָּה הַתְחָלוֹת שֶׁבְּכָל פַּעַם הִתְחִיל מֵחָדָשׁ לַעֲבֹד אֶת ה'.

ג וְזֶהוּ כְּלַל גָּדוֹל מְאֹד בַּעֲבוֹדַת ה': לְבַל יַנִּיחַ עַצְמוֹ לִפֹּל ח"ו, מֵחֲמַת שֶׁנָּפַל מֵאֵיזֶה עֲבוֹדָה אוֹ מִתְּפִלָּה בְּכַוָּנָה, אוֹ שֶׁנָּפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל ח"ו. עִם כָּל זֶה יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הָאֶפְשָׁר וְיַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, כְּאִלּוּ הַיּוֹם הִתְחִיל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאַף אִם יִהְיֶה כֵּן כַּמָּה פְּעָמִים דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ ח"ו כַּמָּה וְכַמָּה נְפִילוֹת מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֶה יַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, אֲפִלּוּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וּבִלֹּא זֶה אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ד וְכָל זְמַן שֶׁאֵינוֹ חָזָק בְּדַעְתּוֹ, שֶׁתָּמִיד יִמְשֹׁךְ עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל, בֵּין בַּעֲלִיָּה בֵּין בִּירִידָה ח"ו, אֲפִלּוּ אִם תִּהְיֶה הַיְרִידָה ח"ו אֵיךְ שֶׁתִּהְיֶה אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה חָזָק וְאַמִּיץ בְּדַעְתּוֹ לִמְשֹׁךְ וּלְהִשְׁתּוֹקֵק וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִצְעֹק וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וְלַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁיּוּכַל בַּעֲבוֹדַת ה' בְּשִׂמְחָה, אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כָּל זְמַן שֶׁאֵין לוֹ הִתְחַזְּקוּת הַזֹּאת בֶּאֱמֶת, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ה וְכָל כָּךְ הוּא צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק, עַד שֶׁהוּא מֻכְרָח לִהְיוֹת מְרֻצֶּה לַעֲבֹד אֶת ה' תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיָּיו עַל מְנָת שֶׁלֹּא לְקַבֵּל פְּרָס.

ו כִּי לִפְעָמִים נִדְמֶה לָהָאָדָם שֶׁרָחוֹק שֶׁהוּא יִזְכֶּה לִחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, לְפִי גֹּדֶל הִתְרַחֲקוּתוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה מְרֻצֶּה לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁיּוּכַל בַּעֲבוֹדַת ה' בְּלֹא עוֹלָם הַבָּא. וַאֲפִלּוּ אִם נִרְאֶה לוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ גֵּיהִנֹּם גַּם־כֵּן ח"ו, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה הוּא מְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ תָּמִיד בַּעֲבוֹדַת ה', כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת וְלַחֲטֹף אֵיזֶה מִצְוָה אוֹ תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְכַיּוֹצֵא, וַה' הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה.

ז וּכְעֵין מַה שֶּׁמְּסַפְּרִים בְּשֵׁם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זצ"ל, שֶׁפַּעַם אַחַת נָפַל בְּדַעְתּוֹ מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לוֹ עוֹלָם הַבָּא ח"ו, וְלֹא הָיָה לוֹ בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וְאָמַר: "אֲנִי אוֹהֵב אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלֹא עוֹלָם הַבָּא".

ח וְכָל אָדָם אֲפִלּוּ אִישׁ פָּשׁוּט, אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת כִּי־אִם כְּשֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד בַּכֹּל כַּנַּ"ל. וַאֲפִלּוּ בְּיוֹם אֶחָד צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ כַּמָּה פְּעָמִים וּלְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ כַּנַּ"ל עַד אֲשֶׁר יִזְכֶּה בִּרְבוֹת הַיָּמִים לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי ה' כְּסֵדֶר אָמֵן.

פרק מט

בְּעִנְיַן קְדוּשׁ הַשֵּׁם, [שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (כְּתֻבּוֹת לג): "אִלְמְלֵא נִגְדּוּהּ לַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה" וְכוּ', אָמַר שֶׁאֵינוֹ חִיּוּב] כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּמְצָא אֶחָד שֶׁיְּקַדֵּשׁ הַשֵּׁם אֲפִלּוּ אִם יַעֲשׂוּ לוֹ כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַכְּאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִים מֵהַדּוֹרוֹת הַסְּמוּכִים לְפָנֵינוּ, כַּמָּה מִינֵי עִנּוּיִים שֶׁסָּבְלוּ הַקְּדוֹשִׁים בִּשְׁבִיל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. אַשְׁרֵי לָהֶם:

פרק נ

א מֵעִנְיַן דּוֹקְטוֹרִים וּרְפוּאוֹת, הִרְבָּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ מְאֹד, וְהָיָה מְגַנֶּה מְאֹד מְאֹד עִנְיַן רְפוּאוֹת וְדוֹקְטוֹרִים, וּמַזְהִיר מְאֹד מְאֹד לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לְחוּס עַל חַיָּיו וְעַל חַיֵּי זַרְעוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ, שֶׁיִּתְרַחֵק עַצְמוֹ מְאֹד בְּתַכְלִית הָרִחוּק מִלַּעֲסֹק ח"ו בִּרְפוּאוֹת וְדוֹקְטוֹרִים. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם הַחוֹלַאַת חָזָק ח"ו, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן יַשְׁלִיךְ עַל ה' יְהָבוֹ וְיִשָּׁעֵן בֶּאֱלֹקָיו לְבַד, וְאַל יַעֲסֹק בִּרְפוּאוֹת וְדוֹקְטוֹרִים כְּלָל. אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ דּוֹקְטוֹרִים מֻפְלָגִים אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִסְמֹךְ עֲלֵיהֶם וְאַל יִמְסֹר חַיָּיו בְּיָדָם, כִּי הֵם קְרוֹבִים לְמִיתָה יוֹתֵר מֵחַיִּים רַחֲמָנָא לִצְלָן.

ב כִּי אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא דּוֹקְטוֹר גָּדוֹל, אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְכַוֵּן הַחוֹלַאַת וְהָרְפוּאָה הַשַּׁיֶּכֶת לוֹ לְפִי מִזְגּוֹ וְטִבְעוֹ וּכְפִי הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ וּכְפִי הָעֵת וְהַזְּמַן. כִּי יֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה וְכַמָּה שְׁנוּיִים שֶׁצָּרִיךְ הַדּוֹקְטוֹר לְכַוֵּן בָּהֶם מְאֹד וְקָשֶׁה לוֹ מְאֹד שֶׁיְּכַוֵּן וְלֹא יִטְעֶה בְּכָל הַפְּרָטִים. (כַּאֲשֶׁר הֵם בְּעַצְמָם מוֹדִים בָּזֶה). וּבְקַל בְּקַל יוּכַל לְקַלְקֵל לוֹ הַרְבֵּה הַרְבֵּה שֶׁלֹּא יוֹעִיל שׁוּם תַּקָּנָה לְחַיָּיו ח"ו.

ג וַאֲפִלּוּ הַדּוֹקְטוֹר הַגָּדוֹל מְאֹד, מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן רֹב הַדּוֹקְטוֹרִים הַמְּצוּיִים בִּמְדִינָתֵנוּ, אֲשֶׁר רֻבָּם אֵינָם יוֹדְעִים בֵּין יְמִינָם לִשְׂמֹאלָם, וְהֵם רוֹצְחִים מַמָּשׁ וְהוֹרְגִים נְפָשׁוֹת בְּיָדַיִם ח"ו, צָרִיךְ לִבְרֹחַ מֵהֶם כִּמְטַחֲוֵי קֶשֶׁת, לְבַל יָמִית עַצְמוֹ, אוֹ הַחוֹלֶה שֶׁמּוֹסֵר לָהֶם בְּיָדַיִם ח"ו.

וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁסּוֹמֵךְ עַל הַדּוֹקְטוֹרִים גְּדוֹלִים הוּא סַכָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד וְרָחוֹק מִן הַחַיִּים, מֵאַחַר שֶׁנִּפַּל בְּיַד הַדּוֹקְטוֹר.

ד (וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ וּלְסַפֵּר כָּל מַה שֶּׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ, ז"ל בְּעִנְיָן זֶה).

ה וְסִפֵּר שֶׁכְּשֶׁהָיָה בִּקְהִלַּת־קֶדֶשׁ לֶמְבֶּרְג, שֶׁהוּא מְקוֹם קִבּוּץ הַדּוֹקְטוֹרִים גְּדוֹלִים, הֵעִיד לְפָנָיו הַדּוֹקְטוֹר גָּדוֹל בְּעַצְמוֹ: שֶׁטּוֹב לְהִתְרַחֵק מֵרְפוּאוֹת וְדוֹקְטוֹרִים בְּתַכְלִית הָרִחוּק. וְאָמַר שֶׁכְּבָר חָקְרוּ כָּל־כָּךְ בְּחָכְמַת הַדּוֹקְטוֹרְיָא עַד שֶׁעַכְשָׁו אֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל וּכְלָל לֹא, כִּי מֵרִבּוּי חֲקִירָתָם כְּבָר רָאוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַחֲקֹר וּלְבָרֵר אֱמִתַּת הַדְּבָרִים עַל מְכוֹנָם.

ו גַּם יֵשׁ מַחֲלוֹקוֹת גְּדוֹלוֹת בֵּינֵיהֶם בְּעִנְיְנֵי הָרְפוּאוֹת. וּבְקִהְלַת־קֹדֶשׁ לֶמְבֶּרְג יֵשׁ שְׁתֵּי כִּתּוֹת דּוֹקְטוֹרִים מְחֻלָּקִים בְּעִנְיַן אֵיזֶה חוֹלַאַת מְסֻכָּן אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בּוֹ. שֶׁכַּת אַחַת אוֹמֶרֶת: שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הַחֲזָקִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֵיזֶה חֲרִיפוּת מַזִּיק מְאֹד לָזֶה הַחוֹלַאַת וְשֶׁצָּרִיךְ הַחוֹלֶה לְקַח רַק הַדְּבָרִים שֶׁהֵם בְּהֵפֶךְ. וְכַת הָאַחֶרֶת אוֹמֶרֶת בְּהֵפֶךְ מַמָּשׁ, שֶׁצָּרִיךְ לָזֶה הַחוֹלַאַת דַּיְקָא דְּבָרִים חֲזָקִים וְכַיּוֹצֵא, וּדְבָרִים מְתוּקִים וְרַכִּים מַזִּיקִים מְאֹד לְחוֹלַאַת הַזֹּאת. וְכָל אַחַת וְאַחַת מֵהַכִּתּוֹת הַנַּ"ל מְבִיאָה רְאָיוֹת חֲזָקוֹת לְדִבְרֵיהֶם, וּלְפִי דַּעַת כָּל אַחַת מֵהַכִּתּוֹת מִי שֶׁמִּתְנַהֵג בְּהֵפֶךְ דַּעְתָּם הוּא סַם הַמָּוֶת ח"ו, לְפִי דַּעְתָּם. נִמְצָא שֶׁלְּפִי דַּעַת כַּת זוֹ כָּל הַהַנְהָגוֹת שֶׁל הַחוֹלֶה הַנַּ"ל שֶׁמִּתְנַהֵג עַל־פִּי הַדּוֹקְטוֹרִים שֶׁל הַכַּת הַשְּׁנִיָּה הֵם סַם הַמָּוֶת ח"ו, וְכֵן לְהֵפֶךְ לְפִי כַּת הָאַחֶרֶת.

ז וְכָל אַחַת מֵהַכִּתּוֹת הֵם דּוֹקְטוֹרִים גְּדוֹלִים וּמֻפְלָגִים בְּחָכְמָה זוֹ מְאֹד וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינָם יְכוֹלִים לְכַוֵּן הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. וְגַם אִי אֶפְשָׁר לְבָרֵר בְּחוּשׁ עִם מִי הָאֱמֶת כִּי לִפְעָמִים נִרְאֶה בְּחוּשׁ כְּפִי דֵּעָה זוֹ וְלִפְעָמִים לְהֵפֶךְ וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְבָרֵר הַדָּבָר כְּלָל.

ח נִמְצָא, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִסְמֹךְ עַל הַדּוֹקְטוֹרִים, מֵאַחַר שֶׁהֵם בְּעַצְמָם מְבֻלְבָּלִים מְאֹד מְאֹד בְּחָכְמָה זוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לַעֲמֹד עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. וְאֵיךְ יִמְסֹר חַיָּיו בְּיָדָם? שֶׁהוּא תָּלוּי בְּחוּט הַשַּׂעֲרָה שֶׁכַּאֲשֶׁר הַדּוֹקְטוֹר שׁוֹגֶה אֵיזֶה תְּנוּעָה בְּעָלְמָא כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה הֲרֵי הוּא מְקַלְקֵל חַיָּיו וּמְמִיתוֹ בְּיָדַיִם, וְכַאֲשֶׁר רוֹאִין בְּחוּשׁ רֹב הַפְּעָמִים שֶׁרַבִּים מְאֹד מֵתִים מִן הָעוֹלָם עַל יְדֵי הַדּוֹקְטוֹרִים.

ט כִּי יֵשׁ בְּעִנְיַן חָכְמַת הַדּוֹקְטוֹרְיָא דִּקְדּוּקִים הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד וְהֵם נֶעְלָמִים מֵהֶם מְאֹד מְאֹד "כַּעֲצָמִים בְּבֶטֶן הַמְּלֵאָה" (קֹהֶלֶת י"א), עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיְּכַוֵּן הַדּוֹקְטוֹר בְּכָל הַדִּקְדּוּקִים וְהַפְּרָטִים וְלֹא יִשְׁגֶּה כְּלָל. עַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִתְרַחֵק וְלִבְרֹחַ מֵהֶם מְאֹד.

י וְאַל יֹאמַר הָאָדָם שֶׁהוּא חוֹלֶה ח"ו, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ ח"ו: 'אִם־כֵּן, עַל מִי אֶסְמֹךְ? כִּי בְּהֶכְרֵחַ לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֵסֶק בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע וְאֵיךְ אַנִּיחַ אֶת הַחוֹלֶה וְלֹא אֶשְׁתַּדֵּל בְּהַצָּלָתוֹ?! כִּי בֶּאֱמֶת זֶה שְׁטוּת, כִּי מֵאַחַר שֶׁהַדּוֹקְטוֹר רָחוֹק מֵחַיִּים וְקָרוֹב לְהֵפֶךְ כַּנַּ"ל,

וְסוֹף כָּל סוֹף הוּא צָרִיךְ לִסְמֹךְ רַק עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, טוֹב לִסְמֹךְ מִיָּד עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאַל יְסַכֵּן אֶת הַחוֹלֶה בְּיָדַיִם עַל־יְדֵי הַדּוֹקְטוֹר, כִּי עַל־פִּי רֹב הַדּוֹקְטוֹרִים הֵם שְׁלוּחֵי הַמַּלְאָךְ הַמָּוֶת רַחֲמָנָא לִצְלָן.

יא וְיִדְמֶה בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ הוּא יוֹשֵׁב בְּמִדְבָּר אוֹ בְּיַעַר שֶׁבְּהֶכְרֵחַ לִסְמֹךְ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד מֵאַחַר שֶׁאֵין מַה לַּעֲשׂוֹת.

יב כְּמוֹ כֵן עַכְשָׁו אַף־עַל־פִּי שֶׁיּוֹשֵׁב בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ דּוֹקְטוֹרִים וּרְפוּאוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן, מֵאַחַר שֶׁהֵם בְּעַצְמָם מְבֻלְבָּלִים בְּחָכְמָה זוֹ, וּשְׁאָר הַחֲשָׁשׁוֹת הַרְבֵּה מְאֹד שֶׁיֵּשׁ בְּעִנְיַן רְפוּאוֹת, אִם־כֵּן קָרוֹב הַדָּבָר שֶׁעַל־יְדֵי הָרְפוּאוֹת וְהַדּוֹקְטוֹר לֹא דַּי שֶׁלֹּא יוֹעִיל אַדְרַבָּא, יְקַלְקֵל בְּוַדַּאי, וְאִם־כֵּן לָמָּה יַעֲשֶׂה עֵסֶק בְּדָרָךְ הַטֶּבַע, מַה שֶּׁרְחוֹק מִשָּׂכָר וְקָרוֹב לְהֶפְסֵד!

יג וְהֶבֵן הַדָּבָר הֵיטֵב, כִּי הוּא ז"ל סִפֵּר הַרְבֵּה עִם דּוֹקְטוֹרִים גְּדוֹלִים, וְהָיָה יוֹדֵעַ הַדָּבָר עַל בֻּרְיוֹ, וְהִזְהִיר מְאֹד לְהִתְרַחֵק מֵהֶם מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְבַאֵר כָּל מַה שֶּׁסִּפֵּר בְּעִנְיָן זֶה. וְאָמַר: שֶׁכְּבָר הָיָה בָּעוֹלָם מֶלֶךְ אֶחָד, שֶׁהָרַג כָּל הַדּוֹקְטוֹרִים שֶׁבִּמְדִינָתוֹ, מֵאַחַר שֶׁהֵם מַזִּיקִים מְאֹד אֶת בְּנֵי אָדָם.

יד וְאָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת: שֶׁעַל מַלְאַךְ הַמָּוֶת הוּא קָשֶׁה מְאֹד לְהָמִית בְּעַצְמוֹ, כִּי כָּל הָעוֹלָם תָּלוּי בּוֹ וְקָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בְּעַצְמוֹ, עַל כֵּן הֶעֱמִיד שְׁלוּחִים בִּמְקוֹמוֹ, בְּכָל מָקוֹם, וְהֵם דּוֹקְטוֹרִים שֶׁהֵם שְׁלוּחָיו לְהָמִית אֲנָשִׁים, כִּי הֵם מְמִיתִים בְּנֵי אָדָם הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמִּתְרַחֵק מֵהֶם וּמַחֲזִיק עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִסְמֹךְ עָלָיו לְבַד.

טו וּכְבָר מִבֹּאָר קְצָת מֵעִנְיַן הַרְחָקַת רְפוּאוֹת בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים כְּבָר, רַק שָׁם מְרֻמָּז הַדָּבָר קְצָת בְּרֶמֶז בְּעִלְמָא. אֲבָל הִרְבֵּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה לְהִתְרַחֵק מֵהֶם מְאֹד, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה ח"ו, יִשָּׂא עֵינָיו לַשָּׁמַיִם וְיִשָּׁעֵן בַּה' לְבַד.

טז וּמַה שֶּׁרַבֵּנוּ ז"ל, בְּעַצְמוֹ נָסַע לְקֶהלַת־קֹדֶשׁ לֶמְבֶּרְג וְעָסַק שָׁם בִּרְפוּאוֹת, יֵשׁ בָּזֶה סוֹדוֹת וּדְבָרִים נִסְתָּרִים מְאֹד, כִּי לֹא הָיָה כַּוָּנָתוֹ כְּלָל בַּמֶּה שֶּׁנָּסַע לְשָׁם בִּשְׁבִיל הָרְפוּאוֹת, רַק בִּשְׁבִיל עִנְיָנִים אֲחֵרִים הַיְדוּעִים לוֹ. וּכְמוֹ שֶׁכָּל הַנְּסִיעוֹת שֶׁלּוֹ הָיוּ פְּלָאוֹת נִשְׂגָּבוֹת וְנֶעֱלָמוֹת מְאֹד, כְּמוֹ הַנְּסִיעָה לְקַאמִינִיץ וּלְנָאוְוורִיטְשׁ וּלְשַׁארִיגְרַאד וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם הַמְּזֻכָּרִים קְצָת בְּדִבְרֵינוּ, כִּי הָיָה לוֹ בָּזֶה סוֹדוֹת נוֹרָאוֹת מְאֹד הַנֶּעֱלָמוֹת מֵעַיִן כָּל חַי.

יז וּכְמוֹ שֶׁפַּעַם אֶחָד כְּשֶׁבָּא מֵהַדֶּרֶךְ, מֵהַדְּרָכִים הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל, סִפֵּר אֵיזֶה מַעֲשֶׂה נוֹרָאָה הַמְּבֹאָר בְּ"סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת", וְאָמַר: שֶׁזֹּאת הַמַּעֲשֶׂה מְבָאֶרֶת עִנְיַן הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ. וּבֶאֱמֶת הַדָּבָר סָתוּם וְחָתוּם מְאֹד, כִּי מִי יוּכַל לַעֲמֹד בְּסוֹד הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר, אוֹ בְּסוֹד הַנְּסִיעוֹת וְהַהַנְהָגוֹת הַנִּפְלָאוֹת וְהַנֶּעֱלָמוֹת שֶׁלּוֹ?, וּכְמוֹ כֵן הָיְתָה בַּנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְקֶהלַת־קֹדֶשׁ לֶמְבֶּרְג.

יח וּמֵאַחַר שֶׁבָּא לְשָׁם הָיָה מֻכְרָח מִן הַשָּׁמַיִם לַעֲסֹק בִּרְפוּאוֹת מִטְּעָמִים וְסוֹדוֹת הַיְדוּעִים לוֹ.

יט אֲבָל כְּשֶׁבָּא מִשָּׁם, אָז דַּיְקָא הִרְבָּה לְדַבֵּר בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר מֵהַרְחָקַת הָרְפוּאוֹת, וְאָמַר אָז כַּמָּה תּוֹרוֹת עַל זֶה. וְגַם מִקֹּדֶם שֶׁנָּסַע לְלֶמְבֶּרְג הָיָה מְדַבֵּר מֵעִנְיָן זֶה, אֲבָל אַחַר־כָּךְ הָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה מְאֹד מִזֶּה, לְהִתְרַחֵק מֵהֶם בְּתַכְלִית הָרִחוּק.

פרק נא

א הָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ כְּלוּם רַק לְמִשֹּׁךְ אֶל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִי.

ב וְאֵין לְהִסְתַּכֵּל אִם יִהְיֶה לוֹ מָעוֹת אִם לָאו. כִּי בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יְבַלֶּה יָמָיו בְּשָׁוְא.

ג כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מַטְעֶה אוֹתָנוּ לְגַמְרֵי, שֶׁמַּרְאֶה אֶל הָאָדָם כְּאִלּוּ הוּא מַרְוִיחַ בְּכָל פַּעַם וּבַסּוֹף אֵינוֹ כְּלוּם. כַּאֲשֶׁר נִרְאֶה בְּחוּשׁ בְּרֹב בְּנֵי אָדָם שֶׁעוֹסְקִים וְעוֹבְדִים יָמִים וְשָׁנִים בְּסְחוֹרוֹת וּמַשָּׂא־וּמַתָּן וּלְבַסּוֹף כְּשֶׁבָּאִין לְחֶשְׁבּוֹן אֵין נִשְׁאָר בְּיָדָם כְּלוּם, וְאִם אֲפִלּוּ מַשִּׂיג מָעוֹת לוֹקְחִין אוֹתוֹ מִן הַמָּעוֹת.

ד וְהַכְּלָל: שֶׁשְּׁנֵיהֶם אֵין לָהֶם קִיּוּם בְּיַחַד, דְּהַיְנוּ הָאָדָם עִם הַמָּעוֹת, רַק אוֹ שֶׁלּוֹקְחִין הַמָּעוֹת מִן הָאָדָם, אוֹ שֶׁלּוֹקְחִין הָאָדָם מֵהַמָּעוֹת. וּמֵעוֹלָם לֹא נִמְצָא שֶׁיִּשָּׁאֵר אֶחָד עִם הַמָּעוֹת, רַק כַּנַּ"ל.

ה גַּם הֵיכָן הוּא כָּל הַמָּעוֹת שֶׁעוֹשִׂין מִימוֹת עוֹלָם? כִּי מֵעוֹלָם עוֹשִׂין תָּמִיד מָעוֹת, וְהֵיכָן הוּא כָּל הַמָּעוֹת? רַק בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כְּלוּם לְגַמְרֵי.

ו וְלַעֲבֹד ה', אֵינִי יוֹדֵעַ מִי הוּא שֶׁיּוּכַל לוֹמַר שֶׁיַּעֲבֹד אֶת ה'. – לְפִי גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מְעַט מִגְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ יָכוֹל לוֹמַר שֶׁיַּעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ז וְשׁוּם מַלְאָךְ וְשָׂרָף אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפָּאֵר עַל זֹאת שֶׁיּוּכַל לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק הָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן, לִהְיוֹת רְצוֹנוֹ חָזָק וְתָקִיף תָּמִיד לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ח וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהַכֹּל חֲפֵצִים וְרוֹצִים לְעָבְדוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין כָּל הָרְצוֹנוֹת שָׁוִין.

ט וְיֵשׁ חִלּוּקִים רַבִּים בָּרָצוֹן. אֲפִלּוּ בְּאָדָם אֶחָד בְּעַצְמוֹ בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע יֵשׁ חִלּוּקִים גְּדוֹלִים בֵּין הָרְצוֹנוֹת.

י וְהַכְּלָל, שֶׁעִקַּר הוּא הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין שֶׁיִּהְיֶה כּוֹסֵף תָּמִיד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּבְתוֹךְ כָּךְ מִתְפַּלְּלִין וְלוֹמְדִין וְעוֹשִׂין מִצְוֹות.

יא (וּבֶאֱמֶת לְפִי גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל אֵלּוּ הָעֲבוֹדוֹת אֵינָם כְּלוּם רַק הַכֹּל הוּא בְּדֶרֶךְ "כְּאִלּוּ", כִּי הַכֹּל הוּא כְּמוֹ שְׂחוֹק בְּעָלְמָא כְּנֶגֶד גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ. בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז קְלָאמְיְרשְׁט).

יב גַּם חָכְמוֹת אֵינָם כְּלוּם, רַק תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת. גַּם בִּתְמִימוּת אָסוּר לִהְיוֹת שׁוֹטֶה, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן חָכְמוֹת אֵין צְרִיכִים כְּלָל (וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר).

יג גַּם אֵין טוֹב לִהְיוֹת זָקֵן. הֵן חָסִיד זָקֵן, וְהֵן צַדִּיק זָקֵן, זָקֵן אֵין טוֹב.

יד כִּי צָרִיךְ רַק לְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם לְהַתְחִיל בְּכָל עֵת מֵחָדָשׁ.

טו רַק יֵשׁ מַה שֶּׁהוּא מַשְׁבִּיחַ כְּשֶׁהוּא זָקֵן, הַיְנוּ דָּבָר אַחֵר שֶׁמּוֹסִיף כֹּחַ כְּשֶׁמַּזְקִין כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שַׁבָּת עז:).

טז גַּם 'הֶפְקֵרוּת' אֵין צְרִיכִים.

יז אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת אֲצִלִי אֵינוֹ נִקְרָא הֶפְקֵרוּת כְּלָל, אַדְרַבָּא לְהֵפֶךְ, כְּשֶׁרוֹדֵף אַחַר עִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה וְרָחוֹק מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ זֶהוּ מֵפְקֵר בֶּאֱמֶת.

יח אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲפִלּוּ מַה שֶּׁנִּקְרָא אֵצֶל הָעוֹלָם 'הֶפְקֵרוּת' דְּהַיְנוּ מִי שֶׁמַּפְקִיר כָּל עִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה מִכָּל וְכֹל וְעוֹסֵק רַק בַּעֲבוֹדַת ה', שֶׁזֶּהוּ אֵצֶל הָעוֹלָם 'הֶפְקֵרוּת', גַּם זֶה אֵין צְרִיכִים, כִּי יְכוֹלִים לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בְּלִי הֶפְקֵרוּת.

יט אֶת זֶה תְּקַבְּלוּ מֵאִתִּי: שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ עַצְמוֹ לְהָעוֹלָם לְהַטְעוֹת. שֶׁלֹּא יַטְעֶה אוֹתוֹ הָעוֹלָם, כִּי לֹא נִמְצָא אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קֵץ וְסוֹף טוֹב מִן הָעוֹלָם. וְכָל בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ, אֲפִלּוּ אוֹתָן שֶׁתְּפְסוּ בְּיֶדֶם כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה כֻּלּוֹ, הָיָה סוֹפָם רַע מְאֹד, גַּם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת קִלְקְלוּ וְהִפְסִידוּ.

כ וַאֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם צְרִיכִים לֵידַע מִזֶּה, מֵאַחַר שֶׁאֵין הָעוֹלָם הַזֶּה כְּלוּם, מַה צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת. עַל זֶה צְרִיכִים זְכִיָּה מִן הַשָּׁמַיִם, לִזְכּוֹת לֵידַע מַה שֶּׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת. אַךְ יִשְׂרָאֵל, אֵין צְרִיכִים לָזֶה, כִּי כְּבָר הֵם יוֹדְעִים מַה לַּעֲשׂוֹת עַל יְדֵי הַתּוֹרָה.

כא הָעוֹלָם אוֹמְרִים, שֶׁאֵין צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ גְּדוֹלוֹת. וַאֲנִי אוֹמֵר, שֶׁצָּרִיךְ דַּוְקָא לְבַקֵּשׁ גְּדוֹלוֹת. – לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר דַּוְקָא.

כב וּכְבָר מְבֹאָר מִזֶּה בַּסְּפָרִים שֶׁצָּרִיךְ לְחַפֵּשׂ דַּיְקָא אַחַר הַצַּדִּיק וְהָרַבִּי הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר.

כג וּכְנֶגֶד הַתַּאֲוֹוֹת הַמַּטְרִידִים אֶת הָאָדָם: בֶּאֱמֶת אֵין נִמְצָא שׁוּם תַּאֲוָה כְּלָל.

כד כִּי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה הוּא הֶכְרֵחַ לְקִיּוּם הַגּוּף, וְגַם בָּנִים מֻכְרָחִים לְהוֹלִיד, וְכָל זֶה הָאָדָם מֻכְרָח, וְאִם־כֵּן אֵין שׁוּם תַּאֲוָה כְּלָל, רַק שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְנַהֵג בָּהֶם בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה.

כה וְהַשֵּׂכֶל שֶׁל הָאָדָם יָכוֹל לַעֲמֹד כְּנֶגֶד כָּל הַתַּאֲוֹוֹת.

כו כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יָהֵב חָכְמְתָא לְחַכִּימִין [נותן חכמה לחכמים]. כִּי יֵשׁ לְכָל אֶחָד חָכְמָה בְּכֹחַ, רַק שֶׁצְּרִיכִין לְהוֹצִיאָם מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. וּבָזֶה הַשֵּׂכֶל לְבַד שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד בְּכֹחַ חָכְמָתוֹ דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ מֵעֶצֶם בְּרִיאָתוֹ, מִלְּבַד מַה שֶּׁהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ מוֹסִיף לִתֵּן חָכְמָה לַחַכִּימִין, בְּכֹחַ חָכְמָתוֹ לְבַד יָכוֹל גַּם־כֵּן לַעֲמֹד כְּנֶגֶד הַתַּאֲוֹוֹת.

כז וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁכְּבָר נִמְשַׁךְ אַחַר תַּאֲוֹוֹת עוֹלָם הַזֶּה וְעָבַר מַה שֶּׁעָבַר, וְנִפְגַּם שִׂכְלוֹ וְנִתְבַּלְבֵּל וְנִתְמַעֵט, אַף־עַל־פִּי־כֵן בִּמְעַט מְעַט שֶׂכֶל הַנִּשְׁאָר יָכוֹל גַּם־כֵּן לַעֲמֹד.

כח וַאֲפִלּוּ נְקֻדָּה אַחַת מִן הַשֵּׂכֶל יְכוֹלָה לַעֲמֹד כְּנֶגֶד כָּל הָעוֹלָם עִם הַתַּאֲוֹוֹת.

כט וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, יְכוֹלִין לִהְיוֹת סְמוּכִין לַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה, שֶׁגַּם בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת ח"ו יְכוֹלִין לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ל עָנָה וְאָמַר: אוֹ שֶׁצְּרִיכִין לָזֶה רַחֲמָנוּת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוֹ יְגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת, אוֹ שֶׁצְּרִיכִין שְׁנֵיהֶם, שֶׁיִּהְיֶה לוֹ יְגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת בַּעֲבוֹדַת ה' וְגַם רַחֲמָנוּת מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, קוֹדֶם שֶׁזּוֹכִין שֶׁיַּעַמְדוּ וְיִשְׁקְטוּ שִׁמְרֵי הַמֹּחַ לְמַטָּה עַד שֶׁלֹּא יִרְצֶה שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם, וְיִהְיֶה הַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ.

לא בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתְךָ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ הֵינוּ שֶׁהַכֹּל שָׁוֶה. וְאֵין שׁוּם חִלּוּק בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה וּבֵין הַקֶּבֶר וּבֵין הָעוֹלָם הַבָּא. כִּי (מִשְׁלֵי ו): "בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ" – הַתּוֹרָה. וְכֵן "בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ" שֶׁשָּׁם בְּשָׁכְבְּךָ בַּקֶּבֶר שָׁם גַּם־כֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַתּוֹרָה, וְכֵן "וְהָקִיצוֹתָ" – לָעוֹלָם הַבָּא וְכוּ' (אָבוֹת ו).

לב כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם תַּאֲוָה וְרָצוֹן כְּלָל לְשׁוּם דָּבָר, רַק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַתּוֹרָה, נִמְצָא שֶׁהַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ. בֵּין בָּעוֹלָם הַזֶּה, בֵּין בַּקֶּבֶר, בֵּין בָּעוֹלָם הַבָּא, בְּכֻלָּם הוּא דָּבוּק רַק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְהַתּוֹרָה.

לג כִּי מִי שֶׁמְּקַשֵּׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה, יֵשׁ חִלּוּק בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא רַחֲבַת יָדַיִם וּבֵין הַקֶּבֶר שֶׁהוּא מָקוֹם צַר, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, אֲבָל מִי שֶׁנִּזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ וְאֵין לוֹ שׁוּם שְׁמָרִים בַּמֹּחַ, הַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ כַּנַּ"ל.

פרק נב

א מִכָּל הַדְּבָרִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

ב וַאֲפִלּוּ מִסִּפּוּרֵי הַגּוֹיִים צוֹעֵק גַּם־כֵּן כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צו): "סַפְּרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ", שֶׁאֲפִלּוּ בְּסִפּוּרֵי הַגּוֹיִים צוֹעֵק כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ג כִּי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ צוֹעֵק תָּמִיד וְקוֹרֵא וּמְרַמֵּז לְהָאָדָם שֶׁיִּקְרַב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ יְקָרֵב אוֹתוֹ בְּרַחֲמִים בְּאַהֲבָה וּבְחִבָּה גְּדוֹלָה.

ד וְזֶה: שֶׁהָאָדָם נִתְלַהֵב לִפְעָמִים בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וּמַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת וְחֵשֶׁק גָּדוֹל וּתְפִלָּתוֹ שְׁגוּרָה וּמְרֻצָּה בְּפִיו, זֶהוּ אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל, שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בּוֹ וְקוֹרֵא אוֹתוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ה כִּי זֶה הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁהָאָדָם מִתְלַהֵב בִּתְפִלָּתוֹ זֶה בְּחִינַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל בְּחִינַת: "הוּא תְהִלָּתְךָ וְהוּא אֱלֹקֶיךָ" (דְּבָרִים י), שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ הוּא בְּעַצְמוֹ הַתְּהִלָּה וְהַתְּפִלָּה.

י וְלִפְעָמִים הָאָדָם מִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּבְיָכוֹל וְגַם כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִסְתַּלֵּק וּמִתְרַחֵק ח"ו מִן הָאָדָם, הוּא צָרִיךְ גַּם־כֵּן לְהִתְפַּלֵּל וּלְהַשְׁלִיךְ הַתְּפִלּוֹת אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת: "הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבְךָ" (תְּהִלִּים נ"ב), שֶׁצָּרִיךְ לִזְרֹק וּלְהַשְׁלִיךְ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ תְּפִלּוֹת כְּשֶׁהוּא מִסְתַּלֵּק וּמִתְרַחֵק מִן הָאָדָם. וְזֶה בְּחִינַת: 'זַכָּאָה מָאן דְּיָדַע לְזָרְקָא חִצִּין' וְכוּ' [אשרי מי שיודע לזרוק חיצים] הַמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן כא) שֶׁצָּרִיךְ לִזְרֹק אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ תְּפִלּוֹת כַּנַּ"ל.

פרק נג

א מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה – חַיָּיו חַיִּים, וְהוּא מְבֹלֶה יְמֵי חַיָּיו בְּטוּב תָּמִיד.

ב כִּי כְּשֶׁהוֹלְכִין לוֹ כָּרָאוּי וְיֵשׁ לוֹ טוּב, בְּוַדַּאי טוֹב לוֹ. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵינוֹ כָּךְ (דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין מִתְנַהֵג לוֹ כְּסֵדֶר וְיֵשׁ לוֹ יִסּוּרִין ח"ו) גַּם־כֵּן טוֹב, כִּי הוּא בְּטוּחַ שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלָיו לְהָבִא וְיֵיטִיב אַחֲרִיתוֹ. כִּי מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָה.

ג אֲבָל מִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה ח"ו, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים כְּלָל, כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו אֵיזֶה רָעָה שׁוּב אֵין לוֹ שׁוּם חִיּוּת, כִּי אֵין לוֹ בַּמֶּה לְנַחֵם עַצְמוֹ כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה כְּלָל, וְאֵין לוֹ שׁוּם חִיּוּת וְשׁוּם טוֹב, מֵאַחַר שֶׁהוֹלְכִין בְּלִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְלִי הַשְׁגָּחָה רַחֲמָנָא לִצְלָן.

ד אֲבָל עַל־יְדֵי אֱמוּנָה מַה טּוֹב וְיָפֶה הַחִיּוּת שֶׁלּוֹ כַּנַּ"ל.

פרק נד

א הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ עוֹשֶׂה שְׁנֵי פְּעָמִים דָּבָר אֶחָד.

ב כִּי אֲפִלּוּ גִּלְגּוּלִים אֵין זֹאת הַנְּשָׁמָה נִתְגַּלְגְּלָה פַּעַם שְׁנִיָּה כְּמוֹת שֶׁהִיא, רַק זֹאת הַנֶּפֶשׁ עִם זֶה הָרוּחַ וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, כַּיָּדוּעַ. נִמְצָא שֶׁעַכְשָׁו כְּשֶׁזֶּה הַנֶּפֶשׁ מִתְקַבֵּץ עִם רוּחַ אַחֵר וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, שׁוּב אֵין זֶה מַה שֶּׁהָיָה קֹדֶם, כִּי אֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה שְׁנֵי פְּעָמִים דָּבָר אֶחָד:

פרק נה

א פַּעַם אַחַת דִּבֵּר מֵעִנְיַן טוּב הָעוֹלָם הַבָּא, מַה שֶּׁיְּכוֹלִין לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי עֲבוֹדַת ה' בֶּאֱמֶת. עָנָה וְאָמַר: מֻכְרָחִין לוֹמַר וְלִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם טוֹב, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם אַחֵר לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי אָדָם, אֲבָל בֶּאֱמֶת, אֲפִלּוּ שֵׁם טוֹב אֵין שַׁיָּךְ לוֹמַר עַל זֶה, כְּלוֹמַר שֶׁהוּא אֲפִלּוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִטּוֹב.

ב אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהוֹדִיעַ יוֹתֵר לִבְנֵי אָדָם כִּי־אִם כְּשֶׁמְּכַנִּין אוֹתוֹ בְּשֵׁם 'טוֹב, אֲבָל בֶּאֱמֶת' וְכוּ' "עַיִן לֹא רָאָתָה" וְכוּ'.

פרק נו

א יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּדְמֶה עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם רְחוֹקִים מֵאֵיזֶה תַּאֲוֹות גְּדוֹלוֹת, כְּגוֹן מִתַּאֲוַת מָמוֹן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. דַּע, שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהוּא גָּרוּעַ יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּאוֹתָהּ הַתַּאֲוָה, דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה תַּאֲוָה אַחֶרֶת שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בָּהּ כָּל־כָּךְ עַד שֶׁאֲפִלּוּ תַּאֲוַת מָמוֹן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁהִיא תַּאֲוָה גְּדוֹלָה מְאֹד נִתְבַּטְּלָה אֶצְלוֹ כְּנֶגֶד אוֹתָהּ הַתַּאֲוָה, נִמְצָא שֶׁהוּא גָּרוּעַ יוֹתֵר, כִּי הוּא מְשֻׁקָּע כָּל־כָּךְ בְּאֵיזֶה תַּאֲוָה עַד שֶׁאֲפִלּוּ תַּאֲוָה גְּדוֹלָה שֶׁל מָמוֹן וְכַיּוֹצֵא נִתְבַּטֵּל אֶצְלוֹ מֵחֲמַת הַתַּאֲוָה.

ב וַאֲפִלּוּ אִם הָיְתָה הַתַּאֲוָה שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בָּהּ קְטַנָּה מִתַּאֲוָה הָאַחֶרֶת שֶׁהוּא רָחוֹק מִמֶּנָּה, עִם כָּל זֶה אֵין נִפְקָא-מִנָּהּ [הבדל] כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בָּהּ כָּל־כָּךְ עַד שֶׁתַּאֲוָה גְּדוֹלָה נִתְבַּטֵּל אֶצְלוֹ עַל־יְדֵי־זֶה כַּנַּ"ל.

ג וּכְמוֹ שֶׁמְּצִינוּ שֶׁיֵּשׁ עַקְשָׁן, כְּגוֹן תִּינוֹק, שֶׁבִּשְׁבִיל עַקְשָׁנוּת לְבַד יָכוֹל לְהַפְקִיר עַצְמוֹ לְגַמְרֵי וּלְהַכּוֹת רֹאשׁוֹ בְּתֵבָה, מֵחֲמַת עַקְשָׁנוּת כְּנֶגֶד אִמּוֹ, שֶׁעוֹשֶׂה לָהּ לְהַכְעִיס. כְּמוֹ כֵן יֵשׁ בִּבְנֵי אָדָם שֶׁיָּכוֹל לְהַפְקִיר הַכֹּל וּלְסַלֵּק כָּל הַתַּאֲוֹות בִּשְׁבִיל אֵיזֶה תַּאֲוָה אוֹ עַקְשָׁנוּת שֶׁהוּא רוֹצֶה:

פרק נז

א מִקֹּדֶם סִפֵּר: שֶׁבִּימֵי בַּחֲרוּתוֹ, הָיָה לוֹ פַּחַד גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד מִן הַמִּיתָה. וְהָיָה מִתְפַּחֵד וּמִתְיָרֵא הַרְבֵּה מְאֹד מִן הַמִּיתָה. וְאָז הָיָה מְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּמוּת עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם.

ב וְהָלַךְ בָּזֶה זְמַן רַב, וְאֵינוֹ זוֹכֵר כַּמָּה, אֲבָל זֶה הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהָיָה זְמַן גָּדוֹל, אֶפְשָׁר שָׁנָה שֶׁהָלַךְ בָּזֶה וּבִקֵּשׁ תָּמִיד עַל זֶה. וְלֹא הָיְתָה שִׂיחָה וּתְפִלָּה שֶׁלֹּא בִּקֵּשׁ עַל־זֶה שֶׁיִּסְתַּלֵּק עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם.

ג וּמִגֹּדֶל פַּחְדּוֹ וְיִרְאָתוֹ אָז מֵהַמִּיתָה כַּנַּ"ל, הָיָה זֶה בְּעַצְמוֹ אֶצְלוֹ מְסִירַת נֶפֶשׁ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם מַמָּשׁ מַה שֶּׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל זֶה. כִּי הָיָה פַּחְדּוֹ גָּדוֹל מְאֹד אָז מִזֶּה.

ד וּמֵהַנַּ"ל הֵבַנְתִּי, שֶׁאוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם וְהוּא מְשֻׁקָּע בּוֹ, אוֹתוֹ הַדָּבָר דַּוְקָא הוּא צָרִיךְ לְשַׁבֵּר בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ (עַיֵּן בְּרָכוֹת נד.). וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (דְּבָרִים ו): "וּבְכָל מְאֹדֶךָ" – "יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁחָבִיב עָלָיו" וְכוּ' (מָמוֹנוֹ מִגּוּפוֹ בְּרָכוֹת סא:) וְהָבֵן:

פרק נח

א כְּשֶׁחוֹשְׁבִין תּוֹרָה, צָרִיךְ לִהְיוֹת חוֹשֵׁב הַדָּבָר תּוֹרָה שֶׁרוֹצֶה לְחַדֵּשׁ בָּהּ – לַחֲשֹׁב וְלַחֲזֹר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אוֹתוֹ הַפָּסוּק אוֹ אוֹתוֹ הָעִנְיָן כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְלִהְיוֹת נוֹקֵשׁ וְדוֹפֵק עַל הַפֶּתַח עַד שֶׁיִּפְתְּחוּ לוֹ.

ב יֵשׁ דָּבָר שֶׁפּוֹרֵחַ בַּמַּחֲשָׁבָה, כְּמוֹ זְרִיקָה. וְאַחַר־כָּךְ פּוֹרֵחַ מֵהַמַּחֲשָׁבָה, וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָזֶה בְּרִיָּה וְאִישׁ חַיִל כַּנַּ"ל, לִרְדֹּף וְלָרוּץ אַחֲרֶיהָ לְהַשִּׂיגָהּ.

פרק נט

מְסֻגָּל יוֹתֵר לַבָּנִים: לִהְיוֹת רָחוֹק מֵהֶם. לִבְלִי לִהְיוֹת דְּבוּק בָּהֶם, לְשַׁעֲשֵׁעַ בָּהֶם בְּכָל פַּעַם. רַק לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם כְּלָל.

פרק ס

א שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, בְּעֵת שֶׁאֲרַע מַעֲשֶׂה בִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ בְּרֶסְלֶב שֶׁנִּזּוֹקָה יַלְדָּה אַחַת בְּבֵית שֶׁחָפְרוּ בּוֹ וְעָשׂוּ בּוֹ בִּנְיָנִים חֲדָשִׁים. גַּם כַּמָּה נְפָשׁוֹת הָיוּ בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה. אָז שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ עִנְיָן זֶה:

ב בְּעִנְיַן בִּנְיָנִים, עִיַּנְתִּי וְהִסְתַּכַּלְתִּי בְּעִנְיָן זֶה, וְרָאִיתִי שֶׁכָּל הָעוֹסְקִים בְּבִנְיָנִים וּבְחוֹמוֹת אֵין אֶחָד מֵהֶם יוֹצֵא נָקִי, וַאֲפִלּוּ עַכּוּ"ם. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָעוֹלָם עוֹסְקִים בָּזֶה, כִּי הוּא קִיּוּם הָעוֹלָם. כִּי אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת בְּלֹא זֶה. וְעַל־כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם חֲשָׁקוּת לָזֶה.

ג וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה כַּמָּה עִנְיָנִים וְחִלּוּקִים, אַךְ סוֹף כָּל סוֹף אֵינוֹ יוֹצֵא נָקִי.

ד וְנִרְאֶה שֶׁזֶּהוּ פֵּרוּשׁ (יְבָמוֹת ס"ג. סוֹטָה יא.): 'כָּל הָעוֹסֵק בְּבִנְיָן מִתְמַסְכֵּן'.

ה מִתְמַסְכֵּן' הוּא לְשׁוֹן עֲנִיּוּת וְגַם הוּא לְשׁוֹן סַכָּנָה.

ו וּבַמִּדְרָשׁ מְבֹאָר (שְׁמוֹת רַבָּה א־יד) בַּפֵּרוּשׁ עַל פָּסוּק: "וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה" (שְׁמוֹת א־יא), 'חַד אָמַר שֶׁמְּמַסְכְּנוֹת אֶת בַּעֲלֵיהֶן, וְחַד אָמַר שֶׁמְּסַכְּנוֹת אֶת בַּעֲלֵיהֶן'.

ז וְהָעִקָּר הוּא הַנָּחַת הַיְסוֹד (שֶׁקּוֹרִין זַאקְלאָשְׂטְשִׁינָא) וְצָרִיךְ לֵידַע בְּאֵיזֶה זְמַן לְהַנִּיחַ הַיְסוֹד, וּמֵאֵיזֶה עֵץ לְהַנִּיחַ, כִּי יֵשׁ עֵצִים שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לִהְיוֹת יְסוֹד, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לֵידַע כָּל זֹאת.

ח וְגַם מַה שֶּׁאֵין גְּדֵלִים פֵּרוֹת בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ הוּא גַּם מֵחֲמַת זֶה הֵינוּ שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה פֵּרוֹת שֶׁאֵין יְכוֹלִים לִהְיוֹת גְּדֵלִים כָּאן. וְהוּא גַּם־כֵּן מֵחֲמַת זֶה שֶׁאֵין יוֹדְעִים עִנְיָנִים הַנַּ"ל.

ט כִּי אֶבֶן שְׁתִיָּה, שֶׁמְּמָנָּה הַשְׁתַּת הָעוֹלָם, מִשָּׁם יוֹצְאִין גִּידִין לְכָל הָאֲרָצוֹת. וּשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה שֶׁהָיָה חָכָם גָּדוֹל וְיָדַע כָּל הַגִּידִין בִּפְרָטִיּוּת, הָיָה נוֹטֵעַ עֵץ כָּל פְּרִי כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (קֹהֶלֶת רַבָּה ב).

י וְגַם בַּמִּדִינוֹת הַנִּלְוִים, אִם הָיוּ יוֹדְעִין הִלּוּךְ הַגִּידִים בִּפְרָטִיּוּת הֵיטֵב, הָיוּ יְכוֹלִים לִטַּע גַּם כָּאן אֶת הַפֵּרוֹת שֶׁאֵינָם גְּדֵלִים פֹּה, כִּי גַּם כָּאן אַף־עַל־פִּי שֶׁהַגִּיד הַהוֹלֵךְ לִמְדִינָה זוֹ הוּא מְסֻגָּל לִפְרִי מְיֻחָדֶת, עִם כָּל זֶה כָּל הַגִּידִין מִתְעָרְבִין וּמִתְחַבְּרִין יַחַד.

יא וְעַל־כֵּן גַּם כָּאן בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ יָכוֹל לִהְיוֹת כְּשֶׁמִּתְרַחֲקִים מְעַט, יְכוֹלִין לִטַּע גַּם שְׁאָר הַפֵּרוֹת שֶׁאֵין גְּדֵלִין פֹּה.

יב גַּם יֵשׁ מְצִיאוּת שֶׁאִם הָיוּ פּוֹתְחִים בְּאֵר בְּאֵיזֶה צַד הָיוּ יְכוֹלִין לִטַּע בְּרִחוּק מָקוֹם מִשָּׁם אוֹתָן הַפֵּרוֹת הַנַּ"ל.

יג גַּם צְרִיכִין לֵידַע הָעֲלִיּוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁל הָאֶבֶן שְׁתִיָּה, וְלֵידַע לְפִי הַזְּמַן אֶת בְּחִינַת הָאֶבֶן שְׁתִיָּה, בְּאֵיזֶה בְּחִינָה וּמַדְרֵגָה הוּא הָאֶבֶן שְׁתִיָּה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. וּלְפִי אוֹתָהּ הַבְּחִינָה שֶׁל הָאֶבֶן שְׁתִיָּה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, יֵדַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּעֲנָיְנִים הַנַּ"ל. אַךְ כָּל זֶה נָעֳלָם וְנִסְתָּר מִן הָעוֹלָם, כִּי יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁאָסוּר לְגַלּוֹתָן.

יד וְהָעִנְיָן, כִּי הָעוֹלָם אוֹמְרִים: שֶׁבְּכָל פַּעַם נִתְחַכֵּם הָעוֹלָם יוֹתֵר. וּבֶאֱמֶת בְּוַדַּאי הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים בְּוַדַּאי הָיוּ חֲכָמִים יוֹתֵר מְאֹד, וְהֵם גִּלּוּ עִקַּר הַחָכְמָה. אַךְ מֵאַחַר שֶׁהֵם הֶכִינוּ הַכֹּל, עַל־כֵּן בָּאִים הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים עַל חָכְמוֹת יוֹתֵר. כִּי הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים, הֵם בָּאוּ אֶל הַמּוּכָן, כִּי כְּבָר מוּכָן הַחָכְמָה מֵהַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים שֶׁגִּלּוּ עִקַּר הַחָכְמָה, וְעַל־כֵּן הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן מוֹסִיף מְעַט וְנִתְחַכֵּם יוֹתֵר.

טו וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בִּדְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (יְבָמוֹת צב: בָּבָא מְצִיעָא יז:) שֶׁאָמְרוּ: 'אִי לָאו דְּדַלְאִית חַסְפָּא לֹא אַשְׁכְּחִית מַרְגְּנִיתָא תּוּתַהּ'.

טז וְעַל־כֵּן אַף־עַל־פִּי שֶׁהַקּוֹדֶם לֹא פָּעַל כְּלָל כִּי הָעִקָּר הוּא הַמַּרְגְּנִיתָא אַף־עַל־פִּי־כֵן הָרִאשׁוֹן עִקָּר, כִּי הוּא דָּלָה חַסְפָּא הַיְנוּ שֶׁהוּא גִּלָּה וְחָפַר יְסוֹד וְעִקַּר הַחָכְמָה שֶׁעַל־יָדָיו־זֶה בָּא הַשֵּׁנִי בְּנָקֵל עַל עֵסֶק הַחָכְמָה בְּתַכְלִית.

יז וְעַל־כֵּן יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁאָסוּר לְגַלּוֹת אוֹתָם, כִּי אִם הָיָה מְגַלֶּה אוֹתָם הָיוּ יְכוֹלִים לָבוֹא מִזֶּה בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים לַעֲבוֹדוֹת זָרוֹת. כִּי יֵשׁ בְּאוֹתוֹ הָעִנְיָן כַּמָּה דְּבָרִים וְעִנְיָנִים שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת לָזֶה, וְאִם הָיָה נִתְגַּלֶּה אוֹתוֹ הַחָכְמָה בָּעוֹלָם וְהָיוּ יוֹדְעִים אוֹתָן הָעִנְיָנִים שֶׁצְּרִיכִים לַעֲשׂוֹת לְאוֹתוֹ הָעִנְיָן, הָיוּ יְכוֹלִים לָבוֹא מִזֶּה בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים לַעֲבוֹדוֹת זָרוֹת.

יח כִּי הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים מוֹסִיפִים בְּכָל פַּעַם חָכְמָה כַּנַּ"ל. וְלִפְעָמִים הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים טוֹעִין בְּחָכְמָתָם שֶׁמּוֹסִיפִין עַל הָרִאשׁוֹנִים עַל־כֵּן אִם הָיוּ מְגַלִּים עִנְיָנִים הַנַּ"ל וְהַדּוֹרוֹת

הָאַחֲרוֹנִים הָיוּ רוֹצִים בְּכָל פַּעַם לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם חָכְמָתָם וְהָיוּ יְכוֹלִים לִטְעוֹת בְּטָעוּת חָכְמָתָם שֶׁהָיוּ מוֹסִיפִים עַד שֶׁהָיָה יָכוֹל לְהִתְגַּלְגֵּל מֵעִנְיָנִים הַנַּ"ל הַנֶּעֱלָמִים מִן הָעוֹלָם עֲבוֹדוֹת זָרוֹת ח"ו. כִּי הָיָה נִדְמֶה לָהֶם עַל־פִּי טָעוּתָם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת ח"ו.

יט וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָא בְּעִנְיַן עֲרֵלָה (בְּוַיִּקְרָא י"ט). כִּי אִיתָא בַּזֹּהַר: שֶׁבְּאוֹתָן הַשָּׁלֹשׁ שָׁנִים שׁוֹרֶה קְלִפָּה עַל הָאִילָן, וּבַדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים טָעוּ בָּזֶה עַד שֶׁהָיָה לָהֶם עֲבוֹדָה זָרָה בָּזֶה בְּתִחִלַּת נְטִיעַת הָאִילָן דַּוְקָא בְּעֵת שֶׁשּׁוֹרֶה הַקְּלִפָּה הַנַּ"ל.

כ כִּי כְּפִי שֶׁהָיוּ יוֹדְעִין הֵיטֵב עִנְיַן נְטִיעַת הָאִילָן מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה מִזֶּה, הָיָה נִדְמֶה לָהֶם עַל־פִּי טָעוּתָם שֶׁבְּוַדַּאי צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הָעֲבוֹדָה־זָרָה ח"ו, שֶׁהָיוּ עוֹבְדִים כִּי הָיָה נִדְמֶה לָהֶם שֶׁהוּא פְּשׁוּט כְּפִי מַה שֶּׁטָּעוּ בְּחָכְמָתָם.

כא עַל־כֵּן אָסוּר לְגַלּוֹת עִנְיָנִים כָּאֵלּוּ.

פרק סא

א עִנְיַן "הָדְרֵי בִי" [חוזר בי] הַנֶּאֱמַר בַּגְּמָרָא, זֶה הָיָה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, שֶׁשָּׁב בְּתְשׁוּבָה עַל שֶׁפָּגַם בַּתּוֹרָה, לוֹמַר שֶׁלֹּא כְּעִנְיָן וְכָרָאוּי. וְתֵכֶף וּמִיָּד שֶׁהִקְשָׁה אוֹתוֹ חֲבֵרוֹ הֵבִין מִיָּד שֶׁפָּגַם וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה מִיָּד.

ב כִּי יֵשׁ תְּשׁוּבָה שֶׁהִיא בְּכֹחַ, וְעַדִין לֹא יָצְאָה לַפֹּעַל, וּבִשְׁבִיל זֶה אָדָם מַשִּׂיג לִפְעָמִים לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגָתוֹ מַה שֶּׁאֵינוֹ רָאוּי לָזֶה, הוּא כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא הַתְּשׁוּבָה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל כַּנַּ"ל.

ג וְזֶה בְּחִינַת הָדְרֵי בִי, הֵינוּ שֶׁהַתְּשׁוּבָה הָיְתָה בִּי מִתְּחִלָּה, רַק שֶׁהָיָה בְּכֹחַ כַּנַּ"ל וְעַתָּה יָצְאָה לַפֹּעַל.

ד כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהִשִּׂיג לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגָתוֹ עַל־יְדֵי־זֶה פָּגַם לוֹמַר שֶׁלֹּא כָּעִנְיָן, וְאָז חֲבֵרוֹ מַקְשֶׁה עָלָיו וְאָז הוּא מִתְעוֹרֵר מִיָּד וּמֵבִין שֶׁפָּגַם וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה מִיָּד. נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יָצְאָה הַתְּשׁוּבָה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל.

פרק סב

א דַּע, שֶׁיֵּשׁ בִּבְנֵי אָדָם סְגֻלּוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי יְכוֹלִין לִפְעֹל עַל־יְדֵי מַחֲשַׁבְתָּם מַה שֶּׁהֵם חוֹשְׁבִים. וַאֲפִלּוּ הַיַּקְרוּת ח"ו, הוּא בָּא מִמַּחְשָׁבוֹת בְּנֵי אָדָם.

ב כִּי כְּשֶׁהַמַּחֲשָׁבָה הִיא כֻּלָּהּ אֲחוּזָה וּדְבוּקָה בְּדָבָר אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה כֵּן, (דְּהֵינוּ כָּל הַבְּחִינוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּמַּחֲשָׁבָה דְּהֵינוּ פְּנִימִיּוּת וְחִיצוֹנִיּוּת וּשְׁאָר הַבְּחִינוֹת כֻּלָּם עַד הַנְּקֻדָּה) וּכְשֶׁכֻּלָּם כְּאֶחָד אֲחוּזִים וּדְבוּקִים וְחוֹשְׁבִים שֶׁיִּהְיֶה כֵּן בְּלִי בִּלְבּוּל וּנְטִיָּה לְמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם פּוֹעֲלִים שֶׁבְּהֶכְרֵחַ יִהְיֶה כֵּן כְּמוֹ שֶׁהֵם חוֹשְׁבִים.

ג וְגַם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה תִּהְיֶה בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, לֹא בְּדֶרֶךְ כְּלָל, כְּגוֹן שֶׁיְּחַשֵּׁב שֶׁאִם יִהְיֶה כֵּן יִהְיֶה כָּךְ וְכָךְ בִּפְרָטִיּוּת.

ד אֲבָל כְּשֶׁחוֹשֵׁב בְּדֶרֶךְ כְּלָל, הוּא בְּחִינַת גָּלְמֵי כֵּלִים (כֵּלִים י"ב־ו חֻלִּין כה.), וְיָכוֹל לִטְעוֹת כְּמוֹ שֶׁטָּעָה נְבָט שֶׁרָאָה אֵשׁ יוֹצֵא כוּ' (סַנְהֶדְרִין קא:)

ה וְגַם לְעִנְיַן הַלִּמּוּד מוֹעִיל זֶה: אִם תִּהְיֶה מַחֲשַׁבְתּוֹ תַּקִּיפָה מְאֹד בָּזֶה כַּנַּ"ל, דְּהַיְנוּ לְמָשָׁל שֶׁיְּחַשֵּׁב בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לִלְמֹד וְלִגְמֹר כָּל הָאַרְבָּעָה פּוֹסְקִים כֻּלָּם עִם כָּל הַפֵּרוּשִׁים הַגְּדוֹלִים. וְיַחֲשֹׁב וְיַצִּיר בְּדַעְתּוֹ בְּאֵיזֶה אֹפֶן יִלְמַד אוֹתָם וּבְכַמָּה זְמַן, כְּגוֹן לְמָשָׁל שֶׁיִּזְכֶּה לִלְמֹד חֲמִשָּׁה דַּפִּין בְּיוֹם אֶחָד עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִגְמֹר כֻּלָּם בְּשָׁנָה אַחַת. וְיַכְנִיס מַחֲשַׁבְתּוֹ בָּזֶה הֵיטֵב הֵיטֵב בְּתֹקֶף גָּדוֹל מְאֹד עַד שֶׁתִּהְיֶה הַמַּחֲשָׁבָה תַּקִּיפָה וַאֲחוּזָה בָּזֶה מְאֹד.

ז (וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר לִמּוּדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּגוֹן שַׁ"ס עִם הָרִי"ף וְהָרֹא"שׁ וְטוּרִים וְכוּ' וְתַנַ"ךְ וְכֵיוֹצֵא) וְיִכְסֹף וְיִשְׁתּוֹקֵק וְיַחֲשֹׁב בָּזֶה הַרְבֵּה בְּתֹקֶף גָּדוֹל אֲזַי יִזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה כֵּן.

ח וְאָמַר שֶׁזֶּה מְרֻמָּז בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סַנְהֶדְרִין כו:) בַּמֶּה שֶׁאָמְרוּ: מַחֲשָׁבָה מוֹעֶלֶת אֲפִלּוּ לְדִבְרֵי תּוֹרָה, מוֹעֶלֶת מַמָּשׁ, דְּהַיְנוּ שֶׁמּוֹעֶלֶת וּמְסַיַּעַ לָזֶה אֲפִלּוּ לְדִבְרֵי תּוֹרָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁרַשִׁ"י פֵּרֵשׁ שָׁם בְּעִנְיָן אַחֵר אַף עַל פִּי כֵן הוּא כָּךְ. וְלֹא סִיֵּם לְבָאֵר הַדָּבָר יוֹתֵר. וְאֵלּוּ וָאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים.

פרק סג

א בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה יֵשׁ דָּבָר שֶׁחָשׁוּב בְּאוֹתָהּ הַמְּדִינָה, וְתֻכָּף כְּשֶׁמַּתְחִיל אוֹתוֹ הַדָּבָר, יֵשׁ בּוֹ טוֹב וָרַע.

ב וְהַטּוֹב הוּא מְעַט וְהָרַע הוּא שָׁוֶה מַמָּשׁ בְּכָל הַתְּנוּעוֹת אֶל הַטּוֹב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִכָּר בֵּין הַטּוֹב וּבֵין הָרַע. וְאוֹתוֹ הַדָּבָר הוֹלֵךְ וְחָשׁוּב עַד הַסּוֹף.

ג כְּגוֹן בִּמְדִינָה זוֹ חָשׁוּב "בַּעַל שֵׁם" [בעל מופת]. וּבֶאֱמֶת הָיוּ כַּמָּה בַּעֲלֵי שֵׁמוֹת אֲמִתִּיִּים וְצַדִּיקִים. וְעַתָּה נִתְרַבּוּ הַרְבֵּה בַּעֲלֵי שֵׁמוֹת שֶׁל שֶׁקֶר.

ד וְהַכְּלָל, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה וְחָפֵץ לִכְנֹס בָּזֶה לַעֲסֹק בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר הֶחָשׁוּב בְּאוֹתָהּ הַמְּדִינָה, כְּגוֹן "בַּעַל שֵׁם" בִּמְדִינָה זוֹ, הוּא מַצְלִיחַ בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר, אַף שֶׁהוּא שֶׁקֶר. כִּי בֶּאֱמֶת אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, רַק שֶׁהַדָּבָר הַתְּלוּי בַּהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלּוֹ אֵיךְ שֶׁהוּא מִתְעוֹרֵר וְחָפֵץ בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר.

ה וְגַם תְּלוּי בְּהַמָּקוֹם שֶׁמַּתְחִיל שָׁם לְהַנְהִיג אוֹתוֹ הַדָּבָר, אִם הַהַתְחָלָה בְּמָקוֹם שֶׁהֵם מַאֲמִינִים בָּזֶה אוֹ שֶׁמַּתְחִיל עִם נְשִׁים שֶׁהֵם דַּרְכָּן לְהַאֲמִין בְּכָל דָּבָר, אֲזַי מַצְלִיחַ. וַאֲזַי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאַחַר־כָּךְ יַאֲמִינוּ בּוֹ גַּם אוֹתָן שֶׁהֵם רְחוֹקִים מִלְּהַאֲמִין בְּכָזֶה.

י וְאִם הָיָה מַתְחִיל בִּמְקוֹמָם הָיוּ מִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ וְלֹא הָיָה מַצְלִיחַ כְּלָל, אַךְ מֵאַחַר שֶׁכְּבָר הִתְחִיל בְּמָקוֹם שֶׁחָשׁוּב שָׁם וְיֵשׁ לָהֶם אֱמוּנָה, עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁגַּם הֵם יִהְיוּ מֻכְרָחִין לְהַאֲמִין בּוֹ מֵאֲשֶׁר שֶׁהוּא מַצְלִיחַ. אֲבָל יֵשׁ מְדִינָה אַחֶרֶת שֶׁאֵין חָשׁוּב שָׁם כְּלָל אוֹתוֹ הַדָּבָר, כְּגוֹן מְדִינַת אַשְׁכְּנַז, שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם אֱמוּנָה בְּבַעֲלֵי שֵׁמוֹת, וְשָׁם אֵין שׁוּם הַצְלָחָה וְהַתְחָלָה לְמִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲסֹק בָּזֶה.

יז וּכְמוֹ־כֵן עִנְיַן הַהַנְהָגָה וְהַגְּדֻלָּה שֶׁל צַדִּיקִים בִּמְדִינָה זוֹ. וּבִמְדִינָה אַחֶרֶת אֵין לָהֶם אוֹתָהּ גְּדֻלָּה. כְּגוֹן בִּמְדִינַת יִשְׁמָעֵאל שֶׁנִּקְרָאִים חֲכָמִים וְאֵין לָהֶם אוֹתוֹ הַהַנְהָגָה וְהַגְּדֻלָּה כְּלָל.

ח וְעַל־כֵּן בִּמְדִינָה זוֹ, כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲסֹק בָּזֶה וּלְהַנְהִיג בְּדֶרֶךְ הַצַּדִּיקִים כְּפִי הַנָּהוּג עַתָּה הוּא מַצְלִיחַ בָּזֶה כַּנַּ"ל. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְגַלֶּה הָאֱמֶת בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

ט בִּמְדִינָה שֶׁמִּתְקַבְּלִין שָׁם מוֹפְתִים וּמִתְנַהֶגֶת בְּדֶרֶךְ זֶה. עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ נַעֲשִׂין לִפְעָמִים מוֹפְתִים, וְלִפְעָמִים אֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ.

פרק סד

א מִן הִתְנַשְּׂאוּת וּגְדֻלָּה אֵין רְאִיָּה כְּלָל, כִּי הַהִתְנַשְּׂאוּת הוּא דָּבָר בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

ב לִפְעָמִים עוֹשִׂים דָּבָר שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לִגְדֻלָּה וְהִתְנַשְּׂאוּת, וְכֵיוָן שֶׁעָלָה – לֹא יֵרֵד.

ג וּמָצִינוּ בְּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁבִּשְׁבִיל דָּבָר אֶחָד זָכוּ לִמְלוּכָה עַד דּוֹר רְבִיעִי. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְלָכִים־ב י): "בְּנֵי רְבִעִים יֵשְׁבוּ לְךָ עַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל".

ד וְדָבָר זֶה בֶּאֱמֶת קָשֶׁה לְהָבִין. עַל־כָּל־פָּנִים זֶה הַדּוֹר רְבִיעִי מַכְרָח שֶׁיְּפַסֵּק אֶצְלוֹ הַגְּדֻלָּה וְהַמְּלוּכָה, וַאֲפִלּוּ אִם יַעֲשֶׂה דָּבָר זֶה שֶׁעָשָׂה זְקֵנוֹ וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר מִזֶּה לֹא יוֹעִיל, מֵחֲמַת שֶׁנִּגְזַר כְּבָר שֶׁאֶצְלוֹ יֶפְסַק הַמְּלוּכָה. וְהוּא צָרִיךְ לִסְבֹּל עֹנֶשׁ אֲבוֹתָיו.

ה (נִמְצָא שֶׁהוּא פְּלִיאָה נִשְׂגְּבָה מְאֹד, כִּי אֲבוֹתָיו זָכוּ עַל־יְדֵי דָּבָר זֶה לְבַד לִמְלוּכָה עַד דּוֹר רְבִיעִי, וְהַדּוֹר הָרְבִיעִי בְּעַצְמוֹ שֶׁכְּבָר מֻחְזָק בִּמְלוּכָה מֵאֲבוֹתָיו אֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ שׁוּם דָּבָר. אֲפִלּוּ אִם יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁעָשָׂה אֲבִי זְקֵנוֹ, לֹא יוֹעִיל לוֹ שֶׁתֶּמְשֹׁךְ מַלְכוּתוֹ יוֹתֵר לְדוֹרוֹת שֶׁאַחֲרָיו. וַאֲפִלּוּ אִם יַעֲשֶׂה מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה לֹא יוֹעִיל, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִגְזַר שֶׁאֶצְלוֹ יֶפְסַק הַמְּלוּכָה, וְהוּא דָּבָר תָּמוּהַּ מְאֹד וְהָבֵן).

י וּבֶאֱמֶת אֵין אָנוּ מְבִינִים דַּרְכֵי ה'. עַל־כָּל־פָּנִים נִמְצָא, שֶׁלִּפְעָמִים אֶחָד עוֹשֶׂה דְּבָרִים טוֹבִים הַרְבֵּה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין לוֹ גְּדֻלָּה מֵחֲמַת שֶׁמַּכְרָח עַל־פִּי הַגְּזֵרָה שֶׁיֶּפְסַק אֶצְלוֹ הַגְּדֻלָּה כַּנַּ"ל. וְלִפְעָמִים אָדָם זוֹכֶה לִגְדֻלָּה עַל יְדֵי דָּבָר אֶחָד אֲפִלּוּ עַד דּוֹר רְבִיעִי, וְהָבֵן.

פרק סה

א עַל יְדֵי שִׂמְחָה נִצּוֹלִין מִמִּיתַת בָּנִים.

ב כִּי הַקְּלִפָּה הָעוֹשָׂקֶת אוֹתָם ח"ו, נִקְרֵאת "לִילִית" וְהַשִּׂמְחָה הוּא הַהֶפֶךְ מִמֶּנָּה.

פרק סו

א הִזָּהִיר מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים לְהִתְפַּלֵּל בְּכֹחַ גָּדוֹל, לְהַכְנִיס כָּל כֹּחוֹ בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה (וְכַמְבֹאָר מִזֶּה בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת).

ב וְאָמַר כַּמָּה פְּעָמִים: שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ מְאֹד לְתְפִלָּה.

ג לֹא כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים קְצָת שֶׁאֵין לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ לַתְּפִלָּה, רַק אַדְרַבָּא צְרִיכִין לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד בְּכָל הַכֹּחוֹת לַתְּפִלָּה.

ד שׂוּב אָמַר: כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, דְּהַיְנוּ שֶׁמְּקַשֵּׁר הַמַּחֲשָׁבָה אֶל הַדִּבּוּר וּמַטֶּה אָזְנוֹ וְשׁוֹמֵעַ מַה שֶּׁהוּא מְדַבֵּר, אֲזַי הַכֹּחוֹת נִמְשָׁכִין מִמֵּילָא לְתוֹךְ דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה.

ה כִּי כָּל הַכֹּחוֹת מְצַפִּין וּמִסְתַּכְּלִין תָּמִיד עַל זֶה, שֶׁיִּמְשְׁכוּ וְיַכְנִסוּ בְּתוֹךְ דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים.

ו עַל־כֵּן כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה נִמְשָׁכִין וְנִכְנָסִין כָּל הַכֹּחוֹת שֶׁלּוֹ מִמֵּילָא לְתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וְזוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּכֹחַ גָּדוֹל, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ מַכְרִיחַ עַצְמוֹ לָזֶה, כִּי הַכֹּחוֹת נִמְשָׁכִין מִמֵּילָא לְתוֹךְ דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה. כִּי כָּל הַכֹּחוֹת מְצַפִּין וּמִסְתַּכְּלִין תָּמִיד עַל זֶה, שֶׁיִּמְשְׁכוּ וְיַכְנִסוּ בְּתוֹךְ דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים. עַל־כֵּן כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה נִמְשָׁכִין וְנִכְנָסִין כָּל הַכֹּחוֹת שֶׁלּוֹ מִמֵּילָא לְתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וְזוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּכֹחַ גָּדוֹל, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ מַכְרִיחַ עַצְמוֹ לָזֶה, כִּי הַכֹּחוֹת נִמְשָׁכִין מִמֵּילָא לְתוֹךְ דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה.

פרק סז

א מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וּמְצַיֵּת לְדִבְרֵי חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים הוּא יָכוֹל לְהִשְׁתַּגֵּעַ.

ב כִּי עִקַּר שִׁגָּעוֹן שֶׁל כָּל הַמִּשְׁתַּגְּעִים הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּא אֵינוֹ מְצַיֵּת וְשׁוֹמֵעַ לְדִבְרֵי הַבַּעֲלֵי שֵׂכֶל. כִּי הַמִּשְׁתַּגֵּעַ, אִם הָיָה שׁוֹמֵעַ וְצַיָּת לְדִבְרֵי אֲחֵרִים שֶׁהֵם הַבַּעֲלֵי שֵׂכֶל, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מִשְׁתַּגֵּעַ כְּלָל, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁלְּפִי רוּחַ שְׁטוּת וְשִׁגָּעוֹן שֶׁלּוֹ נִדְמֶה לוֹ בְּבֵרוּר גָּמוּר שֶׁהוּא צָרִיךְ לֵילֵךְ קָרוּעַ וּלְהִתְגַּלְגֵּל בָּאַשְׁפָּה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה מִדַּרְכֵי הַשְּׁטוּת וְשִׁגָּעוֹן, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁהַגָּדוֹל מִמֶּנּוּ אוֹמֵר לוֹ שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן, אִם הָיָה מְבַטֵּל דַּעְתּוֹ נֶגֶד דַּעַת הַגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחָכְמָה, בְּוַדַּאי הָיָה מִתְבַּטֵּל כָּל הַשִּׁגָּעוֹן שֶׁלּוֹ.

ג נִמְצָא שֶׁעִקַּר הַשִּׁגָּעוֹן הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לִשְׁמֹעַ וּלְצַיֵּת לְדִבְרֵי חֲכָמִים. וְהָבֵן הַדָּבָר הֵיטֵב:

פרק סח

א הִזְהִיר מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים עַל עִנְיַן הַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁכָּל אָדָם יְדַבֵּר וְיָשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְיַיְשֵׁב עַצְמוֹ הֵיטֵב – מַה הוּא עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

ב וִירַחֵם עַל עַצְמוֹ וְיִפְרֹשׂ כַּפָּיו בְּתַחֲנוּנִים וּפִיּוּסִים לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַכֵּהוּ בְּרַחֲמָיו הַמְּרֻבִּים לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג וְיִשְׁתַּדֵּל לְהַמְצִיא לוֹ טְעָנוֹת וּבַקָּשׁוֹת עַל זֶה. וְעִנְיַן שִׂיחָה זוֹ יִהְיֶה בִּלְשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ [אַשְׁכְּנַז, שפת אם] (וּכְבָר מְבֹאָר זֹאת בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים).

ד אֲבָל יוֹתֵר מִזֶּה, הִרְבָּה לְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה, כִּי מִי שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִנְהֹג הַנְהָגָה זוֹ בְּכָל יוֹם, עַל־כָּל־פָּנִים שָׁעָה אַחַת, בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ה וְאַף אִם לִפְעָמִים הוּא רוֹאֶה שֶׁמְּקַיֵּם הַנְהָגָה זוֹ יָמִים וְשָׁנִים וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן לֹא זָכָה לְהִתְקָרְבוּת כָּרְאוּי, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְחַזֵּק עַצְמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי סוֹף כָּל סוֹף יוֹעִיל לוֹ בְּוַדַּאי.

ו וְאָמַר: שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה, יֵשׁ מִזֶּה סֵפֶר תְּהִלִּים.

ז וְאָמַר, שֶׁעִקַּר הִתְבּוֹדְדוּת שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה עַל מִטָּתוֹ, בְּעֵת שֶׁשָּׁכַב עַל מִטָּתוֹ וְכִסָּה עַצְמוֹ בְּסָדִין, אָז הָיָה מְדַבֵּר וּמְשִׂיחַ כָּל לִבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ו׳:ז׳): "אַשְׂחֶה בְּכָל לַיְלָה מִטָּתִי בְּדִמְעָתִי" וְכוּ'.

ח אַשְׁרֵי מִי שֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לְקַיֵּם הַנְהָגָה זוֹ הָעוֹלָה עַל הַכֹּל.

ט וְעַיֵּן בְּסֵפֶר "לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא" בְּדַף ל"ב (קל) וְשִׂים לִבְּךָ לְכָל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר שָׁם בְּעִנְיַן זֶה, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְקַיֵּם הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזֹר בְּכָל פַּעַם שֶׁתִּזְכֶּה לִפְתֹּחַ פִּיךָ שֶׁתּוּכַל לִפְרֹשׂ שִׂחָתְךָ לְפָנָיו בֶּאֱמֶת:

פרק סט

א זַמְּרוּ לְמִי שֶׁמְּנַצֵּחִין אוֹתוֹ וְשָׁמֵחַ (פְּסָחִים קיט.)

ב כִּי צְרִיכִין לְנַצֵּחַ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּבְיָכוֹל.

ג כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ רוֹצֶה לְקָרְבוֹ מֵחֲמַת שֶׁקִּלְקֵל הַרְבֵּה, וְגַם עַכְשָׁו אֵינוֹ מִתְנַהֵג כָּרָאוּי כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר, וּלְהִשְׁתַּטֵּחַ עַצְמוֹ לְפָנָיו וְלִפְרֹשׂ כַּפָּיו אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו וִיקָרְבֵהוּ לַעֲבוֹדָתוֹ – כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת יִשְׂרְאֵלִי'.

ד נִמְצָא שֶׁרוֹצֶה לְנַצֵּחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבְיָכוֹל, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לוֹ שִׂמְחָה מִזֶּה שֶׁמְּנַצֵּחִין אוֹתוֹ כְּבְיָכוֹל.

פרק ע

א עָנָה וְאָמַר: הֱיִתָּכֵן שֶׁאָנוּ מַנִּיחִין אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה וְיַחֲשֹׁב לִגְזֹר גְּזֵרוֹת בָּעוֹלָם? (כִּי אָז בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן נִשְׁמָע שֶׁיּוֹצְאִין גְּזֵרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל ח"ו).

ב כִּי אָנוּ צְרִיכִין לִקְרוֹת אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעֲסָקָיו שֶׁהוּא עוֹסֵק בָּהֶם בְּאֵיזֶה גְּזֵרָה וְכַיּוֹצֵא ח"ו, לִקְרוֹת אוֹתוֹ מִשָּׁם שֶׁיַּשְׁלִיךְ זֹאת וְיִפְנֶה אֵלֵינוּ לְמַה שֶּׁאָנוּ רוֹצִים לְדַבֵּר עִמּוֹ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיְּקָרֵב אוֹתָנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ג כִּי כְּשֶׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַשְׁלִיךְ כָּל עִנְיָנָיו וְכָל הַגְּזֵרוֹת שֶׁרוֹצֶה לִגְזֹר ח"ו, וְכָל הָעֲסָקִים שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹסֵק בָּהֶם כְּבִיכוֹל, וְהוּא מַשְׁלִיךְ הַכֹּל וּפוֹנֶה עַצְמוֹ רַק לָזֶה הָאִישׁ שֶׁרוֹצֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו, לְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ שֶׁיְּעָזְרֵהוּ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

פרק עא

א בְּעִנְיַן מַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"א קפ"ח. רי"ט) שֶׁעַל פְּגַם הַבְּרִית, בִּפְרָט מָאן דְּאוֹשִׁיד זַרְעָא בְּרֵיקַנְיָא, [מוציא זרע לבטלה] ח"ו וְכוּ' אֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה.

ב אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן, רַק עַל הַכֹּל מוֹעִיל תְּשׁוּבָה.

ג וְאָמַר: שֶׁבְּזֶה הַמַּאֲמָר זֹהַר אֵין שׁוּם אָדָם מֵבִין הַפְּשָׁט רַק הוּא לְבַד. וְהַכְּלָל שֶׁבֶּאֱמֶת מוֹעִיל תְּשׁוּבָה בְּוַדַּאי עַל חֵטְא זֶה, אֲפִלּוּ אִם הִרְבָּה לִפְשֹׁעַ ח"ו בָּזֶה.

ד וּכְבָר מְבֹאָר בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים כְּבָר: שֶׁעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא לְבַל יַעֲשֶׂה עוֹד מִכָּאן וּלְהַבָּא.

ה וְהוּא מֻכְרָח לַעֲבֹר בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת וְהָעִנְיָנִים שֶׁהָיָה בִּתְחִלָּה וּלְהִתְנַסּוֹת שָׁם. וּכְשֶׁמְּרַחֵם עַל עַצְמוֹ עַכְשָׁו וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה עוֹד מַה שֶּׁעָשָׂה מִקֹּדֶם וּמְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ, זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה.

פרק עב

א כְּבָר מְבֹאָר, שֶׁאֵין לְהַשְׁגִּיחַ כְּלָל עַל פְּנִיּוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּבִלְבּוּלִים שֶׁבַּתְּפִלָּה. רַק לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ, לֵילֵךְ בִּתְפִלָּתוֹ כְּסֵדֶר, וְלֹא יַשְׁגִּיחַ עַל שׁוּם בִּלְבּוּל וּמַחֲשָׁבָה זָרָה כְּלָל רַק הוּא יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ וְלֹא יַחֲזִיר פָּנָיו לְהַבִּיט עַל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת כְּלָל.

ב גַּם אָמַר שֶׁזֶּה טוֹבָה גְּדוֹלָה, מַה שֶּׁבָּאִים עָלָיו מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּפְנִיּוֹת, כִּי בְּלֹא זֶה אִם הָיָה הָאָדָם מִתְפַּלֵּל הַתְּפִלָּה כָּרָאוּי לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לִסְבֹּל כְּלָל אֶת גֹּדֶל עֹצֶם הַקִּטְרוּגִים שֶׁיֵּשׁ עַל הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא כָּרָאוּי.

ג אֲבָל עַל יְדֵי שֶׁהַתְּפִלָּה מְלֻבֶּשֶׁת בְּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, עַל יְדֵי זֶה אֵין הַחִיצוֹנִים מִסְתַּכְּלִין עָלֶיהָ כָּל כָּךְ וְאֵין הַקִּטְרוּג גָּדוֹל כָּל כָּךְ, וְעַל יְדֵי זֶה יָכוֹל הַתְּפִלָּה לַעֲלוֹת.

ד וּבוֹחֵן לְבָבוֹת הוּא יוֹדֵעַ הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם פְּנִיּוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן פְּנִימִיּוּת מַחֲשַׁבְתּוֹ הוּא לַה' לְבַדּוֹ, כִּי פְּנִימִיּוּת כַּוָּנָתוֹ בַּתְּפִלָּה הוּא בֶּאֱמֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ה וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בּוֹחֵן לְבָבוֹת וּמְסְתַּכֵּל עַל פְּנִימִיּוּת כַּוָּנָתוֹ וּרְצוֹנוֹ וּמְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ בְּאַהֲבָה, אַף־עַל־פִּי שֶׁהִיא מְלֻבֶּשֶׁת בַּמָּה שֶׁמְּלֻבֶּשֶׁת כִּי פְּנִימִיּוּת רְצוֹנוֹ וְכַוָּנָתוֹ הוּא טוֹב.

ו וְזֶהוּ (מִשְׁלֵי י"ט): "רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וַעֲצַת ה' הִיא תָקוּם".

ז הֵינוּ שֶׁיֵּשׁ מַחֲשָׁבוֹת הַרְבֵּה בְּלֵב אִישׁ בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, כִּי אָז בָּאִין עָלָיו בִּלְבּוּלִים גְּדוֹלִים וּמַחֲשָׁבוֹת רַבּוֹת.

ח אֲבָל "עֲצַת ה' הִיא תָקוּם", הֵינוּ פְּנִימִיּוּת הַנְּקֻדָּה שֶׁבַּלֵּב, מַה שֶּׁבִּפְנִימִיּוּת הַמַּחֲשָׁבָה מִתְכַּוֵּן לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד, שֶׁזֶּה בְּחִינוֹת 'עֲצַת ה'' שֶׁמִּתְכַּוֵּן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד בִּפְנִימִיּוּת מַחֲשַׁבְתּוֹ, זֶה נִשְׁאָר קַיָּם בְּחִינַת 'עֲצַת ה' הִיא תָקוּם' כַּנַּ"ל.

ט עַל כֵּן אֵין לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מַחְשָׁבוֹת חוּץ וּפְנִיּוֹת רַק לְהִתְפַּלֵּל כְּסֵדֶר כַּנַּ"ל:

פרק עג

א יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁמְּגַלִּין וְאוֹמְרִים תֵּכֶף מַה שֶּׁהֵם רוֹאִים.

ב וְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים נִשְׁמָתָם הִוא מִבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת מַנְצַפַּ"ךְ.

ג וְזֶהוּ: "מַנְצַפַּ"ךְ צוֹפִים אָמְרוּם".

ד אֵלּוּ שֶׁהֵם מִבְּחִינַת מַנְצַפַּ"ךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת צְמָצוּם כַּיָּדוּעַ, מַה שֶּׁרוֹאִים וְצוֹפִים הֵם אוֹמְרִים וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהַחֲזִיק אֶצְלָם.

ה אֲבָל יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁשָּׁרְשָׁם מִבְּחִינָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרְחָבָה, הֵם יְכוֹלִים לְהַחֲזִיק אֶצְלָם כָּל מַה שֶּׁרוֹאִין.

פרק עד

א בְּעִנְיַן הַתְּפִלָּה, לִפְעָמִים אֵין לְהָאָדָם שׁוּם הִתְלַהֲבוּת בִּתְפִלָּה, וּצְרִיכִין לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ הִתְלַהֲבוּת וַחֲמִימוּת וְלֵב בּוֹעֵר לְהַתְפִּלָּה.

ב כְּמוֹ לְמָשָׁל שֶׁנִּמְצָא לִפְעָמִים שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ רֹגֶז עַד שֶׁבָּא בְּכַעַס וְנִתְרַגֵּז, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים הָעוֹלָם בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז "עֶר שְׁנִיצְט זִיךְ אַיין רֹגֶז".

ג כְּמוֹ כֵן מִמָּשׁ בַּקָּדֻשָּׁה בְּעִנְיַן הַתְּפִלָּה, צְרִיכִים לִפְעָמִים לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ רֹגֶז, וְיַעֲשֶׂה לוֹ חֲמִימוּת וְתַבְעֶרֶת הַלֵּב בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, אַזוֹי וויא אַיינֶר שְׁנִיצְט זִיךְ אַ רֹגֶז, וְעַל יְדֵי זֶה יָבוֹא אַחַר כָּךְ בֶּאֱמֶת לְהִתְלַהֲבוּת וַחֲמִימוּת הַלֵּב בִּהְתְפִלָּה, וְיִזְכֶּה שֶׁיִּבְעַר לִבּוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל.

ד וְכֵן בְּעִנְיַן הַשִּׂמְחָה, בִּפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה שֶׁצְּרִיכִין שֶׁתִּהְיֶה הַתְּפִלָּה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּצְרִיכִין לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ לְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ בְּכָל מַה שֶּׁיָּכוֹל כִּדֵי לִזְכּוֹת לְשִׂמְחָה וּבִפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה. (וְכַמּוּבָא עַל פָּסוּק: אֱזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי וְכוּ' עַיֵּן שָׁם).

ה וְאִם לִפְעָמִים דַּעְתּוֹ מְבֻלְבָּל וְאֵינוֹ יָכוֹל בְּשׂוּם אֹפֶן לְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ, אָז עֲצָתוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא שָׂמֵחַ, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁבִּתְחִלָּה עֲדַיִן אֵין הַשִּׂמְחָה בֶּאֱמֶת בַּלֵּב, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי שֶׁעוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא שָׂמֵחַ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה אַחַר־כָּךְ בֶּאֱמֶת לְשִׂמְחָה.

ו וְעֵצָה זֹאת הִיא עֵצָה גְּדוֹלָה מְאֹד גַּם בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבְּקְדֻשָּׁה. שֶׁבִּתְחִלָּה צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא לָהוּט אַחַר אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁבְּקְדֻשָּׁה וְאַחַר־כָּךְ זוֹכִין בֶּאֱמֶת לָזֶה. וְהָבֵן מְאֹד.

פרק עה

א בְּעִנְיַן הַתְּפִלָּה, סִפֵּר רַבֵּנוּ-ז"ל עִמָּנוּ הַרְבֵּה. וְהִזְהִיר מְאֹד לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, דְּהַיְנוּ לְקַשֵּׁר הַמַּחֲשָׁבָה אֶל הַדִּבּוּר בְּקֶשֶׁר אַמִּיץ וְחָזָק, שֶׁיִּשְׁמַע אָזְנוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב וְיִשְׁמַע מַה שֶּׁהוּא מְדַבֵּר בַּתְּפִלָּה, וְזֶה עִקַּר תְּפִלָּה בְּכַוָּנָה.

ב וְלֹא הָיָה מְצַוֶּה לְהִתְפַּלֵּל עִם כַּוָּנוֹת מַמָּשׁ עַל־פִּי כִּתְבֵי הָאָר"י ז"ל, אֲפִלּוּ לְאוֹתָן הָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ לוֹמְדִים כִּתְבֵי הָאָר"י עַל־פִּי פְּקֻדָּתוֹ.

ג וְאָמַר שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הוּא: בָּרוּךְ אַתָּה ה' וְכוּ' וְכוּ' כִּפְשׁוּטוֹ. וְזֶה עִקַּר כַּוָּנַת הַתְּפִלָּה, שֶׁיְּכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת וְיִשְׁמַע הֵיטֵב מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר. וְהָיָה מִתְלוֹצֵץ מְאֹד מְאֹד מֵאוֹתָן הָאוֹמְרִים שֶׁאֵין צְרִיכִין לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ לִתְפִלָּה,

ד וְהָיָה מַזְהִיר מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל בְּכֹחוֹת, לְהַכְנִיס כָּל כֹּחוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה.

ה וְעַל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת הַבָּאִים בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה הָיָה מְצַוֶּה לִבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם כְּלָל, רַק יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ וְיִתְפַּלֵּל כְּדַרְכּוֹ וְאַל יַשְׁגִּיחַ כְּלָל עַל שׂוּם בִּלְבּוּל. וְאַל יַחֲזִיר פָּנָיו וּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲלֵיהֶם כְּלָל (וְכַאֲשֶׁר מְבֹאָר מִזֶּה בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים כְּבָר).

ו גַּם אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל כָּל הַתְּפִלָּה בְּכַוָּנָה כָּרָאוּי, רַק כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל כִּי אִם קְצָת מֵהַתְּפִלָּה בְּכַוָּנָה, כִּנְרֶאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁאֶחָד אוֹמֵר "קְטֹרֶת" בְּכַוָּנָה וְאֶחָד אוֹמֵר "פְּסוּקֵי דְזִמְרָה" בְּכַוָּנָה וְכוּ' וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

ז וְרָאִיתִי בִּכְתָבָיו תּוֹרָה עַל זֶה, אַךְ לֹא זָכִיתִי לְהַעְתִּיקָהּ.

ח וּקְצָת מַה שֶּׁאֲנִי זוֹכֵר מִשָּׁם הוּא שֶׁזֶּה בְּחִינַת מָה דְּאִיתָא בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן י"ח): דְּאִית מָארֵי דְּיִדִין וְאִית מָארֵי דְּרַגְלִין וְכוּ'.

ט זֶה בְּחִינָה הַנַּ"ל, שֶׁכָּל אֶחָד מִתְעוֹרֵר וְזוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה חֵלֶק מֵהַתְּפִלָּה כְּפִי בְּחִינָתוֹ. עַל־כֵּן אַל יִפֹּל לֵב אָדָם בִּרְאוֹתוֹ שֶׁזָּכָה לְהִתְפַּלֵּל קְצָת בְּכַוָּנָה אֵיזֶה חֵלֶק מֵהַתְּפִלָּה וּפִתְאֹם

נִפְסָק וְאֵינוֹ יָכוֹל עוֹד לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי זֶה מֻכְרָח כַּנַּ"ל. וְיִשְׁתַּדֵּל לְהִתְפַּלֵּל שְׁאָר הַתְּפִלָּה בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר.

י וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים הוּא מְיַגֵּעַ עַצְמוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִזֶּה כְּלָל, כִּי זֶה כְּלָל גָּדוֹל: שֶׁאָסוּר לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה, וַאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל.

יא רַק יַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ עַל־כָּל־פָּנִים לְדַבֵּר דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר, כְּמוֹ תִּינוֹק בְּבֵית הַסֵּפֶר מַמָּשׁ. וְיֹאמַר כָּךְ כַּמָּה וְכַמָּה דִּבּוּרִים בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר.

יב וְעַל־פִּי הָרֹב יִזְכֶּה בְּרַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ לְהִתְעוֹרֵר מִזֶּה עַד שֶׁיַּחֲזֹר וְיִתְלַהֵב לִבּוֹ מְאֹד וְיִתְחִיל פִּתְאֹם לְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְעוֹרְרוּת. רַק שֶׁלֹּא יַעֲמִיד זֹאת לְנֶסְיוֹן.

יג כִּי בְּוַדַּאי כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ פְּחִיתוּתוֹ, רָאוּי לוֹ לְדַעַת שֶׁהוּא רָחוֹק מְאֹד מְאֹד, מִתְּפִלָּה. כִּי תְּפִלָּה גָּבוֹהַּ מְאֹד מְאֹד. וְגָבוֹהַּ יוֹתֵר מִלְּמוּד הַתּוֹרָה. וּמֵהֵיכָן יִזְכֶּה לַעֲבוֹדָה גְּבוֹהָּה כָּזוּ?!

יד עַל־כֵּן עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ, לְהַתְחִיל דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר: אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ וְכוּ'.

טו וְיִטֶּה אָזְנוֹ מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר וִיצַמְצֵם אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ מְאֹד שֶׁלֹּא תִּתְפַּזֵּר מַחֲשַׁבְתּוֹ לַחוּץ, רַק שֶׁתִּהְיֶה כָּל מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּתוֹךְ דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה.

טז וְיִתְפַּלֵּל כָּךְ כְּסֵדֶר בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר אֲפִלּוּ בְּלִי הִתְעוֹרְרוּת וְחִיּוּת וְהִתְלַהֲבוּת, וְיֵלֵךְ כָּךְ בִּתְפִלָּתוֹ כַּמָּה וְכַמָּה מִלּוֹת אוֹ כַּמָּה דַּפִּין עַד שֶׁבְּתוֹךְ כָּךְ יַעֲזֹרוֹ ה' בְּרַחֲמָיו לְהִתְעוֹרְרוּת וְכוּ' כַּנַּ"ל. וְאִם לִפְעָמִים אֵינוֹ זוֹכֶה בְּכָל הַתְּפִלָּה לְהִתְעוֹרְרוּת, מַה לַּעֲשׂוֹת?, אִם יִזְכֶּה יוֹכַל לְדַבֵּר אַחַר־כָּךְ אֵיזֶה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים אוֹ בַּקָּשָׁה וּתְחִנָּה אַחֶרֶת בְּכַוָּנָה.

יז הַכְּלָל: שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכָל הַכֹּחוֹת לְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבְּקְדֻשָּׁה, מְאֹד, בִּפְרָט לַתְּפִלָּה. וְאִם אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ זוֹכֶה, אָסוּר לוֹ לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל. וְיַחֲזֵק אֶת עַצְמוֹ וְיִחְיֶה אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר.

יח (וּכְבָר מְבֹאָר מִזֶּה הַרְבֵּה בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים).

יט וְיִזָּהֵר מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה וּלְהַרְגִּיל עַצְמוֹ שֶׁתִּהְיֶה הַתְּפִלָּה בְּנִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה.

כ וְיִרְאֶה לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ קֹדֶם הַתְּפִלָּה וּלְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר.

כא וּלְחַפֵּשׂ לְמְצֹא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה נְקֻדָּה טוֹבָה כְּדֵי לִזְכּוֹת לְשִׂמְחָה שֶׁיּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה. וּכְבָר מְבֹאָר מִזֶּה בַּמַּאֲמָר: אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי וְכוּ' (עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב "לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" רפ"ב).

כב וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל תְּפִלָּה הַרְבֵּה הַרְבֵּה לְסַפֵּר אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב כִּי־אִם קְצָת רָאשֵׁי פְּרָקִים. וְהַמַּשְׂכִּיל הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת יָבִין הֵיטֵב אֶת כָּל דְּבָרֵינוּ כִּי הֵם עֵצוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת אֲמִתִּיּוֹת וּתְמִימוֹת.

כג גַּם יְעַיֵּן הֵיטֵב בַּמַּאֲמָר "תְּהוֹמוֹת יְכַסְיֻמוּ" מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם עַל פָּסוּק צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְכוּ' בְּסִימָן ט' וּבְסִימָן קי"ב. וְהַטֵּה אָזְנְךָ וּשְׁמַע וּפְקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שָׁם הֵיטֵב בֶּאֱמֶת מַה דְּאִיתָא שָׁם מֵעִנְיַן הָאֱמֶת, שֶׁעִקַּר הוּא הָאֱמֶת.

כד שֶׁכְּשֶׁמְבַלְבְּלִין אֶת הָאָדָם בִּתְפִלָּתוֹ וּבַעֲבוּדָתוֹ מְאֹד מְאֹד בְּכַמָּה מִינֵי בִּלְבּוּלִים, הָעִקָּר הוּא הָאֱמֶת שֶׁיִּרְאֶה בִּתְפִלָּתוֹ לְדַבֵּר עַל־כָּל־פָּנִים הַדִּבּוּר בֶּאֱמֶת בִּפְשִׁיטוּת בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה שֶׁהוּא וְכוּ' עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב.

כה וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכֶּה בְּוַדַּאי לִתְפִלָּה, אִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר שָׁם בֶּאֱמֶת. גַּם הוּא כְּלָל גָּדוֹל בְּכָל עֲבוֹדַת ה' כַּמְבֹאָר שָׁם עַיֵּן שָׁם.

כו גַּם שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר שֶׁכָּל הַתְּנוּעוֹת שֶׁעוֹשִׂין בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה בַּיָּדַיִם וְכַיּוֹצֵא, זֶה בְּחִינַת: וְיָדוֹהִי כָּתְבִין רָזִין וְכוּ' הַנֶּאֱמָר בַּתִּקּוּנִים.

פרק עו

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ מִכְּבָר שֶׁסִּפֵּר: שֶׁלָּמַד כָּל הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים.

ב פַּעַם אַחַת כִּפְשׁוּטוֹ.

ג וּפַעַם שֵׁנִי לָמַד וְגָמַר אוֹתָם וְהָיָה יוֹדֵעַ בְּכָל דִּין וְדִין מֵאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ הַשֻּׁרָשׁ שֶׁלּוֹ בְּגֶמָרָא פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י וְתוֹסָפוֹת.

ד וּפַעַם שְׁלִישִׁי לָמַד וְגָמַר אוֹתָם וְזָכָה לֵידַע בְּכָל דִּין וְדִין סוֹד הַכַּוָּנָה שֶׁל הַדִּין, מִפְּנֵי מָה הַדִּין כָּךְ עַל־פִּי סוֹד.

ה וּכְפִי הַנִּשְׁמָע כָּל זֶה הָיָה בִּימֵי נְעוּרָיו כִּי אַחַר־כָּךְ חָזַר וְגָמַר אוֹתָם עוֹד כַּמָּה פְּעָמִים.

ו וְדַרְכּוֹ הָיָה תָּמִיד שֶׁהָיָה לוֹמֵד הָרְבֵּה הַרְבֵּה כָּל יָמָיו עַד הַסּוֹף, אֲפִלּוּ בְּעֵת הַחוֹלַאַת הַכָּבֵד שֶׁהָיָה לוֹ בַּסּוֹף. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה עָלָיו טִרְחָא דְּצִבּוּרָא שֶׁהָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה עִמָּנוּ וְעִם כָּל אֲנָשָׁיו לְקָרְבָם לַעֲבוֹדַת ה', וְלִתֵּן לָנוּ עֵצוֹת בְּכָל עֶסְקֵינוּ וְכוּ' וְכוּ', וְגַם מֹחוֹ הָיָה מְשׁוֹטֵט תָּמִיד בְּהַשָּׂגוֹת גְּבוֹהוֹת וְנוֹרָאוֹת תָּמִיד וְכוּ' וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה עוֹסֵק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה בִּפְשִׁיטוּת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

ז וְלֹא הָיָה טָרוּד כְּלָל, רַק תָּמִיד הָיָה בִּישׁוּב הַדַּעַת. וּבְעִנְיָן זֶה הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר מִזֶּה כְּלָל. וּמַחֲמַת זֶה הָיָה לוֹ פְּנַאי עַל כָּל דָּבָר.

ח וְתָמִיד הָיָה לְמוּדוֹ בְּמְהִירוּת גָּדוֹל מְאֹד. וְהָיָה לוֹמֵד כַּמָּה דַּפִּין פּוֹסֵק בְּשָׁעָה אַחַת עִם כָּל הַפֵּרוּשִׁים כֻּלָּם שֶׁסְּבִיב הָאַרְבָּעָה "שֻׁלְחָן עָרוּךְ" הַנִּדְפָּסִים בְּכֶרֶךְ גָּדוֹל, (שֶׁהֵם

הַ"טּוּרֵי־זָהָב" וְהַ"מָּגֵן אַבְרָהָם" וְהַ"בְּאֵר הַגּוֹלָה" וּ"פְּרִי חָדָשׁ" וַ"עֲטֶרֶת זְקֵנִים" וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם בִּשְׁאָר הַחֲלָקִים).

ט וְסִפֵּר, שֶׁבְּעֵת שֶׁהָעוֹלָם מְכִינִים עַצְמָן לְהִתְפַּלֵּל בַּבֹּקֶר, בְּעֵת שֶׁמַּתְחִילִין לְהִתְקַבֵּץ עַד שֶׁמַּתְחִילִין לְהִתְפַּלֵּל, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הוּא לוֹמֵד אַרְבָּעָה דַּפִּין פּוֹסֵק.

י וְכֵן כָּל מַה שֶּׁלָּמַד גְּמָרָא אוֹ פּוֹסֵק וְכַיּוֹצֵא הַכֹּל הָיָה בְּמָהִירוּת גָּדוֹל מְאֹד.

יא וְסִפֵּר עִמָּנוּ הָרְבֵּה בָּעִנְיָן זֶה, שֶׁטּוֹב לִלְמֹד בְּמָהִירוּת וְלִבְלִי לְדַקְדֵּק הָרְבֵּה בְּלִמּוּדוֹ.

יב רַק לִלְמֹד בִּפְשִׁיטוּת בִּזְרִיזוּת. וְלִבְלִי לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ הָרְבֵּה בְּשָׁעַת לִמּוּדוֹ מֵעִנְיָן לְעִנְיָן, רַק יִרְאֶה לְהָבִין הַדָּבָר בִּפְשִׁיטוּת בְּמָקוֹמוֹ. וְאִם לִפְעָמִים אֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין דָּבָר אֶחָד, אַל יַעֲמֹד הָרְבֵּה שָׁם וְיַנִּיחַ אוֹתוֹ הָעִנְיָן וְיִלְמַד יוֹתֵר לְהַלָּן. וְעַל־פִּי הָרֹב יֵדַע אַחַר־כָּךְ מִמֵּילָא מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מֵבִין בְּתְחִלָּה, כְּשֶׁיִּלְמַד כְּסֵדֶר בִּזְרִיזוּת לְהַלָּן יוֹתֵר.

יג וְאָמַר: שֶׁאֵין צְרִיכִין בִּלְמּוּד רַק הָאֲמִירָה לְבַד, לוֹמַר הַדְּבָרִים כְּסֵדֶר, וּמִמֵּילָא יָבִין. וְלֹא יְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ בְּתְחִלַּת לִמּוּדוֹ שֶׁיִּרְצֶה לְהָבִין תֵּכֶף, וּמֵחֲמַת זֶה יִקָּשֶׁה לוֹ הָרְבֵּה תֵּכֶף וְלֹא יָבִין כְּלָל.

יד רַק יַכְנִיס מֹחוֹ בְּהַלִּמּוּד וְיֹאמַר כְּסֵדֶר בִּזְרִיזוּת וּמִמֵּילָא יָבִין. וְאִם לֹא יָבִין תֵּכֶף – יָבִין אַחַר־כָּךְ.

טו וְאִם יִשָּׁאֲרוּ אֵיזֶה דְּבָרִים שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יוּכַל לַעֲמֹד עַל כַּוָּנָתוֹ, מַה בְּכָךְ? כִּי מַעֲלַת רִבּוּי הַלִּמּוּד עוֹלֶה עַל הַכֹּל, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שַׁבָּת סג.): 'לְגַמּוֹר וְהַדַּר לִסְבּוֹר וְאַף־עַל־גַּב דְּלָא יָדַע מַה קָאָמַר' שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים קי"ט): "גָּרְסָה נַפְשִׁי לְתַאֲבָה" וְכוּ'.

טז כִּי עַל־יְדֵי רִבּוּי הַלִּמּוּד שֶׁיִּלְמַד בְּמָהִירוּת וְיִזְכֶּה לִלְמֹד הָרְבֵּה, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לַעֲבֹר כַּמָּה פְּעָמִים אֵלּוּ הַסְּפָרִים שֶׁלּוֹמֵד, לְגָמְרָם וְלַחֲזֹר לְהַתְחִיל וּלְגָמְרָם פַּעַם אַחַר פַּעַם. וְעַל־יְדֵי־זֶה מִמֵּילָא יָבִין בַּפַּעַם הַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי כָּל מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מֵבִין בִּתְחִלָּה, כָּל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לְהָבִין וְלַעֲמֹד עַל דִּבְרֵיהֶם.

יז וְדִבֵּר הָרְבֵּה מְאֹד בָּעִנְיָן זֶה. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דְּבָרִים אֵלּוּ בִּכְתָב הֵיטֵב. אֲבָל בֶּאֱמֶת הוּא דֶּרֶךְ עֵצָה טוֹבָה מְאֹד בָּעִנְיָן הַלִּמּוּד. כִּי עַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִים לִזְכּוֹת לִלְמֹד הָרְבֵּה מְאֹד לִגְמֹר כַּמָּה וְכַמָּה סְפָרִים וְגַם יִזְכֶּה לְהָבִין הַדְּבָרִים יוֹתֵר, מֵאֲשֶׁר הָיָה לוֹמֵד בִּדְקְדּוּק גָּדוֹל כִּי זֶה מְבַלְבֵּל מְאֹד מִן הַלִּמּוּד.

יח וְכַמָּה בְּנֵי אָדָם פָּסְקוּ מִלִּמּוּדָם לְגַמְרֵי עַל־יְדֵי רִבּוּי הַדִּקְדּוּקִים שֶׁלָּהֶם. וּמְאוּמָה לֹא נִשְׁאַר בְּיָדָם.

יט אֲבָל כְּשֶׁיַּרְגִּיל עַצְמוֹ לִלְמֹד בִּמְהִירוּת כַּנַּ"ל בְּלִי דִּקְדּוּקִים הַרְבֵּה, הַתּוֹרָה תִּתְקַיֵּם בְּיָדוֹ, וְיִזְכֶּה לִלְמֹד הַרְבֵּה מְאֹד, גְּמָרָא וּפוֹסְקִים כֻּלָּם, וְתַנַ"ךְ וּמִדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֹּהַר וְקַבָּלָה וּשְׁאָר סְפָרִים כֻּלָּם.

כ וּכְבָר מְבֹאָר (לְעֵיל כ"ח) שִׂיחָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁטּוֹב לָאָדָם שֶׁיַּעֲבֹר בְּחַיָּיו בְּכָל הַסְּפָרִים שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

כא וּפַעַם אֶחָד חִשֵּׁב רַבֵּנוּ ז"ל, מַה שֶּׁהָאָדָם צָרִיךְ לִלְמֹד בְּכָל יוֹם עַד שֶׁאֵין הַיּוֹם מַסְפִּיק.

כב דְּהַיְנוּ לִגְמֹר בְּכָל שָׁנָה שַׁ"ס עִם הָרִי"ף וְהָרֹא"שׁ, וְאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ הַגְּדוֹלִים, וְכָל הַמִּדְרָשִׁים כֻּלָּם, וְכָל סִפְרֵי הַזֹּהַר וְתִקּוּנִים וְזֹהַר חָדָשׁ, וְכָל סִפְרֵי קַבָּלָה מֵהָאֲרִי"ז ז"ל.

כג גַּם צְרִיכִין לִלְמֹד אֵיזֶה שִׁעוּר בַּיּוֹם בְּקִצְתָּ עִיּוּן. וְעוֹד חִשֵּׁב הַרְבֵּה דְּבָרִים. גַּם צְרִיכִין לוֹמַר תְּהִלִּים בְּכָל יוֹם, וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה הַרְבֵּה.

כד וְאָז סִפֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיָן זֶה שֶׁצְּרִיכִין לִלְמֹד בִּמְהִירוּת גָּדוֹל וּבְזְרִיזוּת וְלִבְלִי לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ בְּדִקְדּוּקִים הַרְבֵּה מֵעִנְיָן לְעִנְיָן. וְהַדְּבָרִים הַלָּלוּ הֵם בְּדוּקִים וּמְנֻסִּים.

כה גַּם לֹא הָיָה מְצֻוֶּה לַחֲזֹר תֵּכֶף עַל לִמּוּדוֹ, רַק רְצוֹנוֹ תָּמִיד הָיָה לִלְמֹד הַסֵּפֶר אוֹ הַפּוֹסֵק שֶׁלּוֹמֵד כְּסֵדֶר מֵרֹאשׁוֹ לְסוֹפוֹ בִּזְרִיזוּת, וְאַחַר־כָּךְ יַתְחִיל פַּעַם שֵׁנִי וְיִגְמֹר אוֹתוֹ כֻּלּוֹ. וְכֵן פַּעַם אַחַר פַּעַם.

כו גַּם אָמַר: לְבַל יְהֶיֶה נִבְהָל מִזֶּה שֶׁהַזְהִיר שֶׁצְּרִיכִין לִלְמֹד כָּל־כָּךְ בְּכָל יוֹם, כִּי גַּם אִם אֵינוֹ זוֹכֶה לִלְמֹד כָּל־כָּךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא יָכוֹל לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת.

כז וְגַם כְּבָר סִפֵּר מִזֶּה שֶׁיְּכוֹלִין לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר אֲפִילּוּ אִם אֵינוֹ יָכוֹל לִלְמֹד כְּלָל, וַאֲפִלּוּ צַדִּיק יְכוֹלִין לִהְיוֹת אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ לַמְדָן כְּלָל. רַק בַּעַל הַשָּׂגָה אֵין יְכוֹלִין לִהְיוֹת כִּי־אִם כְּשֶׁהוּא לַמְדָן בִּגְמָרָא פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י וְתוֹסָפוֹת. אֲבָל אִישׁ כָּשֵׁר וְצַדִּיק גָּמוּר יְכוֹלִין לִזְכּוֹת אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי, 'וְלֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמֹר וְאִי אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְהִבָּטֵל מִמֶּנָּה' (אָבוֹת ב).

פרק עז

א כָּל הָעוֹלָם מָלֵא מַחֲלוֹקוֹת.

ב הֵן בֵּין אֻמּוֹת הָעוֹלָם וְכֵן בְּכָל עִיר וָעִיר.

ג וְכֵן בְּכָל בַּיִת וּבַיִת, בֵּין הַשְּׁכֵנִים וּבֵין כָּל אֶחָד עִם אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ וּמִשְׁרָתָיו וּבָנָיו.

ד וְאֵין מִי שֶׁיָּשִׂים עַל לִבּוֹ הַתַּכְלִית – שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הָאָדָם מֵת, כִּי הַיּוֹם שֶׁעָבַר לֹא יִהְיֶה עוֹד, וּבְכָל יוֹם הוּא מִתְקָרֵב לַמִּיתָה.

ה וְדַע, שֶׁהַכֹּל אֶחָד.

ט שֶׁהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבִּפְרָטִיּוּת בֵּין אִישׁ וּבֵיתוֹ וְכַיּוֹצֵא כַּנַּ"ל הוּא גַּם־כֵּן מַמָּשׁ הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּין הַמְּלָכִים וְהָאֻמּוֹת.

י כִּי כָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, הוּא בְּחִינַת אֻמָּה מְיֻחֶדֶת וְהֵם מִתְגָּרִין זֶה עִם זֶה, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ מִלְחָמוֹת בֵּין הָאֻמּוֹת.

יא וְגַם אֶפְשָׁר לְהַכִּיר כָּל אֶחָד מֵאֵיזֶה בְּחִינָה שֶׁל אֻמָּה הוּא, כִּי יָדוּעַ מִדּוֹת הָאֻמּוֹת, שֶׁזֶּה כַּעֲסָן וְרוֹצֵחַ וְכַיּוֹצֵא. וּכְמוֹ כֵן יְכוֹלִין לִמְצֹא בִּפְרָטִיּוּת בִּבְנֵי הַבַּיִת.

יב וַאֲפִלּוּ אִם אֶחָד אֵינוֹ רוֹצֶה לָרִיב וְרוֹצֶה לֵישֵׁב בְּהַשְׁקֵט וְשַׁלְוָה עִם כָּל זֶה הוּא מֻכְרָח לִהְיוֹת גַּם־כֵּן בְּתוֹךְ הַמַּחֲלֹקֶת וְהַמִּלְחָמוֹת.

יג כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא בֵּין הַמִּלְחָמוֹת שֶׁבֵּין הַמְּלָכִים וְהָאֻמּוֹת שֶׁנִּמְצָא לִפְעָמִים אֵיזֶה אֻמָּה שֶׁרוֹצֶה לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה וְאֵין רוֹצֶה שׁוּם מִלְחָמָה, אַדְרַבָּא הָיְתָה מְרֻצָּה לְהִשְׁתַּחֲוֹוֹת לַחֲבֵרוֹ כַּמָּה פְּעָמִים. עִם כָּל זֶה חוֹטְפִין אוֹתָהּ גַּם־כֵּן עַל כָּרְחָהּ בְּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה, שֶׁזֶּה אוֹמֵר שֶׁיִּהְיֶה מִצַּדּוֹ וְזֶה לְהֶפֶךְ עַד שֶׁנִּלְחָמִין עִמּוֹ גַּם־כֵּן.

יד כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ נִמְצָא בִּפְרָטִיּוּת בְּמִלְחֲמוֹת הַבַּיִת הַנַּ"ל.

טו כִּי הָאָדָם בְּעַצְמוֹ הוּא עוֹלָם קָטָן, וְנִכְלָל בּוֹ כָּל הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ, מִכָּל־שֶׁכֵּן הָאָדָם וּבֵיתוֹ שֶׁנִּכְלָלִין בָּהֶם כָּל הָאֻמּוֹת וְנִלְחָמִין וּמִתְגָּרִין זֶה בָּזֶה כַּנַּ"ל.

טז וְעַל־כֵּן לִפְעָמִים כְּשֶׁאֶחָד יוֹשֵׁב לְבַדּוֹ בַּיַּעַר יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מְשֻׁגָּע.

יז וְזֶה נַעֲשֶׂה מֵחֲמַת שֶׁהוּא לְבַדּוֹ וְנִכְלָלִין בּוֹ לְבַד כָּל הָאֻמּוֹת, וְהֵם מִתְגָּרִין זֶה בָּזֶה וְהוּא מֻכְרָח לְהִשְׁתַּתְּפוּת בְּכָל פַּעַם לִבְחִינַת אֻמָּה אַחֶרֶת כְּפִי הִתְגַּבְּרוּת אֻמָּה עַל אֻמָּה שֶׁהֵם כֻּלָּם נִכְלָלִין בּוֹ לְבַדּוֹ. וּמֵחֲמַת זֶה יָכוֹל לְהִשְׁתַּגֵּעַ לְגַמְרֵי מֵחֲמַת הִתְהַפְּכוּת הַדֵּעוֹת שֶׁבּוֹ, עַל־יְדֵי הִתְגָּרוּת הָאֻמּוֹת שֶׁנִּכְלָלִין בּוֹ לְבַדּוֹ כַּנַּ"ל.

יח אֲבָל כְּשֶׁהוּא בְּיִשּׁוּב בֵּין אֲנָשִׁים יֵשׁ מָקוֹם לְהַמִּלְחָמָה לְהִתְפַּשֵּׁט בְּכָל אֶחָד מֵהַבְּנֵי בַּיִת אוֹ בֵּין הַשְּׁכֵנִים כַּנַּ"ל.

יט הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבְּבֵית הַצַּדִּיק הוּא גַּם־כֵּן בְּחִינַת מִלְחֲמוֹת הָאֻמּוֹת כַּנַּ"ל.

כ גַּם נִכְלָלִין שָׁם בְּחִינַת מִלְחֲמוֹת הַשְּׁבָטִים שֶׁהָיוּ נִלְחָמִין זֶה עַל זֶה; אֶפְרַיִם עַל יְהוּדָה וְכַיּוֹצֵא.

כא וּכְשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָז יִתְבַּטֵּל כָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת וְיִהְיֶה שָׁלוֹם גָּדוֹל בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה יא): "לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ" וְכוּ'.

פרק עח

א בְּכָל מָקוֹם יֵשׁ יֹשֶׁר, אֲפִלּוּ מִי שֶׁעוֹשֶׂה כָּל הָעַוְלוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּהֶכְרֵחַ יִמָּצֵא בּוֹ אֵיזֶה יֹשֶׁר.

ב רַק שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּין בְּנֵי אָדָם מָתַי מַתְחִיל הַיֵּשׁ: שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהַיֵּשׁ מַתְחִיל אֶצְלוֹ תֵּכֶף, וְיֵשׁ שֶׁאֵין מַתְחִיל אֶצְלוֹ הַיֵּשׁ רַק אַחַר־כָּךְ, אַחַר שֶׁעוֹשֶׂה עֲוֹלָה, וְיֵשׁ שֶׁמִּתְאַחֵר אֶצְלוֹ הַתְחָלַת הַיֵּשׁ יוֹתֵר דְּהַיְנוּ אַחַר שֶׁעוֹשֶׂה כַּמָּה עֲוֹלוֹת, וְכֵן יֵשׁ שֶׁמַּתְחִיל אֶצְלָם בְּאִחוּר יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

ג אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן יִמְצָא גַּם בּוֹ אֵיזֶה יֵשׁ, רַק שֶׁהוּא מְאֻחָר הַרְבֵּה.

ד כְּגוֹן לְמָשָׁל, שֶׁהָיָה מַעֲשֶׂה שֶׁרָאִיתִי בַּכְּפָר, שֶׁבָּא אִישׁ חַיִל וְצִוָּה שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ הַסּוּסִים עַל הַפָּאטְשְׁטְ (מֶרְכֶּבֶת הַדֹּאַר). וְשִׂחֲדוּ אוֹתוֹ בְּמָמוֹן.

ה וְאַחַר־כָּךְ בָּא הַשֵּׁנִי, וְהֵסִית אוֹתוֹ הָרִאשׁוֹן שֶׁיִּקַּח גַּם־כֵּן הַסּוּסִים כַּנַּ"ל. וְשִׂחֲדוּ אוֹתוֹ גַּם־כֵּן.

ו וְאַחַר־כָּךְ בָּא הַשְּׁלִישִׁי וְהָיָה צָרִיךְ בָּאֱמֶת סוּסִים עַל הַפָּאטְשְׁטְ וְרָצָה גַּם־כֵּן לִקַּח הַסּוּסִים.

ז וְהָלַךְ הַבַּעַל כְּפָר וְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה אָדוֹן שֶׁיַּנִּיחֵהוּ. וְעַתָּה נָשָׂא לוֹ פָּנִים הָאִישׁ חַיִל רִאשׁוֹן וְצִוָּה לְהַנִּיחוֹ וְלֹא יִקְחוּ אֶצְלוֹ הַסּוּסִים.

ח נִמְצָא שֶׁאֶצֶל זֶה הַגַּזְלָן הָאִישׁ חַיִל הָרִאשׁוֹן הַנַּ"ל הִתְחִיל הַיֵּשׁ אַחַר שֶׁעָשָׂה שְׁתֵּי עֲוֹלוֹת כַּנַּ"ל, וְאָז הִתְחִיל אֶצְלוֹ הַיֵּשׁ וְצִוָּה לְהַנִּיחוֹ.

ט כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה גַּזְלָן וְעָשָׂה עֲוֹלוֹת כָּאֵלּוּ אַף־עַל־פִּי־כֵן בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית הִתְחִיל הַיֵּשׁ אֶצְלוֹ וְהֶכְרַח לְהַנִּיחוֹ.

י נִמְצָא שֶׁבְּכָל מָקוֹם יֵשׁ יֵשׁ רַק שֶׁהַחִלּוּק מָתַי מַתְחִיל הַיֵּשׁ כַּנַּ"ל וְהָבֵן.

יא וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁגַּם בְּסִטְרָא דִּשְׂמָאלָא יֵשׁ יָמִין וּשְׂמֹאל.

יב רַק שֶׁיְּמִין שֶׁלָּהֶם רָחוֹק הַרְבֵּה אֲפִלּוּ מִשְּׂמֹאל שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, נִמְצָא שֶׁגַּם בְּהַסִּטְרָא אַחֲרָא יֵשׁ יָמִין בְּחִינַת יֵשׁ רַק שֶׁהַיְּמִין וְהַיֵּשׁ שֶׁלָּהֶם מַתְחִיל מְאֻחָר מְאֹד, אֲפִלּוּ מִן הַשְּׂמֹאל שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה וְהָבֵן.

פרק עט

א מַה שֶּׁכְּשֶׁאָדָם מַתְחִיל לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וּלְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק הָאֱמֶת בָּאִים עָלָיו הִרְהוּרִים וּבִלְבּוּלִים גְּדוֹלִים.

ב זֶה כְּמוֹ לְמָשָׁל, כְּלֵי מַיִם, שֶׁמִּתְחִלָּה נִרְאֶה כְּאִלּוּ הַמַּיִם צְלוּלִים, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁשּׁוֹפְתִין וּמַעֲמִידִין הַמַּיִם אֵצֶל הָאֵשׁ וּמַתְחִיל לְהִתְבַּשֵּׁל, אָז מִתְבַּלְבֵּל הַמַּיִם וּמַעֲלֶה הָרְתִיחָה כָּל הַפְּסֹלֶת שֶׁהָיָה בַּמַּיִם וְעוֹלֶה כָּל הַפְּסֹלֶת לְמַעְלָה. וְצָרִיךְ שֶׁיַּעֲמֹד אֶחָד לְהָסִיר חֶלְאַת וּפְסֹלֶת הַמַּיִם בְּכָל פַּעַם.

ג וּמִתְּחִלָּה נִדְמֶה כְּאִלּוּ הַמַּיִם צְלוּלִים לְגַמְרֵי וְאַחַר־כָּךְ נִרְאֶה הַפְּסֹלֶת שֶׁבַּמַּיִם הָעוֹלֶה בְּכָל פַּעַם לְמַעְלָה וַאֲזַי כְּשֶׁמְּסִירִין בְּכָל פַּעַם חֶלְאַת וּפְסֹלֶת הַמַּיִם אֲזַי אַחַר־כָּךְ נִשְׁאָרִין הַמַּיִם צְלוּלִים וְזַכִּים בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי.

ד כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ קֹדֶם שֶׁמַּתְחִיל הָאָדָם לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת ה', אֲזַי הַטּוֹב וְהָרָע מְעֹרָבִין בּוֹ וּמֵחֲמַת שֶׁהֵם מְעֹרָבִים מְאֹד, אֵין נִרְאֶה הַפְּסֹלֶת וְהָרָע שֶׁבּוֹ כְּלָל, כִּי הֵם מְעֹרָבִים יַחַד לְגַמְרֵי הָרָע עִם הַטּוֹב.

ה אַךְ אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁמַּתְחִיל לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וּמִתְקָרֵב לְצַדִּיק הָאֱמֶת אֲזַי מַתְחִיל לְהִזְדַּכֵּךְ וּלְהִתְבָּרֵר, וַאֲזַי עוֹלָה הַפְּסֹלֶת וְהָרָע בְּכָל פַּעַם לְמַעְלָה כַּמָּשָׁל הנ"ל. וְצָרִיךְ שֶׁיַּעֲמֹד אֶחָד שֶׁיְּסִיר מִמֶּנּוּ חֶלְאָתוֹ וּפְסֹלְתּוֹ בְּכָל פַּעַם וַאֲזַי יִשָּׁאֵר אַחַר־כָּךְ זַךְ וְצָלוּל לְגַמְרֵי בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי.

ו הָיָה אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא הַפְּסֹלֶת וְהָרֶפֶשׁ מִיָּד מֵהָאֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ בְּגַשְׁמִיּוּת מִתְּחִלָּה וְנִתְקָרְבוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אַךְ מַה יִּהְיֶה, אִם יִּהְיֶה מוֹצִיא הָרֶפֶשׁ יוֹצִיא הָרֶפֶשׁ עִם הַמֹּחַ, מֵאַחַר שֶׁמְּעֹרָב הַכֹּל יַחַד.

ז עַל־כֵּן הַהֶכְרֵחַ לִהְיוֹת מָתוּן עַד שֶׁיְּזַדַּכֵּךְ מְעַט מְעַט.

פרק פ

א בְּנֵי אָדָם יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ לִמְנֹעַ וּלְהַסִּית אֶת הָאָדָם לְרַחֲקוֹ מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וּמְצַדְּיקֵי אֱמֶת, יוֹתֵר מִן הַיֵּצֶר הָרָע.

ב כִּי הַיֵּצֶר הָרָע אֵין לוֹ יְכֹלֶת רַק כְּפִי כֹּחוֹ כְּפִי בְּחִינַת הַיֵּצֶר הָרָע מֵאֵיזֶה הָעוֹלָם שֶׁהוּא.

ג אֲבָל הָאָדָם הוּא כְּלָלִיּוּת, שֶׁכָּלוּל מִכָּל הָעוֹלָמוֹת. וְעַל־כֵּן מְנִיעוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם הֵם יוֹתֵר מִמְּנִיעוֹת הַיֵּצֶר הָרָע.

פרק פא

א בְּנֵי אָדָם הֵם מוֹנְעִים גְּדוֹלִים מְאֹד.

ב וְדַע, אִם הָיָה הָאָדָם לְבַדּוֹ וְלֹא הָיָה אֶצְלוֹ בְּנֵי אָדָם אֲחֵרִים לְמָנְעוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁגַּם אָז הָיוּ בָּאִים עַל הָאָדָם כָּל הַבִּלְבּוּלִים וְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת וְכָל הַמְּנִיעוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּוַדַּאי הָיָה מַטֶּה עַצְמוֹ לְדֶרֶךְ הַחַיִּים. כִּי סוֹף כָּל סוֹף הָיָה מַטֶּה תָּמִיד לְדֶרֶךְ הָאֱמֶת. וַאֲפִלּוּ אִם הָיָה עוֹבֵר עֲבֵרָה ח"ו רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּוַדַּאי הָיָה מִתְחָרֵט חֲרָטָה גְּדוֹלָה מְאֹד בְּכָל פַּעַם. וְסוֹף כָּל דָּבָר הָיָה נִשְׁאָר אֵצֶל הָאֱמֶת.

ג אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם הַמְבַלְבְּלִים, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁהָאָדָם מִתְחַבֵּר ח"ו לְאֵיזֶה חֲכָמִים בְּדַעְתָּם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֵיזֶה יְדִיעָה בַּחָקִירָה וּפִילוֹסוֹפְיָא אוֹ לְכַת לֵצִים (וְהֵם הַחָכְמוֹת הַנְּהוּגִים עַכְשָׁו

שֶׁעוֹשִׂים לֵיצָנוּת מִכַּמָּה דְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה. כַּיָּדוּעַ הֵיטֵב לְמִי שֶׁבָּקִי בְּחָכְמוֹת וְלֵיצָנוּת אֵלּוּ) זֹאת הַמְּנִיעָה וְהַבִּלְבּוּל הוּא גָּרוּעַ מֵהַכֹּל.

ד כִּי אֵלּוּ הַחָכְמוֹת הֵם מְבַלְבְּלִים וּמוֹנְעִים בְּיוֹתֵר, כִּי כָּל דְּרָכָיו נַעֲשִׂין לוֹ מִישׁוֹר ח"ו. עַל־יְדֵי הַחָכְמוֹת, הֵן שֶׁל פִּילוֹסוֹפְיָא שֶׁזֹּאת הַחָכְמָה מַזֶּקֶת בְּוַדַּאי מְאֹד מְאֹד (כַּמְבֹאָר לְעֵיל ה).

ה וְכֵן הַחָכְמוֹת וְהַלֵּיצָנוּת הַנַּ"ל, שֶׁל אֲנָשִׁים הַנִּדְמִין כִּכְשֵׁרִים, הִיא מַזֶּקֶת גַּם־כֵּן מְאֹד מְאֹד.

ו כִּי בֶּאֱמֶת הַכֹּל אֶחָד, כִּי הַחָכְמוֹת וְהַלֵּיצָנוּת שֶׁלָּהֶם הִיא מַמָּשׁ כְּמוֹ הַכְּפִירוֹת שֶׁל הַפִּילוֹסוֹפְיָא. וּבֶאֱמֶת, גָּרוּעַ יוֹתֵר הַחָכְמוֹת וְהַלֵּיצָנוּת שֶׁלָּהֶם, מֵחָכְמַת הַפִּילוֹסוֹפְיָא. כִּי מֵחָכְמַת הַפִּילוֹסוֹפְיָא הַכֹּל בּוֹרְחִים, כִּי רֹב יִשְׂרָאֵל הֵם בּוֹרְחִים מְאֹד מִפִּילוֹסוֹפְיָא מֵחֲמַת שֶׁהֵם יוֹדְעִים שֶׁפִּילוֹסוֹפְיָא מַזֶּקֶת מְאֹד וּמוֹרֶדֶת אֶת הָאָדָם לִשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת ח"ו, רַחֲמָנָא לִצְלָן. אֲבָל זֹאת הַלֵּיצָנוּת וְהַחָכְמוֹת הַנַּ"ל, אֵין הָאָדָם בּוֹרֵחַ מֵהֶם כָּל־כָּךְ, מֵאַחַר שֶׁיּוֹצְאִין מִפִּי אֲנָשִׁים הַנִּרְאִין כַּהֲגוּנִים וּמַלְבִּישִׁין הַכֹּל בְּדַרְכֵי אֱמֶת כְּאִלּוּ הָאֱמֶת עִמָּהֶם. עַל־כֵּן אֵין הָאָדָם בּוֹרֵחַ מֵהֶם כָּל־כָּךְ, וְהֵם מַזִּיקִים וּמְבַלְבְּלִים וּמוֹנְעִים אֶת הָאָדָם מְאֹד מְאֹד מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ז אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְלִהְיוֹת תָּם וְיָשָׁר יָרֵא אֱלֹקִים וְסָר מֵרַע בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת כְּלָל.

פרק פב

א בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי חָפַצְתָּ בִּי כִּי לֹא יָרִיעַ אוֹיְבִי עָלָי (תְּהִלִּים מ"א־יב).

ב בָּזֶה שֶׁאוֹיְבִים שֶׁלִּי אֵינָם רָעִים, כִּי צַדִּיקִים חוֹלְקִים עָלַי, בְּזֹאת יָדַעְתִּי כִּי חָפַצְתָּ בִּי.

פרק פג

א בְּעִנְיַן הַיִּרְאוֹת וְהַפְּחָדִים, שֶׁאָדָם מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד עַל־פִּי הָרֹב מִכַּמָּה דְּבָרִים אוֹ מִבְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְהַזִּיק לוֹ כְּלָל.

ב וְהַדָּבָר נִרְאֶה, שֶׁרַק בַּסּוֹף, כְּשֶׁהָאָדָם נִסְתַּלֵּק וְשׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וְרַגְלָיו אֶל הַהֶלֶת (ככה מניסים מת, כשרגליו אל הדלת) אָז יִהְיֶה לוֹ יִשּׁוּב הַדַּעַת בֶּאֱמֶת וְיִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ וְיִרְאֶה הָאֱמֶת, שֶׁכָּל הַיִּרְאוֹת וְהַפְּחָדִים שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא מֵאֵיזֶה בְּנֵי אָדָם שֶׁעָמְדוּ כְּנֶגְדּוֹ, הָיָה הַכֹּל שְׁטוּת וָהֶבֶל. וּבְחִנָּם הָיָה לוֹ יִרְאוֹת וּפְחָדִים מֵהֶם, כִּי מַה יַּעֲשֶׂה לוֹ אָדָם?.

ג וְכֵן לְעִנְיַן הַתַּאֲוֹת, כִּי אָז יִרְאֶה הֵיטֵב אֲשֶׁר בְּחִנָּם כְּלֶה בַּהֶבֶל יָמָיו וּבְשִׁטּוּתִים וּבִלְבּוּלִים כְּאִלּוּ, וּמִי הִכְרִיחַ אוֹתוֹ לָזֶה? וְכוּ'. כִּי רַק אָז יִרְאֶה הָאֱמֶת הֵיטֵב הֵיטֵב.

ד וּבֶאֱמֶת יֵשׁ בָּזֶה דְּבָרִים בְּגוֹ.

ה כִּי יֵשׁ דָּבָר אֵצֶל הָאָדָם שֶׁמֵּאוֹתוֹ הַדָּבָר הוּא מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מִמִּינֵי הַפְּחָדִים שֶׁהוּא מִתְפַּחֵד מֵהֶם.

ו וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּדַעְתּוֹ בְּבֵרוּר חָזָק שֶׁאוֹתוֹ הָעִנְיָן שֶׁהוּא מִתְפַּחֵד מִמֶּנּוּ אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ לוֹ פַּחַד גָּדוֹל מְאֹד מִמֶּנּוּ, כִּי אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁיֵּשׁ אֵצֶל הָאָדָם הוּא מִתְפַּחֵד.

ז כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין, שֶׁנִּמְצָאִים כַּמָּה בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם פַּחְדָנִים גְּדוֹלִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם פְּחָדִים שֶׁל שְׁטוּת. וְהֵם בְּעַצְמָן יוֹדְעִים שֶׁזֶּה הַדָּבָר אֵינוֹ כְּלוּם, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֵם מִתְפַּחֲדִים מְאֹד.

ח וְכֵן אָנוּ רוֹאִים שֶׁכְּשֶׁמַּפְחִידִין אֶת הָאָדָם מֵאַחֲרָיו, שֶׁבָּאִין עָלָיו מֵאֲחוֹרָיו פִּתְאֹם בְּבֶהָלָה בְּקוֹל פַּחַד, אָז הוּא תֵּכֶף מִתְפַּחֵד מְאֹד קֹדֶם שֶׁמַּתְחִיל הַדָּבָר לְכַנֵּס בְּדַעְתּוֹ כְּלָל. שֶׁעָדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל שׁוּם דָּבָר כִּי בָּאוּ עָלָיו פִּתְאֹם מֵאֲחוֹרָיו. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מִתְפַּחֵד תֵּכֶף וּמִיָּד קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל הַדַּעַת לְיַדֵּעַ מֵעִנְיַן הַפַּחַד.

ט וּמֵאַחַר שֶׁעָדַיִן לֹא הִתְחִיל דָּבָר הַפַּחַד לְכַנֵּס בְּהַדַּעַת כְּלָל, אִם־כֵּן אֵיךְ שַׁיָּךְ לְהִתְפַּחֵד? אַךְ בֶּאֱמֶת עִקַּר הַפַּחַד שֶׁל הָאָדָם הוּא, שֶׁיֵּשׁ דָּבָר אֵצֶל הָאָדָם, שֶׁמֵּאוֹתוֹ הַדָּבָר הוּא מִתְפַּחֵד.

י וְכֵן בְּעִנְיַן הַתַּאֲוֹוֹת הוּא גַּם־כֵּן כָּךְ מַמָּשׁ.

יא שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהַתַּאֲוָה הַזֹּאת הוּא שְׁטוּת וְהֶבֶל, אַף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ דָּבָר אֵצֶל הָאָדָם שֶׁהוּא מִתְאַוֶּה הַתַּאֲוָה. אַף־עַל־פִּי שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא הֶבֶל גָּמוּר.

יב וְעַל־כֵּן בְּוַדַּאי אִם הָאָדָם יְיַשֵּׁב עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב, בְּקַל יוּכַל לְסַלֵּק מִמֶּנּוּ כָּל הַיִּרְאוֹת וְהַפְּחָדִים וְכֵן כָּל הַתַּאֲוֹוֹת מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁבֶּאֱמֶת אֵינָם כְּלוּם רַק שֶׁיֵּשׁ דָּבָר אֶצְלוֹ שֶׁהוּא מִתְיָרֵא וּמִתְאַוֶּה. עַל־כֵּן בְּקַל יוּכַל לְשַׁבֵּר וּלְסַלֵּק הַכֹּל.

יג כִּי הָאָדָם הוּא בַּעַל בְּחִירָה, וּבְקַל יוּכַל לְהַרְגִּיל דַּעְתּוֹ לְסַלֵּק מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁמִּמֶּנּוּ בָּאִים כָּל הַפְּחָדִים שֶׁלּוֹ וְכָל הַתַּאֲוֹוֹת כַּנַּ"ל.

פרק פד

א וְאַל תֹּאמַר שֶׁהַשְׁאוֹל וְהַקֶּבֶר בֵּית מָנוֹס לָךְ (אבות ד).

ב כִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם טְרָדוֹת וְעֹל הַפַּרְנָסָה, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיַּעֲקֹץ וְיִנְשֹׁךְ אוֹתוֹ פַּרְעוֹשׁ וְהוּא לֹא יַרְגִּישׁ, מֵחֲמַת שֶׁמַּחֲשַׁבְתּוֹ טְרוּדָה בְּאֵיזֶה מַחֲשָׁבָה שֶׁל פַּרְנָסָה וְכַיּוֹצֵא.

ג אֲבָל שָׁם בַּקֶּבֶר, שֶׁאָז אֵין לְהָאָדָם שׁוּם טִרְדָּא וְשׁוּם מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, אָז הוּא שׁוֹמֵעַ אֲפִלּוּ הֲרְחִישָׁה וְהַהִלּוּךְ שֶׁל הַתּוֹלָעִים, אֵיךְ הֵם רוֹחֲשִׁים וּבָאִים אֵלָיו, וּמַרְגִּישׁ הַצַּעַר שֶׁל כָּל נְשִׁיכָה וּנְשִׁיכָה. וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיַּטְרִידֵהוּ וְיִמְנָעֵהוּ מִגֹּדֶל צַעֲרוֹ הַקָּשֶׁה רַחֲמָנָא לִצְלָן.

פרק פה

א אֶחָד שָׁאַל אוֹתוֹ עַל עִנְיַן נְסִיעָה לְאֵיזֶה מָקוֹם, אִם יִסַּע לְשָׁם.

ב הֵשִׁיב לוֹ: כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם נְסִיעָה לְפָנָיו, אֵין לוֹ לְהִתְעַקֵּשׁ לִמְנֹעַ מִזֶּה, לֵישֵׁב בְּבֵיתוֹ דַּוְקָא. כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָדָם נוֹסֵעַ לְשָׁם הוּא מְתֻקָּן שָׁם אֵיזֶה דָּבָר.

ג רַק שֶׁיְּזַהֵר לִהְיוֹת שָׁמוּר מִן הָעֲבֵרָה ח"ו, אֲבָל כְּשֶׁהוּא רַק שָׁמוּר מִן הָעֲבֵרָה ח"ו, אָז כָּל אָדָם מְתֻקָּן בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא נוֹסֵעַ לְשָׁם. אֲפִלּוּ אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי.

ד כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָאָדָם בָּא לְשָׁם, הוּא עוֹשֶׂה שָׁם בְּוַדַּאי אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבְּקֻדֻּשָּׁה עַל־כָּל־פָּנִים. כִּי מִתְפַּלֵּל שָׁם וְאוֹכֵל שָׁם וּמְבָרֵךְ עַל אֲכִילָתוֹ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. כִּי בְּוַדַּאי אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי אֲפִלּוּ הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים, עַל־כָּל־פָּנִים הוּא עוֹשֶׂה כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁבִּקֻּדֻּשָּׁה בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר הוּא שָׁם.

ה וְעַל־כֵּן בְּוַדַּאי הָאָדָם מֻכְרָח מִן הַשָּׁמַיִם לִהְיוֹת שָׁם בְּאוֹתוֹ מָקוֹם דַּוְקָא, כְּדֵי שֶׁיִּתְתַּקֵּן שָׁם מַה שֶּׁהוּא דַּיְקָא צָרִיךְ לְתַקֵּן שָׁם.

ו עַל־כֵּן הוּא טוֹבָה לְפָנָיו מַה שֶּׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ נְסִיעָה לְשָׁם, כִּי אוּלַי יִהְיֶה מֻכְרָח לָבוֹא לְשָׁם "בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל", וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שַׁבָּת פט:) עַל יַעֲקֹב אָבִינוּ: רָאוּי הָיָה יַעֲקֹב לֵירֵד לְמִצְרַיִם בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת שֶׁל בַּרְזֶל אֶלָּא וְכוּ'.

ז כְּמוֹ כֵן הוּא בְּכָל אָדָם. שֶׁהוּא טוֹבָה לְפָנָיו מַה שֶּׁמִּזְדַּמֵּן לוֹ נְסִיעָה לְשָׁם. כִּי בְּלֹא זֶה אוּלַי הָיָה מֻכְרָח לֵירֵד לְשָׁם בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת וְכוּ' ח"ו, כַּנַּ"ל.

ח וְכָל זֶה דִּבֵּר עִם אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי. כִּי אֲפִלּוּ אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי מִיִּשְׂרְאֵל מְתֻקָּן גַּם־כֵּן בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא שָׁמוּר וְכוּ' כַּנַּ"ל.

ט (וְסוֹד זֶה מְרֻמָּז בְּ"פְּרִי עֵץ חַיִּים" בְּשַׁעַר קְרִיאַת שְׁמַע (פֶּרֶק ג) בְּכַוָּנוֹת זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם עַיֵּן שָׁם וְהָבֵן).

פרק פו

א מַה שֶּׁאוֹמְרִים עַל הַחֲתָנָה מִלְּתָא דִּבְדִיחוּתָא וְאוֹמְרִים מִקֹּדֶם: 'עָלָא', רֶמֶז שֶׁאִשָּׁה עוֹלָה עִמּוֹ וְאֵינָהּ יוֹרֶדֶת עִמּוֹ. וְזֶה "עָלָא" בְּמִלְּתָא דִּבְדִיחוּתָא, הַיְנוּ עוֹלָה עִמּוֹ לְכָל שִׂמְחָה וְטוֹב וְתַעֲנוּג, אֲבָל אֵינָהּ יוֹרֶדֶת עִמּוֹ.

ב מַה שֶּׁמְּכַסִּין אֶת הַכַּלָּה בְּדֶעק טוּף (צָעִיף), כִּי הַכַּלָּה רוֹמֶזֶת לְרָחֵל "עוּלֵימְתָּא שַׁפִּירְתָּא דְּלֵית לָהּ עֵינִין" (זֹהַר שְׁמוֹת צ"ה) גַּם רֶמֶז עַל בְּחִינַת (מִשְׁלֵי כה): "כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר"

ג מַה שֶּׁמַּשְׁלִיכִין אוֹפִין (חִטִּין וְכַדּוֹמֶה) לִרְמֹז... (חָסֵר) וְזֶה שֶׁמַּשְׁלִיכִין עַל הֶחָתָן אוֹפִין לִרְמֹז (יְחֶזְקֵאל א): "אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת שָׁמָּה יֵלְכוּ הָאוֹפַנִּים". וְהֶחָתָן הוּא בְּחִינַת רוּחַ.

ד מַה שֶּׁנּוֹתְנִין כָּל אֶחָד מָעוֹת, שֶׁקּוֹרִין "שַׁבָּת" בִּשְׁבִיל הַמְרַקְּדִין.

ה עַל שֵׁם (תְּהִלִּים סח): "מַלְכֵי צְבָאוֹת יִדֹּדוּן יִדֹּדוּן" הַיְנוּ הֵם מְרַקְּדִין. "וּנְוַת בַּיִת תְּחַלֵּק שָׁלָל", הֵם נוֹתְנִין מָעוֹת "שַׁבָּת" בִּשְׁבִיל הַמְרַקְּדִין.

ו הַחֲתֻנָּה, הִוא בְּחִינַת סִינַי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ, זֶה מַעֲמַד הַר סִינַי" (תַּעֲנִית כו:), וְסִינַי גִּימַטְרִיָּא סֹלָם.

ז וְכָתוּב: "וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ", הַיְנוּ רְקוּדִין שֶׁבִּשְׁעַת רְקוּדִין עוֹלֶה וְיוֹרֵד כִּי כֵן דֶּרֶךְ רְקוּדִין שֶׁעוֹלֶה אֶת גּוּפּוֹ וְיוֹרֵד אֶת גּוּפּוֹ.

ח וּמַה שֶּׁקּוֹרִין זֹאת הַמָּעוֹת "שַׁבָּת" כִּי רָאשֵׁי־תֵּבוֹת וּנְוַת "בַּיִת "תְּחַלֵּק "שָׁלָל אוֹתִיּוֹת שַׁבָּת.

ט מַה שֶּׁהֶחָתָן דּוֹרֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל: 'בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ – זֶה מַעֲמַד הַר סִינַי', לִרְמֹז שֶׁהַחֲתֻנָּה הִיא מַעֲמַד הַר סִינַי, בִּשְׁבִיל זֶה הוּא דּוֹרֵשׁ. וּמַה שֶּׁנּוֹתְנִין לוֹ מָעוֹת שֶׁקּוֹרִין "דְּרָשָׁה גִּישַׁאנְק" לִרְמֹז: "עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי" (תְּהִלִּים סח) בִּשְׁבִיל זֶה "לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת", וְזֶה הַדְּרָשָׁה גִּישַׁאנְק שֶׁנּוֹתְנִין לְהֶחָתָן.

י מַה שֶּׁהֶחָתָן דּוֹרֵשׁ הַדְּרָשָׁה, הִיא מוֹעֶלֶת לַזּוּוּגִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כח) "וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא" "יֵשׁ כ"ב" אוֹתִיּוֹת, הַדְּרָשָׁה שֶׁהִיא בְּכ"ב אוֹתִיּוֹת הֵם לַזִּוּוּג.

יא הַפְּרִסְטֶקֶ"ס (פִּזּוּז וְכִרְכּוּר) שֶׁעוֹשִׂין בִּשְׁעַת רְקוּדִין, זֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית מו): "אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ".

יב כִּי גָּלוּת מִצְרַיִם הָיָה בִּשְׁבִיל לְבָרֵר נִיצוֹצֵי קֶרִי שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהַחֲתֻנָּה הִיא תִּקּוּן וְיִחוּד הַבְּרִית, שֶׁהִיא בְּחִינַת "אָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה".

יג מַה שֶּׁפּוֹסְקִין אֶת הַדְּרָשָׁה זֶה בְּחִינַת שִׁבְרֵי לוּחוֹת.

יד הַשּׁוֹשְׁבִין מַלְבִּישׁ הַקִּיטֶל לֶחָתָן, זֶה רָמֵז (בְּרֵאשִׁית מו): "וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ" כִּי יוֹסֵף הוּא שׁוֹשְׁבִין, וְקִיטֶל הוּא בֶּגֶד מֵתִים.

טו מַה שֶּׁמְּהַפְּכִין אֶת עַצְמָן זֶה בְּחִינַת (שְׁמוֹת יט): "וּמֹשֶׁה עָלָה", (שְׁמוֹת יט): "וַיֵּרֶד ה' עַל הַר סִינַי". שֶׁהַתַּחְתּוֹנִים עָלוּ לְמַעְלָה וְהָעֶלְיוֹנִים יָרְדוּ לְמַטָּה.

פרק פז

א לִפְנֵי בְּחִינַת הַיָּמִים נוֹרָאִים, רְאוּי שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ אֶתְרוֹג נָאֶה.

ב כִּי אָמְרֵי אֲנָשִׁי: 'כָּל נַעַר יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה נָאָה'. וְהָאֶתְרוֹג הוּא בְּחִינַת אִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר (תִּקּוּנִים יג, כא) שֶׁהָאֶתְרוֹג הוּא בְּחִינַת (שִׁיר־הַשִּׁירִים ד): "כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ".

ג וּבְיָמִים נוֹרָאִים יִשְׂרָאֵל הֵם בִּבְחִינַת נַעַר, כִּי אֲזַי הֵם בִּבְחִינַת: "וְהִנֵּה נַעַר בּוֹכֶה" (שְׁמוֹת ב), מִיָּד: "וַתַּחְמֹל עָלָיו" כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתִּקּוּנִים (תִּקּוּן יא), וְעַל־כֵּן רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל אֶתְרוֹג נָאֶה כַּנַּ"ל:

ד וּמִי שֶׁבּוֹכֶה בְּיוֹתֵר, (וְנִכְנָס בְּיוֹתֵר בִּבְחִינַת "נַעַר בּוֹכֶה") רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֶתְרוֹג נָאֶה בְּיוֹתֵר כַּנַּ"ל.

ה כִּי זֶה שֶׁאוֹמְרִים הָעוֹלָם שֶׁכָּל נַעַר יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה נָאָה, זֶה יֵשׁ לְהָבִין: כִּי עִקַּר הַשֵּׂכֶל הוּא מֵהַמֹּחַ.

ו וְהַמֹּחַ שׁוֹאֵב מִמֹּחַ שֶׁבָּעֲצָמוֹת, שֶׁהוּא נִשְׁקֶה עַל־יְדֵי לֵחוֹת וְשַׁמְנוּנִית הַגּוּף בִּבְחִינַת (אִיּוֹב כא): "וּמֹחַ עַצְמוֹתָיו יְשֻׁקֶּה". כִּי עַל־יְדֵי לֵחוֹת וְשַׁמְנוּנִית הַגּוּף נִשְׁקֶה הַמֹּחַ שֶׁבָּעֲצָמוֹת וְזֶהוּ עִקַּר קִיּוּם הַשֵּׂכֶל. כִּי עִקַּר קִיּוּם הַשֵּׂכֶל עַל־יְדֵי לֵחוֹת וְשַׁמְנוּנִית הַגּוּף (כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר).

ז וְעַל־כֵּן מִי שֶׁהוּא נַעַר וְאֵין שִׂכְלוֹ בִּשְׁלֵמוּת וְנִשְׁאָר מֹחוֹ כָּנוּס בָּעֲצָמוֹת כִּי אֵין שׁוֹאֵב מֹחוֹ מִמֹּחַ שֶׁבָּעֲצָמוֹת וּמֵחֲמַת זֶה אֵין שִׂכְלוֹ בִּשְׁלֵמוּת כַּנַּ"ל, נִמְצָא שֶׁנִּשְׁאָר הַמֹּחַ כָּנוּס בָּעֲצָמוֹת.

ח וְעַל־כֵּן בַּת זוּגוֹ שֶׁנִּלְקְחָה מִן הָעֲצָמוֹת כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעוֹתָיו" (בְּרֵאשִׁית ב) וְכוּ', נִמְשָׁךְ אֵלֶיהָ רִבּוּי הַמֹּחַ שֶׁנִּשְׁאָר כָּנוּס בְּעַצְמוֹתָיו אֲשֶׁר מִשָּׁם נִלְקְחָה כַּנַּ"ל. וְעַל־כֵּן בַּת זוּגוֹ נָאָה כִּי עִקַּר הַיֹּפִי עַל־יְדֵי הַמֹּחַ וְהַחָכְמָה בִּבְחִינַת: "חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו" (קֹהֶלֶת ח). וְעַל־כֵּן הִיא נָאָה מֵחֲמַת שֶׁנִּמְשָׁךְ אֵלֶיהָ רִבּוּי הַמֹּחַ, כִּי הִיא עֶצֶם מֵעֲצָמָיו שֶׁל זֶה שֶׁאֵין שִׂכְלוֹ שָׁלֵם, וְנִשְׁאָר מֹחוֹ כָּנוּס בְּעַצְמוֹתָיו כַּנַּ"ל.

ט וּבְקֻדְשָׁה, זֶה בְּחִינַת שֶׁנִּמְשָׁכִין שָׁרְשֵׁי הַדַּעַת אֶל הָאֶתְרוֹג וְעֵין בְּכַוָּנוֹת (שַׁעַר הַכַּוָּנוֹת סֵפֶר ה) סוֹד אֶתְרוֹג וְלוּלָב עַיֵּן שָׁם.

י וּלְבָאֵר קְצָת כִּי עִקַּר הַכַּוָּנָה לְהַמְשִׁיךְ אֶל הָאֶתְרוֹג שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת הַמּוֹחִין שֶׁבַּגּוּף דְּהַיְנוּ הַחֲסָדִים שֶׁבְּוֵי"ו קְצָווֹת.

יא אַךְ אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְּנוּ הָאָרָה אֶל הָאֶתְרוֹג כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַבְּלִין הָאָרָה מִשָּׁרְשֵׁי הַמּוֹחִין דְּהַיְנוּ הַחֲסָדִים שֶׁבַּדַּעַת שֶׁזֶּהוּ סוֹד הַנַּעֲנוּעִים עַיֵּן שָׁם.

יב נִמְצָא שֶׁעִקַּר הָאָרַת הָאֶתְרוֹג בְּחִינַת מַלְכוּת עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְרַבִּין וּמְאִירִין בְּחִינַת הַמּוֹחִין שֶׁבְּוֵי"ו קְצָווֹת עַל־יְדֵי שֶׁנִּמְשָׁךְ אֲלֵיהֶם הָאָרַת הַמּוֹחִין שֶׁבְּרֹאשׁ כַּנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת הַנַּ"ל.

יג רַק שָׁם הוּא נַעַר מַמָּשׁ וְנִשְׁאָר מֹחוֹ כָּנוּס בָּעֲצָמוֹת וְלֹא עָלָה לְמַעְלָה אֶל הַמֹּחַ כַּנַּ"ל, וְכָאן בַּקְּדֻשָּׁה הֶאָרַת הָאֶתְרוֹג עַל־יְדֵי שֶׁמַּמְשִׁיכִין בְּכַוָּנָה הֶאָרַת הַמֹּחִין שֶׁבָּרֹאשׁ לְתוֹךְ בְּחִינַת הַגּוּף. וְנִתְרַבֶּה וּמֵאִיר הַמֹּחִין שֶׁבַּגּוּף וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַמֹּחִין אֶל הָאֶתְרוֹג וְהֶבֵן.

יד עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב בַּכַּוָּנוֹת, וְתָבִין.

טו וְזֶה בְּחִינַת סֻכָּה: כִּי "נַעַר יִשְׂרָאֵל וְאֹהֲבֵהוּ" (הוֹשֵׁעַ יא־א). אַהֲבָה זֶה בְּחִינַת יָמִין בְּחִינַת חִבּוּק יַד יָמִין בְּחִינַת סֻכָּה. וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי בְּחִינַת נַעַר יִשְׂרָאֵל בְּחִינַת נַעַר בּוֹכֶה כַּנַּ"ל.

פרק פח

א הֲפִיכַת הַשֻּׁלְחָן בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל, מְרַמֵּז כִּי עֲדַיִן לֹא יָצָא הַדִּבּוּר מֵהַגָּלוּת עַד פֶּסַח, שֶׁאָז יָצָא הַדִּבּוּר מֵהַגָּלוּת בְּחִינַת "פֶּה סַח" כַּיָּדוּעַ, שֶׁזֶּה עִקַּר בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁיָּצָא הַדִּבּוּר מֵהַגָּלוּת.

ב וְהַשֻּׁלְחָן הוּא בְּחִינַת הַדִּבּוּר בְּחִינַת (יְחֶזְקֵאל מא): "וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'".

ג וַיְדַבֵּר אֵלַי' דַּיְקָא, כִּי עִקַּר הַפְּרָנְסָה וְהָאֲכִילָה שֶׁהוּא בְּחִינַת שֻׁלְחָן, הוּא מִשָּׁם, מִבְּחִינַת דִּבּוּר בְּחִינַת: "כִּי עַל כָּל מוֹצָא פִּי ה' יִחְיֶה הָאָדָם" (דְּבָרִים ח).

ד וּכְשֶׁאֵין הַדִּבּוּר בַּגָּלוּת אָז הַשֻּׁלְחָן שֶׁהוּא בְּחִינַת דִּבּוּר בִּבְחִינַת פָּנִים בִּבְחִינַת: "וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'" דַּיְקָא בְּחִינַת פָּנִים.

ה וְעַל־כֵּן בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל שֶׁאָז הוּא קֹדֶם יְצִיאַת מִצְרַיִם, אָז הוּא בְּחִינַת הֲפִיכַת הַשֻּׁלְחָן, שֶׁמְּרַמְּזִין שֶׁהַדִּבּוּר הָיָה בְּגָלוּת מִצְרַיִם עַד שֶׁזָּכִינוּ לִיצִיאַת מִצְרַיִם בְּפֶסַח, וְאָז יָצָא הַדִּבּוּר מִן הַגָּלוּת בְּחִינַת פֶּה-סַח כַּנַּ"ל.

פרק פט

א דַּע שֶׁיֵּשׁ חֲבִילוֹת שֶׁל עֲבֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי 'עֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה' (אָבוֹת ד), הַיְנוּ כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה ח"ו, אָזַי עֲבֵרָה רִאשׁוֹנָה גּוֹרֶרֶת אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת אֲחֵרוֹת הַשַּׁיָּכִים לָהּ דַּיְקָא. וְכֵן כְּשֶׁעוֹשֶׂה עֲבֵרָה אַחֶרֶת ח"ו, אָזַי גּוֹרֶרֶת גַּם־כֵּן עֲבֵרוֹת הַשַּׁיָּכִים לָהּ, כִּי כָּל עֲבֵרָה וַעֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרוֹת הַשַּׁיָּכִים לָהּ, וְנִגְרָרִין אַחֲרֶיהָ. אֲבָל לֹא עֲבֵרוֹת שֶׁאֵין שַׁיָּכִים לָהּ. וְזֶה בְּחִינַת חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת עֲבֵרוֹת ח"ו.

ב כִּי עֲבֵרָה הָרִאשׁוֹנָה עִם הָעֲבֵרוֹת שֶׁנִּגְרְרוּ אַחֲרֶיהָ דְּהַיְנוּ הַשַּׁיָּכִים לָהּ כַּנַּ"ל הֵם בְּחִינַת חֲבִילָה אַחַת שֶׁל עֲבֵרוֹת. וְכֵן עֲבֵרָה אַחֶרֶת עִם הָעֲבֵרוֹת הַשַּׁיָּכִים לָהּ שֶׁנִּגְרְרוּ אַחֲרֶיהָ הֵם חֲבִילָה אַחֶרֶת וְכוּ' עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ ח"ו, חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת שֶׁל עֲבֵרוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן.

ג וּמִכָּל חֲבִילָה וַחֲבִילָה נִבְרֵאת כַּת אַחַת שֶׁל מְחַבְּלִים וּמְקַטְרְגִים (אָבוֹת ד).

ד וְהַמְחַבְּלִים צוֹעֲקִים: הַב לָנָא חַיֵּי הַב לָנָא מְזוֹנֵי [תן לנו חיים, תן לנו מזון]. כִּי הוּא הַבַּעַל עֲבֵרָה, הַיְנוּ שֶׁהוּא הַבַּעַל שֶׁל הָעֲבֵרָה וְצָרִיךְ לִתֵּן לָהֶם חַיֵּי וּמְזוֹנֵי.

ה כִּי עֲבֵרָה הָרִאשׁוֹנָה עָשָׂה בְּלִי הֶכְרֵחַ וְצָרִיךְ בְּוַדַּאי לִתֵּן לָהּ מְזוֹנוֹת, וַאֲפִלּוּ הָעֲבֵרוֹת הָאֲחֵרוֹת הַשַּׁיָּכִים לַעֲבֵרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּגְרְרוּ אַחֲרֶיהָ צָרִיךְ לִתֵּן לָהֶם גַּם־כֵּן מְזוֹנוֹת.

ו וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה כְּמוֹ מֻכְרָח לַעֲשׂוֹתָן, כִּי עֲבֵרָה הָרִאשׁוֹנָה גָּרְרָה אוֹתָן כַּנַּ"ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לִתֵּן לָהֶם מְזוֹנוֹת, כִּי יֵשׁ לָהֶם טַעֲנָה: 'הָיָה לְךָ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה תֵּכֶף אַחַר עֲבֵרָה הָרִאשׁוֹנָה' וְהָיְתָה הַמִּצְוָה מְגִנָּה עָלָיו. עַל־כֵּן צָרִיךְ לִתֵּן לְכֻלָּם מְזוֹנוֹת וְחִיּוּת.

ז וְהַתִּקּוּן הוּא: שֶׁיִּלְמַד לַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים וַחֲסָדִים. דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רַחֲמָנוּת וְיִרְבֶּה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד, וּיקַיֵּם כָּל הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים. כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַיֵּם הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מְעוֹרֵר לְמַעְלָה הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל רַחֲמִים וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָעִין וְעוֹבְרִין הַמְחַבְּלִים שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל־יְדֵי הָעֲבֵרוֹת בִּבְחִינַת: "אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים וְכוּ' מוֹחֵל עֲוֹונוֹת עַמּוֹ מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן".

ח הַיְנוּ שֶׁעַל־יְדֵי הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים מַעֲבִיר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עֲבֵרוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה וַאֲזַי שְׁאָר הָעֲוֹונוֹת שֶׁבַּחֲבִילָה שָׁבִים אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהוּא יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לָהֶם חִיּוּת.

ט וְזֶה בְּחִינַת: "אֶלַמְּדָה פּשָׁעִים דְּרָכֶיךָ וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ" (תְּהִלִּים נא).

י דְּרָכֶיךָ' זֶה בְּחִינַת הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הוֹדִיעֵנִי נָא אֶת דְּרָכֶיךָ" (שְׁמוֹת לג), וְהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת.

יא הַיְנוּ כְּשֶׁלּוֹמְדִים לַעֲשׂוֹת הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת, אֲזַי – "וַחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ" הַיְנוּ שֶׁהָעֲבֵרוֹת שֶׁבַּחֲבִילָה שָׁבִים אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

יב אַךְ מֵאַיִן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לָהֶם חִיּוּת?

יג דַּע, כִּי יֵשׁ בַּסִּטְרָא אָחֳרָא בְּחִינַת רִאשׁוֹן לְרִאשׁוֹנִים, דְּהַיְנוּ בְּחִינַת אֱדוֹם שֶׁנִּקְרָא רִאשׁוֹן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כב): "וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי", וְהוּא בְּחִינַת רִאשׁוֹן לְרִאשׁוֹנִים, דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא רִאשׁוֹן לְהָעֲבֵרוֹת הָרִאשׁוֹנִים הַנַּ"ל, כִּי כֻּלָּם נִמְשָׁכִים וּבָאִים עַל־יָדוֹ.

יד כִּי בֶּאֱמֶת לְפִי גֹּדֶל קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, אֵין רָאוּי לָהֶם כְּלָל לַעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת ח"ו, רַק מֵחֲמַת תִּקֻּף הַגָּלוּת שֶׁסּוֹבְלִים מֵהָאֻמּוֹת עַל־יְדֵי מִסִּים וְאַרְנוֹנִיּוֹת, מֵחֲמַת זֶה בָּאִים לַעֲבֵרוֹת ח"ו. נִמְצָא שֶׁכָּל הָעֲבֵרוֹת נִמְשָׁכִים עַל־יְדֵי אֱדוֹם, עַל־יְדֵי שֶׁאָנוּ מְסוּרִים בַּגָּלוּת אֲצָלוֹ וְהוּא בְּחִינַת רִאשׁוֹן לָרִאשׁוֹנִים כַּנַּ"ל.

טו וְעַל־כֵּן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן הָעֲוֹונוֹת עָלָיו, וְנִמְשָׁךְ לָהֶם חִיּוּת מִמֶּנּוּ.

טז וְזֶה בְּחִינַת "תְּנָה עֹוֹן עַל עֲוֹנָם" (תְּהִלִּים סט), הַיְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן עָלָיו הָעֲוונוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְנִמְשָׁךְ לָהֶם חִיּוּת מִמֶּנּוּ.

יז וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הָרַחֲמָנוּת שֶׁעַל־יְדֵי זֶה מְעוֹרְרִין הַשֶּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים כַּנַּ"ל.

יח אֲבָל הָעֲנִיִּים שֶׁאֵין לָהֶם מִדַּת רַחֲמָנוּת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם בְּחִינַת "תֵּקְפָּא דְּדִינָא", [בְּחִינַת שִׁמְעוֹן שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (בְּרֵאשִׁית מט): "אֲחַלְּקֵם בְּיַעֲקֹב וַאֲפִיצֵם בְּיִשְׂרָאֵל", שֶׁהֵם מְחַזְּרִין עַל הַפְּתָחִים (בְּרֵאשִׁית רַבָּא צח). וְשִׁמְעוֹן הוּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת וְדִינִים כַּמּוּבָא (זֹהַר בְּרֵאשִׁית רלו: שְׁמוֹת ו.)]

יט וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁהֵם אַכְזָרִים מְאֹד, כִּי אֵין לָהֶם מִדַּת רַחֲמָנוּת מֵחֲמַת שֶׁהֵם בְּחִינַת תֵּקְפָּא דְּדִינָא וְאֵין מְרַחֲמִים בַּדִּין.

כ וּמֵאַחַר שֶׁאֵין לָהֶם רַחֲמָנוּת, דְּהַיְנוּ בְּחִינַת הַשֶּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים וְאֵין יְכוֹלִין לְעוֹרֵר הַשֶּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָעֶלְיוֹנִים, עַל־כֵּן צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַחֲמִים, דְּהַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִין לְבַקֵּשׁ וּלְחַנֵּן לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּרַחֵם מֵעַצְמוֹ יִתְבָּרַךְ עִם הַשֶּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁלּוֹ וְיעוֹרֵר בְּרַחֲמָיו הַשֶּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים וְיַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן.

כא וְזֶה בְּחִינַת: "אַל תִּזְכָּר לָנוּ עֲוֹנוֹת רִאשׁוֹנִים מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד" (תְּהִלִּים עט), הַיְנוּ שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַל יִזְכֹּר לָנוּ עֲוונוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה שֶׁל עֲוונוֹת כַּנַּ"ל.

כב דְּהַיְנוּ שֶׁיַּעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה כַּנַּ"ל. בְּחִינַת מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְכוּ' כַּנַּ"ל. שֶׁעַל יְדֵי זֶה מְמַלְּאִ בְּטַלִּין וְנִסְתַּלְּקִין כָּל שְׁאָר הָעֲוונוֹת שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה כַּנַּ"ל.

כג אַךְ לָזֶה הָיִינוּ צְרִיכִים לְקַיֵּם כָּל הַשֶּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים כְּדֵי לְעוֹרֵר עַל יְדֵי זֶה שֶׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָעֶלְיוֹנִים שֶׁעַל־יְדֵי זֶה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְכוּ' כַּנַּ"ל.

כד וְעַל זֶה אָנוּ מְבַקְּשִׁין 'מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ' דַּיְקָא 'כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד', הַיְנוּ כִּי אֲנַחְנוּ דַלִּים וְאֶבְיוֹנִים מְאֹד וְאֵין לָנוּ מִדַּת הָרַחֲמָנוּת כַּנַּ"ל, וְאֵין לָנוּ כֹּחַ שֶׁאֲנַחְנוּ נִזְכֶּה לְעוֹרֵר הַשֶּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים.

כה עַל־כֵּן אָנוּ פּוֹרְשִׁים כַּפֵּינוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וּמִתְחַנְּנִים אֵלָיו שֶׁיְּעוֹרֵר בְּעַצְמוֹ הַשֶּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, כִּי אָנוּ אֵין לָנוּ כֹּחַ לְעוֹרְרָם 'כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד' וְכוּ' כַּנַּ"ל.

כו וְזֶה 'מַהֵר יְקַדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ' דַּיְקָא מֵעַצְמְךָ 'כִּי דַלּוֹנוּ מְאֹד' וְכוּ' כַּנַּ"ל, וְעַל־יְדֵי זֶה 'אַל תִּזְכֹּר לָנוּ עֲוונוֹת רִאשׁוֹנִים' בְּחִינַת 'מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן' וְכוּ' כַּנַּ"ל.

פרק צ

א דַּע, שֶׁכָּל אָדָם, קֹדֶם הַשֵּׁנָה הוּא רוֹאֶה כָּל הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל הַמֵּתִים שֶׁל קְרוֹבִים שֶׁלּוֹ אוֹ אוֹתָן שֶׁהֵם מִשָּׁרְשׁוֹ.

ב כְּמוֹ שֶׁקֹּדֶם הַמִּיתָה רוֹאִין הַנִּשְׁמוֹת הַנַּ"ל כַּיָּדוּעַ. כְּמוֹ־כֵן קֹדֶם הַשֵּׁנָה שֶׁהוּא אֶחָד מִשִּׁשִּׁים בְּמִיתָה (בְּרָכוֹת נז:) רוֹאִין אוֹתָם גַּם־כֵּן.

ג רַק מֵחֲמַת שֶׁהָרְאִיָּה הִיא בְּהַעֲבָרָה בְּעָלְמָא מְאֹד.

ד כִּי קֹדֶם הַמִּיתָה מַמָּשׁ, אָזַי יֵשׁ גַּם כֵּן חִלּוּקִים: שֶׁאָדָם גָּדוֹל וְאִישׁ כָּשֵׁר רוֹאֶה הַנִּשְׁמוֹת הַנַּ"ל קֹדֶם מוֹתוֹ בִּרְאִיָּה גְּמוּרָה, אַךְ סְתָם בְּנֵי־אָדָם אֲפִלּוּ קֹדֶם מוֹתָם אֵינָם רוֹאִים אוֹתָן הַנִּשְׁמוֹת רַק בְּהַעֲבָרָה בְּעָלְמָא, כְּמוֹ שֶׁעוֹבֵר זְרִיחָה וְהִתְנוֹצְצוֹת בְּעָלְמָא לִפְנֵי הָעֵינַיִם.

ה וְקֹדֶם הַשֵּׁנָה שֶׁהִיא רַק אֶחָד מִשִּׁשִּׁים בְּמִיתָה אָזַי גַּם הָרְאִיָּה הַנַּ"ל שֶׁל הַנִּשְׁמוֹת הַנַּ"ל הוּא רַק אֶחָד מִשִּׁשִּׁים מֵהִתְנוֹצְצוּת הַנַּ"ל, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ נִרְגָּשׁ בְּחוּשׁ הָרְאוּת כְּלָל רְאִיָּה הַנַּ"ל, וְאֵין אָדָם יוֹדֵעַ מְזֶּה מֵחֲמַת שֶׁהוּא הִתְנוֹצְצוּת מְעַט מְאֹד אֶחָד מִשִּׁשִּׁים מֵהִתְנוֹצְצוּת הַנַּ"ל, אֲבָל בֶּאֱמֶת הַכֹּל רוֹאִין קֹדֶם הַשֵּׁנָה, כַּנַּ"ל.

פרק צא

א סְגֻלָּה לְהַתְמָדָה, שֶׁיְּזַכֶּה לִהְיוֹת מַתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ, הוּא לְהַזְהֵר לִבְלִי לְדַבֵּר עַל שׁוּם אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי.

ב כְּמוֹ כְּשֶׁהַכַּלָּה הִיא יָפָה אָזַי הָאַהֲבָה בִּשְׁלֵמוּת, אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לְהַכַּלָּה אֵיזֶה חִסָּרוֹן וּמוּם, אָזַי בְּוַדַּאי אֵין הָאַהֲבָה בִּשְׁלֵמוּת.

ג כְּמוֹ כֵן הַתּוֹרָה נִקְרֵאת כַּלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דִּבְרִים לג): "תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה" וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרָכוֹת נז. פְּסָחִים מט:): "אַל תִּקְרֵי מוֹרָשָׁה אֶלָּא מְאוֹרָסָה", וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ אוֹת בַּתּוֹרָה, כִּי שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה כְּנֶגֶד שִׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

ד וּכְשֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן בְּאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ חִסָּרוֹן בַּתּוֹרָה שֶׁשָּׁם שֹׁרֶשׁ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כַּנַּ"ל. וְעַל־כֵּן בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לֶאֱהֹב אֶת הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת.

ה אֲבָל כְּשֶׁיְּזַכֶּה מִלְּדַבֵּר עַל שׁוּם יִשְׂרָאֵל וְלִבְלִי לִמְצֹא שׁוּם חִסָּרוֹן בְּשׁוּם יִשְׂרָאֵלִי נִמְצָא שֶׁאֵין בְּהַתּוֹרָה שׁוּם חִסָּרוֹן וּמוּם אָזַי בְּוַדַּאי יֶאֱהַב אֶת הַתּוֹרָה מְאֹד. וַאֲזַי יַתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה מִגֹּדֶל הָאַהֲבָה כַּנַּ"ל.

י וְזֶהוּ "תּוֹרַת ה' תְּמִימָה" (תְּהִלִּים יט), הַיְנוּ כְּשֶׁתּוֹרַת ה' הִיא תְּמִימָה בְּלִי שׁוּם חִסָּרוֹן וּמוּם דְּהַיְנוּ כְּשֶׁנִּזְהָרִין לִבְלִי לְדַבֵּר וְלִבְלִי לִמְצֹא שׁוּם חִסָּרוֹן בְּשׁוּם יִשְׂרְאֵלִי שֶׁהוּא אוֹת מֵהַתּוֹרָה, נִמְצָא שֶׁאָז תּוֹרַת ה' תְּמִימָה בְּלִי שׁוּם חִסָּרוֹן וּמוּם, אָז הוּא מְשִׁיבַת נָפֶשׁ.

יא כִּי אָז דַּיְקָא זוֹכִין לְאַהֲבַת הַתּוֹרָה וּמַרְגִּישִׁין טַעַם מְתִיקוּת הַתּוֹרָה שֶׁמְּשִׁיבָה אֶת הַנֶּפֶשׁ מֵאַחַר שֶׁאֵין בָּהּ שׁוּם חִסָּרוֹן כַּנַּ"ל. וְאָז זוֹכִין לְהַתְמָדָה כַּנַּ"ל.

פרק צב

א כְּשֶׁבָּאָה נְשָׁמָה לָעוֹלָם, אָז אוֹתָהּ הַפְּעֻלָּה שֶׁל אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה מַתְחֶלֶת לְהִתְעַלּוֹת.

ב כְּגוֹן אִם הַנְּשָׁמָה שֶׁל חָכָם, אָז הַחָכְמָה מַתְחֶלֶת לַעֲלוֹת, וְעוֹלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ עַד יוֹם הִסְתַּלְּקוּתוֹ. וְכֵן אִם הִיא נְשָׁמָה שֶׁל מַלְכוּת, אָז תַּכְסִיסֵי מִלְחָמָה וְעִסְקֵי הַמַּלְכוּת מִתְעַלִּין.

ג וּלְפִי מַהוּת הַחָכְמָה אֵיזֶה חָכְמָה שֶׁהוּא, אוֹתָהּ הַחָכְמָה מִתְעַלֶּית בָּעֵת שֶׁבָּא הַנְּשָׁמָה לָהָעוֹלָם. וְכֵן לְפִי מַהוּת הַמַּלְכוּת אִם הוּא מַלְכוּת הָרִשְׁעָה אוֹ מַלְכוּת טוֹבָה. הַכְּלָל: אוֹתָהּ הַפְּעֻלָּה שֶׁל אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה מַתְחֶלֶת לְהִתְעַלּוֹת מִיּוֹם בִּיאַת אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה לָעוֹלָם.

ד וְיֵשׁ בִּימֵי חַיָּיו שֶׁל הָאָדָם יְמֵי עֲלִיָּה וִימֵי עֲמִידָה וִימֵי יְרִידָה כְּגוֹן אִם יְמֵי חַיָּיו שִׁבְעִים שָׁנָה אוֹ שְׁמוֹנִים שָׁנָה, אָז שְׁלִישׁ יָמָיו הֵם יְמֵי עֲלִיָּה וּשְׁלִישׁ יְמֵי עֲמִידָה וּשְׁלִישׁ יְמֵי יְרִידָה, דְּהַיְנוּ שֶׁשְּׁלִישׁ יָמָיו עוֹלֶה מַעְלָה מַעְלָה עִם כָּל הַכֹּחוֹת, וּשְׁלִישׁ יָמָיו הוּא עוֹמֵד, וְאַחַר־כָּךְ שְׁלִישׁ יְמֵי יְרִידָה.

ה וִימֵי עֲמִידָה הוּא בְּמִלּוּאָהּ שֶׁאָז כָּל הַכֹּחוֹת בִּשְׁלֵמוּתָן וּבְמִלּוּאָן.

ו וְהוּא בְּחִינַת נִגּוּד הַלְּבָנָה.

ז כִּי הַלְּבָנָה בִּשְׁעַת הַמּוֹלָד הִיא קְטַנָּה וְאַחַר־כָּךְ עוֹלָה וְנִגְדֶּלֶת עַד שֶׁבָּאָה נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ. וַאֲזַי הוּא בְּחִינַת עֲמִידָה. וְאַחַר־כָּךְ יוֹרֶדֶת וְנִקְטֶנֶת.

ח וְסִגֻּלַּת הַלְּבָנָה הִיא לַחְלוּחִית, וְעַל־כֵּן הַיָּם מֵעֵת מוֹלַד הַלְּבָנָה מַתְחִיל לַעֲלוֹת וּלְהַגְבִּיהַּ עַצְמוֹ לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וְאַחַר־כָּךְ בְּסוֹף הַחֹדֶשׁ נוֹפֵל וְיוֹרֵד וְנִקְטָן.

ט וְדַע, שֶׁהַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבְּרִים בָּרַבִּים, כָּל מַה שֶׁהָעוֹלָם הֵם רַבִּים יוֹתֵר, הַדִּבּוּרִים נִמְתָּקִים בְּיוֹתֵר.

י וְזֶה בְּחִינַת שֶׁל "הַהֵינוּ דְּאָמְרֵי אִינָשֵׁי" שֶׁהֵם דִּבּוּרִים שֶׁל גּוֹיִים וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּאוּ בְּתוֹךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּדְבְּרוּ בֵּינֵיהֶם עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתְּקוּ וְנַעֲשׂוּ מֵהֶם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים.

יא וְזֶה בְּחִינַת מֵי הַיָּם שֶׁהֵם מְלוּחִים וְאֵי אֶפְשָׁר לִשְׁתּוֹתָם, וּכְשֶׁהוֹלְכִים דֶּרֶךְ הָרִים שֶׁל חוֹל עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִים, כִּי הַחוֹל מַמְתִּיק הַמַּיִם וַאֲזַי רְאוּיִין לִשְׁתּוֹת (וְלֹא בֵּאֵר יוֹתֵר).

פרק צג

א דַּע שֶׁיֵּשׁ אוֹר שֶׁהוּא מֵאִיר בְּאֶלֶף עוֹלָמוֹת.

ב וְזֶה הָאוֹר, אֵין אָדָם פָּשׁוּט יָכוֹל לְקַבֵּל מֵחֲמַת גָּדְלוֹ. וְצָרִיךְ לָזֶה חָכְם גָּדוֹל שֶׁיּוּכַל לְחַלֵּק אֶלֶף לְמֵאוֹת.

ג דְּהַיְנוּ שֶׁיּוּכַל לְחַלֵּק הָאוֹר הַגָּדוֹל לַחֲלָקִים קְטַנִּים, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה לְקַבְּלוֹ מְעַט מְעַט.

ד כְּמוֹ לְמָשָׁל, כְּשֶׁאֶחָד אוֹמֵר פְּשָׁט אוֹ חִלּוּק גָּדוֹל מְאֹד וּמֵחֲמַת זֶה אֵין יְכוֹלִין לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ מֵחֲמַת גָּדְלוֹ. כִּי חֲצִי פְּשָׁט אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל כִּי אִם כֻּלָּה. אֲבָל כְּשֶׁמְּחַלְּקִין הַפְּשָׁט וְהַחִלּוּק לַחֲלָקִים וְעִנְיָנִים, אֲזַי יְכוֹלִין לְהָבִין כָּל עִנְיָן וְעִנְיָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

ה כָּךְ יֵשׁ אוֹר שֶׁהוּא מֵאִיר בְּאֶלֶף עוֹלָמוֹת, וְהוּא הַשָּׂגָה אַחַת, דְּהַיְנוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג אוֹתוֹ אֶלָּא כֻּלּוֹ, אֲבָל לֹא בְּמִקְצָת, כִּי הוּא אוֹר אֶחָד פָּשׁוּט. אַךְ תַּלְמִיד־חָכָם שֶׁהוּא נוֹקֵם וְנוֹטֵר הוּא יָכוֹל לְחַלֵּק אֶלֶף לְמֵאוֹת דְּהַיְנוּ לְחַלֵּק הָאוֹר גָּדוֹל לַחֲלָקִים כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְקַבְּלוֹ כַּנַּ"ל.

ו וְעִנְיָן זֶה שֶׁתַּלְמִיד־חָכָם שֶׁנּוֹקֵם וְנוֹטֵר יָכוֹל לְחַלֵּק אֶלֶף לְמֵאוֹת, הוּא מְפֹרָשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יז): "וְשִׂנְאָה בְּדָבָר מַפְרִיד אַלּוּף" וּפֵרֵשׁ רַשַׁ"י: דְּהַיְנוּ נוֹקֵם וְנוֹטֵר, שֶׁשּׂוֹנֵאָה בְּדָבָר שֶׁעָשָׂה לוֹ חֲבֵרוֹ עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַפְרִיד אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם. כָּךְ פֵּרֵשׁ רַשַׁ"י.

ז אֲבָל תַּלְמִיד־חָכָם צָרִיךְ דַּיְקָא לִהְיוֹת נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (יוֹמָא כב:): "כָּל תַּלְמִיד־חָכָם שֶׁאֵינוֹ נוֹקֵם וְנוֹטֵר וְכוּ'".

ח אַךְ פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק הוּא כַּנַּ"ל, שֶׁתַּלְמִיד־חָכָם שֶׁהוּא נוֹקֵם וְנוֹטֵר יָכוֹל לְחַלֵּק אֶלֶף לְמֵאוֹת, וְזֶהוּ "וְשִׂנְאָה בְּדָבָר" הַיְנוּ נוֹקֵם וְנוֹטֵר, "מַפְרִיד אַלּוּף" הַיְנוּ שֶׁהוּא מַפְרִיד וּמְחַלֵּק אֶלֶף לְמֵאוֹת כַּנַּ"ל.

ט וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שַׁבָּת סג.): "אִם רָאִיתָ תַּלְמִיד־חָכָם שֶׁהוּא נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנָחָשׁ – חָגְרָהוּ עַל מָתְנֶיךָ לְסוֹף שֶׁתְּהֶנֶה מִתַּלְמוּדוֹ", כִּי עַל־יְדֵי שֶׁהוּא נוֹקֵם וְנוֹטֵר עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לְחַלֵּק אֶלֶף לְמֵאוֹת, דְּהַיְנוּ לְחַלֵּק אוֹר גָּדוֹל לַחֲלָקִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לֵהָנוֹת מִתַּלְמוּדוֹ וּלְקַבֵּל מִמֶּנּוּ.

י כִּי בְּלִי זֶה אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מֵחֲמַת גֹּדֶל הָאוֹר כַּנַּ"ל.

יא אֲבָל הַשֵּׂכֶל וְהַטַּעַם שֶׁל עִנְיָן זֶה מִפְּנֵי מָה מִי שֶׁהוּא נוֹקֵם וְנוֹטֵר יָכוֹל לְחַלֵּק אֶלֶף לְמֵאוֹת וְכוּ' זֶה עָמֹק עָמֹק וְכוּ'.

יב וְדַע, מִי שֶׁיּוֹדֵעַ זֹאת הוּא יָכוֹל לְהַחֲיוֹת מֵתִים כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פְּסָחִים סח. זֹהַר א קיד: קלה.): 'עֲתִידִים צַדִּיקִים לְהַחֲיוֹת מֵתִים'.

יג וְיוֹדֵעַ מַה הוּא מֵת, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמְּחַלֵּק אֲלָפִים לְמֵאוֹת וּמַמְשִׁיךְ הָאֲלָפִים לְתוֹךְ הַמֵּאוֹת כַּנַּ"ל עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה מְמָוֶת – מֵאוֹת עַל־יְדֵי שֶׁנִּכְנְסוּ הָאֲלָפִים לְתוֹכָם.

יד וּמִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ זֹאת, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִפְּנֵי מַה הוּא עַכְשָׁו בְּשִׂמְחָה.

טו וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַיִּחוּד שֶׁל "בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד".

טז וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה זּוֹ "צִיקֵי קְדֵרָה" שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פְּסָחִים נו.): "מָשָׁל לְבַת מֶלֶךְ שֶׁהֵרִיחָה צִיקֵי קְדֵרָה, תֹּאמַר – יֵשׁ לָהּ גְּנַאי, לֹא תֹּאמַר – יֵשׁ לָהּ צַעַר.

יז וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה זּוֹ ח"שׁ מֵחַשְׁמַ"ל, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה זּוֹ נֹגַהּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל א): "וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב". וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַהוּ מַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה. וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַהוּ בְּרִית. וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִפְּנֵי מָה חוֹלְקִין עָלָיו.

יח וּמְשִׁיחַ יוֹדֵעַ כָּל הָעִנְיָן הַזֶּה בִּשְׁלֵמוּת.

יט אֲבָל הַצַּדִּיקִים, אֵינָם יוֹדְעִים אֶלָּא כְּשֶׁעוֹשִׂין מֵאֲלָפִים מֵאוֹת. וְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם נוֹקְמִין וְנוֹטְרִים שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲשׂוֹת מֵאֲלָפִים מֵאוֹת, הֵם חֲגוֹרָה לַמַּשִׁיחַ, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "אִם רְאִיתָ תַּלְמִיד־חָכָם שֶׁהוּא נוֹקֵם וְנוֹטֵר כְּנָחָשׁ – חֲגֹרָהוּ עַל מָתְנֶיךָ", הַיְנוּ בְּחִינַת חֲגוֹרָה לַמַּשִׁיחַ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (יְשַׁעְיָה י"א): "וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו" כְּתַרְגּוּמוֹ: 'וִיהוֹן צַדִּיקַיָּא סְחוֹר סְחוֹר לֵהּ', הַיְנוּ בְּחִינַת 'מָתִין מָתִין' דְּהַיְנוּ מֵאוֹת.

כ הַיְנוּ מִי שֶׁיָּכוֹל לְחַלֵּק אֲלָפִים לְמֵאוֹת הֵם חֲגוֹרָה לַמַּשִׁיחַ כַּנַּ"ל. וְאֵלּוּ הַצַּדִּיקִים, מְחַיִּין אֶת הַצַּדִּיקִים הַקְּטַנִּים.

פרק צד

א דַּע, כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בָּעִיר, הוּא מִפְּנֵי שֶׁאֵין בַּר דַּעַת בָּעִיר הַזֹּאת.

ב כִּי 'אִם אֵין דַּעַת – הַבְדָּלָה מִנַּיִן?'.

ג אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ בַּר דַּעַת בָּעִיר, אָז יֵשׁ הַבְדָּלָה, דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים שֶׁנּוֹטִים לְהַבַּר דַּעַת וּדְבֵקִים בּוֹ, וְיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁחוֹלְקִים עָלָיו.

פרק צה

א דַּע, שֶׁהַשֵּׁם שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ לָאָדָם הוּא לְפִי הַפְּעֻלָּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָאָדָם לַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם.

ב וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁעוֹשֶׂה הַפְּעֻלָּה שֶׁלּוֹ בַּחֲצִי שָׁנִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְצָרִיךְ לִקְרֹא לוֹ שֵׁם אַחֵר, דְּהַיְנוּ שֵׁם חָדָשׁ.

ג כִּי הַשֵּׁם שֶׁנּוֹתְנִין לָאָדָם הוּא לְאַחַר מוֹתוֹ לְבוּשִׁין שֶׁלּוֹ.

ד כִּי הַשֵּׁם הוּא בְּחִינַת לְבוּשִׁין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה מב): "אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי" וְכוּ' 'כְּבוֹדִי' – זֶה בְּחִינַת לְבוּשִׁין כִּי 'רַבִּי יוֹחָנָן קָרֵא לְמָאנֵהּ מְכַבְּדוּתָא' [ללבושו – כבודו] (שַׁבָּת קיג:).

ה כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נִקְרָא הֱוָיֶ"ה, כִּי בְּשֵׁם הֱוָיֶ"ה נִתְהַוָּה כָּל הָעוֹלָמוֹת, אֲבָל לְמַעְלָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת – אֵין לוֹ שֵׁם, כִּי לְמַעְלָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג אוֹתוֹ וְזֶהוּ (תְּהִלִּים קלח־ב): "כִּי הִגְדַּלְתָּ עַל כָּל שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ". 'אִמְרָתֶךָ' זוֹ הַפְּעֻלָּה, כִּי 'בְּמַאֲמָר נִבְרָא הָעוֹלָם' (אָבוֹת ה־א) דְּהַיְנוּ הַפְּעֻלָּה.

ו הַיְנוּ לְפִי הַפְּעֻלּוֹת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְמַעְלָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת הוּא גָּדוֹל מִכָּל הַשֵּׁמוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִתְבָּרַךְ.

ז כִּי לְמַעְלָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת אֵין לוֹ שֵׁם כְּלָל, וְזֶהוּ: "כִּי הִגְדַּלְתָּ עַל כָּל שִׁמְךָ אִמְרָתֶךָ".

ח וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב לֶעָתִיד לָבוֹא (יְשַׁעְיָה סב): "וְרָאוּ כָל הָעַמִּים צִדְקֵךְ וְכוּ' וְקוֹרֵא לָךְ שֵׁם חָדָשׁ".

ט כִּי הָאֻמּוֹת יִהְיוּ רוֹאִים הַפְּעֻלָּה שֶׁיִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל וְיִקְרָאוּ לָהֶם שֵׁם חָדָשׁ.

י כְּמוֹ כֵן יֵשׁ אֶחָד שֶׁעוֹשֶׂה הַפְּעֻלָּה שֶׁלּוֹ לְפִי הַשֵּׁם שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּחֲצִי שָׁנָיו וְעוֹשֶׂה אַחַר־כָּךְ פְּעֻלּוֹת חֲדָשׁוֹת וְצָרִיךְ לִקְרֹא לוֹ שֵׁם חָדָשׁ. וְיֵשׁ בָּזֶה סוֹדוֹת גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד.

יא וְזֶהוּ שֶׁקּוֹרִין לְחוֹלֶה שֵׁם אַחֵר, כִּי הַשֵּׁם שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִקֹּדֶם כְּבָר עָשָׂה הַפְּעֻלָּה שֶׁלּוֹ כְּפִי אוֹתוֹ הַשֵּׁם שֶׁהָיָה לוֹ, וְהָיָה רָאוּי לוֹ לָמוּת, לְפִיכָךְ קוֹרְאִין לוֹ שֵׁם אַחֵר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ פְּעֻלָּה אַחֶרֶת וְיוּכַל לִחְיוֹת עוֹד כַּמָּה שָׁנִים עַל־יְדֵי שֶׁקּוֹרְאִין לוֹ שֵׁם אַחֵר כְּדֵי לַעֲשׂוֹת הַפְּעֻלָּה כְּפִי אוֹתוֹ הַשֵּׁם.

יב וְעַל־כֵּן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, ע"ה, הָיָה לוֹ כַּמָּה שֵׁמוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סַנְהֶדְרִין יט:), כִּי בְּכָל פַּעַם עָשָׂה הַפְּעֻלָּה שֶׁלּוֹ כְּבָר לְפִי הַשֵּׁם וְהָיָה צָרִיךְ בְּכָל פַּעַם שֵׁם אַחֵר לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת אֲחֵרוֹת כַּנַּ"ל.

פרק צו

א רָאוּי לָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִהְיוֹת בָּעוֹלָם הַבָּא, דְּהַיְנוּ לִהְיוֹת מֻפְרָשׁ מִתַּאֲוֹוֹת, כְּמוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא שֶׁאֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה וְשׁוּם תַּאֲוָה מִתַּאֲוֹוֹת הַבַּהֲמִיּוּת הַכְּלוֹת וְנִפְסָדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה.

ב וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין הַחוֹלֶה, מֻחְמֶצֶת שֶׁהוּא סְמוּךְ קְצָת לְעוֹלָם הַבָּא, עַל־כֵּן הוּא מוֹאֵס בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּמִשְׁגָּל וְאֵין לוֹ שׁוּם תַּאֲוָה, אַדְרַבָּא כָּל הַתַּאֲוֹוֹת קָצִים וּמְאוּסִים עָלָיו מֻחְמֶצֶת שֶׁהוּא סְמוּךְ לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁאֵין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכוּ'.

ג כֵּן יֵשׁ לָאָדָם לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּעוֹדוֹ בְּחַיִּים חִיּוּתוֹ וּבִבְרִיאוּתוֹ, שֶׁיִּהְיֶה יָכוֹל לְהִתְנַהֵג בְּלֹא תַּאֲוֹוֹת כְּמוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא. וּבְוַדַּאי אִם הָיָה נִזְכָּר בְּטוֹב זִכָּרוֹן מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַבָּא, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה יָכוֹל לִסְבֹּל כְּלָל חִיּוּת וְתַעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה.

ד עַד שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה מַעֲלָה גְּדוֹלָה הַשִּׂכְחָה, אַף שֶׁהִיא מִדָּה לֹא טוֹבָה, עִם כָּל זֶה הִיא מַעֲלָה שֶׁעַל יָדָהּ אֶפְשָׁר לָאָדָם לִחְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה.

ה כִּי אִם הָיָה נִזְכָּר מִתַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַבָּא – כִּי יֵשׁ מַלְאָךְ גָּדוֹל מְאֹד שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶלֶף רָאשִׁים וְכָל רֹאשׁ יֵשׁ לוֹ אֶלֶף לְשׁוֹנוֹת וְכָל לָשׁוֹן יֵשׁ לוֹ אֶלֶף קוֹלוֹת וְכָל קוֹל יֵשׁ לוֹ אֶלֶף נִגּוּנִים.

ו וּכְשֶׁהַמַּלְאָךְ הַזֶּה עוֹמֵד לְשׁוֹרֵר בְּוַדַּאי יָפֶה וְנָעִים מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְהַעֲרִיךְ וּלְשַׁעֵר כְּלָל. וְעַתָּה יִזְכֹּר הָאָדָם עַצְמוֹ פְּחִיתוּת וְשִׁפְלוּת עֶרְכּוֹ נֶגֶד זֶה, וְאֵיךְ יוּכַל לִסְבֹּל חַיָּיו?, בְּוַדַּאי יִמְאַס עַצְמוֹ בְּחַיָּיו עַד שֶׁיִּגְוַע בְּלֹא עִתּוֹ.

ז וְכֵן אִם הָיָה זוֹכֶר פְּחִיתוּתוֹ, בִּפְרָט כְּמוֹ כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁהֵם מְלֵכְלְכִים וּמְתֹעָבִים מְאֹד בַּעֲוֹונוֹת, בְּוַדַּאי אִם לֹא הָיָה שִׂכְחָה כְּלָל לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהָרִים עַצְמוֹ כְּלָל לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּמֵחֲמַת כָּל זֶה הַשִּׂכְחָה הוּא מַעֲלָה מִצַּד זֶה.

ח אֲבָל הָאָדָם רָאוּי לִזְכֹּר עַצְמוֹ לְבַל יֹאבַד עוֹלָמוֹ ח"ו.

ט וַחֲכָמֵינוּ ז"ל, אָמְרוּ: 'שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שֵׁ"י עוֹלָמוֹת' וְכוּ'.

י וּישַׁעֵר בְּדַעְתּוֹ גְּדֻלַּת עוֹלָם אֶחָד, וְכַמָּה וְכַמָּה בָּתִּים יֵשׁ בּוֹ, וְכַמָּה וְכַמָּה חֲצֵרוֹת וּמְבוֹאוֹת, וְכַמָּה וְכַמָּה עֲיָרוֹת וּמְדִינוֹת וּגְדֹל שָׁטַח שֶׁל כָּל עוֹלָם, וְכַמָּה וְכַמָּה כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת עַד אֵין מִסְפָּר וְגַלְגַּלִּים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים שֶׁיֵּשׁ בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם.

יא כִּי כָּל אֵלּוּ יֵשׁ בְּעוֹלָם אֶחָד מֵהָעוֹלָמוֹת. וּמַעֲתָּה שֵׁ"י עוֹלָמוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל צַדִּיק, מַה יְקָרָה גְּדֻלָּתוֹ וְשַׁעֲשׁוּעָיו וְתַעֲנוּגָיו עַד אֵין לְהַעֲרִיךְ וּלְשַׁעֵר.

יב וְהִנֵּה הַשֵּׁ"י עוֹלָמוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהַצַּדִּיק, הוּא בּוֹנֶה אוֹתָם מִמַּחֲלֹקֶת.

יג כִּי כָּל דִּבְרֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁכָּל אֶחָד מְדַבֵּר הֵם בְּחִינַת אֲבָנִים. כִּי הָאוֹתִיּוֹת נִקְרָאִים אֲבָנִים כַּמּוּבָא בְּסֵפֶר יְצִירָה (ד־יב) "שְׁתֵּי אֲבָנִים בּוֹנוֹת" וְכוּ', וְהֵם בְּחִינַת 'חֲלוּקֵי אֲבָנִים', כִּי הָאֲבָנִים הַבָּאִים עַל־יְדֵי דִּבְרֵיהֶם שֶׁל הַמַּחֲלֹקֶת, הֵם מְחֻלָּקִים וְאֵין לָהֶם חִבּוּר.

יד וְהַצַּדִּיק נוֹטֵל אֵלּוּ הָאֲבָנִים וּמְחַבֵּר אוֹתָם וּבוֹנֶה מֵהֶם בָּתִּים, כִּי הוּא עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם וּמְחַבְּרָם וּמְסַדְּרָם יַחַד זֶה עַל זֶה עַד שֶׁבּוֹנֶה מֵהֶם בַּיִת.

טו וְזֶה בְּחִינַת שְׁלוֹם בַּיִת, שֶׁעוֹשֶׂה מֵחֲלוּקֵי הָאֲבָנִים הַנַּ"ל בְּחִינַת שְׁלוֹם בַּיִת וּמֵהַבָּתִּים נַעֲשֶׂה עִיר, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵהֶם עוֹלָם מָלֵא, וְכֵן שֵׁ"י עוֹלָמוֹת.

טז וְזֶה בְּחִינַת "לְהַנְחִיל אוֹהֲבַי יֵשׁ" (מִשְׁלֵי ח) (אוֹהֲבַי דַּיְקָא בְּחִינַת אַהֲבָה וְשָׁלוֹם, כִּי עַל־יְדֵי הַשָּׁלוֹם וְאַהֲבָה שֶׁעוֹשֶׂה בֵּין הַחֲלוּקֵי אֲבָנִים נַעֲשׂוּ הַשּׁ"י עוֹלָמוֹת כַּנַּ"ל).

יז וְזֶה מַה שֶּׁאָמְרָה אֲבִיגַיִל לְדָוִד, בְּעֵת שֶׁחָלַק עָלָיו נָבָל וְדִבֵּר עָלָיו סָרָה כַּנֶּאֱמַר שָׁם אָמְרָה לוֹ. (שְׁמוּאֵל־ב ז): "וְעָתָּה יָדַעְתִּי כִּי בַּיִת יַעֲשֶׂה לְךָ ה'", הֵינוּ עַל־יְדֵי זֶה הַמַּחֲלֹקֶת "יַעֲשֶׂה לְךָ ה'" בַּיִת מֵהָאֲבָנִים הַנַּ"ל כַּנַּ"ל.

יח כִּי הַצַּדִּיק מַטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד, וְדָן אֶת כָּל הַחוֹלְקִים עָלָיו לְכַף זְכוּת שֶׁכְּוָנָתָם לְשֵׁם שָׁמַיִם, כִּי לֹא הָיָה הָעוֹלָם יָכוֹל לִסְבֹּל אוֹר שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁאוֹרוֹ גָּדוֹל מְאֹד לְהָעוֹלָם לְסָבְלוֹ.

יט וְגַם מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה דִּינִים וְקִטְרוּגִים גְּדוֹלִים עַל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֱמֶת.

כ עַל־כֵּן הֵם חוֹלְקִים עָלָיו, וּבָזֶה הֵם מַשְׁתִּיקִים הַדִּינִים וְהַקִּטְרוּגִים.

כא כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים כְּשֶׁיֵּשׁ דִּין קָשֶׁה עַל אָדָם אֶחָד, וְאֶחָד לוֹבֵשׁ קְנָאָה וְאוֹמֵר: 'אֲנִי אֵלֵךְ וְאֶנְקֹם מִמֶּנּוּ וְאֶעֱשֶׂה בּוֹ דִּין', עַל יְדֵי זֶה הוּא מַשְׁתִּיק מִמֶּנּוּ שְׁאָר הַבַּעֲלֵי דִּין שֶׁמְּקַטְרְגִים שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לִסְבֹּל דִּינֵיהֶם.

כב נִמְצָא שֶׁזֶּה שֶׁהוֹלֵךְ לִנְקֹם מִמֶּנּוּ עוֹשֶׂה לוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד כִּי בְּוַדַּאי טוֹב וְנוֹחַ לוֹ לִסְבֹּל דִּינוֹ שֶׁל זֶה הָאֶחָד שֶׁזֶּה אֶפְשָׁר לוֹ לְסָבְלוֹ מִלִּסְבֹּל דִּינֵיהֶם ח"ו, שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לְסָבְלוֹ.

כג וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ אֵצֶל פִּינְחָס בְּמַעֲשֵׂה זִמְרִי. כִּי לוּלֵא פִּינְחָס הָיוּ יִשְׂרָאֵל ח"ו, חַיְבִין כְּלָיָה ח"ו. אַךְ מֵחֲמַת שֶׁיָּצָא פִּינְחָס וְקִנֵּא קִנְאַת ה', עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁתַּק הַדִּין מֵעַל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כִלִּיתִי וְכוּ'", כֵּן זֶה שֶׁחוֹלֵק עַל הַצַּדִּיק וְאוֹמֵר 'אֲנִי אֶעֱשֶׂה לוֹ וְאֵרְאֶה לוֹ גְּבוּרָתִי וְנִקְמָתִי מִמֶּנּוּ', עַל־יְדֵי־זֶה הוּא מַשְׁתִּיק מִמֶּנּוּ שְׁאָר הַדִּינִים כַּנַּ"ל.

כד וְגַם עוֹשֶׂה לוֹ טוֹבָה, כִּי כְּשֶׁהַצַּדִּיק צָרִיךְ לֵילֵךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא אֲזַי מְנַסִּים אוֹתוֹ, אִם יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ (דְּנִיאֵל א־ד), וְהֵיכַל הַמֶּלֶךְ הוּא בְּחִינַת פֶּה שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁנִּקְרָא הֵיכַל שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּא אֲדֹנָי, שֶׁהוּא בְּחִינַת פֶּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב מַלְכוּת פֶּה.

כה וְזֶה שֶׁהַצַּדִּיק חוֹלֵק עָלָיו הוּא נִסָּיוֹן לְזֶה הַצַּדִּיק שֶׁעָלָיו הַמַּחֲלֹקֶת, אִם יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ בְּפֶה שֶׁל הַצַּדִּיק הַחוֹלֵק עָלָיו וְעַל־יְדֵי־זֶה מַעֲלִין אוֹתוֹ מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה. נִמְצָא שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ טוֹבָה.

פרק צז

עַל־יְדֵי בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת, יְכוֹלִין לוֹמַר תְּהִלִּים.

פרק צח

א אֲמִירַת תְּהִלִּים מַעֲלָה גְּדוֹלָה, כְּאִלּוּ אָמְרָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּעַצְמוֹ.

ב כִּי הוּא אֲמָרָם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְהָרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מָנַח בְּתוֹךְ הַתֵּבוֹת, וּכְשֶׁאוֹמְרָם, הוּא מְעוֹרֵר בְּרוּחַ פִּיו אֶת הָרוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַד שֶׁנַּחֲשָׁב כְּאִלּוּ אֲמָרָם דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה בְּעַצְמוֹ.

ג וְהוּא מְסֻגָּל מְאֹד לְרַפְּאוֹת הַחוֹלֶה לִהְיוֹת לוֹ בִּטָּחוֹן רַק עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים יוֹשִׁיעוֹ ה'.

ד וְהַבִּטָּחוֹן הוּא בְּחִינַת מִשְׁעֶנֶת, כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם נִשְׁעָן עַל הַמִּטָּה כֵּן הוּא נִשְׁעָן עַל הַבִּטָּחוֹן שֶׁבּוֹטֵחַ שֶׁיּוֹשִׁיעוֹ ה', כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים יח): "וַיְהִי ה' לְמִשְׁעָן לִי".

ה וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַפֵּא הַחוֹלֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כא): "אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנָקָה".

ו וְזֶה בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה יא): "וְיָצָא חֹטֶר מִגֵּזַע יִשַׁי" הַנֶּאֱמָר עַל מָשִׁיחַ שֶׁהוּא דָּוִד בְּחִינַת (אֵיכָה ד): "רוּחַ אַפֵּינוּ מְשִׁיחַ ה'".

ז וְזֶה בְּחִינַת (פְּסָחִים סח. זֹהַר א קיד: קלה.): 'עֲתִידִין צַדִּיקִים שֶׁיְּחַיּוּ מֵתִים עַל־יְדֵי הַמִּשְׁעֶנֶת' בְּחִינַת "וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ" בְּחִינַת "וְנָתַתָּ הַמִּשְׁעֶנֶת עַל פְּנֵי הַנַּעַר" עַד כָּאן.

ח (כָּל זֶה לֹא נִכְתַּב בִּשְׁלֵמוּת. וְחָסֵר הָרֹב רַק מַה שֶּׁנִּתְפַּס בַּמֹּחַ קְצָת נִכְתַּב).

ט חֹרֶף הוּא בְּחִינַת עִבּוּר, וְקַיִץ הוּא בְּחִינַת לֵדָה.

י וְאָז דִּבֵּר עִמָּנוּ שִׂיחָה נִפְלָאָה וְנִשְׂכַּח הָרֹב וּמַה שֶּׁאָנִי זוֹכֵר עֲדַיִן הוּא מַה שֶּׁדִּבֵּר אָז מֵעִנְיַן הַקַּיִץ שֶׁהָיָה אָז מְמַשְׁמֵשׁ וּבָא. כִּי שִׂיחָה זוֹ הָיְתָה אָז בִּימֵי נִיסָן קֹדֶם פֶּסַח בְּעֵת שֶׁהָיָה הַבְּרִית מִילָה שֶׁל בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם ז"ל בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לַמִּילָה.

יא וְדִבֵּר אָז, שֶׁבַּחֹרֶף כָּל הָעֲשָׂבִים וְכָל הַצְּמָחִים כֻּלָּם מֵתִים. כִּי בָּטֵל כֹּחָם בַּחֹרֶף וְהֵם אָז בִּבְחִינַת מִיתָה.

יב וּכְשֶׁבָּא הַקַּיִץ כֻּלָּם נִתְעוֹרְרִים וְחַיִּים וְאָז טוֹב וְיָפֶה מְאֹד כְּשֶׁיּוֹצְאִים לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה – 'שִׂיחָה – זוֹ תְּפִלָּה' (בְּרָכוֹת כו:) וּתְחִינָה וּתְשׁוּקָה וַנַּעֲגוּעִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאָז כָּל שִׂיחַ וְשִׂיחַ הַשָּׂדֶה הַמַּתְחִילִים לִחְיוֹת וְלִצְמֹחַ אָז, כֻּלָּם נִכְסָפִים וְנִכְלָלִים בְּתוֹךְ שִׂיחָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ.

יג וְהֶאֱרִיךְ אָז בְּשִׂיחָה נִפְלָאָה בְּעִנְיָן זֶה. וְעוֹד בִּשְׁאָר עִנְיָנִים.

פרק צט

א כְּשֶׁאֶחָד מְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, נַעֲשֶׂה "אוֹר יָשָׁר" וְ"אוֹר חוֹזֵר".

ב וְלִפְעָמִים מַקְדִּים הָאוֹר חוֹזֵר קֹדֶם הָאוֹר יָשָׁר, כְּשֶׁהַמְקַבֵּל יֵשׁ לוֹ מֹחַ קָטָן וְאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל דִּבְרֵי חֲבֵרוֹ. כִּי אָז קֹדֶם שֶׁמְּקַבֵּל חֲבֵרוֹ מִמֶּנּוּ, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת אוֹר יָשָׁר, קֹדֶם לָזֶה מְקַבֵּל הוּא מֵחֲבֵרוֹ וְאָז הָאוֹר חוֹזֵר קֹדֶם לָאוֹר יָשָׁר.

ג כִּי כְּשֶׁמְּדַבְּרִין עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת־שָׁמַיִם, אַף שֶׁאֵין חֲבֵרוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְקַבֵּל הִתְעוֹרְרוּת מֵחֲבֵרוֹ, כִּי עַל־יְדֵי הַהֶכְאָה שֶׁיָּצְאוּ הַדִּבּוּרִים מִפִּיו לַחֲבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה חוֹזֵר הָאוֹר אֲלָיו (וְזֶהוּ בְּחִינַת אוֹר חוֹזֵר מַמָּשׁ הַמּוּבָא בַּכְּתָבִים עַיֵּן שָׁם).

ד כְּמוֹ מִי שֶׁמַּכֶּה בַּכֹּתֶל שֶׁחוֹזֵר הַדָּבָר אֲלָיו, כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁמְּדַבֵּר לַחֲבֵרוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין חֲבֵרוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא בְּעַצְמוֹ יָכוֹל לְהִתְעוֹרֵר מֵהֶם עַל־יְדֵי הַהֶכְאָה שֶׁיָּצְאוּ הַדִּבּוּרִים לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ וְהַכָּה בּוֹ וְחָזְרוּ אֵלָיו.

ה וְעַל־כֵּן אִם הָיָה מְדַבֵּר אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁלֹּא הָיָה מִתְעוֹרֵר מֵהֶם כְּלָל. וְעַל־יְדֵי שֶׁדִּבְּרָם לַחֲבֵרוֹ נִתְעוֹרֵר מֵהֶם אַף שֶׁחֲבֵרוֹ לֹא נִתְעוֹרֵר, כִּי חָזְרוּ אֵלָיו עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַהַכָּאָה כַּנַּ"ל (וְזֶה בְּחִינַת אוֹר חוֹזֵר שֶׁהוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַכָּאָה כַּמְבֹאָר בַּכְּתָבִים וְהָבֵן).

פרק ק

א שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ ז"ל מִכְּבָר: "וַתִּתְפְּשֵׁהוּ בִּבְגָדוֹ" (בְּרֵאשִׁית לט), שֶׁהַבַּעַל דָּבָר וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא תּוֹפֶסֶת אֶת הָאָדָם בְּבִגְדוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁמַּטְרִיד אוֹתוֹ בְּטִרְדַת בְּגָדָיו וּמַלְבּוּשָׁיו.

ב כִּי טִרְדַּת הִצְטָרְכוּת מַלְבּוּשִׁים וּבְגָדִים שֶׁל אָדָם הֵם מְבַלְבְּלִין מְאֹד אֶת הָאָדָם וּמוֹנְעִים אוֹתוֹ עַל־יְדֵי־זֶה מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ "וַתִּתְפְּשֵׁהוּ בִּבְגָדוֹ".

ג אַף מִי שֶׁהוּא בַּעַל נֶפֶשׁ וְלִבּוֹ חָזָק בַּה', אֵינוֹ מַשְׂגִּיחַ גַּם עַל זֶה. אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין לוֹ בֶּגֶד לִלְבֹּשׁ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מַטְרִיד עַצְמוֹ בָּזֶה וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַנִּיחַ עַצְמוֹ לְבַלְבֵּל בָּזֶה.

ד וְזֶהוּ "וַיִּנַּח בִּגְדוֹ אֶצְלָהּ וַיָּנָס" וְכוּ', שֶׁמַּנִּיחַ בִּגְדוֹ וּמַלְבּוּשׁוֹ וְנָס וּבוֹרֵחַ מֵהֶם וְאֵינוֹ מַשְׂגִּיחַ כְּלָל עַל זֶה. רַק עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ בַּעֲבוֹדַת ה' כְּפִי מַה שֶּׁיָּכוֹל.

פרק קא

א כְּבָר מְבֹאָר כַּמָּה פְּעָמִים: שֶׁאֵין צְרִיכִין שׁוּם חָכְמוֹת בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, רַק תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת וֶאֱמוּנָה.

ב וְאָמַר: שֶׁפְּשִׁיטוּת הוּא גָּבוֹהַּ מִן הַכֹּל.

ג כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרוּךְ הוּא הוּא בְּוַדַּאי גָּבוֹהַּ מִן הַכֹּל. וְהוּא יִתְבָּרַךְ הוּא פָּשׁוּט בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת.

פרק קב

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, עַל פָּסוּק (בַּמִּדְבָּר כג): "לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ".

ב אֲבָל שָׂכַחְתִּי הָעִנְיָן. אַךְ זֹאת אֲנִי זוֹכֵר מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ סוֹף הַפָּסוּק "וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ": "וּתְרוּעַת" לְשׁוֹן שְׁבִירָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ב־ט): "תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל". הַיְנוּ כְּשֶׁמְּשַׁבְּרִין אֶת הַכְּפִירוֹת, אֲזַי "מֶלֶךְ בּוֹ".

ג הַיְנוּ שֶׁמּוֹצְאִין אֶת הַמֶּלֶךְ יִתְבָּרַךְ גַּם בְּתוֹךְ הַכְּפִירוֹת עַצְמָן, כִּי גַּם בְּהַכְּפִירוֹת בְּעַצְמָן מְלֻבָּשׁ חִיּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ד גַּם אָמַר: שֶׁהַמְחַקְּרִים, גַּם חַיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים כְּלָל, אֲפִלּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֱיזֶה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ כִּרְצוֹנָם, מִכָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֱיזֶה צָרָה, אֲזַי אֵין לָהֶם לְמִי לִפְנוֹת מֵאַחַר שֶׁתּוֹלִין בַּטֶּבַע ח"ו, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאֵין לָהֶם בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמָן כְּלָל.

ה אֲבָל אִישׁ אֱמוּנוֹת הַמַּאֲמִין בַּה', חַיָּיו טוֹבִים מְאֹד. כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹבֵר עָלָיו ח"ו אֱיזֶה צָרָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲזַי הוּא גַּם־כֵּן יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בּוֹטֵחַ בַּה' כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה. (אוֹ שֶׁעַל־יְדֵי יִסּוּרִין אֵלּוּ יְנַכּוּ לוֹ מֵעֲוֹנוֹתָיו אוֹ שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְאֱיזֶה טוֹבָה גְּדוֹלָה בַּסּוֹף וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה) כִּי כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא בְּוַדַּאי לְטוֹבָה. עַל־כֵּן אִישׁ אֱמוּנוֹת הוּא חַי חַיִּים טוֹבִים תָּמִיד, וְטוֹב לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

ו אֲבָל הַמְחַקְּרִים אֵין לָהֶם שׁוּם חִיּוּת, לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. וְזֶה מְבֹאָר מְאֹד לְמִי שֶׁבָּקִי בָּהֶם, כִּי הֵם מְלֵאִים יִסּוּרִים תָּמִיד, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ. כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְנַהֵג לָהֶם כִּרְצוֹנָם, וּמֵאַחַר שֶׁהֵם בּוֹחֲרִים רַק בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא כֻּלּוֹ מָלֵא יִסּוּרִים וְיִגּוֹנוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל כֵּן בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה יֵשׁ לָהֶם צַעַר וְיִגּוֹנוֹת וּדְאָגוֹת מֵעִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאֵין מִתְנַהֵג לָהֶם כִּרְצוֹנָם וְכָל יְמֵיהֶם כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת.

ז כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְנַהֵג לְהָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה שׁוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ. וּמֵאַחַר שֶׁאֵין מִסְתַּכְּלִין עַל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי רַק עַל תַּאֲוַת עוֹלָם הַזֶּה, עַל־כֵּן בְּוַדַּאי הֵם מְלֵאִים יִסּוּרִים תָּמִיד כַּנַּ"ל. וְגַם כְּשֶׁבָּאִין עֲלֵיהֶם הַיִּסּוּרִים וְהַדְּאָגוֹת וְהַיְגוֹנוֹת אֵין לָהֶם בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמָן כַּנַּ"ל.

ח אֲבָל אִישׁ כָּשֵׁר, מֵאַחַר שֶׁמַּאֲמִין בֶּהֱאֱמֶת, וְעִקַּר תִּקְוָתוֹ הוּא לְעוֹלָם הַבָּא, עַל־כֵּן חַיָּיו טוֹבִים מְאֹד. כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו הוּא מַאֲמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה (כְּדֵי לְהַזְכִּירוֹ שֶׁיְּשׁוּב מֵעֲוֹנוֹתָיו אוֹ בִּשְׁבִיל כַּפָּרָה עַל עֲוֹנוֹתָיו כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא לַטּוֹב הַנִּצְחִי וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה).

ט וַאֲפִלּוּ הַיִּסּוּרִין שֶׁיֵּשׁ לְאִישׁ כָּשֵׁר מֵחֲמַת הַצַּעַר שֶׁל הַחֲרָטָה כְּשֶׁנִּזְדַּמֵּן לוֹ אֱיזֶה פֶּגַם אוֹ אֱיזֶה עֲבֵרָה ח"ו, אֲפִלּוּ אִם ח"ו, עָבַר עֲבֵרָה מַמָּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְחָרֵט עָלָיו אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מְאֹד וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים עַל שֶׁבָּא לִידֵי מִכְשׁוֹל אוֹ לִידֵי עֲבֵרָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם אֵלּוּ הַיִּסּוּרִין אֵינָם יִסּוּרִין כְּלָל, כִּי זֶה הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִין

שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל שֶׁעָבַר עֲבֵרָה ח"ו, אֶלּוּ הַיְסוּרִין הֵם מוֹסִיפִים חַיִּים לְהָאָדָם בִּבְחִינַת (מִשְׁלֵי י־כז): "יִרְאַת ה' תּוֹסִיף יָמִים".

י וְתֵדַע כְּלָל זֶה: כִּי כָּל הַיִּרְאוֹת וְכָל הַיְסוּרִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם הֵם מְקַצְּרִים וּמְכַלִּים יְמֵי חַיָּיו. וְעַל־כֵּן אֵלּוּ הַקַּלֵּי עוֹלָם הָעוֹסְקִים בַּחֲקִירוֹת חַיֵּיהֶם אֵינָם חַיִּים כְּלָל, כִּי הַיְסוּרִים וְהַדְּאָגוֹת שֶׁלָּהֶם מְכַלִּים חַיֵּיהֶם כַּנַּ"ל. אֲבָל כָּל הַיִּרְאוֹת וְכָל הַיְסוּרִין שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם מֵחֲמַת יִרְאַת ה' הֵם מוֹסִיפִים יָמִים וְחַיִּים בִּבְחִינַת "יִרְאַת ה' תּוֹסִיף יָמִים".

יא וְגַם אֵלּוּ הַיְסוּרִין שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם מֵחֲמַת שֶׁעָבַר אֵיזֶה פְּגָם אוֹ עֲבֵרָה ח"ו, וּמִתְחָרֵט עַל זֶה וְיֵשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה, אֵלּוּ הַיְסוּרִים הֵם בְּחִינַת "יִרְאַת ה' תּוֹסִיף יָמִים" כִּי הַיְסוּרִין שֶׁלּוֹ הֵם מֵחֲמַת שֶׁמִּתְיָרֵא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הֵן מֵחֲמַת רוֹמְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ אוֹ מֵחֲמַת יִרְאַת הָעֹנֶשׁ. וְאֵיךְ שֶׁהוּא עַל־כָּל־פָּנִים הוּא בְּכְלַל יִרְאַת ה' כִּי הַכֹּל מִיִּרְאָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְעַל־כֵּן הִיא מוֹסֶפֶת יָמִים כַּנַּ"ל.

יב גַּם מִי שֶׁהוּא אִישׁ אֱמוּנָה, הַתְּשׁוּבָה שֶׁלּוֹ הִיא יוֹתֵר קַלָּה.

יג כִּי הַתְּשׁוּבָה צְרִיכָה לִהְיוֹת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל, דְּהַיְנוּ שֶׁכְּפִי הַתַּעֲנוּג שֶׁהָיָה לוֹ מֵהָעֲבֵרָה כֵּן יִהְיֶה לוֹ מַמָּשׁ צַעַר וְיִסּוּרִין.

יד וּמֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה, עַל־כֵּן לֹא הָיָה תַּעֲנוּגוֹ בִּשְׁלֵמוּת בִּשְׁעַת הָעֲבֵרָה ח"ו, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי הָיָה מְעֹרָב בְּיָגוֹן, כִּי יָדַע כִּי מָרָה תִּהְיֶה בַּאֲחֲרוֹנָה כִּי יִהְיֶה לוֹ עֹנֶשׁ קָשֶׁה וָמַר רַחֲמָנָא לִצְלָן. רַק שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר עַל תַּאֲוָתוֹ.

טו עַל־כֵּן תְּשׁוּבָתוֹ קַלָּה יוֹתֵר, כִּי אֵין צָרִיךְ לִסְבֹּל יִסּוּרֵי הַתְּשׁוּבָה כָּל־כָּךְ מֵאַחַר שֶׁגַּם בִּשְׁעַת הָעֲבֵרָה לֹא הָיָה תַּעֲנוּגוֹ בִּשְׁלֵמוּת כַּנַּ"ל.

טז אֲבָל הַמְחַקְּרִים שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה תְּשׁוּבָתָם כְּבֵדָה יוֹתֵר, כִּי לֹא הָיָה לָהֶם יִסּוּרִים כָּל־כָּךְ בִּשְׁעַת הָעֲבֵרָה, כִּי הַתְּשׁוּבָה צְרִיכָה לִהְיוֹת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל כַּנַּ"ל.

יז וְעַיֵּן בְּסֵפֶר "שְׁנֵי־לוּחוֹת־הַבְּרִית" בְּמַסֶּכֶת שָׁבוּעוֹת, שָׁם מְבֹאָר בְּיוֹתֵר גֹּדֶל עֹצֶם הָאִסּוּר לְהִסְתַּכֵּל בְּסִפְרֵי הַמְחַקְּרִים, וְהֵבִיא שָׁם: שֶׁמִּי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּאֵלּוּ הַסְּפָרִים, אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְהֵבִיא שָׁם בְּשֵׁם כַּמָּה גְּדוֹלֵי הַקְּדָמוֹנִים שֶׁהִפְלִיגוּ בְּעֹצֶם אִסּוּר זֶה שֶׁחָמוּר מִכָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה (וְכֵן מְבֹאָר בְּכַמָּה סְפָרִים קְדוֹשִׁים).

פרק קג

א טוֹב יוֹתֵר לִהְיוֹת פֶּתִי יַאֲמִין לְכָל דָּבָר, דְּהַיְנוּ לְהַאֲמִין אֲפִלּוּ בִּשְׁטוּתִים וּשְׁקָרִים, כְּדֵי לְהַאֲמִין גַּם בֶּהֱאֱמֶת. מִלְּהִיוֹת חָכָם וְלִכְפֹּר בַּכֹּל ח"ו.

ב דְּהַיְנוּ לִכְפֹּר בִּשְׁטוּתִים וּשְׁקָרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה הַכֹּל לֵיצָנוּת אֲצִלּוֹ וְכוֹפֵר גַּם בֶּהֱאֶמֶת ח"ו.

ג "וּמוּטָב שֶׁאֶקָּרֵא שׁוֹטֶה כָּל יָמַי וְאַל אֶהְיֶה רָשָׁע שָׁעָה אַחַת לִפְנֵי הַמָּקוֹם" (עֵדֵיוּת ה).

פרק קד

א אִם פָּגַע בְּךָ מְנַוָּל זֶה מָשְׁכֵהוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ (קִדּוּשִׁין ל:).

ב כִּי לִפְעָמִים הוּא (הַיְנוּ הַבַּעַל דָּבָר) מִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הָאָדָם, וַאֲזַי הָאָדָם כְּמוֹ בֵּית־הַכְּנֶסֶת וְאֶחָד מִתְפַּלֵּל בְּתוֹכוֹ. וְכֵן בְּלִמּוּד, לִפְעָמִים הָאָדָם הוּא כְּמוֹ בֵּית־הַמִּדְרָשׁ וְאֶחָד לוֹמֵד בְּתוֹכוֹ.

ג אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן לִמּוּד כָּזֶה טוֹב יוֹתֵר מִתְּפִלָּה כָּזוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שָׁם): "אִם אֶבֶן הוּא נִמּוֹחַ אִם בַּרְזֶל הוּא מִתְפּוֹצֵץ".

ד וְזֶהוּ 'אִם פָּגַע בְּךָ מְנַוָּל זֶה', פְּגִיעָה לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרָכוֹת כו:). הַיְנוּ כְּשֶׁהַמְּנַוָּל מִתְפַּלֵּל מִתּוֹכְךָ וְאַתָּה רַק כְּמוֹ בֵּית־הַכְּנֶסֶת, מָשְׁכֵהוּ לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ, כִּי טוֹב יוֹתֵר שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת בֵּית־הַמִּדְרָשׁ, כִּי הַלִּמּוּד טוֹב יוֹתֵר כַּנַּ"ל.

פרק קה

א וַאֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ (דָּנִיֵּאל א) כִּי יֵשׁ לְמַעְלָה הֵיכַל הַמֶּלֶךְ.

ב וּלְמַטָּה הֵיכַל הַמֶּלֶךְ הוּא: הַדִּבּוּר.

ג כִּי "הֵיכַל דָּא אֲדֹנָי" – "אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח" (תְּהִלִּים נא).

ד וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּחַ לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ, בְּכֹחַ הַצַּדִּיק וְכוּ' (הַיְנוּ כְּשֶׁהַצַּדִּיק חוֹלֵק עָלָיו וּמְדַבֵּר עָלָיו יִהְיֶה לוֹ כֹּחַ לַעֲמֹד).

פרק קו

א אֱמוּנָה בְּחִינַת אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פט): "וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת".

ב וֶאֱמוּנָה, שֶׁהוּא עַל־פִּי חָכְמָה בְּחָכְמוֹת הַתּוֹרָה וּמַשִּׂיג אֶת ה', וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה, הֲגַם שֶׁהוּא טוֹב, עִם כָּל זֹאת – עִקַּר אֱמוּנָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה מַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלֹא אוֹת וּמוֹפֵת וְחָכְמָה!. וְזֶה הוּא עִקַּר אֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת, וּבְחִינַת אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת" כַּנַּ"ל.

ג וְיֵשׁ חָכָם שֶׁהוּא חָכָם אֲפִלּוּ בְּחָכְמוֹת הַתּוֹרָה וְאֵין לוֹ אֱמוּנָה בַּה'.

ד וְאֵלּוּ הַחֲכָמִים שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה נִקְרָאִים 'בַּעֲלֵי רָאָתָן'.

ה כִּי חָכְמָה אֲמִתִּית דְּהַיְנוּ עִם אֱמוּנָה נִקְרָא רְאִיָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת א): "וְלִבִּי רָאָה חָכְמָה" וְכוּ'.

ו וּלְעֻמַּת זֶה הַחֲכָמִים שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה, נִקְרָאִים בַּעֲלֵי רָאָתָן וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י: שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שֶׁרֶץ בְּמֹחָם (הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טֻמְאָה וּכְפִירָה בְּמֹחָם).

ז וּצְרִיכִין לְהַרְחִיק מֵאֲנָשִׁים אֵלּוּ שֶׁהֵם בְּחִינַת בַּעֲלֵי רָאָתָן, אֲפִלּוּ מִשְׁכּוֹנָתָם, כִּי הַהֶבֶל פִּיהֶם מַזִּיק לְאָדָם כָּשֵׁר, שֶׁיִּפֹּל לְתַאֲוַת נְאוּף.

ח כִּי זוּוּג דְּקֻדְשָׁה הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת דַּעַת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ד־א): "וְהָאָדָם יָדַע" וְאֵלּוּ הַבַּעֲלֵי רָאָתָן שָׁדְּעָתָם מְקֻלְקָל וּפָגוּם וְיֵשׁ לָהֶם שֶׁרֶץ בְּמֹחָם עַל־כֵּן זוּוּגָם נֶאֱחָז בַּקְּלִפָּה וְעַל־כֵּן הֵם נוֹאֲפִים (כִּי נְאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם).

ט כִּי חָכְמַת אֱמֶת שֶׁהִיא בְּחִינַת רְאִיָּה כַּנַּ"ל בְּחִינַת עֵינַיִם, עַל אֵלּוּ הַחֲכָמִים נֶאֱמַר (אִיּוֹב לא־א): "בְּרִית כָּרַתִּי לְעֵינָי" וְכוּ'.

י אֲבָל הַבַּעֲלֵי רָאָתָן הֵם נוֹאֲפִים.

יא וְזֶה שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (עַל בַּמִּדְבָּר טו־לט): "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם" – זֶהוּ מִינוּת "וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם" – זֶהוּ נְאוּף (בְּרָכוֹת יב:) כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה כַּנַּ"ל.

יב וְעַל־יְדֵי חָכְמָה עִם אֱמוּנָה נִצּוֹל כַּנַּ"ל.

פרק קז

א אֶסְתֵּר בֵּינוֹנִית הָיְתָה, לֹא אֲרֻכָּה וְלֹא קְצָרָה (מְגִלָּה יג.) הֶעָנְיָן שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שָׁם:): "בַּשְּׁבִיל צְנִיעוּת שֶׁהָיְתָה בְּרֹחַל זָכְתָה וְיָצְאָה מִמֶּנָּה שָׁאוּל וּבִשְׁבִיל צְנִיעוּת שֶׁהָיְתָה בְּשָׁאוּל זָכָה וְיָצְאָה מִמֶּנּוּ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה".

ב וּבְרָחֵל כְּתִיב "רָחֵל בּוֹכָה עַל בָּנֶיהָ". וּבְשָׁאוּל נֶאֱמַר "מִשִּׁכְמוֹ וָמַעְלָה גָּבוֹהַּ מִכָּל הָעָם".

ג וְאֶסְתֵּר מְמֻצַּע בֵּין שָׁאוּל וְרָחֵל – בֵּינוֹנִית הָיְתָה.

פרק קח

א יָדוּעַ שֶׁלִּמּוּד הַזֹּהַר מְסֻגָּל מְאֹד מְאֹד. וְדַע שֶׁעַל־יְדֵי לִמּוּד הַזֹּהַר נַעֲשֶׂה חֵשֶׁק לְכָל מִינֵי לִמּוּדָם שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

ב וְהַלָּשׁוֹן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַזֹּהַר מְעוֹרֵר מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ג דְּהַיְנוּ הַשֻּׁבָּח שֶׁמְּשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר אֶת הָעוֹבֵד ה', דְּהַיְנוּ הַלָּשׁוֹן הָרָגִיל בַּזֹּהַר לוֹמַר זַכָּאָה וְכוּ' עַל כָּל מִצְוָה וַעֲבוֹדָה.

ד וּלְהֵפֶךְ הַצַּעֲקָה שֶׁצּוֹעֵק וַי וְכוּ' וַי לֵהּ וַי לְנַשְׁמָתֵהּ עַל הַסָּר מֵעֲבוֹדַת ה'.

ה אֵלּוּ הַלְּשׁוֹנוֹת מְעוֹרְרִים מְאֹד אֶת הָאָדָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

פרק קט

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי קִדֵּשׁ כָּל־כָּךְ אֶת לְשׁוֹן הַתַּרְגּוּם, עַד שֶׁאָפִלּוּ שְׁאָר דְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים בִּלְשׁוֹן תַּרְגּוּם יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ לְעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

פרק קי

א יֵשׁ כַּמָּה שְׁטוּתִים וּבִלְבּוּלִים הַמִּתְדַּבְּקִים וּמִתְחַבְּרִים בְּהַמּוֹחַ, וּבִפְרָט בִּלְבּוּלֵי הָאֱמוּנָה.

ב וְעַל־יְדֵי הַשֵּׁנָה נִפְרָדִים מֵהַמּוֹחַ. וּבְיוֹתֵר מוֹעִיל הַשֵּׁנָה לָאֱמוּנָה כַּנַּ"ל.

פרק קיא

א אוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ וְעַל ה' יִזְעַף לִבּוֹ (מִשְׁלֵי יט).

ב פֵּרוּשׁ: מִי שֶׁאֵינוֹ מְקֻשָּׁר וּמְקֹרָב לְצַדִּיק אֱמִתִּי, אֲזַי כָּל עֲבוֹדָתוֹ הוּא רַק כְּמוֹ מִי שֶׁמְּעַקֵּם עַצְמוֹ וּמִתְדַּמֶּה לַחֲבֵרוֹ כְּקוֹף בִּפְנֵי אָדָם.

ג וְזֶהוּ: "אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ". הַיְנוּ שֶׁהָאָדָם עַל־יְדֵי אִוַּלְתּוֹ כָּל עֲבוֹדָתוֹ הִיא רַק בְּבְחִינַת תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ, כְּמוֹ מִי שֶׁמְּסַלֵּף וּמְעַקֵּם עַצְמוֹ אַחַר חֲבֵרוֹ כַּנַּ"ל.

ד וְהַטַּעַם כִּי "וְעַל ה' יִזְעַף לִבּוֹ" הַיְנוּ לְהַצַּדִּיק שֶׁהוּא בְּחִינַת "עַל ה'" כִּי "מִי מוֹשֵׁל בְּיִ צַדִּיק".

ה "יִזְעַף לִבּוֹ" הַיְנוּ שֶׁחוֹלֵק עַל הַצַּדִּיק וְאֵינוֹ מְקֹרָב אֵלָיו עַל־יְדֵי־זֶה "תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ" שֶׁהוּא רַק כְּמִי שֶׁמְּעַקֵּם עַצְמוֹ כַּנַּ"ל.

ו כִּי אֵין מַמָּשׁ בַּעֲבוֹדָה כִּי־אִם עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר.

פרק קיב

א אִיתָא: אִם הַתּוֹרָה הָיְתָה נִכְתֶּבֶת כְּסֵדֶר הֵיוּ יוֹדְעִין כָּל עִנְיָן וְשָׂכָר שֶׁל כָּל לֹא תַּעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה.

ב הִנֵּה, יֵשׁ עֲבֵרָה שֶׁעְּנְשָׁהּ שֶׁל עֲבֵרָה הַהִיא שֶׁיְּהֵא בַּעַל חוֹב תָּמִיד וַאֲפִלּוּ יַעֲשֶׂה כָּל טַצְדְּקֵי דְּאֶפְשָׁר וְהִתְפַּעֲלוּת לֹא יוֹעִיל כְּלָל, וְיִהְיֶה בַּעַל־חוֹב תָּמִיד.

ג וְלִפְעָמִים גּוֹרֵם הָעֲבֵרָה שֶׁמַּפִּיל גַּם אֲחֵרִים לִהְיוֹתָם בַּעֲלֵי חוֹבוֹת. וְלָזֶה יֵשׁ עֵת שֶׁנַּעֲשׂוּ כַּמָּה בַּעֲלֵי חוֹבוֹת בָּעוֹלָם, זֶהוּ מֵחֲמַת הָעֲבֵרָה הַנַּ"ל שֶׁנִּתְגַּבְּרָה בָּעוֹלָם ח"ו.

ד וְעֵצָה לָזֶה: לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה בִּכְלָלִיּוּת וּלְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַצִּילוֹ מֵעֲבֵרָה זוֹ וּלְהִתְחָרֵט בִּכְלָלִיּוּת עַל עֲבֵרָה זוֹ.

ה וְעֵת לָשׂוּב עַל זֶה הוּא כְּשֶׁהוּא בְּמֹחִין דְּגַדְלוּת, אֲזַי טוֹב לְהִתְחָרֵט וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַל זֶה וְלָשׂוּב בִּתְשׁוּבָה.

ו כִּי מֹחִין דְּקַטְנוּת הוּא בְּחִינַת "בַּעַל חוֹב".

ז כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (קִדּוּשִׁין מט:): "עֲשָׂרָה קַבִּין שֵׂנָה יָרְדוּ לָעוֹלָם, תִּשְׁעָה נָטְלוּ עֲבָדִים".

ח שֵׂנָה הוּא בְּחִינַת מֹחִין דְּקַטְנוּת, עֲבָדִים בְּחִינַת (מִשְׁלֵי כב): "עֶבֶד לוֹוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה".

ט וְזֶה כְּשֶׁהוּא בְּמֹחִין דְּגַדְלוּת, אֲזַי הָעֵת לָשׂוּב עַל זֶה וּלְבַטֵּל הָעֹנֶשׁ שֶׁל בַּעַל־חוֹב, בְּחִינַת מֹחִין דְּקַטְנוּת כַּנַּ"ל.

פרק קיג

א הָעוֹלָם אוֹמְרִים: מִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹתוֹ נַעַר הוּא לוֹקֵחַ אִשְׁתּוֹ מִמֶּנּוּ.

ב כִּי אִשָּׁה כְּשֵׁרָה הִיא בְּחִינַת (מִשְׁלֵי יב): "אֵשֶׁת חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ".

ג וּכְשֶׁמַּתָּה ח"ו, הוּא בְּחִינַת (אֵיכָה ה): "נָפְלָה עֲטֶרֶת רֹאשֵׁנוּ" רָאשֵׁי־תֵּבוֹת נַעַר.

פרק קיד

א עַכְשָׁו בְּנָקֵל יוֹתֵר לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן, כִּי הָרִאשׁוֹנִים שֶׁעָמְדוּ בְּנִסָּיוֹן כְּבָר שָׁבְרוּ כָּל־כָּךְ קְלִפָּה הַזֹּאת שֶׁל תַּאֲוָה זוֹ.

ב עַד שֶׁעַכְשָׁו בְּקַל יְכוֹלִים לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן, וַאֲפִלּוּ אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי יָכוֹל עַכְשָׁו לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן.

ג וְעַל־כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סַנְהֶדְרִין יט:): "תָּקְפוֹ שֶׁל יוֹסֵף עַנְוָתָנוּתוֹ שֶׁל בֹּעַז וְתָקְפוֹ שֶׁל בֹּעַז עַנְוָתָנוּתוֹ שֶׁל פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ".

ד כִּי תֹּקֶף הַנִּסָּיוֹן שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק (בְּרֵאשִׁית לט) הָיָה דָּבָר קַל וּפָשׁוּט אֵצֶל בֹּעַז שֶׁהָיָה אֲחֵרָיו (רוּת ג).

ה וְכֵן תֹּקֶף הַנִּסָּיוֹן שֶׁל בֹּעַז הָיָה קַל וּפָשׁוּט אֵצֶל פַּלְטִי (שְׁמוּאֵל־א כה). כִּי כָּל מִי שֶׁהָיָה אַחֲרוֹן יוֹתֵר הַנִּסָּיוֹן קַל אֶצְלוֹ יוֹתֵר כַּנַּ"ל.

ו וְעַל־כֵּן עַכְשָׁו בְּנָקֵל לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן, אֲפִלּוּ אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי כַּנַּ"ל.

פרק קטו

א עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל כָּל אָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא בְּתַאֲוָה הַזֹּאת שֶׁל נְאוּף.

ב וַאֲפִלּוּ תַּאֲוַת מָמוֹן אַף עַל פִּי שֶׁהִיא תַּאֲוָה גְּרוּעָה מְאֹד וְכוּ' וְכוּ' וְהִיא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עִקַּר הַנִּסָּיוֹן הוּא בַּתַּאֲוָה הַזֹּאת.

פרק קטז

א אֶחָד הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ, וְהָיָה מְשַׁבֵּחַ אֶת אִישׁ אֶחָד שֶׁמִּתְנַהֵג בְּיֹשֶׁר, וְאָמַר עָלָיו בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הוּא אָרִינְטְלִיךְ (אָדָם יָשָׁר).

ב עָנָה הוּא ז"ל וְאָמַר: שֶׁעַל אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי אֵין שַׁיָּךְ לוֹמַר אָרִינְטְלִיךְ. כִּי אֻמּוֹת הָעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם הַנְהָגוֹת נִימוּסִיּוּת, מַה שֶּׁהַשֵּׂכֶל וְהַיֹּשֶׁר מְחַיֵּב, שֶׁזֶּה נִקְרָא אָרִינְטְלִיךְ.

ג אֲבָל יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, אֲפִלּוּ אֵלּוּ הַמִּצְווֹת שֶׁהֵם מִצַּד דֶּרֶךְ אֶרֶץ מַה שֶּׁהַיֹּשֶׁר וְהַשֵּׂכֶל מְחַיֵּב, אֲפִלּוּ אֵלּוּ הַמִּצְווֹת אֵין עוֹשִׂין מֵחָמַת דֶּרֶךְ אֶרֶץ מִצַּד חִיּוּב הַשֵּׂכֶל וְהַיֹּשֶׁר, רַק מִגְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ שֶׁצִּוָּה עָלֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ לַעֲשׂוֹת כָּךְ.

ד וְזֶה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה (תְּהִלִּים קיט): "דַּרְכְּךָ מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ".

ה הֵינוּ שֶׁאֲפִלּוּ הַמִּצְווֹת וְהַהַנְהָגוֹת שֶׁנִּקְרָאִים דַּרְכְּךָ, דְּהַיְנוּ שֶׁהֵם מִדַּרְכְּךָ הָאָרֶץ שֶׁמִּצַּד הַדֶּרֶךְ אֶרֶץ וְהַיֹּשֶׁר מְחַיְּבִים לְהִתְנַהֵג כָּךְ, כְּגוֹן לִבְלִי לִגְזֹל אֶת חֲבֵרוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה: שֶׁאֲפִלּוּ אֵלּוּ הַמִּצְווֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת דֶּרֶךְ כַּנַּ"ל – "מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ", הֵינוּ שֶׁאֵינוֹ מְקַיְּם מִצַּד דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כִּי־אִם מֵחֲמַת מִצְווֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

ו וְזֶהוּ "דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ" שֶׁאֲפִלּוּ הַמִּצְווֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת דֶּרֶךְ שֶׁהֵם מִצַּד דֶּרֶךְ אֶרֶץ וְכוּ' כַּנַּ"ל אַף־עַל־פִּי־כֵן "מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ" שֶׁאֵינִי מְקַיְּמָם ח"ו מִצַּד נִמּוּסִיּוּת וְדֶרֶךְ אֶרֶץ כִּי אִם "מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ", שֶׁאֲנִי רָץ לְקַיֵּם מִצְוֹתֶיךָ שֶׁנִּגְזַרְתָּ עָלֵינוּ בַּתּוֹרָה.

ז וְעַל־כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (יְבָמוֹת סא.): "יִשְׂרָאֵל קְרוּיִים אָדָם וְאֵין הָעַכּוּ"ם קְרוּיִים אָדָם".

ח כִּי אָדָ"ם הוּא רָאשֵׁי־תֵּבוֹת דְּ'דֶּרֶךְ מִ'צְוֹתֶיךָ אָ'רוּץ, כִּי יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ אֲפִלּוּ הַמִּצְווֹת שֶׁהֵם מִצַּד הַשֵּׂכֶל וְדֶרֶךְ אֶרֶץ, גַּם אוֹתָם הַמִּצְווֹת אֵינָם מְקַיְּמִים מִצַּד הַיֹּשֶׁר כִּי־אִם מֵחֲמַת מִצְווֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כַּנַּ"ל. וְעַל־כֵּן הֵם קְרוּיִים אָדָ"ם בְּחִינַת דְּ'דֶּרֶךְ מִ'צְוֹתֶיךָ אָ'רוּץ וְכוּ' כַּנַּ"ל.

פרק קיז

א בְּכַפַּר אוֹסְיַאטִין סָמוּךְ לְעִיר מָעְדְוֶוידְוִוקֶע, שָׁם הָיָה דִּר חָמִיו ז"ל. וְשָׁם הָיָה עִקַּר גְּדוּלּוֹ. וְשָׁם הוֹלֵךְ נָהָר גָּדוֹל וְעָלָיו גְּדֵלִים קָנֶה וְסוּף הַרְבֵּה לְמֵאוֹד מְאוֹד.

ב הָיָה דַּרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זצוק"ל שֶׁהָיָה לוֹקֵחַ לִפְעָמִים סְפִינָה קְטַנָּה וְשָׁט עִמָּהּ בְּעַצְמוֹ לְתוֹךְ הַנָּהָר הַנַּ"ל. אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל הֵיטֵב לְהַנְהִיג סְפִינָה זֹאת, אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה שָׁט עִמָּהּ עַד אֲחוֹרֵי הַקָּנֶה וְסוּף, עַד הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא הָיוּ רוֹאִין אוֹתוֹ עוֹד.

וְשָׁם עֲשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת. (אַשְׁרֵי לוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת זָכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים).

ג מֵעִנְיַן הַסְּפִינָה הַנַּ"ל, שֶׁהָלַךְ עִם הַסְּפִינָה לְתוֹךְ הַנָּהָר וְהוּא לֹא יָדַע לְהַנְהִיג הַסְּפִינָה. וּכְשֶׁבָּא בְּתוֹךְ הַנָּהָר רָחוֹק מֵהַיַּבָּשָׁה וְלֹא יָדַע כְּלָל מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי הַסְּפִינָה מִתְנוֹדֶדֶת וְכִמְעַט שֶׁטָּבַע ח"ו. וְאָז צָעַק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהֵרִים יָדָיו אֵלָיו כָּרָאוּי.

ד וְכֵן כְּשֶׁהָיָה תָּלוּי בְּיָדָיו עַל הַחוֹמָה בִּטְבֶרְיָה כְּשֶׁרָצָה לִבְרֹחַ מֵהָעִפּוּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלָן וְכוּ' וְרָאָה תַּחְתָּיו הַיָּם כִּנֶּרֶת וְכִמְעַט שֶׁיִּפֹּל (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּסִפּוּר הַנִּסִּיעָה שֶׁלּוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל) אָז גַּם־כֵּן צָעַק בְּלִבּוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי.

ה וְהָיָה רָגִיל לְסַפֵּר זֹאת וְרָצָה לְהַכְנִיס בְּלִבֵּנוּ שֶׁכָּךְ צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִצְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִשְׁא לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כְּאִלּוּ הוּא בְּאֶמְצַע הַיָּם תָּלוּי עַל חוּט הַשַּׂעָרָה, וְהָרוּחַ סְעָרָה סוֹעֵר עַד לֵב הַשָּׁמַיִם, עַד שֶׁאֵין יוֹדְעִין מַה לַּעֲשׂוֹת וְכִמְעַט אֵין פְּנַאי אֲפִלּוּ לִצְעֹק. אֲבָל בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אֵין לוֹ עֵצָה וּמָנוֹס כִּי־אִם לִשְׂא עֵינָיו וְלִבּוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ו וְכָךְ צְרִיכִין בְּכָל עֵת לְהִתְבּוֹדֵד וְלִצְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי הָאָדָם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה בָּזֶה הָעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ.

ז וְהָבֵן הַדְּבָרִים הֵיטֵב:

פרק קיח

א שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁאָמַר בִּלְשׁוֹן תֵּמַהּ: עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קָשֶׁה קֻשְׁיוֹת הַרְבֵּה מְאֹד?.

ב מַה טּוֹב וְנָעִים לְהָאִישׁ הַזֶּה, שֶׁזּוֹכֶה לְדַעַת שָׁלֵם, שֶׁיּוֹשֵׁב לוֹ וְרוֹאֶה וְיוֹדֵעַ שֶׁאֵינוֹ קָשֶׁה שׁוּם קֻשְׁיָא כְּלָל, וְהַכֹּל נָכוֹן וְיָשָׁר, כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה'.

ג וְכֵן אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי פַּעַם אֶחָד שֶׁאָמַר: עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קָשֶׁה קֻשְׁיוֹת וְכוּ' וְכַוָּנָתוֹ הָיָה כְּמִתְלוֹצֵץ מִזֶּה שֶׁקָּשֶׁה לִקְצָת בְּנֵי הָעוֹלָם קֻשְׁיוֹת הַרְבֵּה וּגְדוֹלוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, ח"ו.

ד אֲבָל בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרֵי דְּרָכָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי בְּוַדַּאי צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְכוּ'. רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשֶׂכֶל אֱנוֹשִׁי לְהָבִין דְּרָכָיו וְהַנְהָגָתוֹ אֶת הָעוֹלָם בְּשׁוּם אֹפֶן.

פרק קיט

א אֵינִי זוֹכֵר הֵיטֵב לְעִנְיַן מָה נִדְבַּר הָעִנְיָן, אֲבָל זֶה אֲנִי זוֹכֵר שֶׁבַּסּוֹף אָמַר: כְּשֶׁאוֹחֲזִין בָּזֶה וְכוּ', (וְהִפְלִיג בְּתִנּוּעָתוֹ, לְמַעְלָה גְּדוֹלָה מְאֹד כְּשֶׁאוֹחֲזִין בָּזֶה) דְּהַיְנוּ כְּשֶׁאוֹחֲזִין בָּזֶה: שֶׁהוּא מְרֻצֶּה וְחָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד שֶׁחֲבֵרוֹ יִהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר וְצַדִּיק, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא לֹא יִהְיֶה ח"ו, זֶהוּ מַעֲלָה גְּדוֹלָה מְאֹד.

ב גַּם נִזְכַּרְתִּי שֶׁאָמַר אָז זֶה הַלָּשׁוֹן: שֶׁהוּא מְרֻצֶּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי אֵינִי זוֹכֶה ח"ו לַעֲבֹד אֶת ה' עַל־כָּל־פָּנִים יַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל הַשֵּׁנִי אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. זֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד כְּשֶׁאוֹחֲזִין בָּזֶה. כָּךְ שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ.

ג וּלְפִי דַּעְתִּי נִדְמֶה לִי שֶׁזֶּהוּ דָּבָר פָּשׁוּט מְאֹד. כִּי בְּוַדַּאי אֲנִי רוֹצֶה וְחָפֵץ מְאֹד וּמִשְׁתּוֹקֵק וּמִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד שֶׁיִּהְיוּ כָּל יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִים וְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אֲפִלּוּ אִם לֹא אֶזְכֶּה אֲנִי לִזֶּה עַל־כָּל־פָּנִים יִהְיֶה חֶבְרֵי בְּנֵי גִילִי וְכָל יִשְׂרָאֵל צַדִּיקִים נוֹרָאִים אֲמִתִּיִּים.

ד כִּי זֶה עִקַּר הָאַהֲבָה וְהָרַחֲמָנוּת שֶׁצְּרִיכִין לְרַחֵם אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּזְכֶּה לְתַכְלִית הָאֱמֶת לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת שֶׁזֶּהוּ עִקַּר טוֹבָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. (וְכַמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה כִּי מְרַחֲמָם יְנַהֲגֵם וְכוּ' בְּסִימָן ז לק"ת עַיֵּן שָׁם).

ה אֲבָל יָדַעְתִּי, שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁכְּשֶׁהֵם נוֹפְלִים ח"ו, מַעֲבוֹדַת ה', מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אוֹתָן שֶׁנִּכְשָׁלִין בְּאֵיזֶה תַּאֲוָה רָעָה אוֹ בַּעֲבֵרָה ח"ו, הֵם שׂוֹנְאִים וּמִתְגָּרִים בְּמִי שֶׁעוֹסֵק בַּעֲבוֹדַת ה', וְרוֹצִים לְהַפִּילוֹ ח"ו, וּמַחֲלִישִׁים אֶת דַּעְתּוֹ מְאֹד, וּמְבַזִּים אוֹתוֹ בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת. וְגַם אוֹמְרִים לוֹ שֶׁגַּם הוּא יִפֹּל כְּמוֹ שֶׁנָּפַל הוּא רַחֲמָנָא לִצְלָן.

ו כְּמוֹ שֶׁרָאִיתִי כַּמָּה מֵהַחֲסִידִים שֶׁל עַכְשָׁו שֶׁלִּפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים הִתְחִילוּ קְצָת בַּעֲבוֹדַת ה' וְאַחַר־כָּךְ נָפְלוּ לְמָה שֶׁנָּפְלוּ כָּל אֶחָד לְפִי נְפִילָתוֹ רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁרָאוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים הָרְכִים בַּשָּׁנִים כְּשֶׁנִּתְעוֹרְרוּ בַּעֲבוֹדַת ה' וְהִתְחִילוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת בְּלֵב שָׁלֵם וּלְהִתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ וְכוּ', כַּאֲשֶׁר מָצוּי עַכְשָׁו כַּמָּה בְּנֵי הַנְּעוּרִים הַכְּשֵׁרִים הַמִּשְׁתּוֹקְקִים מְאֹד מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמַתְחִילִים לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל לֵב בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה וְכוּ', וּכְשֶׁרוֹאִים אֵלּוּ הַחֲסִידִים הַנִּפּוּלִים אוֹתָם, הֵם שׂוֹחֲקִים מְאֹד מֵהֶם וּמְבַזִּים אוֹתָם וּמַחֲלִישִׁים אֶת דַּעְתָּם מְאֹד מְאֹד וְאוֹמְרִים לָהֶם שֶׁאֵין מַמָּשׁ בַּעֲבוֹדָתָם וְכוּ'.

ז כָּל זֶה מֵחֲמַת קִנְאָה. מֵחֲמַת שֶׁהֵם נָפְלוּ, הֵם רוֹצִים ח"ו, שֶׁגַּם הַשְּׁאָר יִהְיוּ כְּמוֹתָם רַחֲמָנָא לִצְלָן. וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּהֵפֶךְ כַּנַּ"ל.

פרק קכ

א עָנָה וְאָמַר: "חִזְקוּ וְאִמְצוּ כָּל הַמְיַחֲלִים לַה'" (תְּהִלִּים לא), "כָּל הַמְיַחֲלִים" דַּיְקָא.

ב אֲפִלּוּ אִם אֵינְכֶם זוֹכִים לִשׁוּם קְדֻשָּׁה וַעֲבוֹדָה ח"ו, רַק מְיַחֲלִים לְבַד, אַף־עַל־פִּי־כֵן חִזְקוּ וְאִמְצוּ וְאַל תִּפְּלוּ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה (כַּמְבֹאָר מִזֶּה בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים).

ג וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר מִזֶּה צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ, לְבַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ אִם הוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא אַף־עַל־פִּי־כֵן יְחַזֵּק אֶת חֲבֵרוֹ, כִּי אֶת חֲבֵרוֹ בְּקַל יוֹתֵר לְחַזֵּק מִלְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, כִּי אֵין חָבוּשׁ מַתִּיר אֶת עַצְמוֹ (בְּרָכוֹת ה:).

ד כִּי אֵין רָעָה גְּדוֹלָה מִנְּפִילָה. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל לְעִנְיַן מִלְחָמָה הַנַּשְׁמִיעוֹת עַל פָּסוּק (דְּבָרִים כ־ג): "אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּעַרְצוּ" וְכוּ' אַל תִּירְאוּ מִשִּׁפְעַת הַקַּלְגָּסִים וְאַל תַּעַרְצוּ מִקּוֹל הַקְּרָנוֹת וְכוּ'.

ה שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה עוֹבְרִים עַל מִי שֶׁחָפֵץ לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת ה', שֶׁמַּמָּה מִינֵי מִלְחָמוֹת וּפְחָדִים וְשִׁפְעַת הַקַּלְגָּסִים וְקוֹל הַקְּרָנוֹת וְכוּ' וְכוּ' עוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד (וְכַמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ מִזֶּה).

ו וְצָרִיךְ לַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ, לְבִלְתִּי לְהַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן בָּעוֹלָם, וּלְצַפּוֹת לִישׁוּעָה תָּמִיד וְלִבְלִי לְהִתְרַחֵק וְלָנוּס מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ ח"ו, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סוֹטָה מ"ד:) לְעִנְיַן מִלְחָמָה: שֶׁתְּחִלַּת מַפָּלָה – נִיסָּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן.

ז "כִּי אָנָה מִפָּנֶיךָ אֶבְרָחַ. אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אַתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנֶּךָּ" וְכוּ' (תְּהִלִּים קלט). כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם.

ח כִּי צְרִיכִין לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה' (כַּמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ עַיֵּן שָׁם).

ט וּכְשֶׁיִּזְכֶּה לִבְלִי לְהַפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ, (אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּדַע בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא רָחוֹק מֵעֲבוֹדָתוֹ) אַדְרַבָּא יְחַזְּקוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּת וִיחַיֵּהוּ וִישַׁיְּבֵהוּ בְּכָל מִינֵי דִּבּוּרִים הַמְּשִׁיבִין אֶת הַנֶּפֶשׁ וְכוּ', עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאַחַר־כָּךְ יִזְכֶּה גַּם הוּא לַחֲזֹר וְלָשׁוּב לַעֲבוֹדַת ה' עַל־יְדֵי־זֶה.

פרק קכא

א פַּעַם אֶחָד הוֹכִיחַ אוֹתָנוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וּבְכֹחוֹת, כַּמְבֹאָר בִּסְפָרָיו הַרְבֵּה, שֶׁצְּרִיכִין לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ מְאֹד לְתִפְלָה וּלְהִתְפַּלֵּל בְּכָל כֹּחוֹ.

ב וְאָמַר: שֶׁתְּפִלָּה שֶׁלָּכֶם בְּכֹחַ הוּא כְּמוֹ שֶׁמְּשַׁכְתִּי אֲנִי אֶת הַחֶבֶל עִם הָאַנְקִיר כְּשֶׁהָיִיתִי עַל הַסְּפִינָה.

ג הַיְנוּ בִּהְיוֹתוֹ עַל הַסְּפִינָה הָיָה פַּעַם אֶחָד בְּשָׁעַת הַדְּחָק שֶׁהָיוּ מַכְרִיחִים אֶת כָּל אַנְשֵׁי הַסְּפִינָה שֶׁיְּמְשְׁכוּ בְּכָל כֹּחָם אֶת הַחֶבֶל הַנַּ"ל וְהָיִיתִי מוֹשֵׁךְ בְּכָל כֹּחִי הַחֶבֶל אֲבָל בֶּאֱמֶת לֹא הִכְנַסְתִּי שׁוּם כֹּחַ, רַק הָיָה לְפָנִים. כִּי הֶכְרַחְתִּי לְהַרְאוֹת לִפְנֵיהֶם כְּאִלּוּ אֲנִי מוֹשֵׁךְ בְּכָל כֹּחִי.

ד כָּךְ הוּא הַתְּפִלָּה שֶׁלָּכֶם בְּכֹחַ וּבְכַוָּנָה.

ה כְּלוֹמַר שֶׁעֲדַיִן אֵין אָנוּ מַכְנִיסִין כָּל כֹּחֵנוּ בֶּאֱמֶת לְתוֹךְ הַתְּפִלָּה.

פרק קכב

א שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: שֶׁאִם לֹא הָיָה מַמְתִּין בְּבִטָּחוֹן לִישׁוּעַת ה', כְּבָר הָיָה אִישׁ נוֹסֵעַ וּמְטֻלְטָל כְּמוֹ כָּל הַנּוֹסְעִים וּמְטַלְטְלִים עַצְמָם בִּשְׁבִיל הַפְּרָנְסָה כַּנָּהוּג עַכְשָׁו.

ב וְהַכַּוָּנָה: כִּי אָמַר זֹאת לְעָנְיַן הַנְהָגַת הַבַּיִת בְּפַרְנָסָה וּמַלְבּוּשִׁים וּשְׁאָר צָרְכֵי הַבַּיִת, שֶׁעַל פִּי רֹב חָסֵר לָאָדָם הַרְבֵּה.

ג כְּגוֹן, לָזֶה חָסֵר מַלְבּוּשׁ פָּשׁוּט, וְיֵשׁ שֶׁחָסֵר לָהֶם מַלְבּוּשִׁים חֲשׁוּבִים אוֹ דִּירָה וְכוּ'.

ד שֶׁצְּרִיכִין לְהַמְתִּין לִישׁוּעַת ה' וְלִבְלִי לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה (עֵרוּבִין יג:) לְמַלְּאוֹת הַחִסָּרוֹן תֵּכֶף וּמִיָּד. רַק צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד יְרַחֵם ה'.

ה וְאָמַר עַל עַצְמוֹ עִנְיַן הַנַּ"ל שֶׁאִם לֹא הָיָה מַמְתִּין, כְּגוֹן כְּשֶׁהָיָה חָסֵר לוֹ אֵיזֶה דָּבָר, אִם הָיָה דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דַּוְקָא תֵּכֶף, הָיָה צָרִיךְ לִלְוֹות לְעַצְמוֹ וְלִהְיוֹת בַּעַל חוֹב עַד שֶׁהָיָה מֻכְרָח לִהְיוֹת נוֹסֵעַ וּמְטֻלְטָל. כְּמוֹ שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים עִנְיַן הַנּוֹסְעִים שֶׁהֵם מֻכְרָחִים תָּמִיד לִסַּע עַל הַמְּדִינָה מֵחֲמַת שֶׁהֵם תָּמִיד בַּעֲלֵי חוֹבוֹת.

ו וְעִנְיָן זֶה צְרִיכִים לֵידַע מְאֹד. וּצְרִיכִין לִלְמֹד עַצְמוֹ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה מְאֹד. כִּי לְכָל אָדָם חָסֵר הַרְבֵּה, אֲפִלּוּ בַּעֲלֵי בָּתִּים וַעֲשִׁירִים גְּדוֹלִים, מִכָּל שֶׁכֵּן מְקַבָּלִים אֲפִלּוּ הַחֲשׁוּבִים וְהַגְּדוֹלִים. וְצָרִיךְ לָזֶה לְהִסְתַּפֵּק בְּמַעוּט וּלְהַנְהִיג בֵּיתוֹ כְּפִי הַשָּׁעָה וְהַזְּמַן.

ז וְאִם נִדְמֶה לוֹ שֶׁצָּרִיךְ מַלְבּוּשׁ אוֹ לְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו, אַף־עַל־פִּי שֶׁמֻּכְרָח לוֹ, אַל יִדְחַק הַשָּׁעָה לְלְוֹוֹת וּלְהַקְּיחַ וְלִהְיוֹת בַּעַל חוֹב, אַךְ יַמְתִּין עַד שֶׁיָּבוֹא עִתּוֹ.

ח וְטוֹב לִסְבֹּל דֹּחַק אֲפִלּוּ בְּמִזּוֹנוֹת וְכָל־שֶׁכֵּן בְּמַלְבּוּשִׁים וְדִירוֹת וְכוּ' וְלֹא לִהְיוֹת בַּעַל חוֹב.

ט וּמוּטָב שֶׁיִּהְיֶה בַּעַל חוֹב לְעַצְמוֹ אוֹ לִבְנֵי בֵּיתוֹ בְּמַלְבּוּשִׁים מִלִּהְיוֹת בַּעַל חוֹב לְהַחֲנְוָנִי אוֹ לַאֲחֵרִים.

י כִּי בְּכָל עִנְיָנֵי פַּרְנָסָה צְרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שֶׁיָּבוֹא עִתּוֹ כַּנַּ"ל. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה): "עֵינֵי כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ".

פרק קכג

א מֵעִנְיַן קְצָת אֲנָשִׁים שֶׁמִּתְקָרְבִים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאַחַר־כָּךְ מִתְרַחֲקִין. עָנָה וְאָמַר: אַף־עַל־פִּי־כֵן יָקָר אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַהִתְקָרְבוּת בְּעַצְמוֹ, אַף לְפִי שָׁעָה. אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ נַעֲשָׂה מַה שֶׁנַּעֲשָׂה, ח"ו.

ב וְאָמַר: הֲלֹא עַל שְׁעַת מַתַּן תּוֹרָה נֶאֱמַר (שִׁיר הַשִּׁירִים ד): "לִבַּבְתִּנִי בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ".

ג וְאֵיתָא בַּמִּדְרָשׁ: "מַהוּ בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ? אֶלָּא שֶׁבָּעַיִן הַשְּׂנִית כְּבָר הָיוּ מִסְתַּכְּלִין עַל הָעֶגֶל".

ד נִמְצָא שֶׁבִּשְׁעַת מַתַּן תּוֹרָה כְּבָר הָיָה דַּעְתָּם לִפְרֹשׁ ח"ו, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה יָקָר בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד הַהִתְקָרְבוּת בְּעַצְמוֹ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "לְבַבְתִּנִי בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ". כִּי זֶה בְּעַצְמוֹ יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

פרק קכד

א פַּעַם אַחַת שָׁאַל אוֹתִי בִּלְשׁוֹן תֵּמַהּ: הֲשָׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי דִּבְרֵי מוּסָר?

ב וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר דִּבְרֵי מוּסָר. כִּי כָּל דִּבּוּר מוּסָר שֶׁלּוֹ הוּא מֻטְבָּל וּמֻרְחָץ בְּדָמָעוֹת (בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז אָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: אִיטְלִיכְס וָואזְט פּוּן מוּסָר אִיז בַּייא מִיר פַּר וָואשִׁין מִיט טְרֵעהרִין). וּמֵחֲמַת זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר מוּסָר בְּפֵרוּשׁ.

ג וּבְתְחִלָּה הָיָה אֶצְלֵנוּ קְצָת תְּמִיהָה מַה שֶּׁאָמַר שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר מוּסָר. כִּי לְפִי דַּעְתֵּנוּ כָּל דְּבָרָיו הֵם דִּבְרֵי מוּסָר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד כְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת מַמָּשׁ.

ד אַךְ בֶּאֱמֶת לֹא הָיָה רָגִיל לוֹמַר דִּבְרֵי מוּסָר בְּפֵרוּשׁ כְּדַרְכָּךְ הַמּוֹכִיחִים, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל דְּבָרָיו וְכָל שִׂיחוֹתָיו הָיָה רַק מַעֲנְיָן עֲבוֹדַת ה'. וְכָל דְּבָרָיו הָיָה כְּגַחֲלֵי אֵשׁ מַמָּשׁ.

ה וּמִי שֶׁזָּכָה לִשְׁמֹעַ דִּבּוּר מִפִּיו, הָיָה נִכְנָס בְּקִרְבּוֹ כְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת מַמָּשׁ. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְצַיֵּר לֹא בִּכְתָב וְלֹא בְּפֶה עִצָּם תַּבְעֶרֶת קְדֻשַּׁת דִּבּוּרָיו שֶׁיָּצְאוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה. אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁלּוֹ אֲפִלּוּ בְּשִׂיחַת חֻלִּין, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהָיָה מְדַבֵּר בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם אוֹ כְּשֶׁהָיָה אוֹמֵר וּמְגַלֶּה תּוֹרָה, הָיָה כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר מֵאִיר וּמַזְהִיר וּמִתְלַהֵב כְּאֵשׁ לוֹהֵט רִשְׁפֵּי רִשְׁפֵּי שַׁלְהֶבֶת.

ו וּמִי שֶׁהָיָה מַאֲזִין וּמַקְשִׁיב לִדְבָרָיו בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת, הָיָה כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁלּוֹ פּוֹרֵחַ וְנִכְנָס בְּקִרְבּוֹ כְּלַבַּת אֵשׁ מַמָּשׁ, עַד שֶׁכָּל אֶחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים הָיוּ נִמְשָׁכִין עַל־יְדֵי דִּבּוּרָיו לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְקַשְּׁרוּת נִפְלָא וְהִתְלַהֲבוּת גְּדוֹלָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת.

ז וְעַל פִּי רֹב הָיָה נִדְמֶה לָנוּ בְּאוֹתוֹ שָׁעָה שֶׁעָמַדְנוּ לִפְנֵי הִדְרַת קְדֻשָּׁתוֹ הַנּוֹרָא, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לָנוּ עוֹד שׁוּם בְּחִירָה. כִּי בְּוַדַּאי בְּהֶכְרֵחַ לִהְיוֹת כִּרְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאִי אֶפְשָׁר לִפְרֹד עוֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. מִכָּל־שֶׁכֵּן לִשְׁנוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לַעֲבֹר ח"ו, אֲפִלּוּ אֵיזֶה דָּבָר קַל בְּעֹלָמָא. כִּי הַלֵּב הָיָה נִמְשָׁךְ מְאֹד מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר וְלַעֲרֹךְ.

ח גַּם עַכְשָׁו כָּל מִי שֶׁיַּעֲסֹק בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זצוק"ל, וְיַעַיֵּן וְיִסְתַּכֵּל בָּהֶם בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת, וַדַּאי יִתְלַהֵב לִבּוֹ מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי כָּל דְּבָרָיו כְּגַחֲלֵי אֵשׁ.

פרק קכה

א בְּחַג הַסֻּכּוֹת תק"ע, אָז אָמַר מֵעִנְיַן הָאֶתְרוֹג: שֶׁלִּפְנֵי בְּחִינַת הַיָּמִים נוֹרָאִים רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ אֶתְרוֹג נָאֶה (כַּמּוּבָא לְעֵיל), וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁנָה לֹא הָיוּ מְצוּיִים אֶתְרוֹגִים. וְהָיָה הָעוֹלָם סְבוּרִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם אֶתְרוֹגִים כְּלָל.

ב וְלֹא הָיָה שׁוּם אֶתְרוֹג בַּמְּדִינָה עַד עֶרֶב סֻכּוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסִּים וְסִבֵּב סְבוֹת בְּדֶרֶךְ נֵס שֶׁבָּאוּ אֶתְרוֹגִים לְקָצַת עֲיָרוֹת. וְהָיוּ נוֹתְנִים אָז מָמוֹן הַרְבֵּה בְּעַד אֶתְרוֹג, בְּקָצַת קְהִלּוֹת נָתְנוּ חֲמִשִּׁים אֲדָמִים וְיוֹתֵר בְּעַד אֶתְרוֹג אֶחָד.

ג וְגַם לִקְהִלַּת בֶּרֶאסְלַב בָּא אֶתְרוֹג מְהֻדָּר מְאֹד לְיַד רַבֵּנוּ זצ"ל. וְהָיָה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד לְרַבֵּנוּ ז"ל, וְאָמַר לְהָבִיא לוֹ כְּלֵי זֶמֶר מְגֻדָּל הַשִּׂמְחָה. וּשְׁלֹשָׁה יָמִים רְצוּפִים הָיָה לוֹ חִיּוּת גָּדוֹל מִן הָאֶתְרוֹג. וְהָיָה בָּרִיא כָּל אוֹתָן הַשְּׁלֹשָׁה יָמִים וְלֹא הָיָה מַרְגִּישׁ כְּלָל הַחוֹלַאַת הַקָּשָׁה שֶׁהָיָה לוֹ, מְגֻדָּל הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה לוֹ מִן הָאֶתְרוֹג.

ד וְגַם אַחַר סֻכּוֹת סִפֵּר הַרְבֵּה מִן הָאֶתְרוֹג וְאָמַר: שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל גֹּדֶל יִקְרַת מַעֲלַת מִצְוַת אֶתְרוֹג. וַהֲרֵי אָנוּ רוֹאִין שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְפַזְּרִים מָמוֹן הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל מִצְוָה זוֹ, יוֹתֵר מֵעַל שְׁאָר מִצְווֹת וּבְוַדַּאי לֹא עַל חִנָּם הוּא. מִסְּתָמָא מִצְוָה זוֹ הוּא יְקָרָה מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר רַק שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין גֹּדֶל מַעֲלָתָהּ.

ה אֶפְשָׁר אִם הָיוּ יוֹדְעִין גֹּדֶל מַעֲלַת מִצְוָה זוֹ, הָיוּ עוֹשִׂים מַה שֶּׁהָיוּ עוֹשִׂים בִּשְׁבִיל מִצְוָה זוֹ, כִּי יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ הֵם חֲכָמִים וְקָשֶׁה לְהַטְעוֹתָם. וּבְוַדַּאי כְּשֶׁהֵם מְפַזְּרִים מָמוֹן הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל מִצְוָה זוֹ, לֹא לְחִנָּם הוּא.

י וְעוֹד הֶאֱרִיךְ בְּסִפּוּר זֶה וְהִפְלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת מִצְוַת אֶתְרוֹג.

פרק קכו

א לֵיל מוֹצָאֵי שַׁבָּת שֶׁל שַׁבַּת תְּשׁוּבָה, שְׁנַת תק"ע לפ"ק, דִּבֵּרוּ מִמַּשִּׁיחַ.

ב כִּי הָיָה מְפֻרְסָם שֶׁאָמְרוּ שֶׁבְּשָׁנָה זוֹ יָבוֹא. וַדַּעְתּוֹ לֹא הָיְתָה נוֹטָה לָזֶה. וְאָמַר אָז: שֶׁקֹּדֶם שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ, לֹא אֶחָד יִהְיֶה שֶׁיִּצְעַק עַל אֱמוּנָה, כִּי כַּמָּה צַדִּיקִים שֶׁיִּהְיוּ אָז יִהְיוּ צוֹעֲקִים בְּקוֹל גָּדוֹל עַל אֱמוּנָה כְּמוֹנִי הַיּוֹם, עַד שֶׁיִּהְיֶה נִחַר גְּרוֹנָם (שֶׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז אַיין רַאסִין דִּיא קֵיילֶ) וְלֹא יוֹעִיל.

ג וּמַה שֶּׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ד): "כָּל הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ". וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בָּבָא בַּתְרָא עה:): שֶׁיֹּאמְרוּ לִפְנֵי הַצַּדִּיקִים "קָדוֹשׁ", הוּא כְּפִשׁוּטוֹ. כִּי בְּוַדַּאי הַצַּדִּיקִים שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ אָז וְיִתְחַזְּקוּ וְיִשָּׁאֲרוּ בֶּאֱמוּנָתָם הַקְּדוֹשָׁה, יִהְיוּ רְאוּיִים לוֹמַר לִפְנֵיהֶם

אֲפִלּוּ יוֹתֵר מִזֶּה. מֵאַחַר שֶׁיִּשְׁאֲרוּ קַיָּמִים בֶּאֱמוּנָה וְלֹא יַנִּיחוּ עַצְמָם לִפֹּל וְלִטְעוֹת, ח"ו אַחַר הָעוֹלָם.

ד וְיִהְיֶה כַּמָּה מְפֻרְסָמִים וּמַנְהִיגִים שֶׁל שֶׁקֶר. וְאֵין סָפֵק שֶׁלֹּא יִמָּצֵא אָז קִבּוּץ כָּמוֹנוּ הַיּוֹם, שֶׁנִּמְצָאִים כַּמָּה בְּנֵי אָדָם שֶׁמִּתְקַבְּצִים יַחַד שֶׁחֲפֵצִים בֶּאֱמֶת לִשְׁמֹעַ דְּבַר ה'. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁיִּהְיֶה אָז אֵיזֶה כִּשֵּׁרִים בַּדּוֹר, אַךְ יִהְיוּ מְפֻזָּרִים.

ה עָנָה וְאָמַר: "כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן בַּסֵּפֶר" לְמַעַן יֵדְעוּ בַּיָּמִים הַבָּאִים שֶׁכְּבָר הָיָה מִי שֶׁיָּדַע זֹאת מִקֹּדֶם וְיֵדְעוּ לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ וּבְצַדִּיקָיו הָאֱמִתִּיִּים.

פרק קכז

פַּעַם אֶחָד הָיָה מְדַבֵּר מֵעִנְיַן אֱלוּל. וְאָמַר: שֶׁמַּה שֶׁנּוֹהֲגִין לוֹמַר תִּקּוּנִים בֶּאֱלוּל, שֶׁהַנִּגּוּן שֶׁל הַתִּקּוּנִים, וְגַם מֵהַחֲלִישׁוּת הַלֵּב שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד אָז מֵחֲמַת שֶׁכָּל אֶחָד מִתְאַחֵר אָז בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ יוֹתֵר מֵרְגִילוּתוֹ, מִכָּל זֶה נַעֲשֶׂה דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וְתִקּוּנִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה.

פרק קכח

א סִפֵּר בְּשִׁבְחוֹ: שֶׁיֵּדַע כָּל דִּבְרֵי ה"עֵץ חַיִּים" ו"פְּרִי עֵץ הַחַיִּים" וְכָל כִּתְבֵי הָאֲרִ"י ז"ל מִסֵּפֶר הַזֹּהַר וְהָעִקָּר מֵהַתִּקּוּנִים. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁזֶּה הָיָה בִּימֵי נְעוּרָיו.

ב וְהִפְלִיג מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים בְּשִׁבְחַ גְּדֻלַּת קְדֻשַּׁת הַתִּקּוּנֵי זֹהַר. וְהָיָה רָגִיל לַעֲסֹק בּוֹ בְּיוֹתֵר גַּם בְּכָל הַשָּׁנָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּימֵי אֱלוּל. וְאָמַר שֶׁבְּסֵפֶר הַתִּקּוּנִים כְּלוּלִים כָּל הַחָכְמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וְכוּ'.

פרק קכט

א עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַתַּאֲוָה הַיְדוּעַ, דְּהַיְנוּ תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל, הוּא רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה.

ב וּצְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל עֹז לִהְיוֹת אַךְ שָׂמֵחַ תָּמִיד.

ג וְאָמַר: אֲפִלּוּ כְּשֶׁנּוֹפְלִין לִפְעָמִים לְתוֹךְ רֶפֶשׁ וְטִיט, שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לָצֵאת מִשָּׁם, צוֹעֲקִין וְצוֹעֲקִין וְצוֹעֲקִין! (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: אִין אֲפִלּוּ אַז מֶעפַלְט אִין אַה בְּלָאטִי אַרַיין שְׁרַייט מֶען אִין מֶע שְׁרַייט אִין מֶע שְׁרַייט) וְהִגְבִּיהַּ יָדָיו קְצָת וְלֹא אָמַר יוֹתֵר.

ד וְאָמַר, שֶׁלְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים שֶׁמְּבַלְבְּלִין לָאָדָם בְּעִנְיַן זֶה, שֶׁדַּיּוֹ לְצָרָה בְּשָׁעָתָהּ (בְּרָכוֹת ט:) וְלֹא יְבַלְבֵּל עַצְמוֹ כְּלָל כְּלָל בְּעִנְיַן זֶה לֹא קֹדֶם וְלֹא אַחַר־כָּךְ.

פרק קל

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, לְעִנְיַן הַמְפָרְסָמִים בַּעֲלֵי מוֹפֵת. סִפֵּר מַעֲשֶׂה: שֶׁמֶּלֶךְ אֶחָד הָיוּ לוֹ שְׁנֵי בָּנִים. אֶחָד הָיָה חָכָם וְאֶחָד שׁוֹטֶה. וְעָשָׂה אֶת הַשּׁוֹטֶה מְמֻנֶּה עַל הָאוֹצָרוֹת וּלְהֶחָכָם לֹא הָיָה שׁוּם הִתְמַנּוּת, רַק יָשַׁב אֵצֶל הַמֶּלֶךְ תָּמִיד.

ב וְהָיָה קָשֶׁה לְהָעוֹלָם מְאֹד, שֶׁזֶּה שֶׁאֵינוֹ חָכָם יֵשׁ לוֹ כָּל הַהִתְמַנּוּת וְהַכֹּל בָּאִים וְנִכְנָסִים אֶצְלוֹ לְהַכְנִיס אוֹ לְהוֹצִיא מִן הָאוֹצָרוֹת, וְזֶה הֶחָכָם אֵין לוֹ שׁוּם הִתְמַנּוּת כְּלָל?.

ג וְהֵשִׁיב לָהֶם הַמֶּלֶךְ: "וְכִי זֶה הוּא מַעֲלָה, מַה שֶּׁהוּא לוֹקֵחַ אוֹצָרוֹת מוּכָנִים וּמְחַלְּקָם לְהָעוֹלָם?!

ד כִּי זֶה הֶחָכָם יוֹשֵׁב אֶצְלִי וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת וּבָא עַל עֲצוֹת חֲדָשׁוֹת שֶׁאֵינִי יָכוֹל לָבוֹא עֲלֵיהֶם, וְעַל־יְדֵי אֵלּוּ הָעֲצוֹת אֲנִי כּוֹבֵשׁ מְדִינוֹת שֶׁלֹּא הָיִיתִי יוֹדֵעַ מֵהֶם כְּלָל אֲשֶׁר מֵאֵלּוּ הַמְּדִינוֹת נִמְשָׁכִים וּבָאִים כָּל הָאוֹצָרוֹת שֶׁלִּי.

ה אֲבָל זֶה הַמְמֻנֶּה לוֹקֵחַ אוֹצָרוֹת מוּכָנִים וּמְחַלְּקָם לְהָעוֹלָם.

ו עַל־כֵּן בְּוַדַּאי גָּדְלָה וְשָׁגְבָה מְאֹד מַעֲלַת הֶחָכָם עַל הַמְמֻנֶּה אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּרְאֶה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם הִתְמַנּוּת. כִּי מִמֶּנּוּ נִמְשָׁכִים כָּל הָאוֹצָרוֹת" כַּנַּ"ל.

פרק קלא

א כְּשֶׁכָּתַבְתִּי לְפָנָיו הַתּוֹרָה "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים" (סִימָן י' חֵלֶק רִאשׁוֹן מִלִּקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן) הַמַּתְחֶלֶת: כְּשֶׁיֵּשׁ דִּינִים ח"ו עַל יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף נַעֲשֶׂה הַמְתָּקַת הַדִּינִים וְכוּ'.

ב אָמַר לִי: כָּךְ אָמַרְתִּי, שֶׁעַכְשָׁו נִשְׁמַע גְּזֵרוֹת ח"ו עַל יִשְׂרָאֵל, וְהִנֵּה הוֹלְכִים וּמְמַשְׁמְשִׁים לָבוֹא יְמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה (כִּי הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶאֱמְרָה סָמוּךְ לְפוּרִים) וְיִהְיוּ יִשְׂרָאֵל מְרַקְּדִים וְיִמְחֲאוּ כַּף, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְתִּיקוּ הַדִּינִים.

ג וְחָזַר וְכָפַל דְּבָרָיו וְאָמַר בְּפֶה מָלֵא "כָּךְ אָמַרְתִּי".

ד וְכַוָּנָתוֹ הָיְתָה לְהָעִיר לְבָבֵנוּ, שֶׁנֵּדַע וְנָבִין, שֶׁכָּל דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֲמֻקּוֹת גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד וְרָזִין עִלָּאִין וְסוֹדֵי סוֹדוֹת עֲמֻקִּים וּרְחָבִים מִנִּי יָם בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר, אַף־עַל־פִּי־כֵן עִקַּר כַּוָּנָתוֹ שֶׁנִּשְׁמַע וְנְקַבֵּל דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בִּפְשִׁיטוּת, לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ בִּפְשִׁיטוּת וּבְתָמִימוּת.

ה כְּמוֹ לְמָשָׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשׁ הַזֹּאת, שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם: שֶׁעַל־יְדֵי הַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין נִמְתָּקִין הַדִּינִים, הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ כִּפְשׁוּטוֹ, שֶׁיְּחַזְּקוּ עַצְמָן לִשְׂמֹחַ בִּימֵי שִׂמְחָה, כְּגוֹן פּוּרִים וַחֲנֻכָּה

וְיָמִים טוֹבִים אוֹ חֲתֻנָּה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כָּל מִינֵי שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוֹות, שֶׁיְּחַזְּקוּ עַצְמָן בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁיִּזְכּוּ לְהִתְעוֹרֵר לְרַקּוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף, וְעַל־יְדֵי־זֶה יַמְתִּיקוּ הַדִּינִים.

י כִּי כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה, לֹא בַּשָּׁמַיִם הוּא לֵאמֹר: 'שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּכוֹל לִזְכּוֹת לָזֶה לְהַמְתִּיק הַדִּינִים עַל־יְדֵי הַמְחָאַת כַּף וְרַקּוּדִין כִּי־אִם גְּדוֹלִים בְּנֵי עֲלִיָּה' רַק כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַזֶּה! כְּשֶׁיְּקַיְּמִים הַדְּבָרִים כִּפְשׁוּטָן בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת. וְכֵן בְּכָל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַנַּ"ל, וְכֵן כָּל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, כִּי 'לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה' (אָבוֹת א).

יא וְשִׂים עֵינְךָ הֵיטֵב הֵיטֵב וְתִסְתַּכֵּל יָפֶה בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה. וְתָשִׂים לִבְּךָ לְהָבִין בְּכָל מָקוֹם, הָעֲבֵדוֹת וְהָעֲצוֹת וְהַמּוּסָר וְהַהִתְעוֹרְרוּת הַיּוֹצְאִים מִשָּׁם עַל־פִּי פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים. וּתְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּאִיר עֵינֶיךָ לִזְכּוֹת לָזֶה, לְהָבִין הַדְּבָרִים הֵיטֵב לְמַעֲשֶׂה, כִּי כָּל דְּבָרָיו ז"ל, כֻּלָּם נִצְרָכִים וּמְכָרָחִים לְעֲבֵדוֹת וַעֲצוֹת טוֹבוֹת לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ.

יב וַאֲפִלּוּ בִּקְצָת מִקּוֹמוֹת אֲשֶׁר 'לְפוּם רִיהֲטָא' – בְּהַשְׁקָפָה רִאשׁוֹנָה – אֵין מְבִינִים הֵיטֵב אֵיךְ נוֹגֵעַ הָעִנְיָן הַזֶּה לְעֲבֵדָה לְפִי מַדְרֵגָתוֹ. אַף־עַל־פִּי־כֵן, בֶּאֱמֶת יֵשׁ שָׁם עֵצוֹת נִפְלָאוֹת וְהִתְעוֹרְרוּת נוֹרָא לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁם, וְאִם תָּשִׂים עֵינְךָ וְלִבְּךָ שָׁם הֵיטֵב בְּוַדַּאי תִּמְצָא גַּם שָׁם עֵצוֹת וּדְרָכִים טוֹבִים לְפִי מַדְרֵגָתְךָ.

יג כִּי כָּל דְּבָרָיו ז"ל, הֵם כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל, וְכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה כָּלוּל מִכָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וּמִכָּל בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם בְּכָל דַּרְגָּה וְדַרְגָּה. מִן תַּכְלִית קָצֶה הָעֶלְיוֹן עַד תַּכְלִית קָצֶה הַתַּחְתּוֹן.

יד הַיְנוּ שֶׁעִם כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה וְשִׂיחָה שֶׁלּוֹ יָכוֹל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה בְּתַכְלִית הַמַּעֲלָה, וְכֵן אֲפִלּוּ הַקָּטָן וְהַפָּחוּת בְּתַכְלִית דְּיוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה יָכוֹל גַּם־כֵּן לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִמְצֹא עֵצוֹת לְנַפְשׁוֹ עַל־יְדֵי אוֹתָהּ הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ. כִּי הֵם כְּלָלִיּוּת נִפְלָא מְאֹד.

פרק קלב

א בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן (חֵלֶק רִאשׁוֹן סִימָן י"ד) הַמַּתְחֶלֶת "תִּקְעוּ" וְכוּ' – לְהַמְשִׁיךְ שְׁלוֹם. זֹאת הַתּוֹרָה אָמַר בְּשַׁבָּת חֲנֻכָּה. וְאָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת נִפְטַר הָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי גְּדַלְיָהוּ זצ"ל, אַב־בֵּית־דִּין דְּקֶהִלַּת לִינִיץ. וְרָמַז בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה הֶסְפֵּד לְהָרַב הַנַּ"ל. כִּי הִזְכִּיר אָז בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: 'אֵין מַסְפִּידִין בַּחֲנֻכָּה'.

ב גַּם אָמַר אָז: שֶׁעַכְשָׁו קָשֶׁה לוֹמַר תּוֹרָה, כִּי כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק צַדִּיק קָשֶׁה לוֹמַר תּוֹרָה. כִּי כָּל צַדִּיק נִסְתַּלֵּק עִם כָּל חֶלְקוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּהַתּוֹרָה. כִּי כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּהַתּוֹרָה, וּכְשֶׁנִּסְתַּלֵּק נִסְתַּלֵּק עִם כָּל חֶלְקוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּהַתּוֹרָה. עַל־כֵּן קָשֶׁה אָז לוֹמַר תּוֹרָה.

ג מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם בְּאוֹת ד' עַל מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (נְדָרִים פא.): 'מִפְּנֵי מָה תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים אֵין בְּנֵיהֶם תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים. עַל שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה', שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ ז"ל, עוֹד בָּזֶה: כִּי הַהוֹלָדָה נִמְשֶׁכֶת כְּפִי הַמַּאֲכָלִים שֶׁאָכַל תְּחִלָּה וְכוּ'.

ד וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְבָרֵךְ וּלְקַדֵּשׁ אֶת בְּחִינַת הַתְּחִלָּה, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁהוּא תְּחִלָּה וְקֹדֶם לְהַהוֹלָדָה דְּהַיְנוּ הָאֲכִילָה וְכָל עֲסָקָיו וְכוּ', עַד שֶׁיַּמְשִׁיךְ הַהוֹלָדָה בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה כָּרָאוּי (רסח).

ה וְזֶהוּ: 'עַל שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה', שֶׁלֹּא בֵּרְכוּ וְקִדְּשׁוּ בְּקֻדֻּשַׁת הַתּוֹרָה אֶת הַתְּחִלָּה, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁהוּא תְּחִלָּה וְקֹדֶם לְהַהוֹלָדָה כַּנַּ"ל. כִּי צָרִיךְ לְבָרֵךְ וּלְקַדֵּשׁ אֶת בְּחִינַת תְּחִילַת הַהוֹלָדָה הַנַּ"ל בַּתּוֹרָה. וְאָז יִהְיֶה גַּם בְּנוֹ תַּלְמִיד־חָכָם וכנ"ל.

פרק קלג

א מַה שֶּׁכָּתוּב בְּהַתּוֹרָה הַמְדֻבֶּרֶת מִגֹּדֶל אִסּוּר גְּזֵלָה וְחֶמְדָּה אֲפִלּוּ בְּמַחֲשָׁבָה (בְּסִימָן ס"ט חֵלֶק רִאשׁוֹן) פְּרוּשׁ עַל הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ, שֶׁפֵּרֵשׁ: 'יוֹלִיכֻנוּ אַחֲרָיו אֲפִלּוּ לְמָדַי' (בָּבָא קַמָּא קג.). דְּהַיְנוּ לִמּוּדֵי ה', הַיְנוּ הַבָּנִים וְכוּ' עַיֵּן שָׁם.

ב שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁכָּךְ שָׁמַע שֶׁהָיוּ לוֹמְדִים כֵּן הַגְּמָרָא הַנַּ"ל בְּמָקוֹם שֶׁשָּׁמַע.

פרק קלד

א שִׂיחַ לְסִימָן ער"ה בְּלִקּוּטֵי חֵלֶק רִאשׁוֹן, הַמַּתְחֶלֶת: דַּע שֶׁכָּל מִצְוָה וְכוּ' נַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה נֵר וְכוּ' עַיֵּן שָׁם.

ב עַתָּה שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד, שֶׁשָּׁמַע גַּם־כֵּן זֶה הָעִנְיָן מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וּבֵאֵר הַדָּבָר יוֹתֵר קְצָת, שֶׁאָמַר: שֶׁיֵּשׁ אֶחָד שֶׁנֵּר שֶׁלּוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְדֹלֵק כִּי־אִם אֵיזֶה שָׁעָה, מְחַפֵּשׂ עִם הַנֵּר אוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁדּוֹלֵק, וְאַחַר־כָּךְ נִכְלֶה הַנֵּר וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לְחַפֵּשׂ.

ג וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁנֵּר שֶׁלּוֹ דּוֹלֵק אֵיזֶה שָׁעוֹת יוֹתֵר, וְיוֹכַל לְחַפֵּשׂ יוֹתֵר אֲבָל אַחַר־כָּךְ נִפְסָק. וְיֵשׁ שֶׁנֵּר שֶׁלּוֹ דּוֹלֵק יוֹם אֶחָד. וְיֵשׁ שֶׁדּוֹלֵק עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

ד אֲבָל יֵשׁ אֶחָד שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַרְבֵּה נֵרוֹת נִפְלָאִים כָּאֵלּוּ, שֶׁדּוֹלְקִים וּמְאִירִים לְעוֹלָם וָעֶד וְאֵינָם נִכְבִּים לְעוֹלָם, וְהוּא זוֹכֶה לְחַפֵּשׂ בְּגַנְזֵיָא דְּמַלְכָּא תְּמִיד לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֵצַח נְצָחִים – אַשְׁרֵי לוֹ.

ה וְהִנֵּה מִזֶּה מוּבָן, שֶׁגַּם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים פְּשׁוּטִים זוֹכִים בָּעוֹלָם הַבָּא לְחַפֵּשׂ בְּגַנְזֵיָא דְּמַלְכָּא, אֲבָל הַחִפּוּשׂ שֶׁלָּהֶם הוּא רַק לְפִי שָׁעָה, כְּפִי הַמִּצְווֹת שֶׁלָּהֶם, וּבְוַדַּאי גַּם זֶה הוּא זְכִיָּה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה מְאֹד מְאֹד, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּחַפֵּשׂ בְּגַנְזֵיָא דְּמַלְכָּא אֵיזֶה שָׁעָה יוֹכַל גַּם־כֵּן לִמְצֹא שָׁם אוֹצָרוֹת נִפְלָאִים שֶׁיּוֹכַל לִחְיוֹת בָּהֶם חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא לָנֶצַח.

י אֲבָל חַיָּיו יִהְיֶה רַק כְּפִי מַה שֶׁיִּמְצָא בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה. אֲבָל מִי שֶׁזּוֹכֶה שֶׁנִּרְוֹת מִצְווֹתָיו מְאִירִין וְדוֹלְקִין יוֹתֵר וְיוֹתֵר, בְּוַדַּאי יִמְצָא רַב טוּב בְּגַנְזָיָא דְּמַלְכָּא יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְכֵן כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶׁנִּרְוֹת מִצְווֹתָיו דּוֹלְקִין יוֹתֵר.

יא אֲבָל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל זוֹכֶה לְחַפֵּשׂ תָּמִיד בְּגַנְזָיָא דְּמַלְכָּא וְנֵרוֹת שֶׁלּוֹ לֹא יִכְבּוּ לְעוֹלָם וָעֶד.

יב וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה דְּבָרִים בְּגוֹ. וְדֵי בָּזֶה.

פרק קלה

א דִּבֵּר עִם אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה רָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד. וְאָמַר לוֹ: שֶׁיִּתְגַּיֵּל עַצְמוֹ לְהִתְאַנַּחַ עַל עַנְיָנוֹ.

ב וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה יֵשׁ הֶבֶל שֶׁנַּעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ וְכוּ' (בְּסִימָן ק"ט חֵלֶק רִאשׁוֹן). שֶׁמְּבֹאָר שָׁם שֶׁעַל־יְדֵי אֲנָחָה שֶׁמִּתְאַנְּחִין לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ נִפְסָקִין מֵהֶבֶל הַטֻּמְאָה וְנִתְקַשְּׁרִין לְהֶבֶל דִּקְדֻשָּׁה.

ג וְכֵן אָמַר אַחַר־כָּךְ עוֹד כַּמָּה תּוֹרוֹת, עַל אֲנָחָה, שֶׁהִיא יְקָרָה מְאֹד.

פרק קלו

א שַׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ" (בְּלִקּוּטֵי חֵלֶק רִאשׁוֹן סִימָן קע"ב). שֶׁמַּעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּבֵאוּר יוֹתֵר קְצָת.

ב וְהָעִנְיָן: שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְבַטֵּל כָּל מִדָּה וּמִדָּה עַד שֶׁיִּתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי כְּאַיִן וָאֶפֶס.

ג כִּי בְּתְחִלָּה צָרִיךְ לְבַטֵּל מִדָּה זֹאת, עַד שֶׁתִּהְיֶה כְּלֹא מַמָּשׁ, וְאַחַר־כָּךְ מִדָּה אַחֶרֶת עַד שֶׁתִּהְיֶה גַּם־כֵּן לֹא, וְכֵן כָּל הַמִּדּוֹת עַד שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם כְּלֹא הָיוּ.

ד וּכְפִי מַה שֶּׁמְּבַטְּלִין כָּל מִדָּה וּמִדָּה כֵּן מֵאִיר וּמִתְגַּלֶּה לוֹ כְּבוֹד ה'.

ה כִּי עִקַּר הָאוֹר הוּא כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְחֶזְקֵאל מג): "וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבוֹדוֹ".

ו אַף כְּשֶׁמַּעֲמִידִין דָּבָר גַּשְׁמִי כְּנֶגֶד דָּבָר רוּחָנִי – עוֹשֶׂה צֵל. וּכְפִי גַּשְׁמִיּוּת וְגֹדֶל הַדָּבָר שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגֶד הַדָּבָר, כְּמוֹ כֵן נַעֲשֶׂה צֵל, כְּגוֹן כְּשֶׁמַּעֲמִידִין מַקֵּל נֶגֶד אוֹר, הַשֶּׁמֶשׁ עוֹשֶׂה צֵל קָטָן כְּפִי מִדַּת הַמַּקֵּל. אֲבָל כְּשֶׁמַּעֲמִידִין דָּבָר גָּדוֹל יוֹתֵר נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ עוֹשֶׂה צֵל גָּדוֹל בְּיוֹתֵר. וְכֵן כְּשֶׁמַּעֲמִידִין בַּיִת גָּדוֹל עוֹשֶׂה צֵל גָּדוֹל יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

ז וְהַצֵּל הוּא הַסְתָּרַת וְהַעֲלָמַת הָאוֹר כַּיָּדוּעַ.

ח וְעַל־כֵּן, כְּפִי מַה שֶּׁהָאָדָם מְשֻׁקָּע בְּאֵיזֶה מִדָּה וְתַאֲוָה, כְּמוֹ כֵן עוֹשֶׂה צֵל נֶגֶד אוֹר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וּכְמוֹ כֵן נֶעְלָם מִמֶּנּוּ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל כְּשֶׁמְּבַטֵּל הַמִּדּוֹת וְהַתַּאֲווֹת, כְּפִי הַבִּטּוּל כֵּן נִתְבַּטֵּל הַצֵּל, וּכְמוֹ כֵן נִתְגַּלֶּה אוֹר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ.

ט עַד שֶׁזּוֹכֶה שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַצַּל לְגַמְרֵי, עַד שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל לֹא וְאַיִן וָאֶפֶס. וְאָז יִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָאָרֶץ. כִּי לֹא יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר שֶׁיַּסְתִּיר הָאוֹר וְשֶׁיַּעֲשֶׂה צֵל כַּנַּ"ל.

י וְזֶהוּ "מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ". וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ בְּכָל הָאָרֶץ, כִּי אֵין דָּבָר שֶׁיַּסְתִּיר אוֹר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וְיַעֲשֶׂה צֵל כַּנַּ"ל.

פרק קלז

א שַׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה מָעוֹ"ת רָאשֵׁי־תֵּבוֹת וְכוּ' (בְּחֶלֶק רִאשׁוֹן סִימָן ר"ד). וְסִפֵּר מִקֹּדֶם מַעֲשֶׂה:

ב מִשְּׁנֵי אֲנָשִׁים בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁהָיוּ בְּעִיר אַחַת וְהָיָה בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה וְהִתְקַשְּׁרוּת גָּדוֹל. פַּעַם אַחַת, רָאָה אֶחָד מֵהֶם בַּחֲבֵרוֹ שֶׁנִּטָּה מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר קְצָת וְעָשָׂה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁלֹּא כְּהֶגֶן. וְחָשַׁב: 'מִקְרֶה הוּא'. אַחַר־כָּךְ רָאָה אוֹתוֹ שֶׁעָשָׂה דָּבָר גָּרוּעַ יוֹתֵר, שֶׁעָבַר עֲבֵרָה מַמָּשׁ, וְאָז נִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ וְהִפְרִיד עַצְמוֹ מֵאִתּוֹ.

ג אַחַר־כָּךְ בִּרְבוֹת הַיָּמִים כְּשֶׁיָּרְדוּ מֵעַל שֻׁלְחָן חוֹתְנָם, שְׁנֵיהֶם, הִתְחִיל זֶה שֶׁעָבַר הָעֲבֵרָה כַּנַּ"ל לַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה עַד שֶׁנַּעֲשָׂה עָשִׁיר גָּדוֹל.

ד וְהַשֵּׁנִי הַנַּ"ל נַעֲשָׂה עָנִי גָּדוֹל. וְהָיָה זֶה בְּדַעְתּוֹ מִתְרַעֵם תָּמִיד עַל מִדּוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי אָמַר בְּלִבּוֹ: 'הֲלֹא אֲנִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי שֶׁזֶּה עָבַר עֲבֵרָה וּמַדּוּעַ יִתְּנוּ לוֹ גְּדֻלָּה כָּל־כָּךְ?'.

ה פַּעַם אַחַת רָאָה בְּמָקוֹם אֶחָד שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים כַּת אַחַת וּמַשְׁמִיעִין קוֹל וּמְקַשְׁקְשִׁין בְּמַעוֹת הַרְבֵּה, וְנִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם. וְאָמְרוּ לוֹ: "אַל תִּגַּע בְּזֶה הַמָּעוֹת כִּי זֶה שַׁיָּךְ לָאִישׁ הַנַּ"ל", הַיְנוּ לַחֲבֵרוֹ הנ"ל.

ו אָמַר: 'עַכְשָׁו הִגִּיעַ הָעֵת לִשְׁאֹל'. וְשָׁאַל אוֹתָם: "מַדּוּעַ יַגִּיעַ לוֹ מָעוֹת? הֲלֹא בְּעֵינַי רָאִיתִי שֶׁעָבַר עֲבֵרָה", הֵשִׁיבוּ לוֹ: מִיּוֹם שֶׁיָּרַדְתֶּם שְׁנֵיכֶם מֵעַל שֻׁלְחָן חוֹתָנְכֶם, מֵאָז חֲבֵרְךָ קָבַע עִתִּים לַתּוֹרָה וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ חֹק וְלֹא יַעֲבֹר לִלְמֹד בְּכָל יוֹם כָּךְ וְכָךְ.

ז אֲבָל אַתָּה אֵינְךָ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה. וְעַל־כֵּן נוֹתְנִין לַחֲבֵרְךָ מָעוֹת אַף־עַל־פִּי שֶׁעָבַר עֲבֵרָה. כִּי 'עֲבֵרָה מְכַבָּה מִצְוֹת וְאֵין עֲבֵרָה מְכַבָּה תּוֹרָה' (סוֹטָה כא.).

ח וְאֵין עֲבֵרָה מְ'כַבָּה תּ'וֹרָה רָאשֵׁי־תֵּבוֹת מָעוֹת.

פרק קלח

א שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר עִמָּנוּ מִגֹּדֶל הָעִנְיָן שֶׁל סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים, שֶׁנִּדְפַּס בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים (בְּסִימָן רל"ד חֵלֶק א'). וְאָמַר אָז שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ ז"ל:

ב עִקַּר הִתְעוֹרְרוּתוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת הָיָה עַל־יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים.

ג וְסִפֵּר שֶׁבְּבֵית אָבִיו וְאִמּוֹ הַצַּדִּיקִים ז"ל, הָיוּ שְׁכִיחִים שָׁם כָּל הַצַּדִּיקִים. כִּי כָּל הַצַּדִּיקִים הָיוּ מְצוּיִים בִּקְהִלַּת מֶעזְ'בּוּז' מֻחֶמֶת שֶׁהוּא מָקוֹם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב ז"ל. וְרֻבָּם

כְּכֻלָּם הִתְאַכְסְנוּ בְּבֵית אָבִיו ז"ל, וְשָׁמַע הַרְבֵּה מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה עִקַּר הִתְעוֹרְרוּתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה:

פרק קלט

א סִפֵּר לִי אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו: שֶׁפַּעַם אֶחָד סִפֵּר לְרַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁדִּבְּרוּ לוֹ אֵיזֶה שִׁדּוּךְ וְאָמַר הָאִישׁ הַנַּ"ל לְפָנָיו ז"ל: שֶׁשָּׁם אֵין מָקוֹם לְפָנָיו.

ב הֵשִׁיב לוֹ: כְּשֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם לֵב שֶׁל יִשְׂרְאֵלִי, אֵין שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ מָקוֹם וְכוּ'. כִּי הַלֵּב הוּא אֱלֹקוּת וְכוּ' וְכוּ'. (כַּנִּדְפַּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן נ"ו)

פרק קמ

א כְּשֶׁאָמַר לִי, עִנְיַן הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא (סִימָן פ"ו) עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת ו): "מִקְצָר רוּחַ וּמֵעֲבוֹדָה קָשָׁה", שֶׁעַל־יְדֵי קַטְנוּת אֱמוּנָה צְרִיכִין לַעֲבוֹדוֹת קָשׁוֹת וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, עָמַדְתִּי לְפָנָיו כְּמִשְׁתּוֹמֵם וּמַחְשָׁבוֹתַי הָיוּ תְּמֵהִים בְּעִנְיָן זֶה. כִּי נִדְמֶה לִי שֶׁיֵּשׁ לִי אֱמוּנָה קְצָת.

ב עָנָה וְאָמַר בְּלָשׁוֹן גְּעָרָה קְצָת כְּאוֹמֵר: "וְאִם יֵשׁ לְךָ אֱמוּנָה, אֵין לְךָ אֱמוּנָה בְּעַצְמְךָ" (הָאסְטִי אִין דִּיר קַיין אֱמוּנָה ניט).

ג וְהִזְכִּיר מִיָּד מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: כִּי מִי בָּז לְיוֹם קְטַנּוֹת, מִי גָּרַם לַצַּדִּיקִים שִׁיִּתְבַּזְבְּזוּ שֶׁלְּחָנָם לֶעָתִיד לָבוֹא? קַטְנוּת שֶׁהָיָה בָּהֶם בְּעַצְמָן. שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בָּהֶם בְּעַצְמָן.

ד (וְרַשְׁ"י ז"ל פֵּרֵשׁ שָׁם כְּפִשׁוּטוֹ – קַטְנוּת אֱמוּנָה). אֲבָל מִדִּקְדּוּק לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, שֶׁאָמְרוּ שָׁם קַטְנוּת שֶׁהָיָה בָּהֶם, נִרְאֶה מִבֹּאֹר דִּבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁעִקַּר קַטְנוּת הָאֱמוּנָה שֶׁלָּהֶן הָיָה בָּהֶן בְּעַצְמָן.

ה וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ לְפִי זֶה שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בְּהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁהוּא טוֹב לַכֹּל וְהֵם חֲשׁוּבִים וּגְדוֹלִים בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וּמֵחֲמַת זֶה הָיָה בָּהֶם קַטְנוּת.

ו וְזֶה הָיָה עִקַּר קַטְנוּת הָאֱמוּנָה שֶׁלָּהֶם, מַה שֶּׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בָּהֶם בְּעַצְמָן. (וְיֵשׁ לְכַוֵּן גַּם פֵּרוּשׁ רַשְׁ"י לָזֶה).

ז וְהַכְּלָל הַמּוּבָן מִדְּבָרָיו: שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ, שֶׁגַּם הוּא חָבִיב בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי לְפִי גְּדֻלַּת טוּבָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, גַּם הוּא גָּדוֹל וְחָשׁוּב בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ.

ח וּכְבָר מְבֹאָר עִנְיָן זֶה כַּמָּה פְּעָמִים: שֶׁאֵין זֶה עֲנָוָה לִהְיוֹת בְּמֹחִין דְּקַטְנוּת ח"ו, וּצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִזְכּוֹת לְדַרְכֵי עֲנָוָה בֶּאֱמֶת וְכוּ'. (עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן כ"ב וּבְסִימָן ע"ב, וְעוֹד בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת).

ט גַּם אַחַר־כָּךְ בְּסָמוּךְ, אַחַר שֶׁאָמַר עִנְיָן הַנַּ"ל, הִגִּיעַ רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה "חָדְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן" (סִימָן ס"א בְּחֵלֶק רִאשׁוֹן). וְשָׁם הִזְכִּיר עִנְיָן חֶסְרוֹן אֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ (עַיֵּן שָׁם בְּאוֹת ה' מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם). וְיֵשׁ שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם מַחֲלוֹקֶת, מֵחֲמַת שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בְּעַצְמָן וְכוּ':

פרק קמא

א בְּסִימָן צ"ב "לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא". תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים (כַּמְבֹאָר בְּסִימָן ר"ה) וְכוּ'. וְדַע שֶׁאֵלּוּ הֵם הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים וְכוּ'.

ב דַּע אָחִי, כִּי בִּתְחִלָּה אָמַר הוּא ז"ל, הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת "תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה" (כַּנִּדְפַּס בַּסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן בְּסִימָן ר"ה). וּבִתְחִלָּה בְּעֵת שֶׁהִתְחִיל לְנַלּוֹתָהּ, לֹא הָיִיתִי לְפָנָיו אָז. אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זִכַּנִי וּבָאתִי אֵצְלוֹ סָמוּךְ מְאֹד לְאוֹתָהּ הָעֵת שֶׁהִתְחִיל לְנַלּוֹתָהּ. וְסִפֵּר לִי אֶחָד בְּשִׁמּוֹ הַתּוֹרָה הַנַּ"ל כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁמְעָהּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. וּבְתוֹךְ כָּךְ, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי אַחֵר בִּשְׁמוֹ הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, בְּתוֹךְ כָּךְ סִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מִזֶּה וְחָזַר וַאֲמָרָהּ לְפָנַי בְּקִצּוּר כַּנִּדְפַּס כְּבָר בְּסִימָן ר"ה הַנַּ"ל.

ג וּבְאוֹתָהּ הָעֵת שֶׁגִּלָּה הַתּוֹרָה, לֹא גִּלָּה אָז אֵיזֶה קַפִּיטְלִיךְ לוֹמַר, רַק אָמַר סְתָם 'לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְלַךְ תְּהִלִּים לְתִקּוּן' הַנַּ"ל. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ אָז שֶׁאָמַר שֶׁהָיָה רָאוּי לְגַלּוֹת אֵיזֶה הֵם עֲשָׂרָה קַפִּיטְלַךְ תְּהִלִּים שֶׁצְּרִיכִין לוֹמַר. אַךְ אֵיזֶה שֶׁהֵם עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים שֶׁיֵּאָמְרוּ – הֵם תִּקּוּן לָזֶה, כִּי כָּל עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים, אֵיזֶה שֶׁהֵם, כֻּלָּם הֵם כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, שֶׁהֵם תִּקּוּן לְהַנַּ"ל.

ד וְאָז בְּעֵת שֶׁגִּלָּה הַתּוֹרָה הַנַּ"ל אָמַר בִּתְחִלָּה שֶׁתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן הוּא: הַמְקֻוֶּה, שֶׁצְּרִיכִין לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה (וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן דְּאַס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה). וְאַחַר־כָּךְ גִּלָּה הַתִּקּוּן הַנַּ"ל לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים כַּנַּ"ל.

ה גַּם פַּעַם אַחַת אָמַר: שֶׁצְּרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם בִּלְתִּי טָהוֹר. וַאֲפִלּוּ אִם לֹא יוּכַל לִטְבֹּל בַּבֹּקֶר, עַל־כָּל־פָּנִים יִטְבֹּל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, אֲפִלּוּ לִפְנוֹת עֶרֶב.

ו כִּי צְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם דַּיְקָא (וְעַיֵּן בְּסוֹף סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁאָמַר, שֶׁטּוֹב מְאֹד לִטְבֹּל תֵּכֶף וּמִיָּד וְכוּ' עַיֵּן שָׁם).

ז אַחַר־כָּךְ אַחַר שֶׁעָבְרוּ קְרוֹב לְאַרְבַּע שָׁנִים, (וּמַה שֶּׁעָבַר בְּאֵלּוּ הַשָּׁנִים יִקָּצְרוּ רִבְבוֹת יְרִיעוֹת לְסַפֵּר, וּכְבָר הָיָה לוֹ הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, וּכְבָר חָזַר מִלֶּמְבֶּרְג), פַּעַם אַחַת בַּחֹרֶף, שָׁכַב עַל מִטָּתוֹ וַאֲנַחְנוּ עָמַדְנוּ לְפָנָיו וְהִתְחִיל לְדַבֵּר מֵעִנְיַן הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים שֶׁהֵם תִּקּוּן לְהַנַּ"ל.

ח וְאָז צִוָּה עָלַי לִכְתֹּב עַל הַנְּיָר הַפְּסוּקִים שֶׁמְּרַמְּז בָּהֶם הָעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה שֶׁהֵם תִּקּוּן לְהַנַּ"ל. וְיָשַׁבְתִּי לִכְתֹּב, וּמִפִּיו יִקְרָא אֵלַי וְגִלָּה לִי הַפְּסוּקִים, וּכְתַבְתִּים עַל הַסֵּפֶר כַּאֲשֶׁר הֵם נִדְפָּסִים (בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן צ"ב הַנַּ"ל).

ט וְאָז גִּלָּה דַּעְתּוֹ, שֶׁרְצוֹנוֹ לְגַלּוֹת בִּפְרָטִיּוּת אֵיזוֹ הֵם הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים שֶׁצְּרִיכִים לוֹמַר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְהָיִינוּ עוֹמְדִים וּמְצַפִּים שֶׁיְּגַלֶּה לָנוּ, וְלֹא זָכִינוּ מִיָּד.

י אַחַר־כָּךְ נָסַעְנוּ מֵאִתּוֹ, וְאַחַר־כָּךְ הָיִיתִי אֶצְלוֹ בְּאֵיזֶה שַׁבָּת, וְהַזְּמִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁרָאִיתִי בְּעֵינַי כְּתִיבַת יָדוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁכְּבָר רָשַׁם לְעַצְמוֹ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים שֶׁצְּרִיכִין לוֹמַר. אַךְ לֹא הָיָה מְדֻיָּק אֶרֶץ שֶׁאֲקַח כְּתַב־יָדוֹ בְּעַצְמִי בְּלִי רְשׁוּתוֹ. וְרָצִיתִי לְתָפְסָם בְּמֹחִי בְּעַל־פֶּה, וְלֹא יָכֹלְתִּי מֵחֲמַת אֵימַת רַבִּי, פֶּן יַקְפִּיד כִּי בָּאתִי לְחַדְּרוֹ וּמָצָאתִי כְּתַב־יָדוֹ הַנַּ"ל וְהִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ בְּלֹא רְשׁוּתוֹ (כִּי הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת הָיְתָה בְּשַׁבַּת פָּרָשַׁת שְׁקָלִים שְׁנַת תק"ע לִפְרָט־קָטָן שֶׁהוּא ז"ל, יָצָא מֵחַדְרוֹ וְנִכְנַס לַבַּיִת הַגָּדוֹל שֶׁלּוֹ בְּעֵת קְרִיאַת הַתּוֹרָה וְאָז נִכְנַסְתִּי בְּחַדְרוֹ וְרָאִיתִי כְּתַב־יָדוֹ הַנַּ"ל).

יא וְאַחַר־כָּךְ, בְּיוֹם רִאשׁוֹן, בְּעֵת שֶׁלָּקַחְתִּי רְשׁוּת מֵאִתּוֹ לָשׁוּב לְבֵיתִי, דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ וְשָׁאַלְתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁיְּגַלֶּה לִי עֲשָׂרָה קַפִּיטֶל הַנַּ"ל, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁכְּבָר הֵם נִרְשָׁמִים אֶצְלוֹ כַּנַּ"ל. וְלֹא רָצָה. וְאָמַר שֶׁיִּהְיֶה עֵת אַחֵר לָזֶה וְהָלַכְתִּי מֵאִתּוֹ.

יב אַחַר כָּךְ סָמוּךְ לְאוֹתָהּ הָעֵת, בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי אֲנִי בְּבֵיתִי בְּנֶעְמִרוֹב, אָז גִּלָּה הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים לִפְנֵי הָרַב דְּפֹה בְּרֶסְלַב וְלִפְנֵי חֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי מִנֶּעְמִרוֹב.

יג וְיִחֵד אוֹתָם לְעֵדוּת עַל זֶה. וְכָךְ אָמַר לָהֶם: הֱיוֹת בְּעִנְיָן זֶה הַיָּדוּעַ (הַיְנוּ עִנְיָן מִקְרֶה לַיְלָה ח"ו) נִלְכָּדִים בְּוַדַּאי שְׁלֹשָׁה חֶלְקֵי הָעוֹלָם, אֲנִי לוֹקֵחַ אֶתְכֶם לְעֵדוּת. וְתֵדְעוּ שֶׁאֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים מוֹעִילִים מְאֹד מְאֹד לְתִקּוּן קְרִי וְהֶם תִּקּוּן גָּמוּר וּמוֹעִיל מְאֹד מְאֹד.

יד וְיֵשׁ מִי שֶׁיִּקְרֶה לוֹ עַל יְדֵי רִבּוּי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה אוֹ עַל־יְדֵי חֻלְשָׁה וַעֲיֵפוּת אוֹ עַל־יְדֵי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹכֵב כָּרָאוּי, וְכָל זֶה אֵינוֹ כְּלוּם (וְהוּא כְּמוֹ תִּינוֹק שֶׁמַּשְׁתִּין בַּשֵּׁנָה).

טו גַּם יֵשׁ שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה וְנִצּוֹל מִן הַמִּקְרֶה אוֹ שֶׁהַמָּזָל שׁוֹמֵר אוֹתוֹ וְנִצּוֹל. גַּם לִפְעָמִים נִדְמֶה לְהָאָדָם בְּשֵׁנָה בַּחֲלוֹם כְּאִלּוּ הוּא נוֹפֵל וְאַחַר־כָּךְ מִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ, גַּם זֶה מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁמַּצִּילִין אוֹתוֹ מִזֶּה.

טז רַק מִי שֶׁיִּקְרֶה לוֹ ח"ו מֵחֲמַת הִרְהוּרִים, מִזֶּה נִבְרָאִים מַמָּשׁ קְלִפּוֹת ח"ו, (כַּמְבֹאָר בַּסְּפָרִים), אֲבָל מִי שֶׁיֹּאמַר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים בְּוַדַּאי יִתְקַן בָּזֶה מְאֹד מְאֹד.

יז וְכַמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים שֶׁרָצוּ לַעֲמֹד עַל עִנְיָן זֶה וְנִתְיַגְּעוּ לִמְצֹא לָזֶה תִּקּוּן גָּמוּר. וּקְצָתָם לֹא יָדְעוּ כְּלָל מַהוּ עִנְיָן זֶה. וּקְצָתָם הִתְחִילוּ לֵידַע קְצָת בְּעִנְיָן תִּקּוּן זֶה, וְנִסְתַּלְּקוּ לְעוֹלָמָם בְּאֶמְצַע עָסְקָם בָּזֶה וְלֹא גָּמְרוּ, וְלִי עָזַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁזָּכִיתִי לַעֲמֹד עַל זֶה בִּשְׁלֵמוּת.

יח וְעִנְיַן תִּקּוּן זֶה, עַל־יְדֵי אֱמִירַת הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים הַנַּ"ל, הוּא דָּבָר חָדָשׁ לְגַמְרֵי, חִדּוּשׁ נִפְלָא, כִּי הוּא תִּקּוּן נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, (עַיֵּן לְמַטָּה) וּמִי שֶׁיּוּכַל לֵילֵךְ לְמַקְוֶה וְאַחַר־כָּךְ יֹאמַר בְּוַדַּאי מַה טּוֹב, אַךְ אֶפְלּוּ אִם הוּא אָנוּס שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְטָבְלֹ, כְּגוֹן שֶׁהוּא חוֹלֶה אוֹ שֶׁהוּא בַּדֶּרֶךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם יֹאמַר אַשְׁרֵי לוֹ. כִּי הֵם תִּקּוּן גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד.

יט וְאִם יֹאמַר בְּכַוָּנָה כָּרָאוּי בְּוַדַּאי מַה טּוֹב, אַךְ גַּם הָאֲמִירָה בְּעַצְמָהּ מְסֻגָּל מְאֹד.

כ וְאָמַר: כִּי לֹא נוֹדַע זֹאת מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם.

כא מִסְתָּמָא הָיִיתִי רוֹצֶה לְבַטֵּל זֹאת לְגַמְרֵי, אַךְ אִי אֶפְשָׁר זֹאת לֹא בְּנַשְׁמִיּוּת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוּת. בְּנַשְׁמִיּוּת אִי אֶפְשָׁר כִּי הָיָה צָרִיךְ לְבַטֵּל וּלְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע שֶׁל כְּלָלִיּוּת בְּנֵי הָאָדָם בְּתָמִידוּת. וְזֶה דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר, כִּי אֶפְלּוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה וְכֵיוֹצֵא, שֶׁבִּטֵּל הַטֶּבַע, הָיָה רַק לְפִי שָׁעָה וּבְדָבָר פְּרָטִי, כְּגוֹן קְרִיעַת יַם סוּף אוֹ בְּקִיעַת הַיַּרְדֵּן וְכֵיוֹצֵא שֶׁהָיָה רַק לְפִי שָׁעָה.

כב אֲבָל לְבַטֵּל הַטֶּבַע שֶׁל כְּלָלִיּוּת בְּנֵי אָדָם, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּהֶכְרֵחַ לְבַטֵּל וּלְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע אֶצְלוֹ. וְגַם צָרִיךְ לְבַטֵּל וּלְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע תָּמִיד, וְזֶה דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר. וְגַם בְּרוּחָנִיּוּת אִי אֶפְשָׁר וְכוּ',

כג אַךְ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל הֵם דָּבָר נִפְלָא וְיָקָר וּמוֹעִיל מְאֹד.

כד גַּם יְחֵד אוֹתָם לְעֵדוּת. וְאָמַר: שֶׁגַּם כִּי יִמְלְאוּ יָמָיו, אֲזַי אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ מִי שֶׁיָּבוֹא עַל קִבְרוֹ וְיֹאמַר שָׁם אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים הַנַּ"ל וְיִתֵּן פְּרוּטָה לִצְדָקָה, אֲפִלּוּ אִם גָּדְלוּ וְעָצְמוּ עֲוֹונוֹתָיו וַחֲטָאָיו מְאֹד מְאֹד ח"ו, אֲזַי אֶתְאַמֵּץ וְאֶשְׁתַּדֵּל לָאָרֶךְ וְלָרֹחַב לְהוֹשִׁיעוֹ וּלְתַקְּנוֹ וְכוּ'.

כה וַאֲנִי חָזָק מְאֹד בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁלִּי, אַךְ בָּזֶה אֲנִי חָזָק בְּיוֹתֵר, שֶׁאֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל מוֹעִילִים מְאֹד מְאֹד.

כו וְאֵלּוּ הֵן הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים: ט"ז. ל"ב. מ"א. מ"ב. נ"ט. ע"ז. צ'. ק"ה. קל"ז. ק"נ. כַּאֲשֶׁר כְּבָר נִדְפְּסוּ כַּמָּה פְּעָמִים.

כז (רַק בְּסֵפֶר "סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת" נִדְפְּסוּ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹן בְּטָעוּת הַקַּפִּיטְל שֶׁל קל"ז עַל־יְדֵי עִוּוּת הַמַּדְפִּיסִים וּמִשָּׁם נִתְפַּשֵּׁט הַטָּעוּת בְּכַמָּה סְפָרִים וְסִדּוּרִים שֶׁהֶעְתִּיקוּ מִשָּׁם).

כח וְיֹאמַר כַּסֵּדֶר שֶׁהֵם כְּתוּבִים בַּתְּהִלִּים.

כט וְאָמַר שֶׁהוּא: תִּקּוּן הַכְּלָלִי. כִּי כָּל עֲבֵרָה יֵשׁ לָהּ תִּקּוּן מְיֻחָד, אֲבָל תִּקּוּן הַנַּ"ל הוּא תִּקּוּן הַכְּלָלִי.

ל גַּם אָמַר אָז שֶׁעִנְיַן הַנַּ"ל שֶׁל אֵלּוּ עֶשְׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים יֹאמְרוּ וְיִגְלוּ בְּפָנֵי הַכֹּל.

לא וְאָמַר: אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא דָּבָר קַל לוֹמַר עֶשְׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים, אַף־עַל־פִּי־כֵן, גַּם זֶה יִהְיֶה כָּבֵד מְאֹד לְקַיְּמָם.

לב וְכֵן נִתְקַיֵּם עַתָּה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁמֵּחֲמַת רִבּוּי הַמַּחֲלֹקֶת רֹב הֶהָמוֹן רְחוֹקִים מְאֹד לְקַיֵּם זֹאת וְהוּא ז"ל הוֹדִיעַ כָּל זֹאת מִקֹּדֶם.

לג וַאֲנַחְנוּ עָשִׂינוּ מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלֵינוּ לְהוֹדִיעַ הַתִּקּוּן לְכָל הֶחָפֵץ לְהִתְתַּקֵּן, וְכָל אֶחָד הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה. הַשּׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע, וְהֶחָדֵל יֶחְדַּל וַאֲנַחְנוּ אֶת נַפְשֵׁנוּ הִצַּלְנוּ.

לד וּמַה שֶּׁהָרַב בַּעַל הַמְחַבֵּר "סֵדֶר תִּקּוּן שַׁבָּת" מְבִיאָם בְּשֵׁם סֵפֶר "עֶשְׂרָה הִלּוּלִים" זֶה אֵינוֹ, כִּי יְדִידִי הַקּוֹרֵא עַיִן נָא בְּסֵפֶר "תִּקּוּן מוֹעֵד", וְתִרְאֶה שֶׁמּוּבָאִים שָׁם בְּפֵרוּשׁ בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן ז"ל, וְכֵן בְּכַמָּה סְפָרִים יֵשׁ שֶׁמּוּבָאִים שָׁם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ ז"ל.

לה וְגַם נַסֶּה נָא וְחַפֵּשׂ בְּכָל הַסְּפָרִים שֶׁמּוּבָאִים שָׁם שֶׁלֹּא בְּשֵׁם רַבֵּנוּ וְתִרְאֶה שֶׁכֻּלָּם נִדְפְּסוּ אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁנִּפְטַר תְּחִלַּת שְׁנַת תקע"א בְּחוֹל הַמּוֹעֵד סֻכּוֹת. וְאֶפְשָׁר שֶׁהָרַב הַנַּ"ל וְכִיּוֹצֵא מִגֹּדֶל תְּשׁוּקָתָם לְזַכּוֹת בָּהֶם אֶת הָרַבִּים בְּתִקּוּן גָּדוֹל כָּזֶה, וְיָדְעוּ שֶׁיֵּשׁ שֶׁנִּמְצָאִים מִתְנַגְּדִים וְחוֹלְקִים עַל רַבֵּנוּ ז"ל, עַל־כֵּן קִיְּמוּ בְּנַפְשָׁם מַאֲמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל (יְבָמוֹת סה:): 'שֶׁמָּתָר לְשַׁנּוֹת בְּדִבְרֵי הַשָּׁלוֹם'.

לו וּבִפְרָט בְּדָבָר גָּדוֹל וְתִקּוּן כָּזֶה. וְעַתָּה בֵּין תָּבִין שֶׁצָּדְקוּ הַנֶּאֱמָר לְעֵיל שֶׁהֵם תִּקּוּן חָדָשׁ לְגַמְרֵי וְלֹא יָדַע מִזֶּה שׁוּם נִבְרָא מִימוֹת עוֹלָם. וְתֹאמְרֵם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ ז"ל, בִּכְדֵי שֶׁשִּׁפְתוֹתָיו יִהְיוּ דּוֹבְבוֹת וְכוּ' (סַנְהֶדְרִין צ:), אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים מִתְנַעְנְעִים לָזֶה.

לז וּמִזֶּה אֲשֶׁר אִלְּצוּנִי לְגַלּוֹת כָּל הַנַּ"ל. וּזְכוּתוֹ יַעֲמֹד לָנוּ, וּמִכָּל פְּגָמֵינוּ וְצָרוֹתֵינוּ יְתַקְּנֵנוּ וְיוֹשִׁיעֵנוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

פרק קמב

א שַׁיָּךְ לְמַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים פט): "אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי", שֶׁעִקַּר הָאֱמוּנָה תּוֹלָה בַּפֶּה שֶׁל הָאָדָם וְכוּ' (בְּ"לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא" סִימָן מ"ד)

ב רְאֵה זֶה מָצָאתִי מִכְתָּב יַד הַחֲבֵרִים בְּבֵאוּר יוֹתֵר קְצָת וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: כְּשֶׁנּוֹפֵל לְאָדָם סְפֵקוֹת בֶּאֱמוּנַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, יֹאמַר בְּפֶה מָלֵא: אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהוּא יָחִיד רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן.

ג כִּי יְדוּעַ שֶׁיֵּצֶר הָרָע נִמְשָׁךְ מִגְּבוּרוֹת הַנְּפוּלִין, וְיֵשׁ גְּבוּרוֹת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁבָּהֶם מַמְתִּיקִים הַגְּבוּרוֹת דְּקְלִפָּה, וְהַדִּבּוּר הוּא בְּחִינַת גְּבוּרוֹת דִּקְדֻשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמה):

"וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ". נִמְצָא כְּשֶׁיֹּאמַר אֲנִי מַאֲמִין כַּנַּ"ל הוּא גְּבוּרוֹת דִּקְדֻשָּׁה, וּבָזֶה הוּא מַמְתִּיק אֶת הַסְּפִקוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרָה דִּקְלִפָּה.

ד וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ בַּגְּמָרָא (בְּרָכוֹת ה.): 'לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יִצְרוֹ טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע', דְּהַיְנוּ שֶׁבִּגְבוּרוֹת דִּקְדֻשָּׁה מַמְתִּיק גְּבוּרוֹת דִּקְלִפָּה.

ה וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ בַּגְּמָרָא (רפג): שִׂמְּי שֶׁרוֹצֶה שֶׁלֹּא יִהְיֶה רַגָּזָן – יִהְיֶה דִּבּוּרוֹ בְּנַחַת, נִמְצָא שֶׁהַדִּבּוּר בְּנַחַת הוּא אֵינוֹ כָּל־כָּךְ רֹגֶז. וְהַשְׁתִּיקָה מְשַׁתֶּקֶת הָרֹגֶז.

ו אֲבָל הַדִּבּוּר בְּפֶה מָלֵא הוּא בְּחִינַת רֹגֶז שֶׁהוּא בְּחִינַת גְּבוּרָה כַּנַּ"ל.

פרק קמג

א (כְּתַב יַד הַחֲבֵרִים וְהוּא שַׁיָּךְ לְסִימָן רס"ג בְּחֵלֶק רִאשׁוֹן):

ב כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי אֲכִילַת הַבַּהֲמִיּוּת.

ג דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ אָדָם שֶׁאוֹכֵל בְּתַאֲוָה גְּדוֹלָה כִּבְהֵמָה וְהַמַּאֲכָל הוּא מַאֲכַל אָדָם.

ד וְיֵשׁ אָדָם שֶׁאוֹכֵל כְּאָדָם אֲבָל הַמַּאֲכָל אֵינוֹ מַאֲכַל אָדָם, דְּהַיְנוּ שֶׁהַנִּיצוֹצוֹת לֹא נִתְבָּרְרוּ כָּל־כָּךְ שֶׁרָאוּי לְאָדָם, אֶלָּא הוּא מַאֲכַל בְּהֵמָה.

ה וְהָאוֹכֵל מִשְּׁנֵי הַמַּאֲכָלִים הָאֵלּוּ בָּא לִידֵי חֶלְיֵי הַקְּדֻחַת.

ו וְזֶה שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים סו־יב): "הֲרְכַבְתָּ אֱנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ" דְּהַיְנוּ כְּשֶׁאָנוּ בְּמַדְרֵגָה קְטַנָּה, שֶׁאָדָם גָּדוֹל מִמֶּנּוּ שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים מִשְּׁנֵי הַמַּאֲכָלִים הַנַּ"ל, אָזַי "בָּאנוּ בָאֵשׁ וּבַמָּיִם" הַיְנוּ קַר וְחֹם דְּהַיְנוּ קַדַּחַת.

ז וַאֲפִלּוּ הָרוֹפְאִים אוֹמְרִים גַּם־כֵּן כָּךְ, שֶׁקַּדַּחַת בָּא מִן מַאֲכָל יוֹתֵר.

ח וְזֶה בְּנִשְׁמִיּוּת, וּבְרוּחָנִיּוּת גַּם־כֵּן כָּךְ, כִּי כְּשֶׁאָדָם הוּא בְּבְחִינַת דַּעְתְּךָ אָזַי יֵשׁ בּוֹ אַהֲבָה וְיִרְאָה דִּקְדֻשָּׁה.

ט וּכְשֶׁנּוֹפֵל ח"ו, מִבְּחִינַת דַּעַת אָזַי נוֹפֵל לְאַהֲבָה וְיִרְאָה הַנְּפוּלָה.

י וּכְשֶׁאָדָם אוֹכֵל אֶחָד מִשְּׁנֵי הַמַּאֲכָלִים הַנַּ"ל, הוּא נוֹפֵל מִבְּחִינַת דַּעַת, כִּי (קֹהֶלֶת ג): "מוֹתַר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אָיִן" הַיְנוּ בְּחִינַת דַּעַת בְּחִינַת (אִיּוֹב כח): "הַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא".

יא נִמְצָא כְּשֶׁאוֹכֵל מַאֲכָלִים כָּאֵלּוּ הוּא בְּחִינַת בְּהֵמָה וְנוֹפֵל מִבְּחִינַת דַּעַת וְנוֹפֵל בָּאַהֲבָה וְיִרְאָה הַנְּפוּלָה.

יב וְזֶה שֶׁכָּתוּב "הֲרְכַבְתָּ אֱנוֹשׁ לְרֹאשֵׁנוּ" הַיְנוּ כַּנַּ"ל, אָזַי "בָּאנוּ בָאֵשׁ וּבַמָּיִם" דְּהַיְנוּ בָּאַהֲבָה וְיִרְאָה הַנְּפוּלָה.

פרק קמד

א כְּשֶׁבָּא מִלְּמַבְּרֵג וְהָיָה עֲדַיִן הַחוֹלַאַת שָׁלוֹ, דְּהַיְנוּ הַהוֹסְט (שִׁעוּל, שַׁחֶפֶת), מִתְגַּבֵּר עָלָיו. וְאָז הָיָה נוֹסֵעַ כְּמַעַט בְּכָל יוֹם לְטַיֶּיל סָמוּךְ לָעִיר לִרְפוּאָה וּשְׁאָר כַּוָּנוֹת נוֹרָאוֹת שֶׁהָיָה לוֹ בָּזֶה.

ב וְשָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ אָז בְּדֶרֶךְ הַטִּיּוּל כַּמָּה תּוֹרוֹת וְכַמָּה שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים. גַּם הַמַּאֲמָר הַמַּתְחִיל: "דַּע כְּשֶׁאֶחָד מִתְפַּלֵּל בַּשָּׂדֶה" הַנֶּאֱמָר עַל פָּסוּק (בְּרֵאשִׁית כד): "וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה" וְכוּ' (בִּלְקוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן י"א) נֶאֱמַר גַּם־כֵּן אָז בְּעֵת שֶׁנִּסְעוּ עִמּוֹ לְטַיֶּיל. וְעָמְדוּ בְּשָׂדֶה אֶחָד וְיָרְדוּ מֵהָעֲגָלָה וְהוּא הָיָה עֲדַיִן יוֹשֵׁב עַל הָעֲגָלָה וְעָמְדוּ סְבִיבוֹ.

ג בְּתוֹךְ כָּךְ הִגִּיעַ שְׁעַת הַמִּנְחָה וְהָיוּ רוֹצִים לְהִתְפַּלֵּל שָׁם. אָז אָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל. וְהָעִנְיָן שָׁם: שֶׁכְּשֶׁמִּתְפַּלְּלִין בַּשָּׂדֶה אֲזַי כָּל הָעֲשָׂבִים וְכוּ' נִכְנָסִין לְתוֹךְ הַתְּפִלָּה וְכוּ' (עַיֵּן שָׁם). וְאָמַר אַחַר־כָּךְ: שֶׁכְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים סְבִיבוֹ, הוּא רוֹאֶה כָּל הָעֲשָׂבִים, אֵיךְ כָּל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב דּוֹחֵק עַצְמוֹ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהָעוֹמְדִים שָׁם, כְּדֵי לַעֲלוֹת וְלִכְנֹס בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ (כְּפִי הַמְבֹאָר בַּתּוֹרָה הַנַּ"ל).

ד גַּם הַתּוֹרָה שֶׁל "אַיֵּה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ" עַל פָּסוּק "וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעוֹלָה" (בְּרֵאשִׁית כ"ב) בְּסִימָן י"ב. וְהַתּוֹרָה עַל מַאֲמָר "מַאי טַעְמָא גַּמְלָא זוּטַר גְּנוּבְתֵּהּ וְתוֹרָא אָרוּכָא גְּנוּבְתֵּהּ" (שַׁבָּת עו:) הַמַּתְחִיל: "אֵלּוּ הַמִּתְפָּאֲרִין בְּגְדוֹלוֹת" (בְּסִימָן ט"ו), וְהַתּוֹרָה הַמַּתְחִיל: "הִקְשׁוּ: מִפְּנֵי מָה כְּשֶׁאֶחָד מְבַקֵּשׁ פְּרָנְסָה" וְכוּ' (בְּסִימָן ט"ז). – כָּל זֶה שָׁמַעְנוּ עַל הַדֶּרֶךְ, בְּשְׁעַת הַטִּיּוּל, וְעוֹד שְׁאָרֵי תּוֹרוֹת.

ה וְכָל הַמַּאֲמָרִים הַנַּ"ל וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר עַל "בְּדִיחָא דְּעִתֵּהּ" (שָׁם) וְכָל מַה שֶּׁשָּׁמַעְנוּ אָז עַל הַדֶּרֶךְ, הַכֹּל מְקֻשָּׁר וּמְרֻמָּז בְּמַאֲמָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בָּאַגָּדָה הַפְּלִיאָה שֶׁשָּׁאַל רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי זֵירָא בְּעֵת שֶׁהָיָה בְּדִיחָא דְּעִתֵּהּ אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה תַּרְנְגוֹלָא מַדְלֵי עֵינָא וְכוּ'. וְשָׁם מְרֻמָּז כָּל זֶה.

פרק קמה

א כְּשֶׁדִּבֵּר עִמִּי, וְגִלָּה לִי הַדֶּרֶךְ – לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת (כַּנִּדְפַּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן כ"ה) אָמַר לִי: שֶׁטּוֹב לִכְתֹּב לְעַצְמוֹ הַתְּפִלּוֹת.

ב וְאָז רָאִיתִי וְהֻבַנְתִּי בִּתְנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהוּא דָּבָר נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר: שֶׁנַּעֲשִׂין מִזֶּה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה וְכוּ'.

ג גַּם פַּעַם אַחַת הָיָה מְדַבֵּר עִם אֶחָד וְהָיָה מִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד שֶׁיַּעֲשׂוּ מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת. וְאָמַר: אֲנִי חָפֵץ מְאֹד שֶׁיַּעֲשׂוּ מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, אַךְ אֵינִי יוֹדֵעַ לְמִי מוֹסְרִים זֹאת?

ד וּפַעַם אֶחָד הֶרְאָה לִי בְּסֵפֶר אֶחָד שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ, שֶׁנִּתְחַבֵּר בְּסָמוּךְ הַנִּקְרָא: "יַד הַקְּטַנָּה", וּבַסּוֹף מְבָאֵר שָׁם כַּמָּה עִנְיָנִים בִּלְשׁוֹן תְּפִלָּה, שֶׁמְּדַבֵּר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמַתְחִיל כָּל עִנְיָן אֱלֹקַי וְכוּ'. וְקָרָא אוֹתִי וְצִוָּה לְעַיֵּן בּוֹ בִּפְנִים, וְרָמַז לִי אָז כְּמַדֻּבָּר: 'רְאֵה שֶׁזֶּה הַמְּחַבֵּר מְדַבֵּר כַּמָּה עִנְיָנִים מִדְּרוּשָׁיו לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן תְּפִלָּה'. וְרָמַז לִי שֶׁתִּשְׁוּקָתוֹ מְאֹד לַעֲשׂוֹת כֵּן מִתּוֹרוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, לַעֲשׂוֹת מִכָּל הַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת.

ה כִּי כֵן הָיָה דַּרְכּוֹ, לְרַמֵּז עַל דְּבָרִים גְּבוֹהִים עַל־יְדֵי דְּבָרִים קְטַנִּים, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה קָשֶׁה לוֹ לְבָאֵר דַּעְתּוֹ בְּפֵרוּשׁ מִגֹּדֶל הַקִּטְרוּגִים וְהַמְנִיעוֹת וְעוֹד מִכַּמָּה טְעָמִים.

ו עַל־כֵּן רָמַז בְּדְרָכִים נִפְלָאִים, כְּדֵי שֶׁהָאָדָם בְּעַצְמוֹ יָבִין דַּעְתּוֹ, מֵאֵלָיו, אִם יִרְצֶה. וְיֵשׁ בָּזֶה עִנְיָנִים נִפְלָאִים בְּהַנְהָגָתוֹ עִמִּי בְּכַמָּה עִנְיָנִים וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֲרָם.

ז גַּם אָמַר: שֶׁכְּשֶׁעוֹשִׂין מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת, נַעֲשִׂים מִזֶּה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, שֶׁלֹּא עָלוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים כְּאֵלֶּה מִימוֹת עוֹלָם. (כַּנִּדְפַּס כְּבָר בְּהַקְדָּמַת הַתְּפִלּוֹת.

ח וְיוֹתֵר מִזֶּה חִזְּקָנוּ בָּזֶה עַל־יְדֵי הַשִּׂיחָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁסָּח עִמִּי אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה "בְּרֵאשִׁית לְעִינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל" לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן – תִּנְיָנָא סז. כַּמְבֹאָר לְקַמָּן).

פרק קמו

א שַׂיָּךְ לְהַתּוֹרָה: קַשְׁיָא רָאשֵׁי־תֵבוֹת "שְׁמַע יְהוָה קוֹלִי אֶקְרָא" (תְּהִלִּים כז) (בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן מ"ו), קֹדֶם תֵּבַת: וְעַל־כָּל־פָּנִים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹ שֶׁזֶּה יְשׁוּעָתוֹ. שֶׁנִּרְאֶה לִי שֶׁחָסֵר שָׁם.

ב וְהָעִקָּר: כִּי הַצַּעֲקָה בְּלִבּוֹ בְּעַצְמָהּ הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁבָּאִים עָלָיו כְּפִירוֹת גְּדוֹלוֹת וְקָשְׁיוֹת, עִם כָּל זֶה, מֵאַחַר שֶׁצּוֹעֵק עַל־כָּל־פָּנִים בְּלִבּוֹ, בְּוַדַּאי עֲדַיִן יֵשׁ בּוֹ נִיצוֹץ וּנְקֻדָּה מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. כִּי אִם ח"ו, לֹא הָיָה בּוֹ עוֹד שׁוּם נְקֻדָּה מֵהָאֱמוּנָה, כְּלָל לֹא הָיָה צוֹעֵק כְּלָל. נִמְצָא שֶׁהַצַּעֲקָה בְּעַצְמָהּ הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה וְהֶבֶן זֶה.

ג וְגַם עַל־יְדֵי הַצַּעֲקָה זוֹכִין לֶאֱמוּנָה, הַיְנוּ שֶׁהַצַּעֲקָה בְּעַצְמָהּ הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּנַּ"ל, רַק שֶׁהָאֱמוּנָה הוּא בְּקַטְנוּת גָּדוֹל. וְעַל־יְדֵי הַצַּעֲקָה בְּעַצְמָהּ, יְכוֹל לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה, הַיְנוּ לְהַעֲלוֹת וּלְגַדֵּל אֶת הָאֱמוּנָה, עַד שֶׁיִּסְתַּלְּקוּ הַקֻּשְׁיוֹת מִמֶּנּוּ.

ד וַאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ זוֹכֶה לָזֶה עֲדַיִן, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַצַּעֲקָה בְּעַצְמָהּ טוֹב מְאֹד. וכנ"ל.

פרק קמז

א שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁמֵנוּ שֶׁאָמַר, שֶׁקֹּדֶם שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן שֶׁכָּלוּ מֵאֲבָנִים טוֹבוֹת (הַנִּדְפֶּסֶת בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה ה) אָמַר קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר: אֲנִי יוֹדֵעַ מַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּל הַשֵּׁם שֶׁל מ"ב, וְאַחַר־כָּךְ סִפֵּר זֹאת הַמַּעֲשֶׂה. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם זֹאת הִיא הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשֵּׁם מ"ב.

ב וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים שֶׁאָמַר, שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב ז"ל, הָיָה יוֹדֵעַ מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בָּהּ הַשֵּׁם שֶׁל מ"ב, וְדִבֵּר עִמִּי אָז מֵהַשֵּׁם שֶׁל מ"ב. וְשָׁאַל אוֹתִי לִמְצֹא פֵּרוּשׁ בִּלְשׁוֹן לַעַז עַל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת ו' צ' שֶׁנִּמְצָא בַּשֵּׁם הַנַּ"ל וְלֹא יָכֹלְתִּי לִמְצֹא.

ג וּכְפִי הַמּוּבָן הָיָה, שֶׁכְּבָר יוֹדֵעַ סוֹד כָּל הַשֵּׁם הַנַּ"ל רַק שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֵלּוּ ו' צ' הַנַּ"ל עֲדַיִן אֵינוֹ יָכוֹל לְהַכְנִיסָם בְּתוֹךְ הָעִנְיָן שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְהַלְבִּישׁ בּוֹ שֵׁם הַנַּ"ל.

פרק קמח

א וּכְשֶׁסִּפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה (הַנִּדְפֶּסֶת בְּסִפּוּרֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה יב), שָׁאַל אוֹתָנוּ אַחַר־כָּךְ: מִי סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּתוּב בְּהַקְּרַאוֹנִיקוֹס (כְּרוֹנִיקוֹת) שֶׁלָּהֶם מֵעִנְיַן הַכִּתּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּעֵת שֶׁהָיָה רוּחַ סְעָרָה בָּעוֹלָם וְכוּ'?

ב הֵשַׁבְנוּ לוֹ שֶׁזֶּה סִפֵּר אֶחָד מֵהַגִּבּוֹרִים שֶׁל הַגִּבּוֹר לְהַבַּעַל תְּפִלָּה (כַּמְבֹאָר שָׁם). וְנִעְנַע בְּרֹאשׁוֹ: שֶׁכֵּן הוּא.

ג וְהֵבַנּוּ מִדְּבָרָיו, שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה מְכֻוָּן גָּדוֹל מְאֹד, מַה שֶּׁדִּיְּקָא אֶחָד מֵהַגִּבּוֹרִים סִפֵּר זֹאת. וּמִזֶּה תִּלְמַד שֶׁבְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל הַמַּעֲשִׂיּוֹת יֵשׁ מְכֻוָּן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחְשֹׁב.

פרק קמט

א הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל ה"שִׁבְעָה בָּעטְלֶיר"ס" הַנִּדְפֶּסֶת בְּסִפּוּרֵי הַמַּעֲשִׂיּוֹת, סִפֵּר כַּמָּה יָמִים, וּבְכָל פַּעַם סִפֵּר עִנְיָן הַשַּׁיָּךְ לָזֶה, שֶׁסִּפְּרוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁעַל־יְדֵי זֶה הִתְחִיל לְסַפֵּר הַמַּעֲשֶׂה:

ב בְּתִחְלָה בְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ הִתְחִיל עַל־יְדֵי הַטַּאבִּיקִי (טַבָּק לַהֲרָחָה) שֶׁלָּקַח מֵאִישׁ מֵאֲנָשָׁיו, וְנִזְכַּר בְּהָאֶגֶרֶת שֶׁשָּׁלַחְתִּי אֲנִי לַחֲבֵרִי שֶׁהִגִּיעַ לְיָדוֹ ז"ל, וְכָתַבְתִּי לוֹ: שֶׁיִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה. אָז דִּבֵּר מִזֶּה.

ג וְעָנָה וְאָמַר: "אֲנִי אֲסַפֵּר לָכֶם אֵיךְ [פַּעַם אַחַת] הָיוּ שְׂמֵחִים", וְהִתְחִיל לְסַפֵּר הַמַּעֲשֶׂה.

ד וְסִפֵּר כָּל הַתְּחִלַּת הַמַּעֲשֶׂה, עַד סוֹף הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם רִאשׁוֹן, שֶׁל הַבָּעטְלֶיר שֶׁהָיָה עִוֵּר.

ה וְכָל זֶה הָיָה בְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ. וַאֲנִי הָיִיתִי אָז בְּבֵיתִי בְּנֶעמְרוֹב. וְאַחַר־כָּךְ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי, בָּא חֲבֵרִי לְבֵיתוֹ, וְסִפֵּר לִי מַעֲשֶׂה זֹאת וְעָמַדְתִּי מַרְעִיד וּמִשְׁתּוֹמֵם. כִּי אִם אָמְנָם כְּבָר שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ מַעֲשִׂיּוֹת נוֹרָאוֹת הַרְבֵּה, אֲבָל מַעֲשֶׂה כְּזֹאת עֲדַיִן לֹא שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מֵעוֹלָם.

ו וְאַחַר־כָּךְ נָסַעְתִּי לְשָׁם וּבָאתִי לְבֵית רַבֵּנוּ ז"ל, בְּעֵת שֶׁהָיָה סָגוּר בְּחַדְרוֹ כְּבָר.

ז וּבַבֹּקֶר שֶׁהוּא יוֹם רְבִיעִי נִכְנַסְתִּי אֶצְלוֹ וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ הַרְבֵּה. וְסִפַּרְתִּי לוֹ מַעֲשִׂיּוֹת מֵהָעוֹלָם שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּסָמוּךְ, וְאַחַר־כָּךְ דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל שֶׁסִּפֵּר בְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ.

ח וְאָמַר: שֶׁהוּא חָפֵץ מְאֹד לֵידַע (כְּלוֹמַר לְסַפֵּר) הַסּוֹף, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בְּכָל שְׁאָר שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה. וְגַם כָּל סוֹף גְּמַר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבֶּן מֶלֶךְ שֶׁקִּבֵּל הַמְּלוּכָה מֵאֲבִיו בְּחַיָּיו, שֶׁמִּמֶּנּוּ הִתְחִיל הַסִּפּוּר.

ט וְאָמַר לִי אָז, שֶׁכֵּן בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִזֶּ' יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה, בָּא בְּכָל יוֹם אֶחָד מֵהַשִּׁבְעָה בָּעטְלֶיְרס וּבֵרְכָם וְנָתַן לָהֶם מַתָּנָה לִדְרִשָׁה וְכוּ'. וְגַם סִפֵּר עִמִּי מִסֵּדֶר הַסִּפּוּר שֶׁל הַזְּקֵנִים בַּעֲלֵי הַזִּכָּרוֹן שֶׁלֹּא שָׁמַעְתִּי הָעִנְיָן כְּסֵדֶר בְּבֵאוּר יָפֶה מִפִּי חֲבֵרִי. וּבֵאַר לִי הוּא ז"ל בְּעַצְמוֹ קְצָת כְּסֵדֶר.

י וְגַם דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן מַה שֶּׁהִתְפָּאֵר הָעִוֵּר שֶׁאֵינוֹ זוֹכֵר כְּלוּם (בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: אִיךְ גֵּידֶענְק גָּאר נִישְׁט) שֶׁפֵּרוּשׁוֹ אִיךְ גֵּידֶענְק גָּאר נִישְׁט – שֶׁזּוֹכֵר כְּשֶׁעֲדַיִן לֹא הָיָה שׁוּם הֶוְיָה וְכוּ' וְהִתְפַּלֵּא עַל זֶה.

יא וְאַחַר־כָּךְ הָיִיתִי נִכְסָף מְאֹד שֶׁיַּתְחִיל לְסַפֵּר מִיּוֹם הַשֵּׁנִי וְלֹא עָלְתָה בְּיָדִי, כִּי בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא הַמְּשֻׁרֶת שֶׁלּוֹ וְאָמַר: רַבִּי, הִגִּיעַ זְמַן סְעֻדָּה. וְעָרַךְ הַשֻּׁלְחָן לְפָנָיו לֶאֱכֹל, וְהֶכְרַחְתִּי לָצֵאת מִלְּפָנָיו.

יב אַחַר־כָּךְ אַחַר שֶׁיָּשַׁן מְעַט אַחַר אֲכִילָתוֹ. אַחַר־כָּךְ חָזַרְתִּי וְנִכְנַסְתִּי אֶצְלוֹ וְעָמַדְתִּי לְפָנָיו וְסִפַּרְתִּי לְפָנָיו כַּמָּה דְּבָרִים מֵעִנְיְנֵי הָעוֹלָם, וְהֶרֶב מִבַּאבְּרִידְיטְשׁוֹב שֶׁהָיִיתִי אָז סָמוּךְ בְּשָׁם, וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעִנְיָן שֶׁכֻּלָּם מְלֵאִים דְּאָגוֹת וְחֶסְרוֹנוֹת הַרְבֵּה, שֶׁכָּל הָעֲשִׁירִים הַגְּדוֹלִים חָסֵר לָהֶם הַרְבֵּה מְאֹד לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְכוּ'.

יג וְאַחַר־כָּךְ עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי לְפָנָיו פָּסוּק זֶה (קֹהֶלֶת ג): "גַּם אֶת הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף" (עַיֵּן פֵּרוּשׁ רַשׁ"י).

יד עָנָה הוּא ז"ל: הֲלֹא זֹאת הוּא הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלָּנוּ! וְתֵכֶף שָׁאַל: הֵיכָן אָנוּ עוֹמְדִים בְּהַמַּעֲשֶׂה?

טו וְנִבְהַלְתִּי תֵּכֶף מֵרֹב הַכִּסּוּפִין שֶׁהָיָה לִי לִשְׁמֹעַ זֹאת, וְהֵשַׁבְתִּי לוֹ בְּבֶהָלָה שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי. עָנָה וְאָמַר: בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי חָזְרוּ וְנִתְגַּעְגְּעוּ וְכוּ'.

טז וְסִפֵּר אָז בְּיוֹם רְבִיעִי כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַשֵּׁנִי.

יז וְאַחַר־כָּךְ בְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי.

יח וְאַחַר־כָּךְ בְּיוֹם רִאשׁוֹן הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם חֲמִישִׁי.

יט וְאַחַר־כָּךְ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי שְׁלְאַחֲרָיו הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם שִׁשִּׁי.

כ וְאַחַר שֶׁסִּפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם שִׁשִּׁי עִמָּדְנוּ לְפָנָיו, וְסִפֵּר לְפָנָיו אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו אֵיזֶה מַעֲשֶׂה. עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא זֶה הוּא מֵעִנְיַן הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַשְּׁבִיעִי! וְאָמַר שֶׁנִּרְאֶה שֶׁהָעוֹלָם מְסַפְּרִים מִמַּעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ, וְהָיָה רוֹצֶה מְאֹד לְסַפְּרָהּ, אַךְ לֹא זָכִינוּ שֶׁיְּסַפְּרָהּ אָז וְשׁוּב לֹא סִפְּרָהּ עוֹד.

פרק קנ

פַּעַם אַחַת אָמַר: אֵצֶל מִי שֶׁאֲנִי לוֹקֵחַ וּמְקַבֵּל מָמוֹן וְכַיּוֹצֵא, אֲנִי נוֹתֵן לוֹ. כִּי בָּזֶה שֶׁאֲנִי מְקַבֵּל אֲנִי נוֹתֵן (וְהוּא עִנְיַן הַמְבֹאָר בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַשִּׁשִּׁי מֵהַשִּׁבְעָה בֶּעטְלֶירס שֶׁהִתְפָּאֵר אֶחָד אֶת עַצְמוֹ בְּנִפְלְאוֹת הַכֹּחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּיָדוֹ, עַיֵּן שָׁם).

פרק קנא

א הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי סִפֵּר בְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ כַּנַּ"ל. וְאָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת הָיָה נֶכְדּוֹ הַיֶּלֶד מָטֹל עַל עֶרֶשׂ דְּוָי וְהָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל מְזֻה, כִּי חָלְיוֹ הָיָה כָּבֵד עָלָיו מְאֹד. בִּפְרָט שֶׁבְּאוֹתוֹ הַצַּדֶּקֶת מָרַת אְדִיל תִּחְיֶה (אֵם הַיֶּלֶד הַנַּ"ל) הָיְתָה לָהּ צַעַר גְּדוֹל בָּנִים מְאֹד רַחֲמָנָא לִצְלָן. הַשֵּׁם יִשְׁמְרֶהָ מֵעַתָּה.

ב וְהוּא ז"ל, נִכְנַס בְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ וְיָשַׁב עַל הַשֻּׁלְחָן בְּצַעַר וְלֹא נִתְמַהְמַהּ בְּסִעֻדָּה זֹאת כְּלָל. וְתֵכֶף בֵּרְכְנוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן קֹדֶם שֶׁהִתְחִילוּ הָעוֹלָם לְכַנֵּס אֲלֵיהֶם כְּדַרְכָּם תָּמִיד.

ג אַחַר־כָּךְ, אַחַר בִּרְכַּת־הַמָּזוֹן נִשְׁאַר יוֹשֵׁב עַל שֻׁלְחָנוֹ הַקָּדוֹשׁ. וּפָתַח פִּיו הַקָּדוֹשׁ וְהַטָּהוֹר וְהַנּוֹרָא, וְאָמַר אָז שִׂיחָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה שֶׁהָיְתָה בָּהּ תּוֹרָה קְדוֹשָׁה, כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד בְּרֹב שִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת. וְכָל הַשִּׂיחָה הָיְתָה שַׂיֶּכֶת לְצַעֲרוֹ הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה לוֹ. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁדִּבֵּר אָז מֵעִנְיַן הַלֵּב שֶׁרוֹדְפִין אוֹתוֹ וְכוּ'.

ד וְאַחַר־כָּךְ בְּתוֹךְ אוֹתָהּ הַשִּׂיחָה עָנָה וְאָמַר: "אֵיךְ אָנוּ עוֹמְדִין בְּהַמַּעֲשֶׂה?" וְתֵכֶף נִבְהַלְנוּ, וְהֵשַׁבְתִּי לוֹ בְּבֶהָלָה בְּאֵימָה וּבִירְאָה: שֶׁאָנוּ עוֹמְדִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וְתֵכֶף עָנָה וְאָמַר: בַּיּוֹם הַג' חָזְרוּ וְנִזְכְּרוּ הַזּוּג הַזֶּה אֵיךְ לוֹקְחִין וְכוּ' (כַּנִּדְפָּס שָׁם), וְסִפֵּר כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְשָׁם מְבֹאָר קְצָת מֵעִין שֶׁסִּפֵּר קֹדֶם. וְאַחַר שֶׁסִּיֵּם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁנַּעֲשָׂה שָׁם שִׂמְחָה וְכוּ', אָז אָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "זַייא הָאבִּין אַה הִילוּא גִּיטָאן" [יש להם שמחה גדולה].

ה וְאַחַר־כָּךְ תֵּכֶף סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הָרְבִיעִי וְתֵכֶף כְּשֶׁגָּמְרָהּ תֵּכֶף וּמִיָּד נִסְתַּלֵּק מֵהַשֻּׁלְחָן בִּזְרִיזוּת.

י וּמֵחֲמַת שֶׁהָיִיתִי טָרוּד בְּדַעְתִּי מְאֹד לַחֲזֹר הַשְּׁתֵּי מַעֲשִׂיּוֹת הַנּוֹרָאוֹת מִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְיוֹם הָרְבִיעִי וְתֵכֶף חָזַרְתִּי אוֹתָם עִם אֲנָשִׁים שֶׁהָיָה שָׁם לְבַל נִשְׁכַּח דִּבּוּר מֵהֶם. וּמֵחֲמַת זֶה נִשְׁכַּח מִמֶּנִּי כָּל הַשִּׂיחָה הַקְּדוֹשָׁה הַנַּ"ל שֶׁדִּבֵּר מִקֹּדֶם. חֲבָל עַל דְּאַבְדִּין. שֶׁבַח וּתְהִלָּה לְאֵל חַי עַל הַנִּשְׁאָר לָנוּ שֶׁזָּכִינוּ לִזְכֹּר וְלִרְשֹׁם הַמַּעֲשִׂיּוֹת הָאֵלּוּ, אֲשֶׁר אֲפִלּוּ לְפִי מְעַט הִתְנוֹצְצוּת שֶׁבְּלִבִּי אֵין לִי כֵּלִי הַדִּבּוּר וְהַכְתִיבָה לְדַבֵּר מִנּוֹרָאוֹת נִשְׂגְּבוֹת מַעֲלָתָם.

יא אַחַר כָּךְ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי, הָיָה סָמוּךְ לְפֶסַח, וְיָצָא מִבֵּיתוֹ מֻחֲמַת שֶׁהָיוּ מְטַיְּחִים הַבַּיִת בְּטִיט לְצֹרֶךְ פֶּסַח. וְנִכְנַס לְבֵית הָרַב (ר' אהרון מברסלב) וְשָׁם עָמְדוּ לְפָנָיו, וְאֵינִי זוֹכֵר אֵיזֶה עִנְיָן סִפְּרוּ לְפָנָיו שֶׁהָיָה לוֹ אֵיזֶה שִׂיחוּת מִעַט לְאֵיזֶה עִנְיָן שֶׁל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם שִׁשִּׁי, וְעַל־יְדֵי־זֶה סִפֵּר כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם שִׁשִּׁי. וְאַחַר־כָּךְ סִפֵּר לְפָנָיו אֶחָד וְכוּ' כַּנַּ"ל.

יב וְהִנֵּה אָז הָיָה סָמוּךְ לְפֶסַח כַּנַּ"ל. וּלְדַעְתִּי מֵרֹמָז שָׁם סוֹד קְרִיעַת יַם סוּף בְּעִנְיַן הָעֶשֶׂר חוֹמוֹת שֶׁל מַיִם. (וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת בְּיוֹרֶה־דֵּעָה הִלְכוֹת תּוֹלָעִים ה"ד שָׁם מְבֹאָר הָעִנְיָן מַה שֶּׁהֵאִיר ה' עֵינַי בָּזֶה).

יג הַכְּלָל, שֶׁבְּכָל מַעֲשֶׂה שֶׁסִּפֵּר נִתְגַּלְגֵּל הַסִּפּוּר עַל־יְדֵי אֵיזֶה שִׂיחָה שֶׁהָיָה מֵשִׂיחַ וּמְדַבֵּר עִמָּנוּ מִסִּפּוּרֵי הָעוֹלָם, וּבְתוֹךְ כָּךְ הִתְחִיל לְסַפֵּר מַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי שֶׁנִּמְצָא בְּהַסִּפּוּר אֵיזֶה דִּבּוּרִים שֶׁהָיָה לָהֶם אֵיזֶה שַׁיָּכוּת לְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּלִבּוֹ. וְזֶה הָיָה בְּחִינַת אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא לְהַמְשִׁיךְ הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת שֶׁהִלְבִּישׁ בְּתוֹךְ אוֹתָהּ הַמַּעֲשֶׂה. וְכֵן הָיָה אֵצֶל כָּל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה.

יד וְכֵן אֵצֶל כַּמָּה תּוֹרוֹת שֶׁגִּלָּה שֶׁלֹּא בָּעֵת הַקִּבּוּעַ לְקִבּוּץ (הזמנים הקבועים לאמירת תורה בברסלב היו ראש השנה, שבת חנוכה ושבועות. בשבת שירה, שנת נחמו ועוד שבת אחת במשך השנה נסע רבינו לעיירות אחרות ואמר שם תורה).

טו וּבְכָל זֶה רָאִינוּ תָּמִיד נוֹרָאוֹת ה' וּגְדֻלַּת מַעֲלַת הַצַּדִּיק שֶׁכָּל הַדִּבּוּרִים, שֶׁבָּעוֹלָם הֵם אֶצְלוֹ תּוֹרָה וְהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת. אַךְ בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר רָאִינוּ זֹאת אֵצֶל סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָאָה הַזֹּאת שֶׁל ה"שִׁבְעָה בָּעטְלֶירס" שֶׁהִיא חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים נִשְׂגָּבִים עַד אֵין קֵץ, כַּאֲשֶׁר יָבִין הַמֵּבִין מְעַט בְּעַצְמוֹ אִם יָשִׂים לִבּוֹ אֲלֵיהֶם בְּעֵין הָאֱמֶת, לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל נוֹרָאוֹת קְדֻשּׁוֹת הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַנִּזְכָּרִים שָׁם בְּכָל יוֹם וָיוֹם.

יב וּבִפְרָט גְּדֻלַּת קְדֻשַּׁת הַהִתְפָּאֲרוּת הַשִּׁבְעָה בָּעטְלֶירס בְּעַצְמָם שֶׁמִּתְפָּאֲרִין בְּכָל יוֹם וָיוֹם. שֶׁהָעִוֵּר הִתְפָּאֵר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם הִסְתַּכְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל וְעַל־כֵּן הוּא עִוֵּר מַמָּשׁ מִזֶּה הָעוֹלָם. וְכֵן הַחֵרֵשׁ שֶׁאֵין שׁוֹמֵעַ שׁוּם קוֹל מִזֶּה הָעוֹלָם וְכוּ' וְעַל־כֵּן הוּא חֵרֵשׁ וְכוּ' וְכוּ'. וְכֵן כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל זֹאת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהֵם כֻּלָּם חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים גַּם לְפִי פְּחִיתוּת דַּעְתֵּנוּ אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים אוֹתָם כְּלָל.

יג וְכָל הַהִתְגַּלּוּת הַזֹּאת הַכֹּל הָיָה עַל־יְדֵי סִפּוּרֵי דְּבָרִים מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם. עַל יָדָם נִתְגַּלְגֵּל שֶׁחָמַל עָלֵינוּ בְּחֶמְלָה גְּדוֹלָה וִיתֵרָה כָּזֹאת וְגִלָּה לָנוּ כָּל זֶה. לְמַעַן יִיטַב לָנוּ וּלְבָנֵינוּ לְעוֹלָם.

יד אָמַר לְעִנְיַן הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר: שֶׁטּוֹב יוֹתֵר הָיָה לִבְלִי לְגַלּוֹת בָּהֶם שׁוּם רֶמֶז לְהֵיכָן הֵם מְרַמְּזִין. כִּי כְּשֶׁהַדָּבָר נִסְתָּר יְכוֹלִין לִפְעֹל בּוֹ יוֹתֵר מַה שֶּׁצְּרִיכִים.

טו אַךְ הוּא מֻכְרָח לִפְעָמִים לְגַלּוֹת אֵיזֶה רֶמֶז בְּעָלְמָא לְמַעַן יֵדְעוּ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דְּבָרִים נִסְתָּרִים.

פרק קנב

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר לְאֶחָד: שֶׁמִּי שֶׁהָיָה בַּעַל מַחֲלֹקֶת בְּגִלְגּוּל הֶעָבָר, אֲזַי כְּשֶׁנִּתְגַּלְגֵּל נַעֲשָׂה אִטֵּר יָד.

ב וְרֶמֶז לַדָּבָר מַה דְּאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (א יז. ח"ג קעו.) עַל קֹרַח, שֶׁהוּא בַּעַל מַחֲלֹקֶת דְּבָעֵי לְאַחְלָפָא יְמִינָא (כֹּהֵן) בְּשְׂמָאלָא (לֵוִי). וּבִשְׁבִיל זֶה עָנְשׁוֹ כְּשֶׁנִּתְגַּלְגֵּל נַעֲשָׂה אִטֵּר יָד שֶׁנֶּחֱלַף אֶצְלוֹ שְׂמֹאל בְּיָמִין.

ג וּבְסֵפֶר הָאֱלֶף־בֵּית (ספר המידות אות א' אֱמֶת) כָּתַב בְּעִנְיַן אַחֵר: מִי שֶׁהָיָה שַׁקְרָן בַּגִּלְגּוּל הֶעָבַר וְכוּ' (כְּשֶׁנִּתְגַּלְגֵּל נַעֲשָׂה אִטֵּר יָד).

ד עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק בְּעֵת שֶׁנָּסַע עִמּוֹ לְנָאוְוריטְשׁ (הוא שימש את רבינו בנסיעתו זו) וְכוּ', שֶׁאָמַר לוֹ פַּעַם אַחַת: "אֵיךְ יָשַׁנְתִּי אֲנִי וְאֵיךְ יָשַׁנְתָּ אַתָּה?, אֲנִי יָשַׁנְתִּי בְּעִנְיַן אִטֵּר יָד".

ה כְּלוֹמַר שֶׁבִּשְׁעַת שֵׁנָה שֶׁלּוֹ הָיָה עוֹסֵק בְּעִנְיַן אִטֵּר יָד. וְהִזְכִּיר אָז מֵעִנְיַן שֵׁבֶט בִּנְיָמִין שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם שֶׁהָיָה בָּהֶם שִׁבְעָא מֵאוֹת אִישׁ אִטֵּר יָד יְמִינוֹ.

פרק קנג

א בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ע"ח, בְּעִנְיַן הַנְּהָגַת הַפְּשִׁיטוּת וְכוּ': כִּי לִפְעָמִים הַצַּדִּיק אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי, שֶׁקּוֹרִין 'פְּרַאסְטִיק' וְכוּ' עַיֵּן שָׁם.

ב יֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר אֵיךְ וּבְאֵיזֶה עִנְיָן נֶאֱמְרָה זֹאת הַתּוֹרָה, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר בִּכְתָב כָּל מַה שֶּׁעָבַר בְּעִנְיָן זֶה. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אֶרְשֹׁם מַה שֶּׁאֶפְשָׁר: דַּע כִּי זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמְרָה בְּשַׁבָּת נַחֲמוּ בְּאוּמַאן סָמוּךְ לְהִסְתַּלְקוּתוֹ. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה: בְּאוֹתָהּ הָעֵת בְּסָמוּךְ, נִכְנַס לְדִירָה אַחֶרֶת (שֶׁנִּסְתַּלֵּק שָׁם). וְאוֹתָהּ הַדִּירָה הָיְתָה טוֹבָה לְפָנָיו מְאֹד לְיַשֵּׁב בָּהּ, כִּי הָיָה לוֹ שָׁם רַחֲבַת יָדַיִם וַאֲוִיר יָפֶה, כִּי הָיָה שָׁם גַּן לִפְנֵי הַחַלּוֹנוֹת. אַךְ הַדִּירָה הָיְתָה שֶׁל וְכוּ' (הבעל הבית של הבית שעמד בו, היה רשע מפורסם וישב אז בפטרסבורג, אך בני ביתו הכניסו אותו לשם).

ג וְסָמוּךְ לְשַׁבַּת נַחֲמוּ נִכְנַס לְשָׁם. וְעַל אוֹתוֹ הַשַּׁבָּת נִתְקַבְּצוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים שֶׁבָּאוּ אֵלָיו עַל שַׁבָּת קֹדֶשׁ וְהָיָה קִבּוּץ גָּדוֹל.

ד וּבְלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ נִכְנַס מֵחֲדָרוֹ לַבַּיִת שֶׁהָיָה הָעוֹלָם מְקֻבָּצִים שָׁם. וְהָיָה חָלוּשׁ מְאֹד מְאֹד כְּמַעַט לֹא הָיָה לוֹ כֹּחַ לְדַבֵּר. וְתֵכֶף קִדֵּשׁ עַל הַכּוֹס. וְאַחַר הַקִּדּוּשׁ יָשַׁב אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן וְלֹא חָזַר לְחַדְרוֹ תֵּכֶף כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד בְּעֵת הַקִּבּוּץ. וְיָשַׁב בַּחֲלִישׁוּת גָּדוֹל וְהִתְחִיל לָשִׂיחַ וּלְדַבֵּר מְעַט בַּחֲלִישׁוּת וּבַעֲיפוּת גָּדוֹל.

ה עָנָה וְאָמַר: "מָה אַתֶּם נוֹסְעִים אֵצְלִי? הֲלֹא אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ עַתָּה כְּלָל?! כְּשֶׁאֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה יֵשׁ לָכֶם עַל מָה לִנְסֹעַ וְלָבוֹא אֵלַי, אֲבָל עַתָּה עַל מָה בָּאתֶם? הֲלֹא אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ עַתָּה כְּלָל?! כִּי אֲנִי עַתָּה רַק 'פְּרָאסְטִיק' לְגַמְרֵי".

ו וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זֹאת וְכָפַל וְשִׁלֵּשׁ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל וְשֶׁהוּא רַק אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי וְשֶׁהוּא 'פְּרָאסְטִיק'.

ז וְאָז אָמַר: שֶׁהוּא מְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ עַתָּה רַק בַּמָּה שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. (וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זֹאת שֶׁבֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל וּכְלָל לֹא וְשֶׁהוּא רַק פְּרָאסְטִיק לְגַמְרֵי, רַק שֶׁהוּא מְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ בַּמָּה שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל).

ח וּמִתּוֹךְ שִׂיחָה זֹאת הִתְחִיל לְדַבֵּר וּלְבָאֵר כָּל עִנְיַן הַנּוֹרָא הַהוּא, אֵיךְ מְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּעֵת הַפְּשִׁיטוּת מֵהַדֶּרֶךְ שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְשֶׁבָּזֶה מְחַיֵּין אֶת כָּל הַפְּשׁוּטִים שֶׁבָּעוֹלָם (שֶׁקּוֹרִין פְּרָאסְטַאקִיס), הֵן לוֹמְדִים וּבַעֲלֵי תּוֹרָה בְּעֵת שֶׁבְּטֵלִים מִן הַתּוֹרָה, הֵן אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים שֶׁהֵם פְּרָאסְטַאקִיס גְּמוּרִים. אֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם צְרִיכִים לְקַבֵּל חִיּוּת וְכוּ' וְכוּ' (כַּמְבֹאָר כָּל זֶה בַּסִּימָן הנ"ל עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב).

ט וּבְתוֹךְ זֶה נִכְלַל מַה שֶּׁנִּכְנַס לַדִּירָה הַנַּ"ל, כִּי מְבֹאָר שָׁם: וְגַם עַכְשָׁו כָּאן בְּחוּץ לָאָרֶץ בָּאִין יִשְׂרָאֵל לִפְעָמִים לַמָּקוֹם וְכוּ', וְיִשְׂרָאֵל בָּאִין לְשָׁם וְכוֹבְשִׁין הַמָּקוֹם וּמְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם יִשְׂרָאֵלִי שֶׁזֶּהוּ גַּם כֵּן בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהָיוּ יְכוֹלִים לוֹמַר גַּזְלָנִים אַתֶּם וְכוּ', אַךְ עַל־יְדֵי "כֹּחַ מַעֲשָׂיו" (תְּהִלִּים קיא), עַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לָנוּ כֹּחַ לִכְבֹּשׁ כָּל הָעוֹלָם וּלְקַדְּשׁוֹ בְּקֻדֻּשַׁת יִשְׂרָאֵל.

י כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בָּרָאהּ, וּבְרָצוֹנוֹ נְתָנָהּ לָהֶם וּבְרָצוֹנוֹ נְטָלָהּ מֵהֶם וּנְתָנָהּ לָנוּ וְכוּ' (שָׁם בְּרַשִׁ"י הַנַּ"ל) כַּמְבֹאָר שָׁם זֶה הֵיטֵב. וְגָמַר כָּל עִנְיַן הַתּוֹרָה הַזֹּאת.

יא וְאַחַר־כָּךְ בָּא בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְצִוָּה לְזַמֵּר "אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין" תֵּכֶף, קֹדֶם נְטִילַת־יָדַיִם לִסְעֻדָּה (מַה שֶּׁדַּרְכּוֹ הָיָה תָּמִיד לְזַמֵּר אַחַר בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא). וְגַם, בָּעִתִּים הַלָּלוּ שֶׁהָיָה חָלוּשׁ מְאֹד עַל־פִּי רֹב לֹא הָיוּ מְזַמְּרִים כְּלָל, אַךְ עַכְשָׁו מִגֹּדֶל הַשִּׂמְחָה צִוָּה לְזַמֵּר תֵּכֶף. וְגַם הוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה מְזַמֵּר עִמָּנוּ יַחַד.

יב וְאַחַר־כָּךְ הָיָה מְדַבֵּר וּמֵשִׂיחַ עִמָּנוּ הַרְבֵּה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּבְחֵן אֲמִתִּי נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד. וְיָשַׁב כָּל הַסְּעֻדָּה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְדִבֵּר וְהֵשִׂיחַ הַרְבֵּה עִמָּנוּ וְחִזֵּק אוֹתָנוּ מְאֹד מְאֹד בְּכַמָּה וְכַמָּה לְשׁוֹנוֹת (וּקְצָת מִזֶּה נִדְפַּס).

יג וְאָז צָעַק מֵעֹמֶק הַלֵּב: גִ׳וואלְד זַייט אַייךְ נִיט מְיַאֵשׁ! (אֲהָהּ! אַל תְּיַאֲשׁוּ אֶת עַצְמְכֶם!) וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: קֵיין יֵאוּשׁ אִיז גָּאר נִיט פַּאר הַאנְדִין!.

יד וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר הָרְמָזִים שֶׁרָמַז לָנוּ בִּתְנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים, אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק עַד אֵין קֵץ וְתַכְלִית. וְהִתְפָּאֵר בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא עַתָּה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְאָמַר שֶׁהוּא בִּירְאָה וּבְשִׂמְחָה.

טו וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: אִיךְ בִּין הַיינְט פְרוֹם פְרַיילַךְ.

טז וּלְצַיֵּר וּלְבָאֵר הַחֵן הָאֱמֶת וְהַיִּפְי וְהַפְּאֵר וְהַקְּדֻשָּׁה וְהַיִּרְאָה וְהַשִּׂמְחָה שֶׁל אוֹתוֹ הַשַּׁבָּת לֹא יַסְפִּיק כָּל עוֹרוֹת אֵילֵי נְבָיוֹת לְבָאֵר. וְאָז רָאִינוּ יְשׁוּעַת ה' וְנִפְלְאוֹתָיו וְנוֹרְאוֹתָיו הָעֲצוּמִים שֶׁהוּא חוֹמֵל עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת שֶׁמִּתּוֹךְ הַעֶלְמָה וְהַסְתָּרָה כָּזֹאת נִתְהַפֵּךְ לְרָצוֹן כָּזֶה.

יז שֶׁבִּתְחִלָּה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ כְּלָל בֶּאֱמֶת, וּמִתּוֹךְ 'אֵינוֹ יוֹדֵעַ' כָּזֶה, בָּא לִידֵי הִתְגַּלּוּת כָּזֶה.

יח וְאִם בֶּאֱמֶת אֵין אָנוּ יוֹדְעִין כְּלָל בְּעִנְיָנוֹ הַקָּדוֹשׁ בִּפְרָט בְּעִנְיַן הָ'אֵינוֹ יוֹדֵעַ' שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא עִנְיָן עָמֹק וְנִסְתָּר מְאֹד, וְאָמַר בְּעַצְמוֹ שֶׁהָ'אֵינוֹ יוֹדֵעַ' שֶׁלּוֹ הוּא חִדּוּשׁ יוֹתֵר מִידִיעָה שֶׁלּוֹ (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר), אַף־עַל־פִּי־כֵן בַּמָּה שֶׁמִּתְנוֹצֵץ בְּדַעְתֵּנוּ רָאִינוּ אָז נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר.

יט וְהָעִקָּר מַה שֶּׁרָאִינוּ יְשׁוּעַת ה' מַה שֶּׁחָמַל עָלֵינוּ בְּרַחֲמָיו הַפְּשׁוּטִים וְגִלָּה לָנוּ דְּבָרִים הָאֱלֹקִיִּים, שֶׁהֵיוּ מְחַיִּין אוֹתָנוּ וּמְחַזְּקִין אוֹתָנוּ מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ, אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַיּוֹשְׁבִים שָׁם.

כ וְכָל אֶחָד נִדְמֶה לוֹ שֶׁשָּׁמוֹ לְבַד הוּא מְדַבֵּר וְשֶׁאֵלָיו לְבַד מַגִּיעִים כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.

כא וְגַם בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל כְּבָר זָכִינוּ לְהַחֲיוֹת עַם רַב עִם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וַעֲדַיִן דְּבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים וְנֶאֱמָנִים וְנֶחֱמָדִים לְעַד וּמְחַיִּין נְפָשׁוֹת הַרְבֵּה. מָה אֲדַבֵּר, חַסְדּוֹ גָּבַר עָלֵינוּ וֶאֱמֶת ה' לְעוֹלָם.

כב אַחַר כָּךְ בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁכָּתַבְתִּי זֹאת הַתּוֹרָה, וְאַחַר כָּךְ הֵבֵאתִי הַכְּתָב לְפָנָיו. וְתָפַס בְּיָדוֹ בִּרְפְיוֹן יָדַיִם, וּמֵחֲמַת זֶה נָפַל מִיָּדוֹ לַחוּץ עַל הָאָרֶץ לִפְנֵי הַחַלּוֹן שֶׁהָיָה עוֹמֵד לְפָנָיו אָז, וְהִסְתַּכֵּל בּוֹ לַחוּץ לְתוֹךְ הַגָּן. וְהִגְבַּהְתִּי הַכְּתָב וְחָזַרְתִּי וּמְסַרְתִּי לְיָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהִסְתַּכֵּל וְרָאָה בּוֹ כָּל מַה שֶּׁכָּתוּב עַד הַסּוֹף.

כג אַחַר כָּךְ עָנָה וְאָמַר: "מַה זֶּה כָּתַבְתָּ? הֲלֹא זֶה שִׂחְתִּי לִי בְּעַצְמִי" (בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: וואס הָאסְטִי דָא אוּף גִ׳ישְׁרִיבְּן? דְּאס הָאבּ אִיךְ מִיר אַזוֹי גִ׳ישְׁמוּטְט.) וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים.

כד אָמַר הַכּוֹתֵב, יְדִידִי הַקּוֹרֵא, עַיֵּן הֵיטֵב בְּהַתּוֹרָה הַשַּׁיָּךְ לָזֶה הַסִּפּוּר בְּ"לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא" סִימָן ע"ח הַמַּתְחֶלֶת וְאֶתְחַנַּן וְכוּ', וְאָז תָּבִין הֵיטֵב סִפּוּר הַזֶּה וְיֶנְעַם לְנַפְשְׁךָ לָעַד:

פרק קנד

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: שֶׁעִקַּר מַה שֶּׁהִגִּיעַ לְמַדְרֵגָתוֹ, הוּא רַק עַל יְדֵי עִנְיַן 'פְּרָאסְטִיק' (פְּשִׁיטוּת), שֶׁהָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה וּמֵשִׂיחַ הַרְבֵּה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְאָמַר תְּהִלִּים הַרְבֵּה בְּפְשִׁיטוּת. וְעַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא הִגִּיעַ לְמַה שֶּׁהִגִּיעַ.

ב וְאָמַר: אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה מִמֶּנִּי מַה שֶּׁאֲנִי עַתָּה, דְּהַיְנוּ חִדּוּשׁ כָּזֶה, הָיִיתִי עוֹשֶׂה בְּיוֹם אֶחָד מַה שֶּׁעָשִׂיתִי בַּשָּׁנָה כֻּלָּהּ (כְּלוֹמַר שֶׁהָיָה מְזַדְּרֵז כָּל כָּךְ בַּעֲבוֹדָתוֹ עַד שֶׁמַּה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה וְעוֹבֵד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּשָּׁנָה כֻּלָּהּ הָיָה עוֹשֶׂה בְּיוֹם אֶחָד).

ג וְהָיָה מִתְנַעְגֵּעַ מְאֹד אַחַר מַעֲלַת הָעֲבוֹדָה בִּבְחִינַת 'פְּרָאסְטִיק' בֶּאֱמֶת, וְאָמַר: "אַי אַי פְּרָאסְטִיק".

ד גַּם אָמַר: שֶׁדִּבֵּר עִם כַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים וְאָמְרוּ גַּם כֵּן שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגָתָם כִּי אִם עַל יְדֵי עִנְיַן פְּרָאסְטִיק, שֶׁעָסְקוּ בַּעֲבוֹדָתָם בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וְכוּ'. וְעַל יְדֵי זֶה הִגִּיעוּ לְמַה שֶּׁהִגִּיעוּ – אַשְׁרֵי לָהֶם.

פרק קנה

א שַׁיָּךְ לְסִימָן י"ז בְּ"לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא" הַמַּתְחִיל: "צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה בְּשַׁבָּת" וְכוּ'.

ב כָּל זֶה אָמַר בְּלֵיל שַׁבָּת קֹדֶשׁ. וּבְתַחְלָה שְׁאַל אוֹתִי: "הַאַתָּה שָׂמֵחַ בְּשַׁבָּת?" הֵשַׁבְתִּי: "אֲנִי לִפְעָמִים נִתְעוֹרֵר עָלַי אֵיזֶה יִרְאָה בְּשַׁבָּת" (שֶׁקּוֹרִין פְּרוּם). וְאָמַרְתִּי לוֹ בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אֵיךְ בֵּין אַמָאל פְּרוּם".

ג וְהֵשִׁיב: "לֹא כָּךְ הוּא, הָעִקָּר הוּא שִׂמְחָה". וְאָז הוֹכִיחַ אוֹתִי הַרְבֵּה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה דַּיְקָא בְּשַׁבָּת.

ד וְאָז אָמַר כָּל הָעִנְיָן הַנִּדְפָּס (בְּ"לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא" סִימָן י"ז הנ"ל) מֵעִנְיַן מַעֲלַת הַשִּׂמְחָה בְּשַׁבָּת.

ה וְנִכְלָל שָׁם: שֶׁגַּם הַיִּרְאָה, עִקַּר עֲלִיָּתָהּ עַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה שֶׁל שַׁבָּת דַּיְקָא, הַיְנוּ שֶׁעִקַּר הוּא רַק הַשִּׂמְחָה בְּשַׁבָּת. וְאָז דַּיְקָא עוֹלָה הַיִּרְאָה שֶׁהוּא בְּחִינַת מַה שֶּׁקּוֹרִין 'פְּרוּם'.

ו וְהָאֲרִיךְ הַרְבֵּה בַּשִּׂיחָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת, וְהוֹכִיחַ אוֹתָנוּ וְאוֹתִי בְּיוֹתֵר, לְהִתְגַּבֵּר לִהְיוֹת שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב בְּשַׁבָּת וּלְהַרְבּוֹת בְּתַעֲנוּגֵי שַׁבָּת וְכוּ' (כַּנִּדְפָּס שָׁם).

ז וְאָמַר: הֲלֹא כָּל הוֹצָאוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִין חוּץ מֵהוֹצָאוֹת שַׁבָּתוֹת וְיוֹם טוֹב וְכוּ'. וְאָמַר: הֲלֹא גַּם בַּעַל הַבַּיִת פָּשׁוּט הוּא שֶׁמֵּחַ בְּשַׁבָּת בְּהַהֲגִים וְהַזִּ'וּפְיָא שֶׁלּוֹ.

ח וְאַחַר כָּךְ אָמַר לִי: "עַתָּה יֶהֱא לְךָ מִמָּה לִהְיוֹת בְּמָרָה שְׁחוֹרָה". כַּוָּנָתוֹ, כִּי מֵאַחַר שֶׁהוֹכִיחַ אוֹתִי הַרְבֵּה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה בְּשַׁבָּת, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאֶהְיֶה ח"ו בְּמָרָה שְׁחוֹרָה בְּיוֹתֵר מִזֶּה בְּעַצְמוֹ, מֵחֲמַת שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה בְּשַׁבָּת וְאֵינִי זוֹכֶה לָזֶה.

ט (וּבֶאֱמֶת כִּוֵּן מְאֹד לְמַחֲשַׁבְתִּי בָּזֶה, כִּי תֵּכֶף בְּעֵת אֲמִירָתוֹ כָּל הנ"ל הִתְחִיל לַעֲלוֹת עַל מַחֲשַׁבְתִּי דְּאָגוֹת אֵיךְ זוֹכִין לְשִׂמְחָה בְּשַׁבָּת).

י וּבָזֶה שֶׁאָמַר דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ "עַתָּה יֶהֱא לְךָ" וְכוּ'. בָּזֶה נִחַם וְחִזֵּק אוֹתִי הַרְבֵּה, שֶׁעַל כָּל פָּנִים לֹא יִהְיֶה לִי מָרָה שְׁחוֹרָה מִזֶּה בְּעַצְמוֹ שֶׁאֲנִי מְחֻיָּב לִשְׂמֹחַ בְּשַׁבָּת וְכַנַּ"ל.

יא גַּם בְּעֵת שֶׁהָיָה מַרְבֶּה לְהוֹכִיחַ אוֹתִי עַל זֶה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּשַׁבָּת אָז עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי: "אֲנִי חָפֵץ וְרוֹצֶה מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה בְּשַׁבָּת" (וְכַוָּנָתִי הָיָה, אִם אֵינִי זוֹכֶה לְשִׂמְחָה בְּשַׁבָּת, עַל כָּל פָּנִים אֲנִי רוֹצֶה מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה. וּכְבָר שָׁמַעְתִּי הַרְבֵּה מִמֶּנּוּ מִגְּדֶל מַעֲלַת הָרָצוֹן וְהַכְּסוּפִין וְכוּ'), עָנָה וְאָמַר לְהָעוֹלָם: "הַשְׁמַעְתֶּם מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר? הֵיטֵב אֲשֶׁר דִּבֵּרְתָּ!"

יב גַּם הוֹכִיחַ אוֹתָנוּ אָז לְזַמֵּר זְמִירוֹת בְּשַׁבָּת הַרְבֵּה, וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מוֹנֵעַ מֵאֵיזֶה בְּנֵי אָדָם הַיּוֹשְׁבִים עַל הַשֻּׁלְחָן, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין רְצוֹנָם בָּזֶה, רַק לְהִתְחַזֵּק לְזַמֵּר זְמִירוֹת בְּשִׂמְחָה, וּלְהַנְהִיג הַשֻּׁלְחָן כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, כִּי עִקַּר הוּא הַשִּׂמְחָה בְּשַׁבָּת.

פרק קנו

א כְּשֶׁהָיָה בְּאוּמַאן, שָׁמַע בְּבֵיתוֹ קוֹל שֶׁל הַצּוֹעֲקִים עַל הַבַּיִת עָלְמִין עַל קִבְרֵי אֲבוֹתָם שֶׁדַּרְכָּם לִצְעֹק וּלְהִתְפַּלֵּל שָׁם בְּקוֹל מַר כַּנַּהוּג.

ב וּפַעַם אַחַת שָׁמַע אִשָּׁה אַחַת שֶׁהָיְתָה צוֹעֶקֶת שָׁם עַל קֶבֶר אָבִיהָ: "אָבִי, אָבִי", בְּקוֹל מַר מְאֹד.

ג וּבִתּוֹ (תִּחְיֶה) הָיְתָה עוֹמֶדֶת אֶצְלוֹ אָז. עָנָה וְאָמַר לָהּ: "הָאִשָּׁה הַזֹּאת צוֹעֶקֶת בְּכַוָּנָה הֵיטֵב 'אָבִי אָבִי', אֲבָל אָבִיהָ אֵינוֹ בְּכָאן כְּלָל".

ד וְאָמַר אָז: שֶׁטּוֹב כְּשֶׁבָּאִים עַל קִבְרֵי אָבוֹת לוֹמַר לְהַמֵּתִים הַשּׁוֹכְנִים סָבִיב סָבִיב לְקֶבֶר אֲבִיהֶם וְאִמָּם וְכַיּוֹצֵא שֶׁבָּאִים אֲלֵיהֶם, לְבַקֵּשׁ מֵהֶם שֶׁיּוֹדִיעוּ לוֹ שֶׁבָּא בְּנָם אוֹ בִּתָּם אֲלֵיהֶם. כִּי בְּוַדַּאי לֹא כָּל הַמֵּתִים נִסְתַּלְּקִים מִמְּקוֹם קְבוּרָתָם לְמָקוֹם שֶׁנִּטְרָדִים, כִּי הַרְבֵּה שְׁרוּיִים עַל קִבְרָם. עַל כֵּן טוֹב לְהוֹדִיעָם כְּדֵי שֶׁהֵם יוֹדִיעוּ לַאֲבִיהֶם וְכוּ'.

ה וְאָמַר אָז: אֲבָל אֵצֶל הַצַּדִּיק אֵין צְרִיכִים לְחַשֵּׁשׁ עַל זֶה שָׁמָּא אֵינוֹ שָׁם. כִּי מִיתַת הַצַּדִּיק הוּא רַק כְּמוֹ מִי שֶׁיּוֹצֵא מֵחֶדֶר לְחֶדֶר אַחֵר.

י וְהִמְשִׁיל אָז לְבִתּוֹ עַל עַצְמוֹ: "כְּמוֹ שֶׁאֲנִי עַתָּה בְּחֶדֶר זֶה, וְאַחַר כָּךְ אֲנִי יוֹצֵא מֵחֶדֶר זֶה וְנִכְנָס לַחֶדֶר הַשֵּׁנִי וְסוֹגֵר הַדֶּלֶת אַחֲרַי. אִם אַתָּה תָּבוֹא אֵצֶל הַדֶּלֶת וְתִצְעַק 'אַבִּי אַבִּי' וְכוּ' לֹא אֶשְׁמַע דִּבְרֵיךְ?!"

יא כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁרָמַז לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כַּמָּה גְּדוֹלָה הַמַּעֲלָה שֶׁל מִי שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא. כִּי בְּוַדַּאי יִשְׁמַע דְּבָרָיו וְיַעֲזֹר וְיוֹשִׁיעַ לוֹ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר.

יב וּכְבָר נִרְשְׁמוּ אֵיזֶה שִׂיחוֹת לְעֵיל, כִּי כֵן הָיָה דַּרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ, לְשִׂיחַ וּלְדַבֵּר בְּחָכְמָתוֹ הַנִּפְלָאָה וּבְשָׁעַת הַשִּׂיחָה לֹא הֵבִינוּ כַּוָּנָתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ הֵבִינוּ לְמַפְרֵעַ כַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. בְּפֶרֶט בְּעִנְיַן זֶה, לָבוֹא עַל קִבְרוֹ, שֶׁדִּבֵּר הַרְבֵּה מִזֶּה בְּפֵרוּשׁ וּבְרֶמֶז כַּמָּה פְּעָמִים, וּכְבָר מְבֹאָר מַה שֶּׁיִּחֵד שְׁנֵי עֵדִים וכנ"ל.

פרק קנז

א שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר: שֶׁכְּבָר אָמַר כַּמָּה תּוֹרוֹת עַל חוֹלַאַת שֶׁלּוֹ. כִּי אַחַר שֶׁבָּא מִלֶּמְבֶּרְג הִזְכִּיר כְּמַעַט בְּכָל תּוֹרָה מֵעִנְיַן הָרֵאָה, שֶׁזֶּה הָיָה הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ, כִּי הָיָה לוֹ חֻלִּי הַהוּסְט (שִׁעוּל, שַׁחֶפֶת) רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁהוּא חֻלִּי הָרֵאָה.

ב וְאָמַר: שֶׁכְּפִי רִבּוּי הַתּוֹרוֹת שֶׁאָמַר עַל זֶה, כְּבָר הָיָה רָאוּי לְהִתְרַפֵּא, אַךְ הַחִסָּרוֹן הוּא מֵחֲמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה שֶׁל הַשּׁוֹמְעִים, שֶׁאֵין אֱמוּנָתָם חֲזָקָה כָּל כָּךְ.

פרק קנח

א סִפֵּר שֶׁפַּעַם אַחַת בִּימֵי נְעוּרָיו הָיָה אֵצֶל הָרַב וְכוּ'.

ב וְאָמַר: שֶׁאָז עֲדַיִן לֹא הָיָה אוֹחֵז בְּמַדְרֵגָה זוֹ שֶׁל עַכְשָׁו – שֶׁיּוּכַל לְדַבֵּר עִם הָעוֹלָם וְאַף עַל פִּי כֵן יִהְיֶה דָּבוּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מַמָּשׁ.

ג כִּי אַתָּה סָבוּר שֶׁבְּפַעַם אַחַת בָּאִין לְכָל הַמַּעֲלוֹת?! כִּי לֹא כֵן הוּא, רַק צְרִיכִין לְהִתְיַגֵּעַ וְלִטְרֹחַ בַּעֲבוֹדָתוֹ מְאֹד (שֶׁקּוֹרִין הָאַרְיוֶוין) קֹדֶם שֶׁבָּאִין לְאֵיזֶה מַעֲלָה טוֹבָה.

ד וְאָז הָיָה קָשֶׁה לִי לִהְיוֹת בְּיִחַד עִם הָעוֹלָם, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה רוֹצֶה לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת ה'.

ה וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים בְּעֵת שֶׁסִּפֵּר מֵעִנְיַן הַפְלָגַת מַעֲלָתוֹ וְכוּ' הָיָה רָגִיל לוֹמַר אִיךְ הָאבּ אָבֶּער זַייעֶר גִּיהָארוֶוייט אִיךְ הָאבּ אַסַךְ גִּיפַאסְט (אָבָל מְאֹד הִתְיַגַּעְתִּי, הִתְעַנִּיתִי הַרְבֵּה וְכוּ').

פרק קנט

א פַּעַם אַחַת, אַחַר שָׁבוּעוֹת בְּקָהִלַּת זַאסְלַאב, אָמַר לְפָנַי בְּדֶרֶךְ קַבָּלָנָא: "אֵיךְ זוֹכִין לִהְיוֹת יְהוּדִי?".

ב וְהָיִיתִי מִשְׁתּוֹמֵם מְאֹד לְפָנָיו עַל זֶה, כְּפִי מַה שֶׁהָיִיתִי יוֹדֵעַ מִגְּדֻלָּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ מִכְּבָר אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר בַּמֹּחַ כְּלָל, וַעֲדַיִן נִדְמֶה בְּעֵינַי שֶׁלֹּא הִתְחִיל כְּלָל.

ג עָנָה וְאָמַר: "הֲלֹא בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי יָגֵעַ בִּשְׁבִיל עֲבוֹדַת ה', לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי שֶׁאֶזְכֶּה לָזֶה, וְלֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ כְּלָל מִמַּה שֶּׁאֲנִי יוֹדֵעַ עַכְשָׁו. וְכִי עָלָה עַל דַּעְתִּי לִכְסֹף וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ לֵידַע מַה שֶּׁאֲנִי יוֹדֵעַ עַכְשָׁו?! כִּי לֹא הָיִיתִי יוֹדֵעַ כְּלָל שׁוּם מְצִיאוּת וִידִיעָה מֵהַשָּׂגָה זוֹ לִכְסֹף וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ אֵלֶיהָ.

ד אִם כֵּן גַּם עַכְשָׁו, מִי יוֹדֵעַ מַה שֶּׁיֵּשׁ עוֹד לְהַשִּׂיג וּמַה שֶּׁאוּכַל לִזְכּוֹת עוֹד?!" וְהָבֵן.

ה אַחַר כָּךְ אָמַר: "אַף זֹאת נֶחָמָתִי, שֶׁכָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ אֲנִי מְבַלֶּה רַק עַל תּוֹרָה וּתְפִלָּה".

פרק קס

א שָׁמַעְתִּי מִפִּי הָאִישׁ שֶׁשִּׁמֵּשׁ אוֹתוֹ בִּימֵי יַלְדוּתוֹ בְּעֵת שֶׁעָסַק בְּתַעֲנִיתִים (כַּמְבֹאָר בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁמִּקֹּדֶם), וְסִפֵּר לְפָנַי הָאִישׁ הַנַּ"ל: שֶׁפַּעַם אַחַת הִתְעַנָּה רַבֵּנוּ ז"ל מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת וּבְאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ בְּיוֹם רְבִיעִי יָצָא מִמֶּנּוּ דָּם מֵחָטְמוֹ וּמִשְׁתֵּי עֵינָיו וּמִשְׁתֵּי אָזְנָיו וּמִפִּיו. וְצָעַק הָאִישׁ הַנַּ"ל לְפָנָיו, וְאָמַר שֶׁיַּעֲשֶׂה רַעַשׁ בְּבֵיתוֹ עַל שֶׁנֶּחֱלַשׁ כָּל כָּךְ.

ב וּפִיֵּס אוֹתוֹ בְּחָכְמָתוֹ, וְאָמַר לוֹ: "כָּךְ הַדֶּרֶךְ, שֶׁמַּכְבִּידִין הַתַּעֲנִית בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ. הֲלֹא תִּרְאֶה בְּיוֹם מָחָר יֵקַל עָלַי".

ג עַד שֶׁהֻכְרַח הָאִישׁ לִשְׁתֹּק, כִּי הִשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ תְּחִלָּה שֶׁלֹּא יְגַלֶּה לְשׁוּם אָדָם הַתַּעֲנִיתִים שֶׁלּוֹ.

ד פַּעַם אֶחָד הִתְעַנָּה מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וּבְאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ הֻכְרַח לִשְׁכַּב עַל מִטָּתוֹ, וְרִגְלוֹ תָּלָה לְמַעְלָה וּסְמָכָם עַל הַמּוֹט וְכַיּוֹצֵא, מֵעֹצֶם חֻלְשׁוּתוֹ.

פרק קסא

א פַּעַם אֶחָד הָיָה מְסֻכָּן מְאֹד מְאֹד בְּלֵיל שַׁבָּת, אַחַר הַתַּעֲנִית מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. כִּי לֹא הָיָה מֻכָן לְעַצְמוֹ שׁוּם דָּבָר אַחַר הַתַּעֲנִית מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁמְּכִינִין לְעַצְמָן חָלָב וּמַשְׁקָאוֹת חַמִּין וְכַיּוֹצֵא, וְהוּא לֹא הֻכִין לְעַצְמוֹ כְּלָל, וְגַם שׁוּם אִישׁ לֹא יָדַע מִזֶּה, וְאָכַל הַמַּאֲכָלִים שֶׁאוֹכְלִים שְׁאָר בְּנֵי אָדָם. וְהָיָה פַּעַם אַחַת מְסֻכָּן מְאֹד כַּנַּ"ל. וְהָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל.

ב וְאַף עַל פִּי כֵן אַחַר הַתַּעֲנִית מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת בְּיוֹם שִׁשִּׁי הָיָה הוֹלֵךְ לַמֶּרְחָץ וְשָׁם הָיָה הַמְּקוֹם קַר מְאֹד מְאֹד, וְהָלַךְ לְטָבֵל, וְעָמַד בְּתוֹךְ הַמְּקוֹוֶה זְמַן רַב מְאֹד מְאֹד בְּעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁעוֹת רְצוּפִים, אֲשֶׁר אֶפְלּוּ אָדָם בָּרִיא לֹא הָיָה יָכוֹל לִסְבֹּל זֹאת.

פרק קסב

א בְּקְהִלַּת זְלַאטִיפָּאלִי, הִתְעַנָּה פַּעַם אַחַת מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וּבְיוֹם שִׁשִּׁי הֶכְרַח לִנְסֹעַ לְהַמֶּרְחָץ, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לֵילֵךְ, וְאָמַר: שֶׁזֶּה הָיָה מֵחֲמַת שֶׁנּוֹדַע הַדָּבָר לָרַבִּים שֶׁהוּא מִתְעַנֶּה, מֵחֲמַת זֶה נֶחֱלַשׁ כָּל כָּךְ.

ב רַבֵּנוּ ז"ל, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד בַּכְּפָר שֶׁיָּשַׁב בּוֹ לְבַדּוֹ, אַף עַל פִּי כֵן הָיָה הוֹלֵךְ עַל פִּי הָרֹב עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּתוֹךְ אִיזֶה יַעַר וְכֵיוֹצֵא, וְהָיָה מִתְבּוֹדֵד שָׁם הַרְבֵּה.

ג וּפַעַם אַחַת הָלַכְתִּי עִמּוֹ בְּקְהִלַּת מָעדְוָועדְוִוקָע שֶׁהָיָה דָּר שָׁם בִּתְחִלָּה (כַּמְבֹאָר לְעֵיל), וְהָלַכְתִּי עִמּוֹ אָנָה וָאָנָה אֶצֶל הַשָּׂדוֹת וְהֶהָרִים. וְנָטָה יָדוֹ עַל פְּנֵי הַשָּׂדוֹת וְהֶהָרִים. וְאָמַר לִי: "עַל כָּל אֵלּוּ הַשָּׂדוֹת וְהֶהָרִים שֶׁאַתָּה רוֹאֶה סְבִיב הָעִיר וְעַל כָּל הַמְּקוֹמוֹת הַסְּמוּכִים לָהָעִיר סָבִיב, בְּכֻלָּם הָלַכְתִּי וְסִבַּבְתִּי כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים". הֵינוּ שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ וּמִתְבּוֹדֵד שָׁם בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הַנַּ"ל.

ד וְסִפֵּר לִי: שֶׁשָּׁם עַל רֹאשׁ הָהָר, יֵשׁ מָקוֹם גָּבוֹהַּ מְאֹד, וְשָׁם בְּרֹאשׁ גָּבְהוֹ שָׁם יֵשׁ בְּתוֹכוֹ כְּמוֹ בְּקָעָה. וְהָיָה עוֹלֶה עַל רֹאשׁ גֹּבַהּ הָהָר וְנִכְנָס לְתוֹךְ הַבְּקָעָה שֶׁבְּתוֹכוֹ וְשָׁם הָיָה אוֹהֵב לְהִתְבּוֹדֵד כַּמָּה פְּעָמִים. וְלִפְעָמִים הָיָה הוֹלֵךְ בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים כַּנַּ"ל.

ה וְכָל זֶה הָיָה בִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ מָעדְוָועדְוִוקָע שֶׁכְּבָר הָיָה צַדִּיק מְפֻרְסָם בְּעֵת שֶׁדָּר שָׁם. חוּץ מַה שֶּׁהָיָה מַרְבֶּה בְּהִתְבּוֹדְדוּת מְאֹד בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב בְּהַכְּפָר וְכַנַּ"ל. וְכֵן בִּתְחִלָּה כְּשֶׁיָּשַׁב בְּמֶעזְ'בּוּז וְגַם אַחַר כָּךְ בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב בִּזְלַאטִיפָּאלִי וּפֹה קְהִלַּת־קֹדֶשׁ בְּרֶסְלַב, בְּכָל יוֹם וְיוֹם הָיָה מִתְבּוֹדֵד הַרְבֵּה. וְכַמָּה פְּעָמִים, שֶׁהָיָה מִתְבּוֹדֵד כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ.

פרק קסג

א סִפֵּר לִי אִישׁ אֶחָד מִזְּלַאטִיפָּאלִי שֶׁבְּהֵיוֹתוֹ יוֹשֵׁב רַבֵּנוּ ז"ל בִּזְלַאטִיפָּאלִי.

ב פַּעַם אַחַת בַּקֵּיץ הִתְפַּלֵּל רַבֵּנוּ ז"ל בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם וְאַחַר כָּךְ שָׁלַח אֶת בִּתּוֹ הַיַּלְדָּה שְׂרָה תְּחְיֶה וְקָרְאָה אוֹתוֹ. וּבָא לְרַבֵּנוּ ז"ל, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: "לֵךְ עִמִּי לְטַיֵּל". וְהָלַךְ עִמּוֹ חוּץ לָעִיר וְהָלַךְ בֵּין הָעֲשָׂבִים.

ג עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר: "אִם הָיִיתָ זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹל הַשִּׁירוֹת וְהַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁל הָעֲשָׂבִים, אֵיךְ כָּל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב אוֹמֵר שִׁירָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּלִי פְּנִיָּה וּבְלִי שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְאֵינָם מְצַפִּים לְשׁוּם תַּשְׁלוּם גְּמוּל, כַּמָּה יָפֶה וְנָאֶה כְּשֶׁשּׁוֹמְעִין הַשִּׁירָה שֶׁלָּהֶם וְטוֹב מְאֹד בֵּינֵיהֶם לַעֲבֹד אֶת ה' בְּיִרְאָה". (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: עֶס אִיז זֵייע�ֶר גוּט פְּרוּם צוּ זַיין צְוויישִׁין זֵייא).

ד אַחַר כָּךְ הָלְכוּ יוֹתֵר וּבָאוּ סָמוּךְ לְהַר אֶחָד (שֶׁקּוֹרִין מַאגִ'ילַא) שֶׁהָיָה שָׁם סָמוּךְ לָהָעִיר וְשָׁאַל אוֹתוֹ: "מַה זֹּאת.", וְהֵשִׁיב לוֹ, וְסִפֵּר לוֹ עִנְיָן אוֹתוֹ הַמַּאגִ'ילַא. וְאָמַר לוֹ שֶׁיֵּלֵךְ עִמּוֹ

לְשָׁם, וְנִכְנְסוּ לְשָׁם. וּכְשֶׁנִּכְנְסוּ לְשָׁם, לֹא נִרְאוּ לַחוּץ כְּלָל כִּי הָהָר הַנַּ"ל הָיָה חָלוּל בְּתוֹכוֹ וְעָמֹק קְצָת בְּתוֹכוֹ. וְנִכְנַס לְשָׁם רַבֵּנוּ ז"ל, עִם הָאִישׁ הַנַּ"ל.

ה וְיָשַׁב רַבֵּנוּ ז"ל שָׁם עַל הָאָרֶץ וְלָקַח מִבֵּית יָד שֶׁלּוֹ סֵפֶר "שַׁעֲרֵי צִיּוֹן", וְהִתְחִיל לוֹמַר וּבָכָה מְאֹד מְאֹד. וְהָיָה אוֹמֵר לְהַלָּן מִדַּף לְדַף וּבָכָה הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד בְּלִי הֶפְסֵק.

ו וְהָאִישׁ עָמַד אֶצְלוֹ וְהֶחֱזִיק הַצּוּבְּיךְ (בֵּית קִבּוּל הַמִּקְטֶרֶת) שֶׁלּוֹ, וְעָמַד מִשְׁתּוֹמֵם, וְרָאָה בְּכְיָתוֹ הַגְּדוֹלָה מְאֹד. וְשָׁהָה זְמַן הַרְבֵּה בָּזֶה. וְכַאֲשֶׁר פָּסַק לִבְכּוֹת, צִוָּה עַל הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁיֵּלֵךְ וְיִסְתַּכֵּל בַּחוּץ הֵיכָן הַיּוֹם עוֹמֵד, וְיָצָא וְרָאָה שֶׁכְּבָר פָּנָה הַיּוֹם וְהַשֶּׁמֶשׁ נוֹטָה לִשְׁקֹעַ. וְכָל כָּךְ הִתְמַהְמְהוּ בִּבְכְיָתוֹ קָרוֹב לְיוֹם שָׁלֵם בַּקִּיץ בְּלִי הֶפְסֵק.

ז אַחַר כָּךְ צִוָּה לוֹ לְהוֹצִיא אֵשׁ וְעֵשֶׂן הַלּוּלְקָע (מִקְטֶרֶת) וְיָשַׁב מְעַט וְיָצְאוּ לַחוּץ.

ח וְאָמַר לוֹ: שֶׁיִּהְיֶה זְמַן שֶׁיִּהְיֶה קָשֶׁה מְאֹד לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. "אַךְ אֲנִי עַכְשָׁו בְּיֶדְכֶם. וְאַתֶּם וְרַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף (מזלטיפולי מחותן רבנו) אִם תִּרְצוּ אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מִכֶּם צַדִּיקִים כָּמוֹנִי בְּעַצְמִי".

פרק קסד

א גַּם כְּשֶׁיָּצָא לִקְהִלַּת אוּמַאן, שֶׁהָיָה סָמוּךְ מְאֹד לְהִסְתַּלְקוּתוֹ כְּמוֹ חֲצִי שָׁנָה, וּכְבָר זָכָה לְמַעֲלָה עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא זָכָה בָּהּ אָדָם מֵעוֹלָם (כַּמְבֹאָר כְּבָר), גַּם שָׁם הָיָה לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת הַרְבֵּה מְאֹד.

ב וּפַעַם אַחַת נִכְנַס הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁדָּר רַבֵּנוּ ז"ל, אֶצְלוֹ בִּשְׁכֻנּוּת שָׁם בְּאוּמַאן. וְשָׁם הָיָה לְרַבֵּנוּ ז"ל חֶדֶר מְיֻחָד שֶׁהָיָה לְהַבַּעַל הַבַּיִת תְּפִיסַת יָד בּוֹ. וְנִכְנַס הַבַּעַל הַבַּיִת פִּתְאֹם לְאוֹתוֹ הַחֶדֶר וּמָצָא אֶת רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם עַל הָאָרֶץ.

ג אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה אָז חֳלוּשׁ מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר, אֲשֶׁר חִיּוּתוֹ הָיָה בָּנֵס וְכִמְעַט שֶׁנִּגְוַע בְּכָל עֵת, אַף עַל פִּי כֵן לֹא עָזַב דַּרְכּוֹ הַטּוֹב עַל פִּי פְּשִׁיטוּת עַד הַשָּׁעָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁנִּסְתַּלֵּק לְמַעְלָה בְּשָׁלוֹם. אַשְׁרֵי לוֹ.

פרק קסה

א בְּכָל פַּעַם שֶׁהָיָה מְסַפֵּר מֵעִצָּם הַפְלָגַת מַעֲלָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ הַגְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד. הָיָה אוֹמֵר בְּכָל פַּעַם: "אָבָל מְאֹד יָגַעְתִּי עַל זֶה" (אִיךְ הָאבּ זַייעֶר גִּיהָארוּוִיט. אִיךְ הָאבּ זַייעֶר פִּיל גִּיפַאסְט).

ב וְעִקַּר סִפּוּרוֹ בְּפָנֵינוּ דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, הָיָה בִּשְׁבִיל קִנְאַת סוֹפְרִים, כְּדֵי שֶׁנִּהְיֶה מְקַנְּאִים עַצְמֵנוּ בְּמַעֲלָתוֹ הַגְּדוֹלָה, כְּדֵי שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ נַעֲשֶׂה כְּמוֹתוֹ וְנֵלֵךְ בִּדְרָכָיו לְהִתְיַגֵּעַ וְלִטְרֹחַ וְכוּ' וְלַעֲבֹד ה' כְּמוֹתוֹ.

ג וּפַעַם אַחַת סִפֵּר עִם אֶחָד מֵעֲנְיְנִים אֵלּוּ, וְהִתְפָּאֵר לְפָנָיו, מֵעֵצֶם גְּדֻלַּת מַעֲלָתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ הַגְּבוֹהָה הָעֲצוּמָה וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁמִּתְפָּאֵר וּמִתְגָּרֶה עִם חֲבֵרוֹ בִּגְדוֹלוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַנֵּא בּוֹ חֲבֵרוֹ.

ד וְזֶה הָאִישׁ אָמַר לוֹ: "מִי יוּכַל לָבוֹא לָזֶה לִזְכוּת לְמַדְרֵגַתְכֶם כִּי יֵשׁ לָכֶם נְשָׁמָה גְּבוֹהָה מְאֹד בְּוַדַּאי?!" וְהִקְפִּיד רַבֵּנוּ ז"ל מְאֹד עַל זֶה.

ה וְאָמַר: "זֶהוּ הַחִסָּרוֹן שֶׁלָּכֶם, שֶׁנִּדְמֶה לָכֶם שֶׁעִקַּר גְּדֻלַּת וְהַשָּׂגַת הַצַּדִּיקִים הַגְּבוֹהִים הוּא רַק מִצַּד הַנְּשָׁמָה הַגְּבוֹהָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם, כִּי בֶּאֱמֶת לֹא כֵן הַדָּבָר, רַק כָּל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לִזְכּוֹת לִבְוֹא לְמַדְרֵגָתִי, לִהְיוֹת כָּמוֹנִי מַמָּשׁ. כִּי הָעִקַּר תְּלוּי רַק בִּיגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת בֶּאֱמֶת".

ו וְכֵן שָׁמַעְתִּי גַּם כֵּן כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהָעִקַּר תָּלוּי רַק בִּיגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת וְכוּ'.

פרק קסו

שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר: הָעוֹלָם סוֹבְרִים שֶׁמַּחֲמַת שֶׁאֲנִי נָכֶד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב ז"ל, מֵחֲמַת זֶה זָכִיתִי לְמַדְרֵגָתִי. לֹא כֵן הוּא, רַק עִם דָּבָר אֶחָד הִצְלַחְתִּי. וְעַל יְדֵי זֶה זָכִיתִי לַעֲלוֹת לְמַה שֶׁזָּכִיתִי.

פרק קסז

א (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מִיט אַיין זַאךְ אִיז מִיר גִּירַאטִין)

ב לְעִנְיַן מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרָכוֹת נה: כְּתֻבּוֹת סב.) 'אֲנָחָה שׁוֹבֶרֶת גּוּפּוֹ שֶׁל אָדָם', סִפֵּר שֶׁאֲצָלוֹ הָיָה כָּךְ מַמָּשׁ.

ג כִּי בִּימֵי נְעוּרָיו בְּעֵת שֶׁיָּגַע בַּעֲבוֹדַת ה', הָיָה לִפְעָמִים עוֹשֶׂה אֵיזֶה אֲנָחָה, וְאַחַר כָּךְ הָיָה מְנַסֶּה עַצְמוֹ אִם יוּכַל לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו וְלֹא הָיָה יָכוֹל אָז לְהַגְבִּיהַּ יָדָיו, כִּי גּוּפוֹ הָיָה מִשְׁתַּבֵּר בֶּאֱמֶת מַמָּשׁ מֵחֲמַת אֲנָחָתוֹ.

פרק קסח

א גַּם סִפֵּר מִגֹּדֶל הַבּוּשָׁה שֶׁהָיָה לוֹ. שֶׁהָיָה מִתְבַּיֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהָיָה מַרְגִּישׁ מַמָּשׁ הַבּוּשָׁה עַל פָּנָיו. וְהָיָה מַרְגִּישׁ כְּמוֹ מִי שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ מֵחֲבֵרוֹ מְאֹד. כִּי הָיָה מַרְגִּישׁ שֶׁמַּתְחִילִין מַרְאֵה פָּנָיו לְהִשְׁתַּנּוֹת לְכַמָּה גְּוָנִין כְּדֶרֶךְ הַמִּתְבַּיְּשִׁין מַמָּשׁ בְּלִי שׁוּם שִׁנּוּי.

ב וּכְבָר נִתְבָּאַר, מִגֹּדֶל הַבּוּשָׁה וְהַיִּרְאָה שֶׁהָיְתָה מֻנַּחַת עַל פָּנָיו תָּמִיד אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה כָּזֹאת.

ג וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחוּם ז"ל מִטְּשֶׁאֶרְנָבִּיל, רָאָה אוֹתוֹ בִּימֵי נְעוּרָיו בִּקְהִלַּת מֶעזְרִוועדְוועקְע, וְנִתְבַּהֵל מֵעֵצֶם הַיִּרְאָה שֶׁהָיָה עַל פָּנָיו אָז, וְאָמַר שֶׁמָּה שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כ): "לְמַעַן תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תֶּחֱטָאוּ" זֶה רוֹאִין בְּחוּשׁ אֶצְלוֹ.

פרק קסט

א וְעֵינָיו הָיוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ מַמָּשׁ.

ב בִּפְרָט בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ, הָיוּ עֵינָיו מְאִירוֹת מְאֹד מְאֹד, וּפָנָיו הָיוּ מְאִירוֹת וּמַאֲדִימוֹת מְאֹד בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ.

ג וּמִי שֶׁלֹּא רָאָה עֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ וְרִשְׁפֵי שַׂלְהֶבֶת דְּבֵקוּתוֹ בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ, וְסֵדֶר הַקִּדּוּשׁ שֶׁלּוֹ בְּלֵיל שַׁבָּת עִם סֵדֶר הַשֻּׁלְחָן, וְהַנִּגּוּן שֶׁהָיָה מְזַמֵּר "אַתְקִינוּ סְעוּדְתָא" "אֲזַמֵּר בִּשְׁבָחִין" וְאֵיךְ שֶׁהָיָה מְזַמֵּר שְׁאָר הַזְּמִירוֹת "כָּל מְקַדֵּשׁ", "מְנוּחָה וְשִׂמְחָה", וְ"אֵשֶׁת חַיִל", וּ"מֵעַיִן עוֹלָם הַבָּא", וּמִי שֶׁלֹּא רָאָה זֹאת, לֹא רָאָה טוֹב מֵעוֹלָם.

ד וְכָל מִי שֶׁעָמַד אָז בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד הָיָה מֵעִיד שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִרְאֶה כָּזֹאת עַד שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ. וְאִלּוּ כָּל הַיַּמִּים דְּיוֹ וְכוּ' אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר אֶפֶס קָצֶה וְעֹצֶם הַיִּפְי וְהַקְּדֻשָּׁה הַנּוֹרָאָה וְהַיִּרְאָה הָעֲצוּמָה וַעֲרִיבַת נְעִימַת דְּבֵקוּת הַנִּפְלָא שֶׁהָיָה אָז, בַּעֲנָוָה בֶּאֱמֶת אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה כָּזֹאת בָּעוֹלָם.

ה וְכָל זֶה לְפִי תְּפִיסַת דַּעְתֵּנוּ, מִלְּבַד סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת שֶׁהָיָה לוֹ בָּזֶה.

ו קֹדֶם הַקִּדּוּשׁ הָיָה נוֹטֵל הַכּוֹס בְּיָדוֹ וְהָיָה עוֹמֵד זְמַן רַב עִם הַכּוֹס בְּיָדוֹ לִפְנֵי הַשֻּׁלְחָן בִּשְׁתִיקָה, וְלֹא הָיוּ שׁוֹמְעִין מִפִּיו כִּי אִם קְצָת קוֹל הִשְׁתּוֹקְקוּת. וְעָלָה אָז לְמָקוֹם שֶׁעָלָה. אַחַר כָּךְ, אַחַר שֶׁשָּׁהָה הַרְבֵּה מְאֹד פָּתַח פִּיו בִּנְעִימוּת נִפְלָא: "יוֹם הַשִּׁשִּׁי" כוּ'.

ז (וְאָמַר שֶׁבְּתֵּבָה רִאשׁוֹנָה וְכוּ' עַיִן לְקַמָּן).

פרק קע

א פַּעַם אַחַת שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: מַדּוּעַ כַּמָּה יְרֵאִים הִתְיַגְּעוּ בַּעֲבוֹדַת ה' הַרְבֵּה מְאֹד (שֶׁקּוֹרִין הָאריִוויִן) וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא הִגִּיעוּ לְמַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים?

ב הֵשִׁיב בִּפְשִׁיטוּת: מִסְתָּמָא לֹא הִתְיַגְּעוּ כָּל כָּךְ. וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מִן הַסְּתָם הָאבֶן זַייא נִיט גִּיהָאריִוועט, כִּי הַכְּלָל: שֶׁעִקַּר הוּא הַיְגִיעָה, וְהַכֹּל לְפִי רֹב הַמַּעֲשֶׂה.

פרק קעא

א שָׁמַעְתִּי מֹרַנִי יוּדְל זצ"ל, שֶׁאָמַר שֶׁשָּׁמַע מֹרַנִּנוּ ז"ל שֶׁהִתְפָּאֵר: שֶׁהוּא חִדּוּשׁ גָּדוֹל בְּעִנְיַן שְׁבִירַת תַּאֲווֹת, שֶׁאִישׁ רַךְ בְּשָׁנִים כְּמוֹתוֹ יִשְׁבֹּר לְגַמְרֵי כָּל כָּךְ כָּל הַתַּאֲווֹת – זֶה הַדָּבָר לֹא נִמְצָא כְּלָל.

ב כִּי נִמְצָאִים כַּמָּה צַדִּיקִים שֶׁיָּצְאוּ מִן הַתַּאֲווֹת אֲבָל לֹא יָצְאוּ לְגַמְרֵי עַד עֵת זְקֻנָתָם, וְתָפַס לְדֶגְמָא כַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, וְאָמַר שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יָצְאוּ מִן הַתַּאֲווֹת עַד אֲשֶׁר בָּאוּ בְּשָׁנִים.

ג אֲבָל אִישׁ רַךְ בְּשָׁנִים כְּמוֹנִי, בִּימֵי הַנְּעוּרִים וְהַיַּלְדוּת מַמָּשׁ יִשְׁבֹּר כָּל הַתַּאֲוֹוֹת כָּל כָּךְ כְּמוֹנִי, זֶה אֵין נִמְצָא כְּלָל.

ד וְעַיֵּן לְעֵיל, שֶׁבִּימֵי יַלְדוּתוֹ מַמָּשׁ קֹדֶם שֶׁהָיָה בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה כְּבָר שָׁבַר וּבִטֵּל לְגַמְרֵי כָּל הַתַּאֲוֹוֹת בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל:

ה וְהִתְחִיל לְסַפֵּר אָז אֵיךְ הוּא רָחוֹק מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת. וְאָמַר: שֶׁלֶּאֱכֹל נִמְאָס אֶצְלוֹ לְגַמְרֵי וּכְשֶׁבָּא לוֹ עֵת הָאֲכִילָה קָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו מְאֹד, וּכְשֶׁנִּזְכָּר מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה מִן הָאֲכִילָה נִמְאָס עָלָיו מְאֹד מְאֹד לֶאֱכֹל וְהוּא מַכְרִחַ בְּעֵת הָאֲכִילָה לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ.

ו וְעַל כֵּן הוּא מְדַבֵּר לִפְעָמִים בִּשְׁעַת אֲכִילָה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל בְּהֶסֵּח הַדַּעַת לַחֲטֹף אֵיזֶה מַעַט אֲכִילָה לְתוֹךְ גּוּפוֹ בִּשְׁבִיל קִיּוּם הַגּוּף כִּי קָשֶׁה וְנִמְאָס מְאֹד עָלָיו הָאֲכִילָה.

ז וּבְעִנְיַן תַּאֲוַת מִשְׁגָּל בָּזֶה אֲנִי חִדּוּשׁ נִפְלָא. (וּכְבָר מְבֹאָר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר)

פרק קעב

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁפַּעַם אֶחָד נָתַן הַטַּלִּית הַיָּשָׁן שֶׁלּוֹ בְּמַתָּנָה לְאֶחָד מֵחֲשׁוּבָיו.

ב עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, לְהָאִישׁ הַזֶּה שֶׁנָּתַן לוֹ הַטַּלִּית שֶׁלּוֹ: הִזְהֵר מְאֹד לְכַבֵּד הַטַּלִּית הַזֶּה, כִּי כְּמוֹ מִסְפַּר שְׁעָרוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּהַטַּלִּית, כָּל כָּךְ דְּמָעוֹת שָׁפַכְתִּי עַד שֶׁיְּדַעְתִּי מַהוּ טַלִּית.

פרק קעג

א שָׁמַעְתִּי מֵאֲנָשִׁים שֶׁאָמַר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן (תלמידו ושמשו) בְּעֵת שֶׁבָּא מֵעֵבֶר לַגֶּרֶעניץ (מֵעֵבֶר לַגְּבוּל) שֶׁנִּתְרַחֵק לְשָׁם אֵיזֶה שָׁנִים וְלֹא רָאָה אֶת רַבֵּנוּ ז"ל, עֵרֶךְ שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים וְיוֹתֵר, מֵחֲמַת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּמָעְדָוֻועדְוִוקע שֶׁהִקְפִּיד עָלָיו רַבֵּנוּ ז"ל וְכוּ', וְאֵינִי בָּקִי בַּמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת הֵיטֵב.

ב וּמֵחֲמַת זֶה אָמַר רַבֵּנוּ פַּעַם אַחַת: "אֲנִי רוֹצֶה לְשַׁלֵּחַ (שֶׁקוֹרִין פַּאר שִׁיקֶען) מֵעֵבֶר לַנָּהָר דַּאן".

ג וְסִבַּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סִבּוֹת שֶׁבְּסָמוּךְ מְאֹד נִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר שֶׁנָּסַע רַבִּי שִׁמְעוֹן לְשָׁם לִסְבִיבוֹת נָהָר דַּאן הַנַּ"ל שֶׁהוּא רָחוֹק בְּעֶרֶךְ מֵאָה פַּרְסָאוֹת וְיוֹתֵר מִמָּעְדָוֻועדְוִוקע. כִּי שָׁם עִקַּר מְדִינַת רוּסְיָא כַּיָּדוּעַ, וְיהוּדִים אֵינָם נִמְצָאִים שָׁם כִּי אִם אֶחָד מֵאֶלֶף. וּבִפְרָט לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים.

ד וְנָסַע רַבִּי שִׁמְעוֹן לְשָׁם לְפִי שָׁעָה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סִבֵּב שֶׁנִּתְקַיְּמִים דִּבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, וְהֻכְרַח רַבִּי שִׁמְעוֹן לְהִתְעַכֵּב שָׁם כַּמָּה שָׁנִים. וּמַה שֶּׁעָבַר עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּאוֹתָן הַשָּׁנִים יִקָּצְרוּ הֶמּוֹן יְרִיעוֹת. כִּי הָיָה דַּר בֵּין הַגּוֹיִים כַּמָּה שָׁנִים וְכוּ'. וְהָיָה לְרַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁם כַּמָּה נִסְיוֹנוֹת.

ה וּבְתוֹךְ כָּךְ בְּאוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן שָׁם, בְּתוֹךְ כָּךְ יָצָא רַבֵּנוּ ז"ל, מִזְּלְאטִיפָּאלְע וְקָבַע דִּירָתוֹ פֹּה בְּרֶסְלַב. וְיָשַׁב כָּאן לְעֶרֶךְ שְׁתַּיִם אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים. וְאַחַר כָּךְ בָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן לְכָאן.

ו וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: "דַּע, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהָיָה חִלּוּק אֶצְלִי מִיּוֹם לֵדָתִי עַד הַיּוֹם שֶׁיָּצָאתָ מִמֶּנִּי, כְּמוֹ כֵן יֵשׁ חִלּוּק עַכְשָׁו בֵּין הַיּוֹם שֶׁיָּצָאתָ מִמֶּנִּי לְבֵין הַיּוֹם הַזֶּה".

ז כְּלוֹמַר, כָּל כָּךְ עָלָה מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה וּמִשָּׁם לְהַלָּן יוֹתֵר, גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ לְמַעְלָה, עַד שֶׁנֶּעְתַּק בְּאֵלּוּ הַשָּׁנִים מַדְרֵגוֹת רַבּוֹת כָּל כָּךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק אֶצְלוֹ בֵּין אוֹתוֹ הַזְּמַן לְבֵין עַכְשָׁו כְּמוֹ הַחִלּוּק שֶׁהָיָה בֵּין יוֹם לֵדָתוֹ לְאוֹתוֹ הַזְּמַן.

ח וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקִרְקֶרוֹ יוּכַל לְהָבִין מְעַט מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ ז"ל, מֵעִנְיָן זֶה.

ט כִּי בְּעֵת שֶׁיָּצָא רַבִּי שִׁמְעוֹן מִמֶּנּוּ כְּבָר הָיָה רַבֵּנוּ ז"ל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עַל רַבֵּנוּ ז"ל קֹדֶם זֶה, וְכָל הַגְּדוֹלוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת פְּלָאֵי פְּלָאוֹת שֶׁזָּכָה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת עֲצוּמוֹת וְנוֹרָאוֹת שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ וְלֹא נִרְאוּ בָּעוֹלָם קֹדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' וְאַחַר־כָּךְ כָּל הַצָּרוֹת וְהַהֲרַפְתְּקָאוֹת וְכוּ' שֶׁעָבַר עָלָיו קֹדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁזָּכָה לָבוֹא לְשָׁם וְלַחֲזֹר מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם וְכוּ', וְהִשִּׂיג שָׁם מַה שֶּׁהִשִּׂיג וְכוּ'.

י וְאָמַר שֶׁכָּל מַה שֶּׁיֵּדַע קֹדֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא כְּלֹא מַמָּשׁ. וְהָיָה מִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד מְאֹד עִם דַּרְכֵי תּוֹרָתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ שֶׁיֵּדַע קֹדֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ'.

יא וְאַחַר כָּךְ הָלַךְ מַעְלָה מַעְלָה בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְכוּ'. וּבְעֵת שֶׁנָּסַע רַבִּי שִׁמְעוֹן מִמֶּנּוּ כְּבָר הָיָה אֵיזֶה שָׁנִים אַחַר בִּיאָתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. רְאֵה וְהָבֵן וְהַבֵּט בְּאֵיזֶה מַעֲלָה וּמַדְרֵגָה עָמַד אָז. וְאַחַר כָּל אֵלֶּה כְּשֶׁנִּתְרַחֵק רַבִּי שִׁמְעוֹן מִמֶּנּוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים אוֹ יוֹתֵר קְצָת, אָמַר שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּין הַשָּׂגָתוֹ בְּעֵת שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ וּבֵין עַכְשָׁו כְּמוֹ הַחִלּוּק שֶׁיֵּשׁ בֵּין יוֹם לֵדָתוֹ לְיוֹם שֶׁיָּצָא רַבִּי שִׁמְעוֹן מִמֶּנּוּ.

פרק קעד

א שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן הנ"ל שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל, פֹּה בְּרֶסְלַב סוֹף יָמָיו: "כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה אוֹתִי, כָּל מַה שֶּׁיָּגַעְתִּי וְטָרַחְתִּי וּפָעַלְתִּי עַל יְדֵי עֲבוֹדָתִי מֵעוֹדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, עַתָּה אֲנִי יָכוֹל לִפְעֹל כָּל זֶה בְּיוֹם אֶחָד".

ב וְאַחַר־כָּךְ בִּזְמַן אַחֵר אָמַר לוֹ: שֶׁעַתָּה יָכוֹל לִפְעֹל כָּל זֶה בְּשָׁעָה אַחַת. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר: שֶׁעַתָּה יָכוֹל לִפְעֹל כָּל זֶה בְּרֶגַע אַחַת.

ג וְהָבֵן הֵיטֵב עַד הֵיכָן הַדְּבָרִים מַגִּיעִים, כִּי בְּעֵת שֶׁאָמַר זֹאת לְרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּבָר הִשִּׂיג מַה שֶּׁהִשִּׂיג וּכְבָר אָמַר עַד אוֹתָהּ הָעֵת כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁכָּל הָעֲבוֹדָה וְהַשָּׂגָה שֶׁמִּקֹּדֶם אֵינָהּ

נֶחֱשֶׁבֶת לִכְלוּם נֶגֶד מַה שֶּׁהִשִּׂיג עַכְשָׁו, אַף עַל פִּי שֶׁגַּם מִקֹּדֶם הָיְתָה הַשָּׂגָתוֹ עֲצוּמָה וְנִשְׂגָּבָה מְאֹד מְאֹד.

ד וְכֵן הָיָה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים עַד אוֹתָהּ הָעֵת, כִּי גַּם קֹדֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיְתָה הַשָּׂגָתוֹ גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁבָּא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיְתָה בְּעֵינָיו כָּל הַהַשָּׂגָה שֶׁל קֹדֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נֶחֱשֶׁבֶת כְּלֹא מַמָּשׁ וְהָיָה מִתְבַּיֵּשׁ מִמֶּנָּה. וְגַם אַחַר כָּךְ עָלָה בְּכָל פַּעַם לְמַעְלָה לְמַעְלָה בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב וְכוּ' וְכוּ', כְּמוּבָן מִעַט בַּסְּפוּרִים שֶׁמִּכְבָּר. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר כַּנַּ"ל. רְאֵה וְהַבֵּט וְהָבֵן בַּסְּפוּרִים שֶׁמִּכְבָּר, וְאָז תָּבִין מְעַט מֵעֹצֶם גְּדֻלַּת דְּבָרִים הָאֵלֶּה.

ה גַּם שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: כְּשֶׁזּוֹכִין לַדַּעַת הַשֵּׁלֵם, אָז יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת וְלַעֲבֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרֶבַע שָׁעָה, מַה שֶּׁאָדָם אַחֵר צָרִיךְ לַעֲבֹד וּלְהִתְיַגֵּעַ עַל זֶה שִׁבְעִים שָׁנָה.

פרק קעה

א קֹדֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ הַצַּדִּיקִים עוֹשִׂים פִּדְיוֹן.

ב כִּי צְרִיכִין לֵידַע כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה [כ"ד] בָּתֵּי דִינִין.

ג כִּי כְּשֶׁמְּבִיאִים הַפִּדְיוֹן, צָרִיךְ לֵידַע בְּאֵיזֶה בֵּית דִּין דָּנִין אוֹתוֹ. כִּי אוּלַי הוּא עוֹשֶׂה פִּדְיוֹן וְהַמְּתָקָה הַשַּׁיָּךְ לְבֵית דִּין זֶה, וּבֶאֱמֶת הוּא נִדּוֹן בְּבֵית דִּין אַחֵר, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לֵידַע בְּאֵיזֶה בֵּית דִּין הוּא נִדּוֹן וְלֵידַע הַפִּדְיוֹן וְהַהַמְתָקָה שֶׁל אוֹתוֹ הַבֵּית דִּין.

ד אֲנִי יוֹדֵעַ כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִינִים וַאֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אַפִּילְאצְיָע (עַרְעוּר) מִבֵּית דִּין לְבֵית דִּין, עַד הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִינִים, דְּהַיְנוּ שֶׁאֲנִי יָכוֹל לוֹמַר 'שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה לִי הַמִּשְׁפָּט שֶׁל בֵּית דִּין זֶה וַאֲנִי רוֹצֶה לָדוּן בְּבֵית דִּין אַחֵר'.

ה וְכֵן מִבֵּית דִּין לְבֵית דִּין עַד כֻּלָּם. וּמִסְתָּמָא מוֹעִיל בְּוַדַּאי, כִּי עַל כָּל פָּנִים בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ נִמְשָׁךְ וְנִדְחֶה הַמִּשְׁפָּט, וּכְשֶׁנִּמְשָׁךְ קַל יוֹתֵר הַדָּבָר. כִּי בְּתוֹךְ כָּךְ עוֹשֶׂה אוֹתוֹ הָאָדָם אֵיזֶה מְצִוָּה וְכַיּוֹצֵא וַאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ מוֹעִיל אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת "אַנְדֶּעְרְסֶעְנֶע" דְּהַיְנוּ לְשַׁלֵּחַ הַדָּבָר לְהַקֵּיסָר בְּעַצְמוֹ.

ו וְזֶהוּ מְלֹאכָה גְּדוֹלָה וְחָכְמָה גְּדוֹלָה. זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ שׁוּם אֶחָד בַּדּוֹר. וְגַם לֹא יָדַע עֲדַיִן מִזֶּה שׁוּם אָדָם. כִּי הוּא מְלֹאכָה גְּדוֹלָה לְהַכְנִיס כָּל הַבַּקָּשָׁה בְּתוֹךְ אֵיזֶה תֵּבוֹת בְּמִסְפָּר וְגַם לִתֵּן הַכָּבוֹד לְהַקֵּיסָר כָּרָאוּי כִּי בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לִשְׁלֹחַ הַרְבֵּה דְּבָרִים לְהַקֵּיסָר וְכוּ':

ז גַּם אָמַר אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן כִּי אִם כְּשֶׁיּוֹדְעִין אֵיךְ הָיָה נוֹהֵג הַכֹּהֵן גָּדוֹל עִם הַשָּׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ.

פרק קעו

קֹדֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר: אֵינִי יָכוֹל לִישֹׁן, מֵחֲמַת שֶׁקֹּדֶם הַשֵּׁנָה בָּאִים וְעוֹמְדִים לְפָנַי כָּל הַשִּׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה.

פרק קעז

א חִזֵּק אֶת אֶחָד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, וְאָמַר: שֶׁרָאוּי לוֹ לִשְׂמֹחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אַתֶּם יוֹדְעִים מִגְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רָאוּי לָכֶם לִסְמֹךְ עָלַי, כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ מִגְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ב וְהִזְכִּיר אָז הַפָּסוּק (תְּהִלִּים קלה): "כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה'" וְכוּ'. גַּם רָאוּי לָכֶם לִשְׂמֹחַ בִּי, מַה שֶּׁזְּכִיתֶם שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם רַבִּי כָּזֶה.

ג גַּם חִזֵּק אֶת אֶחָד, שֶׁיְּשַׂמַּח אֶת עַצְמוֹ אֲפִלּוּ בְּעִסְקֵי חֹל. וְאָמַר לוֹ: "בְּוַדַּאי כֵּן הוּא, שֶׁצְּרִיכִין לִשְׂמֹחַ עַצְמוֹ בְּמִלֵּי דְּעַלְמָא בְּכָל מַה שֶּׁיְּכוֹלִין, וְאַחַר כָּךְ בָּאִין לְשִׂמְחָה אֲמִתִּית".

פרק קעח

א פַּעַם אַחַת עָמַדְתִּי לְפָנָיו לְעֵת עֶרֶב סָמוּךְ לִתְפִלַּת הַמִּנְחָה, וְהָיָה מְסְתַּכֵּל בַּחַלּוֹן בְּדֶרֶךְ הִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדִבֵּר עִמִּי מַעֲנְיַן הַיּוֹם שֶׁחוֹלֵף וְעוֹבֵר מְהֵרָה.

ב עָנָה וְאָמַר: "מַה שֶּׁיֵּשׁ לִי לַעֲשׂוֹת בָּזֶה הָעוֹלָם!! (וְאָמַר זֹאת בְּדֶרֶךְ הַפְלָגָה, כְּלוֹמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַרְבֵּה מְאֹד לַעֲשׂוֹת בָּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר) וְהִנֵּה הַיּוֹם חוֹלֵף וְעוֹבֵר מְהֵרָה". (וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: וואס אִיךְ הָאב צוּ טהוּן אִין דֶּעם עוֹלָם).

פרק קעט

א קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ, אָמַר: שֶׁכְּבָר הוּא עוֹמֵד עַכְשָׁו עַל מַדְרֵגָה כָּזוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג יוֹתֵר בְּשׁוּם אֹפֶן, כָּל זְמַן שֶׁמְּלֻבָּשִׁין בְּהַגּוּף.

ב וְאָמַר: שֶׁמִּתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד מְאֹד לְהַפְשִׁיט גּוּפוֹ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲמֹד עַל מַדְרֵגָה אַחַת בְּשׁוּם אֹפֶן.

ג כִּי כָּל יְמֵי חַיָּיו מֵעוֹלָם לֹא עָמַד עַל מַדְרֵגָה אַחַת, אֲפִלּוּ כְּשֶׁהִגִּיעַ לְאֵיזֶה מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה שֶׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ לְתַכְלִית הַמַּעֲלָה, אַף עַל פִּי כֵן הָיָה מְחַפֵּשׂ יוֹתֵר, עַד שֶׁהִגִּיעַ לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְכֵן הָיָה תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיָּיו (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר). וּלְבַסּוֹף הִגִּיעַ לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה כָּזוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּתוֹךְ הַגּוּף לְהַשִּׂיג יוֹתֵר בְּשׁוּם אֹפֶן. וְעַל כֵּן הָיָה מֻכְרָח לְהִסְתַּלֵּק.

ד וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: אִיךְ וָואלְט שׁוֹין גִיעֶעהרין דַאס הֶעמְדִיל אוֹיס גִיטָאן. וָואהרין אִיךְ קָאן אוֹיךְ אֵיין מַדרֵגָה נִיט שְׂטֵיין (כְּבָר רָצִיתִי לְפָשׁוֹט כֻּתָּנְתִּי מִפָּנַי שֶׁאֵינִי יָכוֹל לַעֲמֹד עַל מַדְרֵיגָה אַחַת).

פרק קפ

א פַּעַם אַחַת אָמַר לִי רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁהַיּוֹם נִרְאָה לוֹ מַלְאָךְ חָדָשׁ וְיוֹדֵעַ שְׁמוֹ, וְיֵשׁ תַּחְתָּיו מְמֻנִּים וְיֵשׁ לָהֶם שׁוֹפָרוֹת בְּיָדָם.

ב וְהֵם תּוֹקְעִין תְּקִיעָה, וְאַחַר כָּךְ תְּרוּעָה, וְאַחַר כָּךְ חוֹזְרִים וְתוֹקְעִים תְּקִיעָה.

ג וְהֵם כֻּלָּם חוֹפְרִים וּמְבַקְּשִׁים אַחַר אֲבֵדוֹת.

ד כִּי יֵשׁ דְּבָרִים אֲבוּדִים הַרְבֵּה. וְזֶה בְּחִינַת "תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד" (תְּהִלִּים קיב) תר"ת – "יַחְפְּרוּ וְיֹאבֵדוּ" (תְּהִלִּים פג־יח).

ה וְלִפְעָמִים הַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ, שֶׁמְּחַפֵּשׂ אַחַר אֲבֵדוֹת, הוּא בְּעַצְמוֹ אֹבֵד לִפְעָמִים. וְזֶה בְּחִינַת "יֵשׁ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקוֹ" (קֹהֶלֶת ז). וְאָז הַצַּדִּיק עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל אוֹתוֹ הַחֵטְא שֶׁעַל יָדוֹ בָּאִין אֲבֵדוֹת.

ו וּבְוַדַּאי אֵין לְהַצַּדִּיק אוֹתוֹ הַחֵטְא מַמָּשׁ, רַק אֵיזֶה פְּגָם דַּק מִן הַדַּק מֵאוֹתוֹ הַחֵטְא, וַאֲזַי כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל אוֹתוֹ הַפְּגָם הַדַּק שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאוֹתוֹ הַחֵטְא, אֲזַי אַחַר־כָּךְ חוֹזֵר וּמוֹצֵא אֲבֵדוֹת נוֹרָאוֹת. וּכְשֶׁמּוֹצֵא נַעֲשֶׂה שִׂמְחָה וְרַעַשׁ גָּדוֹל.

ז וְאָמַר אָז: שֶׁקָּשֶׁה מְאֹד מְאֹד לִהְיוֹת מְקַבֵּל.

ח וּכְפִי הַנִּרְאֶה הוּא, שֶׁמְּקַבֵּל מַזִּיק וּפוֹגֵם בְּעִנְיַן הָאֲבֵדוֹת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה בָּאִין אֲבֵדוֹת, כָּךְ נִרְאֶה לִי מִדְּבָרָיו, וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וְנִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד.

ט וְעַיֵּן מִזֶּה בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא מֵעִנְיַן הַכַּוָּנוֹת אֱלוּל שֶׁמְּסֻגָּל לִפְגַם הַבְּרִית וּמֵעִנְיַן הַפֵּרוֹת שֶׁלֹּא נִתְבַּשְּׁלוּ, כִּי הַכֹּל אֶחָד עִם הַנַּ"ל.

י כָּךְ שָׁמַעְתִּי בְּפֵרוּשׁ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה.

פרק קפא

א שָׁמַעְתִּי בְּשָׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אֲנִי יוֹדֵעַ חָכְמוֹת, שֶׁאִם הָיִיתִי מַתְחִיל לְגַלּוֹת מְעַט מֵהַחָכְמוֹת שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, הָיוּ יְכוֹלִים לִחְיוֹת עַל יְדֵי הַתַּעֲנוּג שֶׁל הַשָּׂגַת הַחָכְמוֹת הָאֵלּוּ לְבַד, בְּלִי שׁוּם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה.

ב וְהָיָה כָּל הָעוֹלָם בְּטֵלִים בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ לִשְׁמֹעַ חָכְמָתִי וְהָיוּ בְּנֵי אָדָם יוֹצְאִים מֵחִיּוּתָם מֵעֹצֶם הַפְּלָגַת מְתִיקַת נְעִימַת עֲרִיבַת הַחָכְמוֹת שֶׁהָיִיתִי מְגַלֶּה.

ג אַךְ אֵינִי יָכוֹל לְגַלּוֹתָם לִבְנֵי אָדָם, כִּי תָּמִיד כְּשֶׁאֲנִי מַתְחִיל לְדַבֵּר עִם אֶחָד, אֲנִי חָפֵץ לִשְׁמֹעַ וּלְקַבֵּל מִמֶּנּוּ דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים". וּמֵחֲמַת זֶה, הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְגַלּוֹת חָכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה וְהַמַּפְלֶגֶת מְאֹד.

ד וְעוֹד סִפֵּר בְּעִנְיַן עִצָּם חָכְמָתוֹ, אַךְ לֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ זֹאת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ כִּי אִם מִפִּי אֲחֵרִים (וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסוֹף סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, מְבֹאָר שָׁם מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁאָמַר שֶׁיֵּשׁ חָכְמוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁיְּכוֹלִין לִחְיוֹת בָּהֶם בְּלִי שׁוּם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה (עַיֵּן שָׁם).

פרק קפב

א פַּעַם אַחַת עָנָה וְאָמַר: "עָלַי אֵין חוֹלְקִים כְּלָל, רַק הֵם חוֹלְקִים עַל מִי שֶׁעֹשֶׂה כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁבּוֹדְקִים הַחוֹלְקִים עָלָיו, וְעַל אִישׁ כָּזֶה בְּוַדַּאי רָאוּי לַחֲלֹק".

ב כְּלוֹמַר, כִּי הַחוֹלְקִים בּוֹדְקִים עָלָיו כְּזָבִים וּשְׁקָרִים אֲשֶׁר לֹא עָלוּ עַל לִבּוֹ שֶׁעֹשֶׂה כָּךְ וְכָךְ מַה שֶּׁהַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב, וְעַל אִישׁ כָּזֶה שֶׁעֹשֶׂה כָּךְ כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים הֵם, בְּוַדַּאי רָאוּי לַחֲלֹק. נִמְצָא שֶׁעָלָיו אֵינָם חוֹלְקִים כְּלָל, כִּי אִם הֵיוּ יוֹדְעִין גֹּדֶל צִדְקָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ וּמַעֲלָתוֹ וְכוּ', בְּוַדַּאי לֹא הָיוּ חוֹלְקִים עָלָיו, רַק אַדְרַבָּא הָיוּ רְצִים אַחֲרָיו בְּהִתְלַהֲבוּת נִפְלָא כָּרָאוּי, רַק הֵם חוֹלְקִים עַל מִי שֶׁעֹשֶׂה מַעֲשִׂים כָּאֵלֶּה כְּמוֹ שֶׁהֵם אוֹמְרִים. עַל אִישׁ כָּזֶה בְּוַדַּאי רָאוּי לַחֲלֹק.

ג וְאָמַר: שֶׁהֵם חָתְכוּ וְצִיְּרוּ לְעַצְמָם אָדָם וְחוֹלְקִים עָלָיו – זֶייא הָאבִּין זִיךְ אוֹיס גִּישְׁנִיצְט אַה מֶענְטְש אֵין קְרִיגְן אוֹיף אִיהם (הַיְנוּ כַּנַּ"ל שֶׁאֵינָם חוֹלְקִים עָלָיו רַק עַל זֶה הָאִישׁ שֶׁצִּיְּרוּ לְעַצְמָן בְּשֶׁקֶר שֶׁעֹשֶׂה כָּךְ וְכוּ' וכנ"ל).

פרק קפג

א פַּעַם אַחַת בָּא מִן הַחוּץ וְחָשׁ בְּמֵעָיו, וְאָמַר: שֶׁהִרְגִּישׁ בָּזֶה שֶׁיְּבוֹא לוֹ מָעוֹת.

ב וְהָרֶמֶז: "וְצָאֲצָאַי מֵעֶיךָ כְּמֹעוֹתָיו" (יְשַׁעְיָה מח), וְכֵן הָיָה, שֶׁבָּא מָעוֹת עַל הַבֵּי דֹּאר.

פרק קפד

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁאֶחָד בָּא אֵלָיו וְהוּא נוֹתֵן לוֹ שָׁלוֹם וּפוֹשֵׁט יָדוֹ לְיָדוֹ (כְּמִנְהָג הָעוֹלָם בִּשְׁעַת נְתִינַת שָׁלוֹם) אָז תֵּכֶף הוּא יוֹדֵעַ כָּל מַה שֶּׁעָבַר אוֹתוֹ הָאִישׁ.

ב וְאָמַר רֶמֶז עַל זֶה: "יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע" (מִשְׁלֵי יא־כא), שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁפּוֹשֵׁט "יָד לְיָד" דְּהַיְנוּ נְתִינַת שָׁלוֹם, שׁוּב "לֹא יִנָּקֶה רָע" כִּי תֵּכֶף נִתְגַּלֶּה לוֹ הַכֹּל.

ג גַּם כְּבָר שָׁמַעְתִּי קְצָת מִזֶּה. וְעָשָׂה זֹאת כְּלְאַחַר יַד וְהָיָה נֶחֱשָׁב אֶצְלוֹ לְדָבָר פָּשׁוּט וְקַל מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁהוּא מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה וְעָבַר וְכוּ'.

ד וְאָמַר: שֶׁבִּלְתִּי יְדִיעָה בְּדֶרֶךְ הַשָּׂגָה, יְכוֹלִים גַּם כֵּן לְהָבִין וְלֵידַע עַל פִּי חָכְמָה. כִּי יְכוֹלִים לְהָבִין מִדְּבָרָיו שֶׁל הָאִישׁ. גַּם יֵשׁ כַּמָּה סִימָנִים.

ה וְאָמַר: כִּי בְּהַחֹטֶם יְכוֹלִים לְהַכִּיר הַנּוֹאֵף. גַּם אָמַר שֶׁבְּהַחֲגוֹרָה יְכוֹלִין לְהַכִּיר אֱמוּנָתוֹ אִם אֱמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה, וְכֵן יֵשׁ שְׁאָר סִימָנִים.

ו וְכַמָּה אֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ לְפָנָיו וְהוּא הִגִּיד לָהֶם מַה שֶּׁעָשׂוּ.

פרק קפה

א וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁהוּא יוֹדֵעַ כָּל שָׁרְשֵׁי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

ב וּמִתְּחִלָּה אָמַר שֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתָם מִתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב, וְעָדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ אוֹתָם מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אַחַר אֵיזֶה זְמַן אָמַר שֶׁכְּבָר זָכָה לֵידַע אֶת שָׁרְשֵׁי הַנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל גַּם מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

ג וְהָיָה יוֹדֵעַ לָתֵת תִּקּוּנִים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ.

ד וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁצְּוָה, לֹא הָיָה עִנְיָנֵי סוֹדוֹת לְכַוֵּן כַּוָּנוֹת וְיִחוּדִים, רַק כָּל הַהַנְהָגוֹת שֶׁצְּוָה לִמְקֹרָבָיו הָיוּ עִנְיָנֵי עֲבוֹדוֹת. לְאֶחָד צִוָּה בִּתְחִלָּה לְהִתְעַנּוֹת אֵיזֶה הַפְסָקוֹת.

ה וְהִזְהִיר עַל מְקֹרָבָיו שֶׁלֹּא יִתְעַנּוּ מֵעַצְמָן כְּלָל רַק בַּיָּמִים שֶׁצִּוָּה עֲלֵיהֶם.

ו וְלִפְעָמִים צִוָּה לְאֶחָד לְהִתְעַנּוֹת מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת. וְצִוָּה לְכַמָּה אֲנָשִׁים שֶׁיִּהְיוּ נְעוֹרִים לַיְלָה אַחַת בְּשָׁבוּעַ וְשֶׁלֹּא יֹאכְלוּ מֵעֵת לְעֵת אֶחָד בְּשָׁבוּעַ דָּבָר מִן הַחַי. לְכַמָּה אֲנָשִׁים צִוָּה לְהִתְעַנּוֹת עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ.

ז וְכֵן צִוָּה עַל רֹב אֲנָשִׁים שֶׁיִּזָּהֲרוּ לֵילֵךְ לְמִקְוֶה לִטְבֹּל בְּיָמִים שֶׁאֵין אוֹמְרִים בָּהֶם תַּחֲנוּן, וְזֶה צִוָּה לְכַמָּה אֲנָשִׁים. לְכַמָּה אֲנָשִׁים צִוָּה לוֹמַר ח"י [שְׁמוֹנָה עָשָׂר] פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת בְּכָל יוֹם, וְכֵן כַּמָּה וְכַמָּה הַנְהָגוֹת שֶׁצִּוָּה בְּעִנְיַן הַלִּמּוּד, שֶׁלָּזֶה צִוָּה לִלְמֹד זֹאת וְלָזֶה צִוָּה לִלְמֹד זֹאת.

ח וְזֹאת הָיְתָה הַנְהָגָה הַכְּלָלִית שֶׁצִּוָּה וְהִזְהִיר אֶת כֻּלָּם: דְּהַיְנוּ לִלְמֹד פּוֹסֵק בְּכָל יוֹם. אֲפִלּוּ בְּיוֹם שֶׁאֵין לוֹ פְּנַאי יִלְמַד עַל כָּל פָּנִים אֵיזֶה סְעִיף "שֻׁלְחָן עָרוּךְ" בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא. וְאָמַר שֶׁהוּא חִיּוּב גָּדוֹל עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל.

ט גַּם זֹאת הָיְתָה הַנְהָגָה כְּלָלִית שֶׁהִזְהִיר אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד: דְּהַיְנוּ לְהִתְבּוֹדֵד בְּכָל יוֹם וִיפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְשִׂיחָה זוֹ תִּהְיֶה בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ וְכוּ'. (וְכַמְבֹאָר מִזֶּה בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וּכְבָר נִדְפַּס).

י וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר עִנְיְנֵי הַנְהָגוֹת שֶׁצִּוָּה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָט, כִּי לְכָל אֶחָד וְאֶחָד צִוָּה הַנְהָגוֹת אֲחֵרוֹת. וְגַם בְּאָדָם אֶחָד הָיָה שִׁנּוּי בְּעִנְיַן הַהַנְהָגוֹת, שֶׁבִּתְחִלָּה צִוָּה עַל אֶחָד לִנְהֹג הַנְהָגוֹת אֵלּוּ, כְּגוֹן לוֹמַר ח"י פְּרָקִים מִשְׁנָיוֹת וְכֵיוֹצֵא, וְאַחַר־כָּךְ בְּמָשְׁךְ אֵיזֶה זְמַן

פְּטָרוֹ מֵהַנְהָגָה זוֹ וְצִוָּה עָלָיו הַנְהָגוֹת אֲחֵרוֹת. וְאַחַר כָּךְ עוֹד בְּמֶשֶׁךְ אֵיזֶה זְמַן צִוָּה עָלָיו הַנְהָגוֹת אֲחֵרוֹת.

יא וְכֵן הִתְנַהֵג עִם מְקֹרָבָיו תָּמִיד. לְאֶחָד צִוָּה לוֹמַר פָּסוּק מְיֻחָד בְּכָל יוֹם וּלְאֶחָד צִוָּה לוֹמַר אֵיזֶה מִשְׁנָה מְיֻחֶדֶת בְּכָל יוֹם וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

יב וְהַכֹּל שֶׁלְּכָל אֶחָד וְאֶחָד צִוָּה הַנְהָגוֹת מְיֻחָדוֹת כְּפִי מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ לְתַקֵּן מַה שֶּׁפָּגַם וּכְפִי שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ. וְיֵשׁ הַנְהָגוֹת כְּלָלִיּוֹת שֶׁצִּוָּה לְכָל הַמְקֹרָבִים שֶׁלּוֹ כַּנַּ"ל.

יג וְיֵשׁ הַנְהָגוֹת שֶׁהָיָה כְּלָלִיּוּת לְכַמָּה וְכַמָּה אֲנָשִׁים וְיֵשׁ הַנְהָגוֹת שֶׁהָיוּ מְיֻחָדוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּיִחוּד.

יד וְכֵן בְּעִנְיַן הַזְּמַן, יֵשׁ הַנְהָגוֹת שֶׁצִּוָּה לִנְהֹג אוֹתָם כָּל יְמֵי חַיָּיו, כְּגוֹן לִמּוּד הַפּוֹסְקִים שֶׁעַל זֶה הִזְהִיר בְּפֵרוּשׁ לִנְהֹג זֹאת כָּל אֶחָד וְאֶחָד כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְיֵשׁ הַנְהָגוֹת שֶׁהָיוּ תְּלוּיִים בַּזְּמַן, שֶׁבִּזְמַן זֶה צִוָּה לִנְהֹג הַנְהָגָה זוֹ, וּבִזְמַן אַחֵר צִוָּה הַנְהָגוֹת אֲחֵרוֹת וכנ"ל.

טו וְכָל הַהַנְהָגוֹת שֶׁצִּוָּה אֲפִלּוּ הַהַנְהָגוֹת שֶׁהָיוּ נִרְאִים כִּדְבָרִים פְּשׁוּטִים, לֹא הָיְתָה שׁוּם הַנְהָגָה עַל פִּי פְּשׁוּט, כִּי הָיָה לוֹ ז"ל בָּזֶה כַּמָּה וְכַמָּה סוֹדוֹת נִסְתָּרוֹת וְנוֹרָאוֹת מְאֹד. אֲבָל לָנוּ לֹא גִּלָּה שׁוּם דָּבָר. רַק צִוָּה לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר בִּפְשִׁיטוּת וְהוּא עָשָׂה בָּזֶה מַה שֶּׁעָשָׂה.

טז וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: כָּל הַנְהָגָה וְהַנְהָגָה שֶׁאֲנִי מְצַוֶּה לַעֲשׂוֹת הוּא סְגֻלָּה, וְתִקּוּן. וּמוֹעִיל עַל מַה שֶּׁעָבַר, וְעַל הֶעָתִיד, וּלְאַחַר הַהִסְתַּלְּקוּת שֶׁל הָאָדָם, וְלִימוֹת הַמָּשִׁיחַ, וְלִתְחִיַּת הַמֵּתִים, וְלֶעָתִיד לָבוֹא:

יז וְכָל מַה שֶּׁצִּוָּה לַעֲשׂוֹת, אֲפִלּוּ הָיָה נִרְאֶה דָּבָר קַל וּפָשׁוּט מְאֹד, הָיָה כָּבֵד מְאֹד עַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת. וְהָיָה מֻנָּח עָלָיו כָּל מִינֵי כְּבֵדוּת וְהָיוּ עָלָיו כַּמָּה וְכַמָּה מְנִיעוֹת אַף עַל פִּי שֶׁהַדָּבָר הָיָה דָּבָר פָּשׁוּט.

יח וְאִלּוּ לֹא הָיָה מְצַוֶּה רַבֵּנוּ ז"ל לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר, רַק הָאָדָם הָיָה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת זֹאת מֵעַצְמוֹ הָיָה קַל עָלָיו מְאֹד לַעֲשׂוֹת, אֲבָל כְּשֶׁצִּוָּה רַבֵּנוּ ז"ל, לַעֲשׂוֹתוֹ הָיָה כָּבֵד מְאֹד.

יט אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן הָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁלּוֹ מְקַיְּמִים דְּבָרָיו תָּמִיד. כִּי יָדְעוּ מִזֶּה שֶׁדְּבָרָיו שֶׁהוּא מְצַוֶּה כָּבֵד מְאֹד לַעֲשׂוֹתָן וְהָיוּ מַכְרִיחִים עַצְמָם מְאֹד מְאֹד לְקַיֵּם דְּבָרָיו דַּיְקָא. וְהָיוּ מִתְחַנְּנִים וּמְבַקְּשִׁים מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה שֶׁיַּעְזֹר אוֹתָם לְקַיֵּם דִּבְרֵי הַנְהָגוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזַרם עַל זֶה.

כ וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ שֶׁאָמַר: כָּל מַה שֶּׁאֲנִי מְצַוֶּה לַעֲשׂוֹת הוּא כָּבֵד מְאֹד לַעֲשׂוֹת וְכוּ'.

כא וּמִי שֶׁזָּכָה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו הָיָה רוֹאֶה קְצָת מֵעֵין זֶה. וְלֹא הָיָה לְרַבֵּנוּ ז"ל, שׁוּם מְנוּחָה כָּל יָמָיו אֲפִלּוּ רֶגַע אַחַת. כִּי הָיָה לוֹחֵם מִלְחֲמוֹת ה' בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע.

כב וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ וּלְסַפֵּר בָּזֶה מִכַּמָּה טְעָמִים. וְזֶה הָיָה עִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה עָלָיו וְכוּ', אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרוֹ תָּמִיד וְזָכָה לַעֲלוֹת עַל יְדֵי זֶה בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת לְמַעֲלוֹת וְהַשָּׂגוֹת גְּבוֹהוֹת מְאֹד אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ וְלֹא נִרְאוּ וְכוּ' :

כג וְגַם עַכְשָׁו עֲדַיִן מֻנָּח כָּל מִינֵי כְּבֵדוּת לִלְמֹד סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְיֵשׁ עֲלֵיהֶם כַּמָּה מְנִיעוֹת אֲפִלּוּ מִי שֶׁזּוֹכֶה לֵידַע מַרְבֵּנוּ ז"ל, וְרוֹצֶה לִלְמֹד אוֹתָם יֵשׁ לוֹ כְּבֵדוּת גָּדוֹל וּמְנִיעוֹת רַבּוֹת מְאֹד כַּיָּדוּעַ בְּחוּשׁ לָנוּ. וְגַם עֲדַיִן הָאוֹר נֶעְלָם וְנִסְתָּר.

פרק קפו

א כַּמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ שֶׁהוֹדִיעַ לָנוּ רַבֵּנוּ ז"ל קֹדֶם שֶׁהָיָה שֶׁיִּהְיֶה כֵּן וְכֵן הָיָה.

ב פַּעַם אַחַת בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה אָמַר: שֶׁבְּשָׁנָה זוֹ יִהְיֶה חֻלְשׁוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן. (הַיְנוּ בִּשְׁנַת תקס"ז), וּכְשֶׁיָּצָא מֵהַמָּרְחָץ בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים, אָמַר שֶׁהוּא מְמַשֵּׁשׁ בִּרְאשׁוֹ שֶׁל עַצְמוֹ אִם הוּא חַי (הַיְנוּ מֵחֲמַת הַפַּחַד שֶׁרוֹאֶה חֻלְשׁוֹת גְּדוֹלוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן).

ג וְכֵן הָיָה, שֶׁבְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה הָיָה חֻלְשׁוֹת גְּדוֹלוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן.

ד כְּשֶׁהָיָה יַקְרוּת בָּעוֹלָם בְּשָׁנָה אַחַת, וְאַחַר כָּךְ בִּימֵי הַקַּיִץ בְּעֵת גִּדּוּל הַתְּבוּאָה הָיָה נִרְאֶה לְהָעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה זוֹל. וְאָמַר הוּא: שֶׁלֹּא יִהְיֶה זוֹל בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה, כִּי הַיַּקְרוּת הִרְחִיב זְמַנּוֹ עַל שְׁתֵּי שָׁנִים.

ה וְכֵן הָיָה, שֶׁגַּם שָׁנָה שְׁנִיָּה הָיָה יַקְרוּת, וְאַחַר־כָּךְ אַחַר כְּלוֹת הַשְּׁתֵּי שָׁנִים נַעֲשָׂה זוֹל.

ו וְכֵן הָיָה בְּכַמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים. אַךְ כְּבָר אָמְרוּ שֶׁאֵין זֶה רְצוֹנֵנוּ לְסַפֵּר מוֹפְתִים מַרְבֵּנוּ ז"ל. כִּי לֹא בָאֲלָה תְּהִלָּתוֹ, גַּם כִּי הָיָה אָסוּר בְּמוֹפְתִים, כַּאֲשֶׁר הָיָה מוּבָן מִדְּבָרָיו, שֶׁלֹּא הֻתַּר לוֹ לְגַלּוֹת מוֹפְתִים. וְעַל כֵּן לֹא נִרְאוּ מִמֶּנּוּ כִּי אִם קְצָת מוֹפְתִים וַעֲתִידוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הָיָה יוֹדֵעַ בְּבֵרוּר כָּל הָעֲתִידוֹת אֲפִלּוּ מַה שֶּׁיִּהְיֶה לִזְמַן רָחוֹק וְכוּ' כַּאֲשֶׁר הָיָה נִרְאֶה לְעֵין כָּל מִי שֶׁהִסְתַּכֵּל הֵיטֵב עַל דְּבָרָיו.

ז אַף עַל פִּי כֵן הַכֹּל הָיָה בְּהֶצְנֵעַ וּבְהֶעְלֵם גָּדוֹל וְאֵין אָנוּ עוֹסְקִין לְסַפֵּר מִזֶּה כַּנַּ"ל.

פרק קפז

א פַּעַם אַחַת בָּא לְפָנָיו אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁהָיָה לוֹ חֹלִי וּכְאֵב גָּדוֹל בְּיָדוֹ, עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהָזִיז בְּיָדוֹ כְּלָל. וְהָיְתָה יָדוֹ תְּלוּיָה בְּצַוָּארוֹ כְּדֶרֶךְ הַחוֹלִים בִּידֵיהֶם. וְלֹא הָיָה יָכוֹל בְּשׁוּם אֹפֶן לְהוֹרִידָהּ, כִּי הָיָה חֻלְיוֹ וּכְאֵבוֹ גָּדוֹל מְאֹד.

ב וְהָיוּ מְדַבְּרִים לִפְנֵי רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהוּא צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת סַאלְץ (מֵי מֶלַח) וּלְקַבֵּל רְפוּאוֹת. וְהָאִישׁ הַהוּא הָיָה עָנִי גָּדוֹל וְלֹא הָיָה לוֹ דָּבָר עַל הוֹצָאוֹת וּרְפוּאוֹת.

ג בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן בִּסְעֻדַּת שַׁחֲרִית, עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר לְאוֹתָן הַיּוֹשְׁבִין סְבִיבוֹ: שֶׁזֶּה הָאִישׁ בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה. וְהֵשִׁיבוּ: הֵן.

ד וְכָפַל הַדְּבָרִים וְדִבֵּר מִזֶּה קְצָת אִם יֵשׁ לוֹ אֱמוּנָה, וְהֵשִׁיבוּ: הֵן. אַחַר כָּךְ צִוָּה רַבֵּנוּ ז"ל פִּתְאֹם לְהָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁיּוֹרִיד יָדוֹ.

ה וְנִבְהַל מְאֹד, וְכָל הָעָם נִבְהֲלוּ וְנִשְׁתּוֹמְמוּ, כִּי הָיָה דָּבָר תָּמוּהַּ מְאֹד מְאֹד, כִּי זֶה הָאִישׁ הָיָה חוֹלֶה בְּיָדוֹ זְמַן רַב שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹרִיד יָדוֹ, וְעַכְשָׁו יוֹרִידֶנָּה פִּתְאֹם?!

ו אֲבָל תֵּכֶף שֶׁצִּוָּה רַבֵּנוּ ז"ל, נָזַר אֹמֶר וַיָּקָם.

ז וְתֵכֶף לָקְחוּ מִמֶּנּוּ הַמִּטְפַּחַת שֶׁהָיְתָה יָדוֹ תְּלוּיָה עָלֶיהָ בְּצַוָּארוֹ וְהוֹרִיד יָדוֹ תֵּכֶף. וְהָיָה נֵס מְפֻרְסָם לְעֵין כָּל, שֶׁנִּתְרַפֵּא יָדוֹ תֵּכֶף בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה, וְתֵכֶף חָזְרָה יָדוֹ לִבְרִיאוּתָהּ וְאֵיתָנָהּ כִּשְׁאָר כָּל אָדָם עַד הַיּוֹם הַזֶּה. (כְּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה נִרְאוּ מִמֶּנּוּ כַּמָּה מוֹפְתִים נוֹרָאִים לִפְרָקִים).

ח אַךְ בְּעֵת שֶׁהָיָה עִנְיָן הַנַּ"ל שֶׁל הָאִישׁ הַנַּ"ל, אַחַר־כָּךְ בָּאתִי אֵלָיו וְסִפֵּר עִמִּי קְצָת מִזֶּה וְהָיָה לְרַבֵּנוּ ז"ל, אָז אֵיזֶה מְחוּשׁ וְחוֹלַאַת. וְאָמַר אָז שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֵיזֶה דִּבֵּר מוֹפֵת יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים אַחַר־כָּךְ תָּמִיד. וְאָמַר שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֵיזֶה דָּבָר, הוּא מְבַקֵּשׁ אַחַר כָּךְ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּשְׁתַּכַּח הַדָּבָר.

פרק קפח

א אָמַר: שֶׁפְּלִיאָה בְּעֵינַי, אִם מְבִיאִין פִּדְיוֹן לְאֶחָד וּמְסַפְּרִין לוֹ צַעֲרוֹ, כְּגוֹן מַחוֹלֶה וְכַיּוֹצֵא, – כְּשֶׁאֵינוֹ מַרְגִּישׁ הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִין כְּמוֹ הַחוֹלֶה בְּעַצְמוֹ וְכוּ'.

ב וְהַיּוֹצֵא מִדְּבָרָיו הוּא שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִין, כְּשֶׁבָּאִין לְפָנָיו שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלֶה וְכַיּוֹצֵא, כְּמוֹ הַחוֹלֶה בְּעַצְמוֹ מַמָּשׁ.

ג וְכֵן נִשְׁמַע מִפִּיו כַּמָּה פְּעָמִים. וְאָמַר: בִּתְחִלָּה הָיִיתִי מְבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁאֶהְיֶה מַרְגִּישׁ צַעַר וְיִסּוּרִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כִּי לִפְעָמִים הָיָה אֶחָד בָּא וְסִפֵּר לִי צַעֲרוֹ וְלֹא הָיִיתִי מַרְגִּישׁ הַצַּעַר, וְהָיִיתִי מִתְפַּלֵּל שֶׁאַרְגִּישׁ צַעֲרוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. עַכְשָׁו כְּשֶׁאֶחָד מְסַפֵּר לִי צַעֲרוֹ אֲנִי מַרְגִּישׁ בְּעַצְמִי הַצַּעַר יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. וּמַמָּשׁ נוֹטְפִין מִמֶּנִּי הַדְּמָעִים מִגֹּדֶל הַצַּעַר שֶׁאֲנִי מַרְגִּישׁ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

ד כִּי הוּא יָכוֹל לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת אֲחֵרוֹת וְלִשְׂכֹּחַ הַצַּעַר, אֲבָל אֲנִי מַרְגִּישׁ מְאֹד כַּנַּ"ל.

ה וְאָמַר לְאֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁבִּקֵּשׁ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִשְׂכַּח אוֹתוֹ, עָנָה וְאָמַר: "אֵיךְ אֶפְשָׁר לִשְׂכֹּחַ אֶחָד מִכֶּם? הֲלֹא כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ אֶצְלִי מָקוֹם בִּלְבָבִי".

פרק קפט

א פַּעַם אַחַת הָיָה נָכְדּוֹ ז"ל, מֻטָּל עַל עֶרֶשׂ מַחֲלִי הַפָּאקִין (אַבַּעְבּוּעוֹת שְׁחוֹרוֹת) רַחֲמָנָא לִצְלָן (שעב). וְהָיָה קוֹבֵל לְפָנַי מְאֹד, שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה מְאֹד.

ב וְסִפֵּר לִי אָז וְאָמַר: שֶׁיֵּשׁ דַּרְכֵי ה' שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַהֲבִינָם. כִּי אִיתָא שֶׁאֵצֶל הָאָר"י ז"ל נִסְתַּלֵּק בֵּן אֶחָד, וְאָמַר: שֶׁנִּסְתַּלֵּק בִּשְׁבִיל הַסּוֹד שֶׁגִּלָּה לְתַלְמִידוֹ רַבִּי חַיִּים וִיטַאל ז"ל.

ג וַהֲלֹא בֶּאֱמֶת הָאָר"י הָיָה מֻכְרָח לְגַלּוֹת לוֹ, כִּי רַבִּי חַיִּים וִיטַאל הִפְצִיר בּוֹ מְאֹד, וּכְשֶׁהִפְצִיר בּוֹ הָיָה מֻכְרָח לְגַלּוֹת לוֹ, כִּי אָמַר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם כִּי אִם לְתַקֵּן נִשְׁמָתוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים וִיטַאל ז"ל. נִמְצָא שֶׁהָיָה מֻכְרָח מִן הַשָּׁמַיִם לְגַלּוֹת לוֹ הַסּוֹד, וְאַף עַל פִּי כֵן נֶעֱנַשׁ עַל יְדֵי זֶה כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ דַּרְכֵי ה' שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין בַּשֵּׂכֶל בְּשׁוּם אֹפֶן.

ד וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו לְעִנְיַן עַצְמוֹ, שֶׁכָּל צַעֲרוֹ וְיִסּוּרִין וְצַעַר בָּנָיו שֶׁיִּחְיוּ, הַכֹּל הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁעוֹסֵק עִמָּנוּ לְקָרְבֵנוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ה וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מֻכְרָח לָזֶה, כִּי בְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בָּזֶה, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבַל יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח, וְאַף עַל פִּי כֵן הָיָה לוֹ יִסּוּרִים קָשִׁים גְּדוֹלִים מְאֹד עַל יְדֵי זֶה, כִּי הוּא דַּרְכֵי ה' כַּנַּ"ל.

ו וְהָיָה הוֹלֵךְ וּמְסַפֵּר לְפָנַי צַעֲרוֹ הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִזֶּה שֶׁנִּכְדּוֹ חוֹלֶה כַּנַּ"ל. וְאָמַר: שֶׁהוּא רוֹצֶה שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה חוֹלֶה בְּעַד הַתִּינוֹק הַנַּ"ל.

ז וְאָמַר: שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ כָּל גְּנִיחוֹת הַתִּינוֹק (שֶׁקּוֹרִין קֶרֶעכְצִין) בְּלִבּוֹ וְכוּ'.

ח אַחַר כָּךְ אָמַר: אַךְ זֹאת יֶחְשַׁב לִי לְטוֹבָה שֶׁגַּם כְּשֶׁאָדָם אַחֵר יֵשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמֵבִיא לִי פִּדְיוֹן אוֹ מְבַקֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו, יֵשׁ לִי גַּם כֵּן צַעַר כָּזֶה מַמָּשׁ כְּכָל הנ"ל.

ט גַּם כְּשֶׁאֶחָד מֵאֲנָשֵׁינוּ, שֶׁהָיָה מְקֹרָב מִתְרַחֵק עַצְמוֹ ח"ו, יֵשׁ לִי צַעַר כָּזֶה מַמָּשׁ בְּלִבִּי כְּכָל הנ"ל.

י וְסִפֵּר אָז מֵאֶחָד שֶׁנִּתְרַחֵק בְּאוֹתָן הַיָּמִים, וְאָמַר: שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִמֶּנּוּ כָּל צַעַר הַנַּ"ל.

יא שׁוּב שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁשָּׁמַע גַּם כֵּן מֵרַבֵּנוּ ז"ל, עִנְיַן זֶה בְּעֵת שֶׁנִּסְתַּלֵּק אֶצְלוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם ז"ל. שֶׁאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים בִּשְׁבִילֵנוּ. הֲלֹא הָאָר"י ז"ל, לֹא גִּלָּה כִּי אִם סוֹד אֶחָד הָיָה לוֹ עֹנֶשׁ, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֲנִי גִּלִּיתִי לָכֶם כָּל כָּךְ סוֹדוֹת רַבּוֹת כָּאֵלֶּה.

פרק קצ

א אָמַר: שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים צִיֵּר לְעַצְמוֹ עִנְיְנֵי מִיתָה, כְּאִלּוּ הוּא מֵת מַמָּשׁ, עַד שֶׁהִרְגִּישׁ טַעַם מִיתָה מַמָּשׁ.

ב גַּם אֲנִי שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר: שֶׁבִּימֵי נְעוּרָיו הָיָה מְצַיֵּר לְעַצְמוֹ מִיתָתוֹ וְאֵיךְ יִבְכּוּ עָלָיו וְכוּ'. וְצִיֵּר לְעַצְמוֹ הֵיטֵב כָּל עִנְיְנֵי מִיתָה.

ג וְאָמַר: שֶׁהוּא מְלָאכָה לְצַיֵּר לְעַצְמוֹ זֹאת הֵיטֵב.

פרק קצא

א פַּעַם אַחַת נִכְנַס לַבַּיִת, וְעָנָה וְאָמַר: "מַה לַּעֲשׂוֹת כְּשֶׁעוֹמֵד לִפְנֵי הָאָדָם הַר גָּדוֹל שֶׁל אֵשׁ וּמַעֲבֶר הַשֵּׁנִי שֶׁל הָהָר מַנָּח אוֹצָר טוֹב וְיָקָר וְנֶחְמָד מְאֹד מְאֹד? אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא אֶל הָאוֹצָר כִּי אִם כְּשֶׁעוֹבְרִין דֶּרֶךְ הָהָר שֶׁל הָאֵשׁ. וְהַהֶכְרֵחַ לָבוֹא לְאוֹתוֹ הָאוֹצָר הַנֶּחְמָד וְהַיָּקָר וְכוּ'".

ב אַחַר אֵיזֶה יָמִים שׁוּב דִּבֵּר מִזֶּה, וְשָׂחַק וְאָמַר: "כְּבָר נוֹדַע לִי הַדָּבָר הַזֶּה מַה לַּעֲשׂוֹת לָזֶה"

פרק קצב

א פַּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ ז"ל, מֵעִנְיַן זֶה שֶׁאֵין הָעוֹלָם רוֹצִים לְהַאֲמִין שֶׁיִּהְיוּ נִמְצָאִים עַכְשָׁו צַדִּיקִים גְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מְאֹד כְּמוֹ בַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים.

ב עָנָה וְאָמַר: "אִם מַאֲמִינִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ? צְרִיכִים לְהַאֲמִין שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים גַּם כֵּן. כִּי כְּמוֹ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּוַדַּאי, כְּמוֹ כֵן נִמְצָאִים צַדִּיקִים בְּוַדַּאי, בְּכָל דּוֹר וָדוֹר".

ג וְהָבֵן מְאֹד.

פרק קצג

א אָמַר לְעִנְיַן מָמוֹן: צָרִיךְ הָאָדָם שֶׁיִּהְיוּ לוֹ כָּל הַכֹּחוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּעִנְיַן אֲכִילָה.

ב כִּי יֵשׁ כַּמָּה כֹּחוֹת בָּאָדָם לְעִנְיַן אֲכִילָה: כִּי יֵשׁ "כֹּחַ הַמְקַבֵּל". וְ"כֹּחַ הַמַּעֲכֵב" – שֶׁלֹּא יֵצֵא לַחוּץ הַמַּאֲכָל תֵּכֶף.

ג וְ"כֹּחַ הַמַּעֲכֵל" וְ"כֹּחַ הַמְחַלֵּק" – הַמַּאֲכָל לְכָל אֵיבְרֵי הַגּוּף, לְהַמֹּחַ הַמֻּבְחָר וְכֵן לַלֵּב וְכֵן לְכָל שְׁאָר הָאֵיבָרִים, לְכָל אֶחָד כְּרָאוּי לוֹ.

ד וְ"כֹּחַ הַדּוֹחֶה" – הַפְּסֹלֶת לַחוּץ. כַּמְבֹאָר כָּל זֶה לְחַכְמֵי הָרוֹפְאִים.

ה כְּמוֹ כֵן כָּל אֵלּוּ הַכֹּחוֹת צְרִיכִין לְעִנְיַן מָמוֹן: כִּי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ 'כֹּחַ הַמְעַכֵּב' – שֶׁלֹּא יְפַזֵּר מְעוֹתָיו מִיָּד (כְּדֶרֶךְ שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁבְּתְחִלָּה מִתְאַוִּים מְאֹד לְמָמוֹן וּמְבַלִּים יְמֵיהֶם עַל זֶה, וְתֵכֶף כְּשֶׁמַּשִּׂיגִין הַמָּמוֹן מְפַזְּרִין אוֹתוֹ מִיָּד).

ו וְכֵן 'כֹּחַ הַמְחַלֵּק' שֶׁיִּתְחַלֵּק מְעוֹתָיו לַמְּקוֹמוֹת הַצְּרִיכִין לְכָל אֶחָד כְּרָאוּי כַּנַּ"ל לְעִנְיַן הָאֲכִילָה. דְּהַיְנוּ שֶׁהַמֻּבְחָר יֵגִיעַ לִצְדָקָה, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר הַמָּעוֹת כָּל אֶחָד לִמְקוֹמוֹ הָרָאוּי לוֹ כַּנַּ"ל לְעִנְיַן הָאֲכִילָה.

ז וּכְמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִין מֵהַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל, שֶׁאָמַר לְעִנְיַן מַה שֶּׁמְּקַבֵּל מָעוֹת מֵרְשָׁעִים, וְאָמַר: שֶׁהַמָּעוֹת כְּשֶׁבָּא לְיָדוֹ, אֲזַי הוּא מִתְחַלֵּק. וּמָעוֹת שֶׁקִּבֵּל מֵאֲנָשִׁים הֲגוּנִים, אֵלּוּ הַמָּעוֹת יוֹצְאִים עַל הוֹצָאוֹת הַכְנָסַת אוֹרְחִים צַדִּיקִים שֶׁבָּאִים אֶצְלוֹ, וְכַיּוֹצֵא בִּשְׁאָר הַמָּעוֹת. וּמָעוֹת שֶׁבָּא מִמִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, זֶה הַמָּעוֹת יוֹצֵא עַל הוֹצָאוֹת הַסּוּסִים שֶׁלּוֹ וְהֶעֱרֵל הָעֶבֶד שֶׁלּוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁמְּמַלֵּא מְתְחַלֵּק הַמָּעוֹת אֶצְלוֹ כָּךְ.

ח אַף עַל פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הָיָה כָּל הַמָּעוֹת מְעֹרָב אֶצְלוֹ. אַךְ מִמֵּילָא הָיָה נַעֲשֶׂה כָּךְ אֵצֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל. וְזֶה בְּחִינַת כֹּחַ הַמְחַלֵּק הנ"ל וְכֹחַ הַדּוֹחֶה הַפְּסֹלֶת לַחוּץ. הַיְנוּ כַּנַּ"ל, כִּי יֵשׁ מָעוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְצֵאת לַחוּץ בִּשְׁבִיל עֲרֵלִים וְסוּסִים וְכַיּוֹצֵא.

ט וְאָמַר: עִקַּר תַּאֲוַת מָמוֹן, מִי שֶׁאֵין לוֹ כְּלִי לְקַבֵּל.

י כְּמוֹ לְעִנְיַן תַּאֲוַת אֲכִילָה, כִּי בְּוַדַּאי מִי שֶׁיְּכוֹל לֶאֱכֹל וְכוּ'.

יא וְעִקַּר הַתַּאֲוָה בְּיוֹתֵר מֵהַשִּׁעוּר כְּמוֹ כֵן לְעִנְיַן מָמוֹן. "אֲנִי יֵשׁ לִי כְּלִי" וְכוּ'.

פרק קצד

א אָמַר: אַחַר כָּל הַיִּסּוּרִים, אַף עַל פִּי כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵטִיב עִמָּנוּ.

ב רַק שֶׁאֵין אָנוּ רוֹצִים לְהַקְטִין אֶת הַיִּסּוּרִים. וְגַם בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אֵינָם יִסּוּרִים קְטַנִּים, אֲבָל נֶגֶד דְּבֵקוּת אֶחָד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַה שֶּׁזּוֹכִין לְאֵיזֶה בְּחִינָה שֶׁל דְּבֵקוּת בְּמַחֲשָׁבָה אוֹ בְּבְחִינָה אַחֶרֶת. כָּל הַיִּסּוּרִים אֵינָם כְּלוּם נֶגֶד זֶה, וְעַל יָדָם בְּעַצְמָם מִתְקָרְבִים וּמִתְדַּבְּקִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

ג כִּי נוֹטְלִין מִמֶּנִּי הַבְּרִיאוּת גּוּפִי, מִי נוֹטֵל מִמֶּנִּי הַבְּרִיאוּת? הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ! אִם כֵּן אֲנִי נִדְבָּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכֵן כְּשֶׁלּוֹקֵחַ ח"ו, אֵיזֶה בֵּן. מִי לוֹקֵחַ? הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ! אִם כֵּן אַדְרַבָּא עַתָּה הוּא סָמוּךְ יוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי בָּעוֹלָם הַבָּא סְמוּכִין יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

פרק קצה

א שְׁנַת תק"ע פָּרְשַׁת נֹחַ (ד' מַרְחֶשְׁוָן) נִכְנַסְנוּ אֵלָיו בַּלַּיְלָה כְּדַרְכֵּנוּ תָּמִיד.

ב עָנָה וְאָמַר: "מַה שֶּׁאֲנִי עוֹשֶׂה עִמָּכֶם הוּא דָּבָר קָטָן לְפָנַי. זֶה אַתֶּם צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת" (כַּוָּנָתוֹ: הַיְנוּ מַה שֶּׁהוּא עוֹסֵק עִמָּנוּ לְהַכְנִיסֵנוּ וּלְקָרְבֵנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַפִלּוּ זֹאת הוּא דָּבָר קָטָן לְפָנָיו, וְזֶה הַדָּבָר אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת – לְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲבָל הוּא בְּעַצְמוֹ יֵשׁ לוֹ עֲבוֹדָה גְּבוֹהָה מִזֶּה).

ג וְהָיִיתִי עוֹמֵד וּמִשְׁתּוֹמֵם כְּמַתְמִיהַּ, כִּי כְּפִי הַנִּרְאֶה לְדַעְתֵּנוּ – אֵין עֲבוֹדָה גְּבוֹהָה מִזּוֹ לְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ד עָנָה וְאָמַר: יֵשׁ נְשָׁמוֹת עַרְטִלָּאִין, שֶׁאֵין יְכוֹלִין לִכָּנֵס בַּגּוּף כְּלָל, וְגֹדֶל הָרַחֲמָנוּת שֶׁעֲלֵיהֶם גָּדוֹל וְעָצוּם מְאֹד מְאֹד יוֹתֵר מֵעַל הַחַיִּים.

ה כִּי הֵם כְּבָר נִכְנְסוּ בַּגּוּף וְיֵשׁ לָהֶם בָּנִים וְיֵשׁ לָהֶם מִצְוֹות, אֲבָל הָרַחֲמָנוּת שֶׁעַל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת הָעֲרֻמוֹת הוּא גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. כִּי אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲלוֹת לְמַעְלָה, וְגַם לְמַטָּה אֵינָם יְכוֹלִים לְהִתְלַבֵּשׁ בַּגּוּף כַּנַּ"ל.

ו וְיֵשׁ גִּלְגּוּלִים בָּעוֹלָם שֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְגַּלּוּ כְּלָל בָּעוֹלָם (הַכַּוָּנָה – כִּי יֵשׁ גִּלְגּוּלִים שֶׁדִּבְּרוּ מֵהֶם בַּסְּפָרִים שֶׁנִּתְגַּלּוּ עַל יְדֵי הַקְּדָמוֹנִים. אֲבָל יֵשׁ עוֹד גִּלְגּוּלִים שֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְגַּלּוּ כְּלָל בָּעוֹלָם).

ז גַּם מִדָּה זוֹ הוּא מִצַּד הַגִּלְגּוּל, שֶׁהַגִּלְגּוּל מְחַיֵּב שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מִדָּה זוֹ שֶׁיִּתְאַוֶּה תָּמִיד לִנְסֹעַ לְדָרְכִים וְיִהְיֶה מוּכָן לִנְסֹעַ וְאַחַר כָּךְ אֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ וְנִמְנָע מִלִּנְסֹעַ.

פרק קצו

א שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, אוֹר לְיוֹם שְׁנֵי פָּרָשַׁת נֹחַ תק"ע:

ב הַתּוֹרָה שֶׁלִּי גְּדוֹלָה מְאֹד. וְהִיא כֻּלָּהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְיכוֹלִין לֵידַע מִמֶּנָּה עֲתִידוֹת, שֶׁמִּי שֶׁיַּטֶּה עַצְמוֹ וְיַאֲזִין וַיַּקְשִׁיב הַתּוֹרָה שֶׁלִּי יָכוֹל לֵידַע עֲתִידוֹת שֶׁיִּהְיֶה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אַחַר כְּךָ כְּשֶׁנַּעֲשִׂין הַדְּבָרִים בָּעוֹלָם, שֶׁאָז יְכוֹלִין בְּוַדַּאי לִמְצֹא הַכֹּל בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה שֶׁלִּי וְלִרְאוֹת וּלְהָבִין שֶׁהַכֹּל מְבֹאָר בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמְרָה כְּבָר.

ג כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי אַחַר שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית שְׁנַת תק"ע, בְּעֵת שֶׁהֶרְאֵיתִי לוֹ הַתּוֹרָה "בְּרֵאשִׁית לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל בִּכְתָב הַנִּדְפָּסֶת בְּ"לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא" סִימָן ס"ז. וּבְאוֹתוֹ הַשָּׁבוּעַ רָאִינוּ בְּחוּשׁ כָּל הנ"ל, אֵיךְ בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁלּוֹ הוּא מְגַלֶּה נֶעֱלָמוֹת וַעֲתִידוֹת. כִּי מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה:

ד כִּי בַּשָּׁבוּעַ הַקּוֹדֶם בְּיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁהוּא כ"ה תִּשְׁרֵי שָׁנָה הַנַּ"ל נִסְתַּלֵּק כְּבוֹד הָרַב הַגָּאוֹן בּוּצִינָא קַדִּישָׁא הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זצ"ל, אַב־בֵּית־דִּין דְּקֹרְהֹלֶת קֹדֶשׁ בֶּרְדִּיטְשׁוֹב, וּבְשַׁבָּת שֶׁאַחַר יוֹם חֲמִישִׁי הַנַּ"ל שֶׁהוּא שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית, אָז נֶאֶמְרָה הַתּוֹרָה הַנַּ"ל מִפִּי רַבֵּנוּ ז"ל, הַמַּתְחֶלֶת "בְּרֵאשִׁית – לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל", הַמְדֻבֶּרֶת מֵהַעֲלָמַת הַפְּאֵר שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דְּהַיְנוּ הַעֲלָמַת וְהִסְתַּלְּקוּת הַצַּדִּיק שֶׁהוּא הַפְּאֵר שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

ה וּבְעֵת שֶׁשָּׁמַעְנוּ זֹאת הַתּוֹרָה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, לֹא הָיִינוּ מְבִינִים כְּלָל לְהֵיכָן מַגִּיעַ כַּוָּנָתוֹ, כִּי אָז בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת עֲדַיִן לֹא נוֹדַע כְּלָל מִפְּטִירַת הַצַּדִּיק הַנַּ"ל עַד יוֹם שֵׁנִי אַחַר שַׁבָּת.

ו וְאַחַר כָּךְ בַּשָּׁבוּעַ שֶׁאַחַר שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית, נוֹדַע לָנוּ מִצָּרָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּסְתַּלֵּק הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הַנַּ"ל. אָז הָיִינוּ מְבִינִים לְמַפְרֵעַ שֶׁרַבֵּנוּ ז"ל גִּלָּה בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל, כִּי זֹאת הַתּוֹרָה

מְדַבֶּרֶת מֵהַעֲלָמַת הַפְּאֵר וְכוּ' וְהַצַּדִּיק הַנַּ"ל הָיָה נִקְרָא בְּפִי רַבֵּנוּ ז"ל, "פְּאֵר שֶׁל יִשְׂרָאֵל", בְּחִינַת תְּפִלִּין (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר).

ז וְכֵן בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה לֹא הָיוּ אֶתְרוֹגִים מְצוּיִים וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ אֶתְרוֹגִים עַל פִּי נֵס. וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁהָיָה בָּטוּחַ עַל צַדִּיקֵי הַדּוֹר וּבִפְרָט עַל הַצַּדִּיק הַנַּ"ל שֶׁהוּא פְּאֵר הַקְּהִלָּה שֶׁלָּנוּ שֶׁיִּהְיוּ אֶתְרוֹגִים וְכוּ'.

ח עַל כֵּן רָאִינוּ בְּבֵרוּר שֶׁרַבֵּנוּ גִּלָּה בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיק הַנַּ"ל (כַּמְבֹאָר עַתָּה לְהַמְעַיֵּן שֶׁמַּמָּשׁ כָּל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל מְדַבֶּרֶת מֵעִנְיָן זֶה, דּוֹק וְתִשְׂכַּח).

ט גַּם אֵלֶּה דִּבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, בְּעֵת שֶׁרָאָה הַתּוֹרָה הַנַּ"ל בִּכְתָב: "הַמּוּסָר שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁלִּי נִפְלָא וְעָצוּם מְאֹד. אִלּוּ הָיוּ אוֹמְרִים זֹאת הַתּוֹרָה בְּלָשׁוֹן אַחֵר בְּלָשׁוֹן מוּסָר, הָיָה מְעוֹרֵר וּמְשַׁבֵּר אֶת הַלֵּב מְאֹד, כִּי כֻּלָּהּ מוּסָר הַשְׂכֵּל, מוּסָר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד.

י עַל כֵּן צָרִיךְ לְזָהֵר לְקַיֵּם מַה שֶּׁהִזְהַרְתִּי אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת מִן הַתּוֹרָה תְּפִלָּה. כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁמַּתְחִילִין לְהַכְנִיס זֹאת הַתּוֹרָה בְּתוֹךְ דִּבְרֵי הִתְעוֹרְרוּת וְשִׂיחָה שֶׁל תְּפִלָּה בְּוַדַּאי תִּעוֹרֵר וּתְשַׁבֵּר אֶת לִבּוֹ מְאֹד כַּנַּ"ל".

פרק קצז

א בְּעִנְיַן הַצַּדִּיק הַנַּ"ל (מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי לֵוִי יִצְחָק זצ"ל) שֶׁנִּפְטַר, אָמַר: שֶׁאֲפִלּוּ אִישׁ פָּשׁוּט מְחֻיָּב לְהַרְגִּישׁ הַחִסָּרוֹן.

ב כִּי בְּוַדַּאי כָּל אֶחָד מַרְגִּישׁ מַה שֶּׁנֶּחְסָר דָּבָר מִן הָעוֹלָם, אַךְ כָּל אֶחָד מַרְגִּישׁ הַחִסָּרוֹן בְּאֵיזֶה מָרָה שְׁחוֹרָה, כִּי זֶה מַרְגִּישׁ בְּהַהַפְרָנָסָה שֶׁאֵין הַפַּרְנָסָה כְּסֵדֶר, וְזֶה מַרְגִּישׁ בַּעֲצָמָיו שֶׁאֵין הָעֲצָמוֹת מְיֻשָּׁבִים בּוֹ עַתָּה כְּסֵדֶר, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה (וְחָשַׁב לְדֻגְמָא כַּמָּה דְּבָרִים כָּאֵלּוּ מַה שֶּׁכָּל אֶחָד מַרְגִּישׁ הַחִסָּרוֹן בְּאֵיזֶה עִנְיָן מְשֻׁנֶּה).

ג אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם פְּקוּחוֹת, הוּא רוֹאֶה מַמָּשׁ שֶׁנִּכְבֶּה נֵר מִן הָעוֹלָם וְנַעֲשֶׂה חֹשֶׁךְ.

ד וַהֲלֹא מָצִינוּ כַּמָּה שִׁנּוּיִים שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּעוֹלָם בְּעֵת הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיקִים, (כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בַּגְּמָרָא מוֹעֵד קָטָן כ"ה:, שְׁכִיב וְכוּ' שְׁפִעוּ מַרְזְבֵי דְּמָא וְכוּ'. וְאִם כֵּן בִּמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ נַעֲשׂוּ שִׁנּוּיִים מַחֲמַת הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיקִים).

ה וּמַה שֶּׁמְּסַפְּרִין שֶׁרָאוּ אֵשׁ, אַף שֶׁהוּא רָחוֹק קְצָת בְּעֵינֵי מֻחֲמַת שֶׁעַכְשָׁו אֵין הַדּוֹר רָאוּי לְכָךְ לִרְאוֹת דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, אֲבָל מִצַּד הַצַּדִּיק שֶׁנִּסְתַּלֵּק בְּוַדַּאי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיֶה עַמּוּדָא דְּנוּרָא (עמוד אש) בְּעֵת הִסְתַּלְקוּתוֹ.

ו כִּי נִסְתַּלֵּק רֹאשׁ כָּזֶה, רֹאשׁ בֶּאֱמֶת בִּפְרָט רֹאשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

ז כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁמֵּת רֹאשׁ וְשַׂר שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, נַעֲשִׂין גַּם כֵּן שִׁנּוּיִים בַּשָּׁמַיִם בֵּין הַכּוֹכָבִים, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן רֹאשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

פרק קצח

א שְׁנַת תק"ע בַּחֹרֶף אַחַר חֲנֻכָּה בְּעֵת שֶׁבָּאתִי מִבֶּרְדִּיטְשׁוֹב, אָמַר לִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲשֶׂה לְסַפֵּר.

ב וְאָמַר: שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת שֶׁרוֹצֶה לְסַפֵּר, לֹא סִפְּרוּ אוֹתָהּ כִּי אִם פַּעַם אֶחָד לִפְנֵי בַּיִת רִאשׁוֹן וְגַם הַנְּבִיאִים לֹא יָדְעוּ הַסּוֹד שֶׁלָּהּ, כִּי אִם הַנָּבִיא שֶׁסִּפֵּר אוֹתָהּ וּמִי שֶׁסִּפֵּר אוֹתָהּ לְפָנָיו. וְהוּא חִדּוּשׁ גָּדוֹל. וַהֲגַם שֶׁכְּבָר סִפְּרוּ אוֹתָהּ כַּנַּ"ל, אַף עַל פִּי כֵן הוּא חִדּוּשׁ נָמוּר, הַיְנוּ דָּבָר חָדָשׁ לְגַמְרֵי.

ג כִּי בְּוַדַּאי מֵאָז עַד עַתָּה נַעֲשָׂה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה. וְאָז סִפְּרוּ אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁהָיָה רָאוּי אָז, וְעַתָּה צְרִיכִין לְסַפְּרָהּ כְּמוֹ שֶׁרָאוּי עַתָּה (וְלֹא זָכִינוּ לִשְׁמֹעָהּ).

ד וְעַל יְדֵי הַמַּעֲשֶׂה, שׁוּב אֵינוֹ קָשֶׁה לִי כְּלָל בְּעִנְיָנֵנוּ. כִּי מִתְּחִלָּה הָיָה קָשֶׁה לִי קְצַת מִפְּנֵי מָה יִהְיֶה כָּךְ, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין לָנוּ שׁוּם חֲשִׁיבוּת בָּעוֹלָם וְכוּ'. אֲבָל עַכְשָׁו, עַל פִּי הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל שׁוּב אֵינוֹ קָשֶׁה לִי כְּלָל.

ה וּכְבָר הָיָה מוּכָן לְסַפֵּר מַעֲשֶׂה זוֹ, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן נִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר וְלֹא זָכִינוּ לִשְׁמֹעָהּ.

ו אַחַר כָּךְ בְּסָמוּךְ סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה הַנִּדְפַּס בְּ"סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת" וְאָמַר שֶׁאֵין זֹאת הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל. וְאָמַר שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל שֶׁרָצָה לְסַפֵּר הוּא יָפֶה עוֹד יוֹתֵר מִמַּעֲשֶׂה זֹאת שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לִשְׁמֹעָהּ לֶעָתִיד.

פרק קצט

אָמַר: אֵין מִי שֶׁיּוּכַל לְהָבִין בְּהַסֵּפֶר (הַיְנוּ בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן) כִּי אִם מִי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה פָּנִים וְאָחוֹר.

פרק ר

אָמַר: כָּל הַתּוֹרָה שֶׁלִּי הִיא כֻּלָּהּ הַקְדָּמוֹת.

פרק רא

אָמַר: כָּל תּוֹרָה וּמַאֲמָר שֶׁאוֹמֵר יְכוֹלִין לֵילֵךְ וְלַעֲבֹר בּוֹ כָּל תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה.

פרק רב

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ ז"ל שֶׁאָמַר: שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּין הַחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁמְּגַלִּין הַצַּדִּיקִים.

ב כְּעֵין שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (יְבָמוֹת מט:): שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּין נָבִיא בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה לְנְבוּאַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה שֶׁהָיָה בְּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה, (וְעַל כֵּן שְׁאָר הַנְּבִיאִים הִתְנַבְּאוּ בְּ"כֹּה אָמַר ה'" שֶׁהוּא בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, אֲבָל מֹשֶׁה אָמַר "זֶה הַדָּבָר" שֶׁהוּא דָּבָר בָּרוּר בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה כַּמּוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י פָּרָשַׁת מַטּוֹת (בַּמִּדְבָּר ל־ב). וְאָמַר הוּא ז"ל: שֶׁכְּמוֹ כֵן יֵשׁ בְּחִינַת חִלּוּק הַזֶּה בֵּין הַחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיקִים.

ג כִּי יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁאוֹמְרִים חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה אֲמִתִּיִּים וּמַכְנִיסִים אוֹתָם בְּאֵיזֶה פָּסוּק אוֹ מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, אֲבָל אֵין מְכַוְּנִים וְנִכְנָסִים הֵיטֵב בְּתוֹךְ דִּבְרֵי הַמִּקְרָא וְכוּ' רַק בְּאֵיזֶה רֶמֶז וּסְמִיכוּת בְּעָלְמָא, וְזֶה בְּחִינַת נָבִיא בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, שֶׁאֵינוֹ מִתְנַבֵּא רַק בְּבְחִינַת "כֹּה אָמַר ה'" וְכוּ'.

ד אֲבָל יֵשׁ צַדִּיקִים נוֹרָאִים שֶׁהֵם בִּבְחִינַת מֹשֶׁה שֶׁחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם הֵם בְּרוּרִים וְזַכִּים כַּשֶּׁמֶשׁ וּמְבֹאָרִים וּמְפֹרָשִׁים הֵיטֵב בַּהֶפְסוּק אוֹ מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, שֶׁהֵם מַכְנִיסִים אוֹתָם בָּהֶם, וְזֶה בְּחִינַת אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה בְּחִינַת "זֶה הַדָּבָר" כִּי דִּבְרֵיהֶם מְבֹאָרִים וּמְפֹרָשִׁים הֵיטֵב בְּהַמִּקְרָא וְכוּ' שֶׁהֵם מְפֹרָשִׁים כְּפִי דַּרְכָּם שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת "זֶה הַדָּבָר".

פרק רג

א אָמַר: "הַתּוֹרָה שֶׁלִּי גְּבוֹהַּ מְאֹד. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁאֲנִי מִשְׁתַּמֵּשׁ עִם צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת (דְּהַיְנוּ הָרָאשֵׁי תֵּבוֹת וְסוֹפֵי תֵּבוֹת וְצֵרוּפִים נוֹרָאִים שֶׁמְּגַלֶּה בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים) הוּא גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר".

ב וְאָמַר: "הָיִיתִי רוֹצֶה לֵילֵךְ לְהַלָּן מִן צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת, אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן עֲדַיִן אֲנִי מְעַכֵּב בִּבְחִינָה זוֹ". וְגַם יֵשׁ לוֹ נַחַת מִזֶּה, כִּי לִפְעָמִים יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם סְתוּמִים וְנֶעְלָמִים מְאֹד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְמָצְאָם כִּי אִם עַל יְדֵי בְּחִינַת צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת דְּהַיְנוּ בְּרָאשֵׁי תֵּבוֹת אוֹ סוֹפֵי תֵּבוֹת וְכַיּוֹצֵא.

פרק רד

א אָמַר: שֶׁמִּי שֶׁבָּקִי הֵיטֵב בְּתוֹרָתוֹ וּבְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת דְּהַיְנוּ בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים. רָאוּי לוֹ לִמְצֹא כָּל שִׂיחוֹת הָעוֹלָם בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וְאֵין שׁוּם שִׂיחָה וְעִנְיָן בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יוּכַל הַשָּׂלֵם לִמְצֹא בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ.

ב פֵּרוּשׁ כִּי בְּוַדַּאי בֶּאֱמֶת בְּכָל הַדִּבּוּרִים וְשִׂיחוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, בְּוַדַּאי יֵשׁ בָּהֶם תּוֹרָה בְּהֶעְלֵם. אֲבָל אֵין מִי שֶׁיְּזַכֶּה לְגַלּוֹת זֹאת, לֵידַע הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁנֶּעֱלָם בְּשִׂיחוֹת בְּנֵי אָדָם, כִּי אִם אֲנָשִׁים

גְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד. אֲבָל עַל יְדֵי הִתְגַּלּוּת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, מִי שֶׁבָּקִי בִּסְפָרָיו הֵיטֵב הֵיטֵב, וְיֵשׁ לוֹ שֵׂכֶל קָצָת, יוּכַל לִמְצֹא בְּכָל שִׂיחוֹת הָעוֹלָם רְמָזִים בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. אֲפִלּוּ אִם לֹא יִהְיֶה גָּדוֹל בְּמַעֲלָה בְּיוֹתֵר.

פרק רה

א פַּעַם אַחַת נִכְנְסוּ אֲנָשִׁים אֵלָיו. וְהוֹצִיא חֻתִּיכַת נְיָר בְּיָדוֹ. וְהָיָה כָּתוּב עָלָיו בִּכְתִיבַת יָדוֹ הַקָּדוֹשׁ. וַאֲחָזוֹ בְּיָדוֹ, וְעָנָה וְאָמַר: "כַּמָּה תּוֹרוֹת כְּתֻבוֹת עַל חֻתִּיכַת נְיָר הַזֶּה". וְאָמַר: שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה וְכַמָּה עוֹלָמוֹת שֶׁהֵם נִזּוֹנִין וְיֵשׁ לָהֶם חִיּוּת מֵהֶעָשָׁן שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ. וְנָטַל הַנְּיָר וּשְׂרָפוֹ אֵצֶל הַנֵּר.

ב וְאָמַר: שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת שֶׁעֲדַיִן לֹא בָּאוּ אֲפִלּוּ לְתוֹךְ תְּמוּנַת אוֹתִיּוֹת. וְעַל כֵּן הוּא חִדּוּשׁ נִפְלָא – כְּשֶׁזּוֹכִין לְהוֹרִיד אֵלּוּ הַתּוֹרוֹת לְהַכְנִיסָם עַל כָּל פָּנִים לְתוֹךְ תְּמוּנוֹת אוֹתִיּוֹת.

ג (כְּלוֹמַר אֲבָל עֲדַיִן אֵין הָעוֹלָם כְּדַאי שֶׁיַּכְנְסוּ לְתוֹךְ הָעוֹלָם רַק שֶׁזֶּהוּ גַּם כֵּן חִדּוּשׁ גָּדוֹל כְּשֶׁבָּאוּ עַל כָּל פָּנִים לְתוֹךְ תְּמוּנוֹת אוֹתִיּוֹת כַּנַּ"ל).

פרק רו

אָמַר: אֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ דִּבּוּרֵי הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר, רַק הַקּוֹל לְבַד, הוּא גַּם כֵּן טוֹב מְאֹד. וְזֶה בְּחִינַת "לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ" (תְּהִלִּים קנ), 'בְּקוֹל' דַּיְקָא. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא רַק עוֹמֵד בַּבַּיִת אֵצֶל הַתּוֹרָה שֶׁאוֹמֵר, טוֹב מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר.

פרק רז

א אָמַר: לִפְעָמִים אֲנִי מְדַבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר לְאֵיזֶה אָדָם, וְאֵין הַדִּבּוּר עוֹשֶׂה פְּעֻלָּתוֹ עַד לִזְמַן רָחוֹק.

ב כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ כְּשֶׁנּוֹתְנִין אֵיזֶה סַמִּים לִרְפוּאָה. לִפְעָמִים הַסַּם עוֹשֶׂה פְּעֻלָּתוֹ וּמוֹעִיל מִיָּד וְלִפְעָמִים צָרִיךְ הַסַּם לִשְׁהוֹת בְּתוֹךְ הָאָדָם אֵיזֶה זְמַן וְאַחַר־כָּךְ הוּא עוֹשֶׂה פְּעֻלָּתוֹ.

ג כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהוּא מְדַבֵּר שֶׁהֵם מֻנָּחִים אֵצֶל הָאָדָם וְאֵינָם מְעוֹרְרִים אוֹתוֹ עַד לִזְמַן רָחוֹק. אֲבָל סוֹף כָּל סוֹף יַעֲשֶׂה הַדִּבּוּר פְּעֻלָּתוֹ וְיוֹעִיל בְּוַדַּאי.

פרק רח

אָמַר: יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁאֲנִי אוֹמֵר לְאֵיזֶה אָדָם. וַעֲדַיִן אֵין עוֹשִׂים פְּעֻלָּתָם רַק שֶׁמִּתְגַּלְגְּלִים הַדְּבָרִים מֵאָדָם זֶה לְאָדָם אַחֵר וּמֵחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ וְכוּ'. עַד שֶׁיִּתְגַּלְגְּלוּ הַדְּבָרִים וְיָבוֹאוּ לְאֵיזֶה אָדָם וְיִכְנְסוּ הַדְּבָרִים לִלְבּוֹ בְּעֹמֶק גָּדוֹל. וְשָׁם יַעֲשׂוּ פְּעֻלָּתָם בִּשְׁלֵמוּת, וְיִעוֹרְרוּ אוֹתוֹ וְכוּ'.

פרק רט

א אָמַר: שֶׁכָּל הַתּוֹרוֹת וְהַשִּׂיחוֹת שֶׁלּוֹ אֵינָם בִּשְׁבִילֵנוּ לְחוּד. כִּי אִם "אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וְאֶשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה" (דְּבָרִים כט) (וְעַיֵּן בְּרַשׁ"י שֶׁפֵּרֵשׁ וְאֶשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה, וְאַף עִם דּוֹרוֹת הָעֲתִידִים לָבוֹא, וְהָבֵן).

ב וְכַמָּה פְּעָמִים דִּבַּרְנוּ עִמּוֹ מֵעִנְיָן זֶה, וְרָמַז לָנוּ בִּדְבָרָיו: לְהוֹדִיעַ לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים אֶת כָּל מַעֲשֵׂי ה' הַגְּדוֹל שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ.

ג וּפַעַם אַחַת אָמַר בְּפֵרוּשׁ: גַּם לִבְנֵיכֶם תּוֹדִיעוּ אֶת כָּל הַתּוֹרוֹת וְהַשִּׂיחוֹת הַנִּפְלָאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת וְהַמַּעֲשִׂיּוֹת וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם אֲשֶׁר גִּלָּה לָנוּ, וְאָמַר אָז זֶה הַפָּסוּק בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל כְּגַחֲלֵי אֵשׁ: "וְהוֹדַעְתָּם לִבְנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ" (דְּבָרִים ד־ט).

ד (וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: אַייעֶרע קינְדֶער זָאלְט אִיר מוֹדִיעַ זַיין וואס דָּא הָאט זִיךְ גִּיטָאן) וְאָמַר בְּרָכָה וְזִיעַ בְּהִתְלַהֲבוּת נוֹרָא: "וְהוֹדַעְתָּם לִבְנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ".

ה וְאָמַר: דַּע וְהַאֲמֵן, אִם אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא אֶחָד מִן הָרֶפֶשׁ, גַּם מִי שֶׁיִּתְאַחֵז בּוֹ – יוֹצִיאוּ אוֹתוֹ גַּם כֵּן.

פרק רי

א אָמַר: כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בָּרַבִּים, קָשֶׁה לוֹ מְאֹד מְאֹד, וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מְסִירַת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ עַל זֶה.

ב וְסִפֵּר שֶׁקֹּדֶם הַקִּדּוּשׁ כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַתְחִיל תֵּבָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַקִּדּוּשׁ נִדְמֶה לוֹ שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ. וְכֵן קֹדֶם אֲמִירַת הַתּוֹרָה כְּשֶׁרוֹצֶה לְהַתְחִיל לוֹמַר תּוֹרָה. אֲזַי נִדְמֶה לוֹ שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ (וְכֵן הָרִאשׁוֹנָה שֶׁיֹּאמַר תֵּצֵא נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ (וויא אִיךְ וויל אַרוֹיס לָאזִין דָּאס עֶרְשְׁטֶע וואָרְט דַּאכְט זִיךְ מִיר אָט גַייא אִיךְ אוֹיס).

ג וְלֹא הָיָה מִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעֲמוּד בְּשׁוּם פַּעַם וְלֹא עָשָׂה שׁוּם דָּבָר כֵּיוֹצֵא בָּזֶה כְּגוֹן קְרִיאַת הַמְּגִלָּה וּקְרִיאַת הַתּוֹרָה, וַאֲפִלּוּ לִקְרוֹת לִפְנֵי הַתּוֹקֵעַ וּשְׁאָר דְּבָרִים כְּאֵלֶּה, רַק קִדּוּשׁ וּזְמִירוֹת עַל שֻׁלְחָנוֹ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ וַאֲמִירַת הַתּוֹרָה. וְגַם זֶה הָיָה כְּבֵד עָלָיו מְאֹד כַּנַּ"ל.

ד וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהָיָה צָרִיךְ לוֹמַר קַדִּישׁ עַל אִמּוֹ בְּיוֹם הַיָּאְרְצַייט הָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו מְאֹד.

פרק ריא

א הָיָה מִתְלוֹצֵץ מְאֹד מֵהַחוֹלְקִים עָלָיו וְאוֹמְרִים: שֶׁתּוֹרָתוֹ קִבֵּל מִזְּקֵנוֹ רַבִּי נַחְמָן הָאוּמַנְקִיר ז"ל.

ב וְאָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת: כַּמָּה הֵיטִיב עִמִּי זְקֵנִי שֶׁהִשְׁאִיר לִי תּוֹרוֹת כָּאֵלּוּ מְכֻוָּן מַמָּשׁ לְכָל עִנְיָן וְעִנְיָן שֶׁיִּהְיֶה מֵעִנְיָנָא דְּיוֹמָא. וּכְפִי מַה שֶּׁצְּרִיכִין הָאֲנָשִׁים הַשּׁוֹמְעִים, כְּגוֹן עַל שַׁבָּת חֲנֻכָּה מֵחֲנֻכָּה, וְעַל שַׁבָּת נַחֲמוּ כַּיּוֹצֵא בּוֹ וְכוּ', וְכָל הָאֲנָשִׁים עִם כָּל הִצְטָרְכוּתָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת יִהְיוּ נִכְלָלִים בְּזֹאת הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹ הָעֵת, וְכָל מַה שֶּׁעָבַר בָּעוֹלָם אָז וְכוּ'.

ג כְּלוֹמַר הֲלֹא בְּתוֹרָתוֹ הָיָה כָּלוּל כָּל מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים, כַּאֲשֶׁר רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ בִּפְשִׁיטוּת כַּמָּה וְכַמָּה מַעֲשִׂיּוֹת נוֹרָאוֹת בְּעִנְיָן זֶה, אֵיךְ מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת וְכָל מַה שֶּׁעָבַר בָּעוֹלָם אָז הַכֹּל נִכְלָל בְּתוֹרָתוֹ. וְגַם הַתּוֹרָה דִּבְּרָה מֵעִנְיָנָא דְּיוֹמָא. מִלְּבַד שֶׁאָר עִנְיָנִים וְחִדּוּשִׁים נִפְלָאִים שֶׁרָאִינוּ בְּשָׁעַת אֲמִירַת תּוֹרָתוֹ הַנּוֹרָאָה. שֶׁכָּל מִי שֶׁהָיָה לוֹ מֹחַ בְּקִדְקֳדוֹ רָאָה שֶׁהֵם דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים שֶׁנִּתְגַּלּוּ לוֹ עַתָּה מִן הַשָּׁמַיִם מִמָּקוֹר עֶלְיוֹן קָדוֹשׁ וְנוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד מְאֹד. כִּי הָיָה חִדּוּשִׁים חֲדָשִׁים שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ בָּעוֹלָם.

ד וְאֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שְׁטוּת כָּזֶה, שֶׁזְּקֵנוֹ רַבִּי נַחְמָן ז"ל הִשְׁאִיר לוֹ כָּל כָּךְ תּוֹרוֹת וְכָל כָּךְ מַעֲשִׂיּוֹת וְכָל כָּךְ שִׂיחוֹת נִפְלָאוֹת וְכָל כָּךְ שִׂיחוֹת וְעֵצוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁדִּבֵּר עִמָּנוּ וְכוּ', וְהַכֹּל הִגִּיעַ לְרַבֵּנוּ ז"ל דַּיְקָא. וּמִקֹּדֶם לֹא נִשְׁמַע לְשׁוּם אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם דָּבָר אֶחָד מֵאֵלּוּ הַתּוֹרוֹת וְהַחִדּוּשִׁים שֶׁגִּלָּה זְקֵנוֹ. מִי פָּתִי וְשׁוֹטֶה שֶׁיִּשְׁמַע לִדְבַר הֶבֶל וְכָזָב וּשְׁטוּת כָּזֶה?

ה גַּם אָמַר שֶׁמִּי שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וּמַכִּיר אֶת זְקֵנוֹ הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן הָאִרְיֶדֶ"עְנִקִיר זצ"ל, יוֹדֵעַ, שֶׁלֹּא הָיָה בַּעַל תּוֹרָה כָּזֶה. כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה צַדִּיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד, אֲבָל לֹא הָיָה בַּעַל תּוֹרָה כָּל כָּךְ. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן חִדּוּשִׁים כְּאֵלֶּה וְכוּ'.

ו וּפַעַם אַחַת הָיָה פֹּה אִישׁ אֶחָד זָקֵן מִסְּלַאפְקֶיוִויץ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ אֶת זְקֵנוֹ הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן הָאִרְיֶדֶ"עְנִקִיר ז"ל. וְהָיָה עוֹמֵד לִפְנֵי רַבֵּנוּ ז"ל. עָנָה וְאָמַר, הֵם אוֹמְרִים שֶׁתּוֹרָתִי הִיא מִזְּקֵנִי רַבִּי נַחְמָן ז"ל. אִם הָיָה זְקֵנִי רַבִּי נַחְמָן בְּעַצְמוֹ שׁוֹמֵעַ תּוֹרָתִי הָיָה אָצְלוֹ גַּם כֵּן חִדּוּשׁ וְכוּ'.

פרק ריב

א פַּעַם אַחַת אָמַר: "הֲלָכָה כְּרַב נַחְמָן בְּדִינֵי", הֵינוּ לְעִנְיַן הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁחָלְקוּ עָלָיו בְּוַדַּאי הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, כִּי הֲלָכָה כְּרַב נַחְמָן בְּדִינֵי.

ב כִּי דִינֵי הוּא לְשׁוֹן מַחֲלֹקֶת, שֶׁשְּׁנֵי בְּנֵי־אָדָם מְחֻלָּקִין לִפְנֵי הַבַּיִת דִּין עַל אֵיזֶה דָּבָר (זֶה שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ).

ג וְעַיֵּן בְּגִטִּין פֶּרֶק הַשּׁוֹלֵחַ שֶׁאָמְרוּ שָׁם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים: הֲלָכָה כְּרַב נַחְמָן וַהֲלָכָא כְּרַב נַחְמָן. וַהֲלָכָא כְּנַחְמָנִי (גִּטִּין לד.).

פרק ריג

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁדִּבֵּר בְּעִנְיַן מַחֲלֹקֶת, וְאָמַר: שֶׁלִּכְאוֹרָה מַאי אִכְפַּת שֶׁזֶּה מְדַבֵּר עַל זֶה?, אַךְ בֶּאֱמֶת עַל יְדֵי מַחֲלֹקֶת שֶׁחוֹלְקִים עַל אֶחָד, יְכוֹלִין ח"ו לְהַפִּיל אוֹתוֹ מִמַּדְרֵגָתוֹ ח"ו.

ב וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, שֶׁרָצוּ לִמְנוֹת גַּם אֶת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה וְכוּ' עַד שֶׁבָּא דָּוִד וְנִשְׁתַּטַּח לִפְנֵיהֶם וְכוּ' (סַנְהֶדְרִין קד:). כִּי הָיָה לָהֶם כֹּחַ לְדָחוֹתוֹ ח"ו, עַל יְדֵי דִּבּוּרֵיהֶם.

ג וְאָמַר שֶׁזֶּה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה: "שָׂרִים רְדָפוּנִי חִנָּם (תְּהִלִּים קיט), הַיְנוּ שֶׁגְּדוֹלִים וְשָׂרִים רְדָפוּנִי, אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בְּחִנָּם שֶׁאֵינָם פּוֹעֲלִים כְּלָל בְּמַחֲלֹקְתָּם עָלַי.

ד וְהַסִּימָן: כִּי "וּמִדְּבָרְךָ פָּחַד לִבִּי". שֶׁאֲנִי מְפַחֵד מִדְּבָרֶיךָ. דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לִי יִרְאַת שָׁמַיִם וְאֵינִי נוֹפֵל מִמַּדְרֵגָתִי ח"ו. וְזֶה סִימָן שֶׁהָרְדִיפָה שֶׁלָּהֶם חִנָּם, בְּחִינַת "שָׂרִים רְדָפוּנִי חִנָּם".

פרק ריד

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: כְּשֶׁאָדָם שׁוֹאֵל לְהַצַּדִּיק אִם לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מְסִירַת נֶפֶשׁ בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא רָאוּי לוֹ לְהָשִׁיב וּלְצַוּוֹת עָלָיו שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת. וְאַף עַל פִּי כֵן הַשּׁוֹאֵל אֵין צָרִיךְ לְקַיֵּם דְּבָרָיו.

ב כֵּן שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ. עוֹד שָׁמַעְתִּי בְּעִנְיָן אַחֵר: כָּל מַה שֶׁהַצַּדִּיק מְצַוֶּה לַעֲשׂוֹת צָרִיךְ לְקַיֵּם, רַק כְּשֶׁמְּצַוֶּה שֶׁלֹּא לִסַּע עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אֲצִלּוֹ, זֶה אֵין צָרִיךְ לְקַיֵּם.

ג עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה רָאוּי לִתֵּן עַל פִּדְיוֹן.

פרק רטו

א אָמַר: אֲצִלִּי הָעִקָּר הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְתֵכֶף כְּשֶׁחוֹלֵף וְעוֹבֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אֲנִי מַטֶּה אָזְנִי וְשׁוֹמֵעַ אִם מַכִּין בַּכֹּתֶל לְעוֹרֵר לִסְלִיחוֹת לַשָּׁנָה הַבָּאָה.

ב כִּי אֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל, כִּי כָּל הַשָּׁנָה חוֹלֵף וְעוֹבֵר כְּהֶרֶף עַיִן.

פרק רטז

א עַיִן אַלְשִׁיךְ עַל מִשְׁלַי. (וּבִפְרָט בְּקַפִּיטֶל ז' בְּדֶרֶךְ שְׁלִישִׁי שָׁם מַרְחִיב הַדִּבּוּר וְהָאַזְהָרָה לְהִתְרַחֵק מֵהֶם וְעַיֵּן שָׁם, כִּי) מְדַבֵּר שָׁם בְּדֶרֶךְ צַחוּת וְנִפְלָא, וּמַסְבִּיר הַדָּבָר, אֵיךְ הֵם מַטְעִים אֶת הָעוֹלָם, שֶׁבִּתְחִלָּה אֵינָם מְגַלִּים הָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַכְּפִירוֹת שֶׁלָּהֶם, רַק מַרְאִים הַמִּתְיקוּת הַמְּדֻמֶּה הַנִּרְאֶה בִּתְחִלָּה בְּדַרְכֵיהֶם הָרָעִים (עַיֵּן שָׁם. וְזֶהוּ "כִּי נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה" (מִשְׁלֵי ה־ג) וְכוּ' וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י – אֶפִּיקוֹרְסוּת. "וְאַחֲרִיתָהּ מָרָה כְּלַעֲנָה" כוּ' עַיֵּן שָׁם).

ב וְהַכְּלָל: שֶׁכָּל הָאַזְהָרוֹת שֶׁל מִשְׁלֵי לְהִתְרַחֵק מֵ"אִשָּׁה זָרָה" כַּוָּנָתוֹ עַל חָכְמוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת שֶׁנִּקְרֵאת אִשָּׁה זָרָה, כְּנֶגֶד חָכְמַת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת "אֵשֶׁת חַיִל" (עַיֵּן מִשְׁלֵי לא־י).

ג וּמִי שֶׁבָּקִי בָּהֶם וּבְדַרְכֵיהֶם וְאֵיךְ הֵם מַטְעִין אֶת הָעוֹלָם, בִּפְרָט בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁהֵם מְחַנְּכִין אוֹתָן בַּחִנּוּךְ הָרָע וְהַמַּר שֶׁלָּהֶם, הֵם מַמָּשׁ כְּמוֹ אִשָּׁה הַמְנָאֶפֶת הַמְקַשֶּׁטֶת עַצְמָהּ וּמְדַבֶּרֶת דִּבְרֵי חֵן. וּבְתַחְלָה אֵינָהּ מְגַלָּה זְדוֹן לִבָּהּ וּמַרְאֵית עַצְמָהּ כִּכְשֵׁרָה, עַד אֲשֶׁר הִיא מַטְעֵת כָּל מִי שֶׁנִּפְתֶּה אַחֲרֶיהָ. כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ הֵם דַּרְכֵיהֶם הָרָעִים לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ מְעַט מִדַּרְכֵיהֶם.

ד וְעַל קֹטֶב מָשָׁל זֶה סוֹבֵב רֹב סֵפֶר מִשְׁלֵי. וְכָל מָקוֹם שֶׁקּוֹרֵא "כְּסִיל וּפֶתִי הַמַּהַפְכִים אָרְחוֹת יֹשֶׁר" (מִשְׁלֵי ב) וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, כָּל כַּוָּנָתוֹ עַל אֵלּוּ הַחֲכָמִים לְהָרַע, שֶׁנִּקְרָאוּ "כְּסִילִים וּפְתָאִים" כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כו): "רָאִיתָ אִישׁ חָכָם בְּעֵינָיו תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ" וּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ה־כא): "הוֹי חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם".

ה וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה. כִּי הֵם אוֹמְרִים בְּהֵפֶךְ מַמָּשׁ, וּמְבִיאִים רְאָיָה מִמִּשְׁלֵי דַּיְקָא וּמִשְׁאָר כְּתְבֵי קֹדֶשׁ לְדַרְכֵיהֶם הָרָעִים.

ו כִּי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה יֵשׁ בָּהּ סַם חַיִּים לְמִי שֶׁזּוֹכֶה, וְלֹא זָכָה – נַעֲשֵׂית לוֹ סַם מָוֶת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (יוֹמָא עב:) עַל פָּסוּק (דְּבָרִים ד): "אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה", וּכְתִיב (הוֹשֵׁעַ יד): "כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה' צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפוֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם".

ז עַל כֵּן לְהַמִּתְעַקֵּשׁ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵיהֶם הָרָעִים, לֹא יוֹעִילוּ רֹב הַדְּבָרִים. וּלְהֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת, יַסְפִּיקוּ דְּבָרֵינוּ אֵלָיו לְחַזֵּק נַפְשׁוֹ וְדַעְתּוֹ לַעֲמֹד כְּעַמּוּד בַּרְזֶל נֶגְדָּם וּלְשַׁבֵּר מְתַלְעוֹת עַוָּל (אִיּוֹב כט).

ח וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְגַלֶּה הָאֱמֶת בִּמְהֵרָה. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

פרק ריז

א אָמַר: שֶׁאִיתָא בְּסֵפֶר אֶחָד. שֶׁמַּה שֶׁמּוּבָא בְּסִפְרֵי הַמְחַקְּרִים, רְאָיָה שֶׁצְּרִיכִין לַחֲקֹר, מִפָּסוּק (דְּבָרִים ד): "וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ" וְכוּ' שֶׁצְּרִיכִין לָדַעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל פִּי חֲקִירוֹת. זֶה הַפֵּרוּשׁ הוּא מִכַּת הַקְּרָאִים, שֶׁהֵם מְפָרְשִׁים פָּסוּק זֶה כָּךְ, 'שֶׁצְּרִיכִין לָדַעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל פִּי חֲקִירוֹת', אֲבָל הָאֱמֶת לֹא כֵּן הוּא!, כִּי בֶּאֱמֶת הָעִקָּר לָדַעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא רַק עַל יְדֵי אֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא זוֹכִין אַחַר כָּךְ לָדַעַת וְהַשָּׂגָה גְּדוֹלָה בִּידִיעַת רוֹמְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (הוֹשֵׁעַ ב): "וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה וְיָדַעְתְּ אֶת ה'".

ב [וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת בְּיוֹרֶה דֵּעָה הִלְכוֹת גְּלוּחַ ה"ג, שָׁם מְבֹאָר הֵיטֵב שֶׁעִקַּר הַיְדִיעָה הוּא עַל יְדֵי אֱמוּנָה, עַיֵּן שָׁם].

ג וּבֶאֱמֶת עִקַּר הַפְּרוּשׁ הַפָּשׁוּט שֶׁל פְּסוּקִים אֵלּוּ הַמַּזְהִירִים לָדַעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּגוֹן "וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ וְכוּ'", וְכֵן "דַּע אֶת אֱלֹקֵי אָבִיךָ וְעָבְדֵהוּ" (דִּבְרֵי הַיָּמִים א כח). וְכֵן "דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים" וְכוּ' (תְּהִלִּים ק), עִקַּר הָאַזְהָרָה זוֹ הִיא בְּפִשְׁיטוּת – לָדַעַת וְלִזְכֹּר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכָל עֵת וְאַל יִשְׁכַּח אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ ח"ו, בְּשׂוּם עֵת.

ד כְּמוֹ לְמָשָׁל שֶׁהֶרֶךְ הַמְּלָכִים וְהָאֲדוֹנִים שֶׁמַּזְהִירִין אֶת עַבְדֵיהֶם שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם מוֹשֵׁל, וּבִפְרָט אַנְשֵׁי חֵיל שֶׁל הַמְּלָכִים שֶׁמְּלַמְּדִין אוֹתָם שֶׁיֵּדְעוּ מִי הַמֶּלֶךְ וְהַקֵּיסָר שֶׁלָּהֶם "לְמַעַן תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיהֶם" (שְׁמוֹת כ) וְיַעַבְדוּ עֲבוֹדָתָם בִּשְׁלֵמוּת.

ה וְכֵן הָרִגְילוּת לוֹמַר לְהָעֶבֶד: דַּע שֶׁיֵּשׁ עָלֶיךָ אָדוֹן וּמוֹשֵׁל', שֶׁהַכַּוָּנָה: שֶׁיִּקַּח זֹאת בְּדַעְתּוֹ בְּכָל עֵת וְאַל יִשְׁכַּח לְבַל יַעֲשֶׂה שׂוּם דָּבָר נֶגֶד רְצוֹנוֹ.

ו כְּמוֹ כֵן לְהַבְדִּיל בְּמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא, שֶׁמַּזְהִיר אוֹתָנוּ "דַּע אֶת אֱלֹקֵי אָבִיךָ" וְכוּ', הַיְנוּ יָדוֹעַ תֵּדַע וְאַל תִּשְׁכַּח בְּשׂוּם עֵת. וְכֵן "וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים" וְכוּ'. וְכֵן "דְּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים".

ז כִּי בְּוַדַּאי צְרִיכִין כַּמָּה וְכַמָּה אַזְהָרוֹת גְּדוֹלוֹת וְרַבּוֹת עַל זֶה, בְּכַמָּה וְכַמָּה לְשׁוֹנוֹת. כִּי אַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד יוֹדֵעַ בְּכְלָל כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, אַף עַל פִּי כֵן מֵחֲמַת טְרִדּוֹת עוֹלָם הַזֶּה וְתַאֲוֹתָיו וַהֲבָלָיו, נִמְצָאִים הַרְבֵּה שֶׁבְּרֹב הָעִתִּים שׁוֹכְחִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ.

ח וְעַל זֶה מַזְהִירִים הַפְּסוּקִים "דְּעוּ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים" וְכוּ' וְכֵן "דַּע אֶת אֱלֹקֵי אָבִיךָ" וְכוּ'. כְּלוֹמַר קְחוּ זֹאת בְּדַעְתְּכֶם הֵיטֵב עַד שֶׁיִּהְיֶה קָשׁוּר וְחָזָק בְּדַעְתְּכֶם וּלְבַבְכֶם בְּכָל עֵת, וְזֶה "וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ" וְכוּ', כִּי זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַיְדִיעָה – כְּשֶׁמְּקַשְּׁרִין הַדַּעַת אֶל הַלֵּב, לְיַדֵּעַ בְּלִבּוֹ הֵיטֵב כִּי ה' הוּא אֱלֹקִים וְכוּ'. כִּי בְּכָל עֵת שֶׁמְּשִׂימִין זֹאת אֶל לְבָבוֹ הֵיטֵב כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, בְּוַדַּאי נוֹפֵל פַּחְדּוֹ וְאֵימָתוֹ וְיִרְאָתוֹ עָלָיו לְבִלְתִּי יֶחֱטָא.

ט וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר בָּזֶה יוֹתֵר, כִּי יְדִיעַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשַּׁעַר בְּלִבֵּהּ (כל אחד כפי שמשער בליבו) כַּיָּדוּעַ. וְכָל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשַּׁעַר בְּלִבֵּיהּ יָבִין הֵיטֵב דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה.

י אֲבָל חֲלִילָה לוֹמַר 'שֶׁכַּוָּנַת הַפְּסוּקִים לָדַעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל פִּי חֲקִירוֹת אֱנוֹשִׁיּוֹת' הַבְּנוּיִים עַל שֵׂכֶל הַמֻּטְעֶה. כִּי עִקַּר הַיְדִיעָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כְּבָר הוֹדִיעוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיָּגְעוּ וְטָרְחוּ כָּל יְמֵיהֶם וּפָשְׁטוּ אֶת עַצְמָם מִגַּשְׁמִיּוּת לְגַמְרֵי, כִּי שָׁבְרוּ כָּל הַתַּאֲוֹת וְהַמִּדּוֹת בְּתַכְלִית, וּבִפְרָט הָרַע הַכּוֹלֵל שֶׁהוּא תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל, וְעַל יְדֵי זֶה הָיָה דַּיְּתָם בְּשְׁלֵמוּת וְזָכוּ לְהַכִּיר אֶת בּוֹרְאָם בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת וְהִנִּיחוּ לָנוּ יְרֻשָּׁה טוֹבָה כָּזֹאת.

יא וַאֲנַחְנוּ מְחֻיָּבִים לְקַבֵּל הַיְרֻשָּׁה הַטּוֹבָה הַזֹּאת בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ וּמַה יָּפָה יְרֻשָּׁתֵנוּ" (מִתְפַּלַּת שַׁחֲרִית) וְכוּ' רַק הַפְּסוּקִים

מַזְהִירִים אוֹתָנוּ לִקַּח הַיְדִיעָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת בְּמֹחֵנוּ וּלְהַמְשִׁיכָהּ וּלְקַשְּׁרָהּ בְּלִבֵּנוּ הֵיטֵב תָּמִיד בְּכָל עֵת לְמַעַן תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פָּנֵינוּ לְבִלְתִּי נֶחֱטָא וְכוּ'.

פרק ריח

א וְהִתְלוֹצֵץ מְאֹד מֵהַמְחַקְּרִים, שֶׁאוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ בְּהַלְּבָנָה יִשּׁוּב כְּמוֹ עַל הָאָרֶץ הַזֹּאת. עַל שֶׁרוֹאִין שָׁם בְּתוֹכָהּ כְּמוֹ אִילָנוֹת וּשְׂאָר בְּרוּאִים שֶׁבְּזוֹ הָאָרֶץ, וְהָיָה מִתְלוֹצֵץ מִזֶּה, וְאָמַר שֶׁהוּא שְׁטוּת גָּדוֹל.

ב כִּי הַלְּבָנָה הוּא כְּמוֹ אַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁעוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ נִרְאֶה בְּתוֹכוֹ. וְעַל כֵּן נִרְאֶה בְּתוֹךְ הַלְּבָנָה דְּבָרִים שֶׁבְּזֹאת הָאָרֶץ, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין שָׁם דָּבָר מֵאֵלּוּ הַבְּרוּאִים, וְהֶבֶל יִפְּצֶה פִּיהֶם שֶׁל הַמְחַקְּרִים.

פרק ריט

א אַחַר שֶׁבָּא מִלֶּמְבֶּרְג (שֶׁחַי אַחַר כָּךְ שְׁתֵּי שָׁנִים) הָיָה מְדַבֵּר בְּכָל פַּעַם הַרְבֵּה מֵאֱמוּנָה, וְהֵבִנּוּ מִדְּבָרָיו, שֶׁכָּל דִּבּוּרָיו שֶׁמְּדַבֵּר, כָּל כַּוָּנָתוֹ הָיָה הַכֹּל בִּשְׁבִיל לְהַכְנִיס אֱמוּנוֹתֵינוּ הָאֲמִתִּיּוֹת בְּלֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל.

ב וְהָיָה רָגִיל לְהַזְכִּיר כַּמָּה פְּעָמִים – גֹּדֶל עָצְמָם נִפְלְאוֹת הַטּוֹבָה שֶׁעָשָׂה לָנוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, שֶׁנָּתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וּפָתַח בָּהּ (בְּרֵאשִׁית א): "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", וְגִלָּה לָנוּ הֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וַחֲקִירוֹת.

ג וְגַנָּה הַרְבֵּה אֶת סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים וְהִתְלוֹצֵץ מֵהֶם בְּכַמָּה מִינֵי לֵיצָנוּת. וּבֵרֵר לְעֵינֵינוּ, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים כְּלוּם. וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחוֹת כָּאֵלּוּ הַרְבֵּה מְאֹד בְּכַמָּה וְכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת שֶׁל חָכְמָה אֲמִתִּית נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה אֲשֶׁר כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הָיָה מָתוֹק מִדְּבַשׁ וְנֹפֶת צוּפִים וְנִכְנַס בְּעֹמֶק הַלֵּב לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

ד וּכְבָר כָּתַבְנוּ מֵהֶם הַרְבֵּה, כַּאֲשֶׁר כְּבָר נִדְפְּסוּ קְצָתָם אֲבָל עֲדַיִן לֹא נִכְתַּב חֵלֶק אֶלֶף מֵהֶם. וְגַם אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר תְּמוּנַת הַדִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַנָּעִים וְהַמְּתוֹק בְּתַכְלִית הַנְּעִימוּת שֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה בְּרֶתֶת וְזִיעַ, שֶׁהָיָה לוֹ כָּל מִין חֵן שֶׁבָּעוֹלָם כַּאֲשֶׁר יְעִידוּן וְיַגִּידוּן כָּל מִי שֶׁזָּכָה לְדַבֵּר עִמּוֹ אֲפִלּוּ בְּמִלֵּי דְּעָלְמָא.

ה וּכְפִי הַמּוּבָן מִדְּבָרָיו בְּסוֹף בִּשְׁתֵּי הַשָּׁנִים הַנַּ"ל שֶׁחַי אַחַר שֶׁבָּא מִלֶּמְבֶּרְג, שֶׁכָּל דִּבּוּרָיו, הֵן בְּמִלֵּי דְּעָלְמָא הֵן בְּדִבְרֵי תּוֹרָה – הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל – כְּדֵי לְהַכְנִיס אֱמוּנָה בָּעוֹלָם שֶׁהוּא יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קיט): "כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה".

פרק רכ

א פַּעַם אַחַת אָמַר לְאֶחָד: "אֲנַלֶּה לְךָ סוֹד, שֶׁיִּהְיֶה אֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל בָּעוֹלָם.

ב כִּי מִלְּמַעְלָה יָבוֹא אֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם בִּשְׁבִיל נִסָּיוֹן.

ג וַאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנָשִׁים שֶׁלִּי, גַּם בְּלֹא זֶה יִתְחַזְּקוּ בֶּאֱמֶת, וְיִשָּׁאֲרוּ קַיָּמִים בֶּאֱמוּנָתָם. אַךְ אֲנִי מְגַלֶּה לְךָ זֹאת כְּדֵי שֶׁיִּתְחַזְּקוּ יוֹתֵר כְּשֶׁיִּרְאוּ שֶׁדִּבְּרוּ מִזֶּה מִקֹּדֶם".

ד וְכַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה פְּעָמִים. וְהָיָה מִתְאַנֵּחַ מְאֹד עַל זֶה וְאָמַר: "אוֹי, אֵיךְ יוּכְלוּ לַעֲמֹד אֲנָשִׁים מַעֲטִים נֶגֶד כָּל הָעוֹלָם".

ה וְהִנֵּה סָמוּךְ מְאֹד אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ ז"ל, רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ זֹאת, שֶׁתֵּכֶף הִתְחִיל לְהִתְפַּשֵּׁט אֶפִּיקוֹרְסִית גָּדוֹל בָּעוֹלָם, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כָּזֹאת מִימֵי קֶדֶם. כִּי אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר הִתְחִיל לִצְמֹחַ נֶגַע הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת בִּמְדִינוֹת רְחוֹקוֹת, הָאֶפִּיקוֹרְסִים הַמְפֻרְסָמִים דֶּשֶׁם כַּמְפֻרְסָם, וְחִבְּרוּ חִבּוּרִים רָעִים בִּפְרָט סְפָרֵי "הַמְאַסֵּף" וְכוּ', אֲבָל עֲדַיִן לֹא נִתְפַּשְּׁטָה הַנֶּגַע בִּמְדִינָתֵנוּ, עַד אֲשֶׁר בְּיָמֵינוּ אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ ז"ל, וְהִסְתַּלְּקוּת עוֹד גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים ז"ל, פָּשְׂתָה נֶגַע הַמִּסְפַּחַת הָרָעָה הַזֹּאת גַּם בִּמְדִינָתֵנוּ. וּכְבָר צָוְחוּ כְּכְרוּכְיָא הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁבְּדוֹרוֹתֵינוּ אֱלֹה וְאֵין שׁוֹמֵעַ לָהֶם, כִּי יָדֶם תָּקְפָה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים.

ו אוֹי לָנוּ מַה שֶּׁהִגִּיעַ לָנוּ בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֱלֹה. וְעַל יְדֵי זֶה נִצְמְחָה הַגְּזֵרָה הָרָעָה בְּיָמֵינוּ שֶׁנִּמְשְׁכָה עַל יָדָם, אוֹי מֶה הָיָה לָנוּ.

ז וְנִתְקַיֵּם בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים כַּאֲשֶׁר הוֹדִיעַ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ ז"ל הַנּוֹרָא מִקֹּדֶם בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ וַעֲדַיִן הוֹלְכִים וּמִתְפַּשְּׁטִים בְּכָל עֵת. אוֹי מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה בַּיָּמִים הַבָּאִים.

ח וּכְבָר כָּתַבְנוּ מַה שֶּׁאָמַר הוּא ז"ל שֶׁעַל זֶה הִתְנַבְּאוּ כָּל נְבִיאֵינוּ, בִּפְרָט דָּנִיֵּאל שֶׁאָמַר (דָּנִיֵּאל יב): "יִתְבָּרְרוּ וְיִתְלַבְּנוּ וְיִצָּרְפוּ רַבִּים" וְכוּ'. שֶׁכָּל כַּוָּנָתָם הָיָה שֶׁבְּאַחֲרִית הַיָּמִים הָאֵלֶּה יִתְנַסּוּ וְיִצְטָרְפוּ יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמוּנָה. שֶׁיַּעַמְדוּ וְיָקוּמוּ רַבִּים שֶׁיִּרְצוּ לְהַטְעוֹת אוֹתָם מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁהֵם הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַמְחַקְּרִים שֶׁבְּיָמֵינוּ.

ט וּמֵאַחַר שֶׁכְּבָר הוֹדִיעַ זֹאת מִקֹּדֶם שֶׁזֶּה יִהְיֶה הַנִּסָּיוֹן, הָיָה רָאוּי לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן בְּוַדַּאי, אַף עַל פִּי כֵן יִהְיֶה נִסָּיוֹן גָּדוֹל עַד אֲשֶׁר רַבִּים יִהְיוּ נִכְשָׁלִים מְאֹד.

י אַךְ אַף עַל פִּי כֵן אָנוּ כּוֹתְבִים כָּל זֹאת, לְמַעַן יֵדְעוּ הַחֲפֵצִים בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁכְּבָר הוֹדִיעַ הוּא ז"ל, לָנוּ אֶת כָּל זֹאת מִקֹּדֶם, לְמַעַן יִהְיֶה לָהֶם לְמַשִּׁיב נֶפֶשׁ לְחַזֵּק לִבָּם בַּה' וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, כַּאֲשֶׁר קִבַּלְנוּ מֵרַבּוֹתֵינוּ ז"ל בַּגְּמָרָא וּפוֹסְקִים.

פרק רכא

א הָיָה מִתְלוֹצֵץ מְאֹד מֵהַלּוּחוֹת שֶׁלָּנוּ אוֹ שֶׁלָּהֶם לְהַבְדִּיל, שֶׁכּוֹתְבִים הַמְּאָרָעוֹת וְהַשְּׁנוּיִים כְּגוֹן קַר וְחַם וְכוּ'. וְעַל פִּי הָרֹב אֵינָם מְכַוְּנִים דִּבְרֵיהֶם כְּלָל.

ב עָנָה וְאָמַר: אִם כֵּן שֶׁיּוֹדְעִין, יֹאמְרוּ נָא הַשְּׁנוּיִים שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּעַצְמוֹ. כִּי כְּמַעַט בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִשְׁתַּנִּים בָּעוֹלָם שְׁנוּיִים הַרְבֵּה מְאֹד בְּיוֹם אֶחָד.

ג כִּי יֵשׁ קֹר וְחֹם וְגֶשֶׁם וְשֶׁלֶג וְרוּחַ וַאֲוִיר צַח, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שְׁנוּיִים רַבִּים אֵין מִסְפָּר שֶׁנַּעֲשִׂין בְּיוֹם אֶחָד עַל פִּי הָרֹב. וּמִי יוֹכַל לְכַוֵּן וְלֵידַע זֹאת? "מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ. אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת" (תְּהִלִּים צב) עַל פִּי חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁלָּהֶם כָּל הַשְּׁנוּיִים הַנַּעֲשִׂים בְּיוֹם אֶחָד.

ד (וְגַם בְּסִפְרֵי הַתְּכוּנָה בְּעַצְמָם מְבֹאָר שֶׁעִנְיָן זֶה שֶׁל הַלּוּחוֹת הַנַּ"ל אֵינוֹ בָּרוּר כְּלָל. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסוֹף סֵפֶר "נֶחְמָד וְנָעִים" עַיֵּן שָׁם).

פרק רכב

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, שֶׁדִּבֵּר עִם אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ בִּלְבּוּלֵי אֱמוּנָה. וְחִזֵּק אוֹתוֹ רַבֵּנוּ ז"ל.

ב וְאָמַר לוֹ שֶׁאִיתָא: שֶׁכָּל הִתְהַוּוּת מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית הָיָה רַק בִּשְׁבִיל מַה שֶּׁצָּפָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיוּ אֲנָשִׁים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם יִסּוּרִים בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה מֵחֲמַת הַבִּלְבּוּלִים וְהַכְּפִירוֹת הָעוֹלִים עַל מַחֲשַׁבְתָּם רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהֵם יִתְגַּבְּרוּ כְּנֶגֶד אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת וְיִתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה. וְרַק בִּשְׁבִיל זֶה בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית.

ג וְעַל יְדֵי דִּבּוּרִים אֵלּוּ נִתְחַזֵּק זֶה הָאִישׁ מְאֹד תָּמִיד בְּכָל עֵת שֶׁבָּאוּ עָלָיו בִּלְבּוּלִים הַנַּ"ל.

ד וְכֵן מְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל כַּמָּה פְּעָמִים: שֶׁעִקַּר הַבְּרִיאָה הָיָה בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לג): "וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה".

פרק רכג

א בְּעִנְיַן שֶׁהָיוּ מְסַפְּרִים לִפְנֵי רַבֵּנוּ ז"ל, וְהָיוּ מְשַׁבְּחִים מְאֹד אֶת פֶּרוּשׁ רַשׁ"י. וְשֶׁאֵין צְרִיכִין לִלְמֹד פֵּרוּשׁ אַחֵר עַל הַמִּקְרָא עַל פִּי פָּשׁוּט, כִּי שְׁאָר הַפֵּשְׁטָנִים רֻבָּם הוֹלְכִים עַל פִּי דְּרָכֵי הַחֲקִירוֹת וְכוּ' (כַּוָּנַת הַדָּבָר: כִּי יֵשׁ כַּמָּה פֵּשְׁטָנִים שֶׁהֵם כְּנֶגֶד דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, וְהֵם הוֹלְכִים עַל פִּי דַּרְכֵי הַחֲקִירָה קְצָת בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. וְאֵלּוּ הַפֵּשְׁטָנִים אֵין צְרִיכִין לִלְמֹד אוֹתָם, כִּי אִם רַק פֵּרוּשׁ רַשׁ"י ז"ל).

ב עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: זֶה אֵינְךָ יוֹדֵעַ, שֶׁרַשַׁ"י ז"ל, הוּא כְּמוֹ אָחִיהָ שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. כִּי כָּל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן וְכָל יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם לוֹמְדִים אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְשֶׁבְּעַל פֶּה עִם פֵּרוּשׁ רַשַׁ"י. וּמִזֶּה מוּבָן עִצֻּם גְּדֻלַּת רַשַׁ"י ז"ל.

פרק רכד

א בְּעִנְיַן מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (חֲגִיגָה יא:) שֶׁאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל מַה לְּמַעְלָה מַה לְּמַטָּה מַה לְּפָנִים מַה לְּאָחוֹר, אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁכָּל אָדָם וְאָדָם יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת מַה לְּמַעְלָה מַה לְּמַטָּה וְכוּ' לְפִי מַדְרֵגָתוֹ שֶׁאָסוּר לוֹ לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם. כִּי אֵצֶל קְצָת, מִסְתַּיֵּם שִׂכְלוֹ אֵצֶל הַגַּלְגַּלִּים וּרְקִיעִים וְאָסוּר לוֹ לְהִסְתַּכֵּל לְהַלְאָן יוֹתֵר.

ב וְגַם כָּל הַפִּילוֹסוֹפִים וְהַמְחַקְּרִים, כָּל שִׂכְלָם וַחֲקִירָתָם הוּא רַק עַד הַגַּלְגַּלִּים וּלְמַעְלָה מִזֶּה אֵין יוֹדְעִים כְּלוּם. וְגַם בַּמֶּה שֶׁמִּתְחַת הַגַּלְגַּלִּים טָעוּ הַרְבֵּה בְּכַמָּה דְּבָרִים עַד שֶׁנִּפְלַג בֵּינֵיהֶם מַחֲלוֹקוֹת גְּדוֹלוֹת בְּכָל דָּבָר. וּכְבָר מְבֹאָר שֶׁאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם כְּלָל.

ג וְהַכְּלָל: שֶׁכָּל אָדָם בְּמָקוֹם שֶׁמִּסְתַּיֵּם שִׂכְלוֹ אָסוּר לוֹ לְהַלְּךְ יוֹתֵר. כִּי זֶהוּ אֶצְלוֹ בְּחִינַת מַה לְּמַעְלָה מַה לְּמַטָּה. רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד.

פרק רכה

א רַבֵּנוּ ז"ל, כְּשֶׁהָיָה בְּאוּמַאן, שְׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד: אִם אֶפְשָׁר לֵידַע חָכְמַת הַקַּבָּלָה בְּלִי תַּעֲנִיתִים וּמְקוָאוֹת? כִּי אֶחָד אָמַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לֵידַע הַקַּבָּלָה כִּי אִם וְכוּ'.

ב הֵשִׁיב: אֶפְשָׁר לֵידַע הַחָכְמָה בְּלֹא הַנַּ"ל. כִּי הוּא חָכְמָה וְכוּ'.

ג וְאָמַר אָז: שָׁמַּה שֶּׁקָּשֶׁה לְהָבִין סֵפֶר ה"עֵץ חַיִּים" וְכוּ', הוּא מֵחֲמַת שֶׁלֹּא נִכְתַּב כְּסֵדֶר.

ד וְאָמַר: שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁחָכְמַת הַפִּילוֹסוֹפְיָא מִסְתַּיֶּמֶת שָׁם מַתְחִיל חָכְמַת הָאֱמֶת, שֶׁהוּא חָכְמַת הַקַּבָּלָה.

ה פֵּרוּשׁ: כִּי הַפִּילוֹסוֹפִים לֹא חָקְרוּ כִּי אִם עַד הַגַּלְגַּלִּים, וּמִשָּׁם וּלְמַעְלָה אֵין יוֹדְעִים מְאוּמָה. וְגַם בְּהַחָכְמוֹת שֶׁמֵּהַגַּלְגַּלִּים וּלְמַטָּה גַּם כֵּן הֵם נְבוֹכִים מְאֹד בְּרֻבָּם כְּכֻלָּם כַּיָּדוּעַ לָהֶם בְּעַצְמָם.

ו וְחָכְמַת הַקַּבָּלָה מַתְחֶלֶת בְּמָקוֹם שֶׁמִּסְתַּיֶּמֶת חָכְמָתָם דְּהַיְנוּ מֵהַגַּלְגַּלִּים וּלְמַעְלָה. כִּי כָּל "עוֹלַם הָעֲשִׂיָּה" עִם הַגַּלְגַּלִּים בִּכְלָל, כּוֹלֶלֶת חָכְמַת הַקַּבָּלָה בְּתֵבָה אַחַת שֶׁהוּא: עוֹלַם הָעֲשִׂיָּה. וְכָל חָכְמַת הַקַּבָּלָה הוּא מַעֲשֵׂיהָ וּלְמַעְלָה, שֶׁהוּא יְצִירָה וּבְרִיאָה וַאֲצִילוּת לְמַעְלָה לְמַעְלָה וְכוּ' וְגַם בַּעֲשִׂיָּה בְּעַצְמָהּ, בִּפְנִימִיּוּת הָעֲשִׂיָּה, דְּהַיְנוּ רוּחָנִיּוּת הָעֲשִׂיָּה, אֵין לְהַפִּילוֹסוֹפִים שׁוּם יְדִיעָה כְּלָל.

ז אֲבָל חָכְמַת הַקַּבָּלָה מְדַבֶּרֶת רַק מִשֹּׁרֶשׁ הָעֲשִׂיָּה בְּרוּחָנִיּוּת וּמִשָּׁם וּלְמַעְלָה. נִמְצָא שֶׁבְּמָקוֹם שֶׁמִּסְתַּיֵּמֶת חָכְמָתָם שָׁם מַתְחֶלֶת חָכְמַת הַקַּבָּלָה.

ח גַּם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ לְעִנְיַן הַשְּׂגוֹתָיו הַנּוֹרָאִים שֶׁדִּבֵּר כַּמָּה פְּעָמִים מִזֶּה וְאָמַר: הֲלֹא אֵצֶל הַמְחַקְּרִים מִסְתַּיֵּמֶת יְדִיעָתָם בַּגַּלְגַּלִּים. וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁמִּשָּׁם וּלְמַעְלָה הוּא רַק עֶצֶם הָאֱלֹקוּת יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת כָּל לִמּוּד הַקַּבָּלָה הוּא בְּעוֹלָמוֹת וּמַדְרֵגוֹת שֶׁמִּשָּׁם וּלְמַעְלָה.

ט כְּמוֹ כֵן אֶפְלוּ מִי שֶׁהִשִּׂיג חָכְמַת הַקַּבָּלָה הֵיטֵב שֶׁהוּא חָכְמַת הָאֱמֶת אַף עַל פִּי כֵן אֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ כִּי עֲדַיִן יֵשׁ גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ וְכוּ'

י וְכֵן פַּעַם אַחַת רָאָה סֵפֶר אֶחָד שֶׁמְּלֻקָּט מִכִּתְבֵי הָאַר"י ז"ל, שֶׁאֵינָם מְצוּיִים, שֶׁמְּדַבֵּר מֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּת וְהַמַּדְרֵגוֹת שֶׁקֹּדֶם הָאֲצִילוּת שֶׁהוּא עוֹלָם הַמַּלְבּוּשׁ וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר "וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה" וְכוּ'.

יא וְדִבֶּר עִמִּי מִזֶּה, וְנִפְלֵאתִי מְאֹד עַל זֶה, מַה שֶּׁיֵּשׁ לִמּוּד בַּקַּבָּלָה גַּם לְמַעְלָה מֵאֲצִילוּת וְנִדְמֶה לִי שֶׁאֵין גָּבוֹהַּ יוֹתֵר.

יב וְשָׂחַק, וְאָמַר אָז גַּם כֵּן: הֲלֹא אֵצֶל הַמְחַקְּרִים נִדְמֶה שֶׁמִּסְתַּיֵּם הַיְדִיעָה בַּגַּלְגַּלִּים וְכוּ', כַּנַּ"ל.

יג וְכַוָּנָתוֹ הָיָה כְּמוֹ כֵן אֶפְלוּ בִּידִיעַת הָאֱמֶת לְמַעְלָה לְמַעְלָה יֵשׁ עוֹד גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ וְכוּ'.

יד כִּי לִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר, וְעִנְיָן זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב.

פרק רכו

פַּעַם אַחַת שָׂחַק וְאָמַר: אִם הָיוּ מַנִּיחִין לְכֻנְסִ מֵת אֶחָד בֵּין הַמְחַקְּרִים כְּשֶׁיּוֹשְׁבִין וְחוֹקְרִין בְּחָכְמָתָם, הָיוּ מִתְבַּטְּלִים כָּל הַחָכְמוֹת שֶׁלָּהֶם.

פרק רכז

מָצָאתִי כְּתַב יַד הַחֲבֵרִים, שֶׁאָמַר: שֶׁטּוֹב יוֹתֵר שֶׁהַהִתְבּוֹדְדוּת יִהְיֶה מִחוּץ לָעִיר, בְּמָקוֹם עֲשָׂבִים, כִּי הָעֲשָׂבִים גּוֹרְמִים שֶׁיִּתְעוֹרֵר הַלֵּב.

פרק רכח

א שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר: בְּוַדַּאי נִמְצָאִים כְּשֵׁרִים, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהֶם הִתְבּוֹדְדוּת. אֲבָל אֲנִי קוֹרֵא אוֹתָם "פְּלֵייטֶיס" – מְבֹהָלִים וּמְבֻלְבָּלִים. וּפִתְאֹם כְּשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ וְיִקְרָא אוֹתָם יִהְיוּ מְעֹרָבְבִים וּמְבֻלְבָּלִים.

ב אֲבָל אֲנַחְנוּ נִהְיֶה דּוֹמִים כְּמוֹ הָאָדָם אַחַר הַשֵּׁנָה, שֶׁדַּעְתּוֹ נוֹחָה וּמְיֻשֶּׁבֶת הֵיטֵב, כֵּן תִּהְיֶה דַּעְתֵּנוּ נוֹחָה וּמְיֻשֶּׁבֶת עָלֵינוּ בְּלִי מְהוּמָה וּבִלְבּוּל.

פרק רכט

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים וְהָיָה מְחַזֵּק אוֹתוֹ מְאֹד בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ, כְּדַרְכּוֹ ז"ל.

ב וְאָמַר לוֹ: שֶׁבִּתְחִלָּה זֶה הָיָה עִקַּר הַתְּפִלָּה, מַה שֶּׁהָיָה כָּל אֶחָד מְדַבֵּר מַה שֶּׁבְּלִבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלָשׁוֹן שֶׁהָיוּ מְדַבְּרִים בּוֹ, כַּמְבֹאָר בָּרַמְבַּ"ם בִּתְחִלַּת הִלְכוֹת תְּפִלָּה (תְּפִלָּה־א ב' ד' עַיֵּן שָׁם שֶׁמְּבֹאָר שָׁם זֹאת הֵיטֵב, שֶׁבִּתְחִלָּה הָיָה זֶה עִקַּר הַתְּפִלָּה וְכוּ'. אַךְ אַחַר כָּךְ רָאוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וְכוּ' וְתִקְּנוּ סֵדֶר הַתְּפִלָּה עַיֵּן שָׁם).

ג אֲבָל עַל כָּל פָּנִים מִדִּינָא זֶהוּ עִקַּר הַתְּפִלָּה.

ד עַל כֵּן גַּם עַכְשָׁו שֶׁמִּתְפַּלְּלִין סֵדֶר הַתְּפִלָּה שֶׁתִּקְּנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, טוֹב מְאֹד לְהָאָדָם לִהְיוֹת רָגִיל לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּפִלּוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת מִלִּבּוֹ בְּלָשׁוֹן שֶׁמֵּבִין, שֶׁיְּזַכֵּהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת, כִּי זֶה עִקַּר הַתְּפִלָּה כַּנַּ"ל.

ה (וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה הָאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ וּלְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּהַנְהָגָה זוֹ שֶׁעַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא בָּאוּ כָּל הַצַּדִּיקִים לְמַדְרֵגָתָם עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב).

פרק רל

א שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר שֶׁשָּׁמַע מֵרַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁטּוֹב כְּשֶׁהַלֵּב שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי נִמְשָׁךְ כָּל כָּךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁבְּכָל עֵת וָעֵת שֶׁיִּדְפְּקוּ עַל הַלֵּב, יַתְחִיל תֵּכֶף לְהִתְלַהֵב וּלְהִשְׁתּוֹקֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ כָּרָאוּי.

ב וְעָשָׂה אָז תְּנוּעוֹת בְּיָדָיו עַל עִנְיָן זֶה.

ג וְאָמַר שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁיּוֹשְׁבִין בֵּין אֲנָשִׁים יִשָּׂא יָדָיו וְלִבּוֹ לַה' וְיִצְעַק אֵלָיו בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְהֵרִים אָז יָדָיו בְּהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא וְאָמַר הַפָּסוּק "אַל תַּעֲזֹבֵנִי ה' אֱלוֹקָי" (תהלים לח) בְּקוֹל נָעִים שֶׁל תְּחִנָּה וְגַעְגּוּעִים נִפְלָאִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְתַפֵּס זֹאת לְדֶגְמָא. שֶׁכָּךְ רָאוּי לְאִישׁ יִשְׂרְאֵלִי שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא בֵּין אֲנָשִׁים יִתְעוֹרֵר בְּכָל פַּעַם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְעוֹרְרוּת נִמְרָץ כַּנַּ"ל.

פרק רלא

א סִפֵּר לִי אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאַל אֶת רַבֵּנוּ ז"ל: מַהוּ הַחִלּוּק שֶׁבֵּין לֵב נִשְׁבָּר לְמָרָה שְׁחוֹרָה?

ב הֵשִׁיב לוֹ: לֵב נִשְׁבָּר הוּא כָּךְ: שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹמֵד בֵּין הָעוֹלָם יַחֲזִיר פָּנָיו וְיֹאמַר: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם" וְכוּ'. וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה בְּעַצְמָהּ וּבְתוֹךְ כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם" בְּהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא וּבִנְשִׁיאַת יָדַיִם בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ כְּדַרְכּוֹ.

פרק רלב

א עוֹד שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַנַּ"ל, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים נִכְנַס אֵלָיו וְרָצָה לְדַבֵּר עִמּוֹ. וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו לְדַבֵּר לְפָנָיו מַה שֶּׁבִּלְבּוֹ. וּפַעַם אַחַת הָיָה עוֹמֵד וּמְשַׁמְּשׁוֹ, וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לְדַבֵּר עִמּוֹ מִיָּד, אֲבָל לֹא הָיָה יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו כְּלָל.

ב וְאַחַר כָּךְ צִוָּה רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁיּוֹשִׁיט לוֹ מִנְעָלָיו לְנַעֲלָם לִכְבוֹד שַׁבָּת. כִּי הָיָה אָז אַחַר יְצִיאָה מֵהַמֶּרְחָץ בְּעֶרֶב שַׁבָּת. וְאָז בְּעֵת שֶׁהוֹשִׁיט לוֹ מִנְעָלָיו, עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל מֵעַצְמוֹ וְאָמַר לוֹ: "תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאָז תּוּכַל אַחַר כָּךְ לְדַבֵּר עִמִּי גַּם כֵּן".

ג אַחַר־כָּךְ בְּעֵת שֶׁזָּכָה לְדַבֵּר עִמּוֹ, אָז כְּשֶׁנִּכְנַס אֵלָיו וְרָצָה גַּם כֵּן לְדַבֵּר וְהָיָה קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד לְדַבֵּר.

ד עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר: "גִּבּוֹר אֶחָד חָגַר מָתְנָיו לִכְבֹּשׁ חוֹמָה חֲזָקָה. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁבָּא אֶל הַשַּׁעַר, הָיָה אָרוּג עַל הַשַּׁעַר מַטָּוֶה מִקּוּרֵי עַכָּבִישׁ שֶׁסָּתַם הַשַּׁעַר. וְכִי יֵשׁ שְׁטוּת מִזֶּה שֶׁיִּהְיֶה חוֹזֵר מִמִּלְחַמְתּוֹ מֵחֲמַת הַסְּתִימָה שֶׁל הַקּוּרֵי עַכָּבִישׁ?! (וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן).

ה וְאַחַר־כָּךְ אָמַר לוֹ: הָעִקָּר הוּא הַדִּבּוּר. שֶׁעַל יְדֵי הַדִּבּוּר יְכוֹלִין לִכְבֹּשׁ הַכֹּל וּלְנַצֵּחַ כָּל הַמִּלְחָמוֹת. וְאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁיְּכוֹלִין לְהִתְבּוֹדֵד בְּמַחֲשָׁבָה, אֲבָל הָעִקָּר הוּא הַדִּבּוּר.

ו וּמְבֹאָר הַנִּמְשָׁל מִמֵּילָא, לְעִנְיַן מַה שֶּׁקָּשֶׁה עַל הָאָדָם לְדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹ לִפְנֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים מַה שֶּׁבִּלְבּוֹ. וְכָל זֶה מֵחֲמַת בּוּשָׁה וּכְבֵדוּת שֶׁלּוֹ, שֶׁאֵין לוֹ עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה, בְּוַדַּאי הוּא שְׁטוּת גָּדוֹל.

ז כִּי הֲלֹא הוּא רוֹצֶה לִכְבֹּשׁ בְּדִבּוּרוֹ מִלְחָמָה חֲזָקָה שֶׁהוּא מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁהוּא סָמוּךְ לַדָּבָר, וְלִכְבֹּשׁ וּלְשַׁבֵּר חוֹמוֹת וְלִפְתֹּחַ שְׁעָרִים עַל יְדֵי הַדִּבּוּר, וּבִשְׁבִיל מְנִיעָה קַלָּה מֵחֲלִישׁוּת דַּעְתּוֹ וְכִיוֹצֵא, יִמְנַע ח"ו מִלְּדַבֵּר?! כִּי הֲלֹא הַמְּנִיעָה הַזֹּאת נֶחֱשֶׁבֶת לְסְתִימָה שֶׁל קוּרֵי עַכָּבִישׁ כְּנֶגֶד הַחוֹמוֹת שֶׁרוֹצֶה לְשַׁבֵּר בְּדִבּוּרוֹ.

ח גַּם סִפֵּר לִי הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁרַבֵּנוּ צִוָּה לוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת שְׁתֵּי שָׁעוֹת בַּיּוֹם. שָׁעָה אַחַת שֶׁיֵּלֵךְ וְיִשְׁתּוֹקֵק וְיָכִין עַצְמוֹ לְדַבֵּר, וְיַעֲרֹךְ לִבּוֹ לְכָךְ, אַחַר כָּךְ יְדַבֵּר שָׁעָה אַחַת.

פרק רלג

א שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו, שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבֵּנוּ ז"ל עִמּוֹ מֵעִנְיַן בְּגָדִים.

ב וְאָמַר לוֹ: שֶׁעַל כָּל דָּבָר צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל. הַיְנוּ אִם בִּגְדוֹ קָרוּעַ וְצָרִיךְ לְבֶגֶד, יִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתֵּן לוֹ בֶּגֶד לִלְבֹּשׁ, וְכֵן בְּכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן. עַל הַכֹּל יַרְגִּיל עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל כָּל מַה שֶּׁיֶּחְסַר לוֹ.

ג אַף עַל פִּי שֶׁהָעִקָּר לְהִתְפַּלֵּל עַל הָעִקָּר, דְּהַיְנוּ עַל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אַף עַל פִּי כֵן, גַּם עַל זֶה צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל.

ד וְאָמַר: שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ מִתְנַהֵג כָּךְ. אַף עַל פִּי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לוֹ בְּגָדִים וּפַרְנָסָה וְהַצְטָרְכוּת חִיּוּתוֹ, אֲבָל כָּל חִיּוּתוֹ הוּא כְּמוֹ בְּהֵמָה, שֶׁגַּם כֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לָהּ לַחְמָהּ וְכוּ' כֵּן הוּא חִיּוּתוֹ שֶׁנּוֹתֵן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מַמְשִׁיךְ כָּל חִיּוּתוֹ עַל יְדֵי תְּפִלָּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל כֵּן כָּל חִיּוּתוֹ הוּא כְּמוֹ חִיּוּת בְּהֵמָה מַמָּשׁ. כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ כָּל חִיּוּתוֹ וְהַצְטָרְכוּתוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים דַּוְקָא.

ה וְכֵן שָׁמַעְתִּי אָנֹכִי גַּם כֵּן מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ עַל דָּבָר קָטָן וּפְחוּת מְאֹד שֶׁהָיָה קָצַת מֻכְרָח לִי. וְאָמַר: "תִּתְפַּלֵּל עַל זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ".

ו וְעָמַדְתִּי מִשְׁתּוֹמֵם. כִּי הָיָה לִי לְדַבֵּר פֶּלֶא בְּעִנְיְנֵי לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל דָּבָר פָּחוּת כָּזֶה. וְגַם כִּי לֹא הָיָה מֻכְרָח בְּיוֹתֵר. עָנָה וְאָמַר (בִּלְשׁוֹן תִּמַהּ): "אֵין זֶה כְּבוֹדְךָ שֶׁתִּתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל דָּבָר קָטָן כָּזֶה?!"

ז (וְאַחַר כָּךְ סִפֵּר מַעֲשֶׂה קְטַנָּה מֵעִנְיַן בִּטָּחוֹן אֲפִלּוּ עַל דְּבָרִים קְטַנִּים מֵאִישׁ אֶחָד מִמֶּזְ'בּוּז'). וְהַכְּלָל: שֶׁעַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. (וְכֵן מְבֹאָר בָּאֶלֶף־בֵּית עַיֵּן שָׁם).

פרק רלד

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ לְעָנְיַן הִתְחַזְּקוּת בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ.

ב אָמַר: שֶׁאֲפִלּוּ אִם עוֹבְרִים יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁלֹּא פָּעַל עֲדַיִן בְּשִׂיחָתוֹ וְדִבּוּרָיו כְּלוּם, אַף עַל פִּי כֵן אַל יִפֹּל מִזֶּה כְּלָל! כִּי בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי עוֹשִׂים הַדִּבּוּרִים רֹשֶׁם.

ג וְהֵבִיא מָשָׁל כְּמוֹ מַיִם הַיּוֹרְדִים עַל הָאֶבֶן, אַף עַל פִּי שֶׁנִּדְמֶה לָנוּ שֶׁאֵין לְהַמַּיִם כֹּחַ כְּנֶגֶד הָאֶבֶן הַקָּשֶׁה וְאֵין נִכָּר רֹשֶׁם הַמַּיִם בָּאֶבֶן, אַף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁהַמַּיִם יוֹרְדִים עַל הָאֶבֶן כַּמָּה וְכַמָּה זְמַנִּים רְצוּפִים הֵם עוֹשִׂים נֶקֶב בְּהָאֶבֶן כְּנִרְאֶה בְּחוּשׁ.

ד כְּמוֹ כֵן, אֲפִלּוּ אִם לִבּוֹ לֵב הָאֶבֶן וְאֵין נִכָּר בּוֹ רֹשֶׁם דִּבּוּרָיו וּתְפִלָּתוֹ אַף עַל פִּי כֵן בְּרִבּוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים יִנָּקֵב לִבּוֹ הָאֶבֶן עַל יְדֵי שִׂיחָתוֹ כְּמוֹ (אִיּוֹב יד): "אֲבָנִים שָׁחֲקוּ מַיִם" כַּנַּ"ל.

ה (וּכְבָר מְבֹאָר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת בְּהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁהוּא שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים שֶׁמִּכְבָר עַיִן שָׁם הֵיטֵב. וְהָעִקָּר, שֶׁתְּקַיֵּם הַדְּבָרִים כְּכָל הַכָּתוּב שָׁם וְכָאן לְמַעַן יִיטַב לְךָ לָעַד).

פרק רלה

א כְּבָר מְבֹאָר בְּ"לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא" (סִימָן מ"ד) שֶׁרַבֵּנוּ ז"ל, הִזְהִיר מְאֹד לְבָלְתִּי לְהַחְמִיר חֻמְרוֹת יְתֵרוֹת בְּשׁוּם דָּבָר, כִּי 'אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בִּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו' (עֲבוֹדָה זָרָה ג.) וְלֹא נִתְּנָה הַתּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת (בְּרָכוֹת כה:) וְכוּ'.

ב וְאָמַר אָז: שֶׁאִיתָא: שֶׁרָאוּי לְכָל אָדָם שֶׁיִּבְחַר לְעַצְמוֹ מִצְוָה אַחַת, שֶׁבְּאוֹתָהּ הַמִּצְוָה יְדַקְדֵּק הַרְבֵּה וְיקַיֵּם אוֹתָהּ הַמִּצְוָה עִם כָּל הַחֻמְרוֹת וְהַדִּקְדּוּקִים, (וּכְעֵין שֶׁמְּצִינוּ בַּגְּמָרָא (שַׁבָּת קיח:): 'אֲבִיךְ בְּמַאי זָהִיר טְפֵי' וְכוּ').

ג וְאַף עַל פִּי כֵן, גַּם בְּאוֹתָהּ הַמִּצְוָה, אַל יִכְנֹס בְּחֻמְרוֹת שֶׁל שִׁגָּעוֹן וּשְׁטוּת וּמָרָה שְׁחוֹרוֹת, רַק יְדַקְדֵּק בָּהּ בְּלִי שִׁגָּעוֹן בְּכָל הַחֻמְרוֹת.

ד אֲבָל בִּשְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹות אֵין צְרִיכִין לְהַחְמִיר כְּלָל. וְהַלְוַאי שֶׁנְּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת כָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה כִּפְשׁוּטָן מַמָּשׁ בְּלִי שׁוּם חֻמְרוֹת.

ה וְגַם בְּעִנְיַן הַחֻמְרוֹת יְתֵרוֹת בְּפֶסַח לֹא הָיָה מַסְכִּים כְּלָל עַל הַמַּרְבִּים לְדַקְדֵּק יוֹתֵר מִדַּאי וְנִכְנָסִים בְּמָרָה שְׁחוֹרוֹת גְּדוֹלוֹת. וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ אָז, כִּי אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשֵׁינוּ שָׁאַל לוֹ ז"ל שְׁאֵלָה אַחַת בְּעִנְיַן אֵיזֶה חֻמְרָה בְּפֶסַח 'אֵיךְ לְהִתְנַהֵג?'. וְאָז הִתְלוֹצֵץ מִמֶּנּוּ מְאֹד.

ו וְהִרְבָּה לְדַבֵּר מֵעִנְיַן זֶה – שֶׁאֵין צְרִיכִין לְחַפֵּשׂ אַחַר חֻמְרוֹת יְתֵרוֹת וְשִׁגָּעוֹן וּבִלְבּוּלִים. וְאָמַר שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ גַּם כֵּן כְּבָר הָיָה שָׁקוּעַ בְּעִנְיַן זֶה מְאֹד שֶׁהָיוּ עוֹלִים עַל דַּעְתּוֹ חֻמְרוֹת יְתֵרוֹת מְאֹד מְאֹד.

ז וּפַעַם אֶחָד הָיָה חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת בְּעִנְיַן הַמַּיִם עַל פֶּסַח שֶׁחָשַׁשׁ שֶׁמָּא יֵשׁ אֵיזֶה מַשֶּׁהוּ בַּמַּיִם שֶׁשּׁוֹאֲבִין. וְאִם יָכִין לוֹ מַיִם עַל כָּל יְמֵי הַפֶּסַח כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִין קְצָת, גַּם זֶה לֹא הוּטַב בְּעֵינָיו, כִּי קָשֶׁה לִשְׁמֹר הֵיטֵב הַמַּיִם מֵעֶרֶב פֶּסַח עַל כָּל יְמֵי הַפֶּסַח.

ח וְלֹא הוּטַב בְּעֵינָיו שׁוּם מַיִם, רַק מֵי מַעְיָן הַנּוֹבְעִים וְיוֹצְאִים וְהוֹלְכִים וּבָאִים מַיִם חֲדָשִׁים בְּכָל עֵת. אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא ז"ל הָיָה יוֹשֵׁב לֹא הָיָה שׁוּם מַעְיָן כָּזֶה, וְהָיָה בְּדַעְתּוֹ לִנְסֹעַ עַל פֶּסַח לְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שָׁם מֵי מַעְיָן כָּזֶה, כָּל כָּךְ נִכְנַס בְּחֻמְרוֹת וּמָרָה שְׁחוֹרוֹת וְדִקְדּוּקִים יְתֵרִים.

ט אֲבָל עַכְשָׁו הוּא מִתְלוֹצֵץ מִזֶּה, כִּי אֵין צְרִיכִין לְחַפֵּשׂ אַחַר חֻמְרוֹת יְתֵרוֹת, אֲפִלּוּ בְּפֶסַח.

י וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ הַרְבֵּה אָז, כִּי עִקַּר הָעֲבוֹדָה בֶּאֱמֶת הוּא: תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, לְהַרְבּוֹת בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, בְּלִי לְחַפֵּשׂ לְחַדֵּשׁ דָּוְקָא חֲמָרוֹת יְתֵרוֹת. רַק לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹמוֹנִים. וְלֹא נִתְּנָה הַתּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת.

יא וְאָמַר אָז: שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה עָזְבוּ הָעוֹלָם חָכְמוֹת הַדִּקְדּוּק וְאֵינָם עוֹסְקִים בּוֹ כְּלָל. כִּי דִּקְדּוּק אֵין צְרִיכִין כְּלָל, כִּי אֵין צְרִיכִין לְדַקְדֵּק עַל עַצְמוֹ יוֹתֵר מִדַּאי לְבַקֵּשׁ חֲמָרוֹת יְתֵרוֹת.

יב וְהֶאֱרִיךְ בָּזֶה עוֹד. וְאָמַר אָז שֶׁאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה חִיּוּב בְּדָוְקָא וְאִם לָאו וְכוּ'. רַק אִם יוּכַל – יוּכַל וְאִם לָאו – אֹנֶס רַחֲמָנָא פַּטְרֵהּ (וּכְבָר מְבֹאָר זֹאת בְּמָקוֹם אַחֵר).

פרק רלו

א אָמַר לְאֶחָד שֶׁהָיָה חוֹלֶה גָּדוֹל מְאֹד וְיִסּוּרָיו הָיוּ קָשִׁים מְאֹד מְאֹד. כִּי הָיָה חוֹלֶה מַטָּל עַל עֶרֶשׂ דְּוַי, וְהָיָה לוֹ כְּאֵב הַשִּׁנַּיִם כַּמָּה וְכַמָּה זְמַנִּים בְּכָאֵב מַפְלִג וְעָצוּם מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר, עַד שֶׁכָּל פָּנָיו נַעֲשָׂה נְפוּחוֹת (שֶׁקּוֹרִין גִּישְׁוּוֹאלִין). וְהֶכְרְחוּ בְּתַחְבּוּלוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁל דָּאקְטוֹרִים מֻפְלָגִים לְהוֹצִיא שִׁנָּיו. וְגַם בָּאֵיבָרִים הַפְּנִימִיִּים הָיָה חוֹלֶה גָּדוֹל עַד לְמִיתָה. וְיִסּוּרָיו הָיוּ בְּלִי שִׁעוּר.

ב וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל אֵלָיו: שֶׁכָּל הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים וְהַמָּרִים שֶׁסָּבַל כַּמָּה שָׁנִים, כֻּלָּם הֵם טוֹבִים יוֹתֵר מִכְּוִיָּה אַחַת בְּגֵיהִנֹּם. כְּוִיָּה אַחַת בְּגֵיהִנֹּם גָּרוּעַ מִזֶּה. (עֵסֶק אִיזֹ אַלְץ בֶּעסֶיר אֵיידֶיר אֵיין בְּרִיא אִין גֵּיהִנֹּם, אֵיין בְּרִיא אִין גֵּיהִנֹּם אִיז אֶרְגֶּיר דֶּער פּוּן).

פרק רלז

א אָמַר: שֶׁצָּרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד לְבִלְתִּי לְהוֹצִיא מִפִּיו דִּבּוּר שֶׁל רִשְׁעוּת ח"ו, אֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ לֵיצָנוּת. דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לוֹמַר ח"ו עַל עַצְמוֹ 'שֶׁיִּהְיֶה רָשָׁע' ח"ו, אוֹ 'שֶׁיַּעֲשֶׂה עֲבֵרָה' ח"ו. אַף שֶׁאוֹמֵר זֹאת בְּדֶרֶךְ לֵיצָנוּת וְאֵין בְּלִבּוֹ כְּלָל לַעֲשׂוֹת זֹאת, אַף עַל פִּי כֵן זֶה הַדִּבּוּר מַזִּיק לוֹ מְאֹד וְיָכוֹל לְהַכְרִיחוֹ ח"ו אַחַר כָּךְ לַעֲשׂוֹת זֹאת שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמְרָהּ מִלִּבּוֹ רַק בְּדֶרֶךְ לֵיצָנוּת.

ב וְעַל יְדֵי זֶה נִכְשָׁל יֵהוּא הַמֶּלֶךְ עַל יְדֵי שֶׁהוֹצִיא מִפִּיו וְאָמַר (מְלָכִים ב י־יח): "יֵהוּא יַעַבְדֶנּוּ הַרְבֵּה". אַף עַל פִּי שֶׁבִּלְבּוֹ הָיָה לִבְלִי לְעָבְדוֹ, רַק אָמַר זֹאת בְּדֶרֶךְ לֵיצָנוּת, כְּדֵי לְהַטְעוֹת אֶת עוֹבְדֵי הַבַּעַל (כַּמְבֹאָר שָׁם בַּמִּקְרָא), אַף עַל פִּי כֵן נִכְשַׁל אַחַר־כָּךְ עַל יְדֵי זֶה עַד שֶׁעָבַד בְּעַצְמוֹ עֲבוֹדָה זָרָה (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל).

ג עַל כֵּן צְרִיכִין לִזָּהֵר מִזֶּה מְאֹד כִּי בְּרִית כְּרוּתָה לַשְּׂפָתַיִם וְכוּ' (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל סַנְהֶדְרִין ק"ב. מוֹעֵד קָטָן י"ח).

פרק רלח

א הָיָה מְדַבֵּר עִם אֶחָד. בְּתוֹךְ כָּךְ שָׁמַע אֶחָד שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת עַרְבִית וְאָמַר: "וְתַקְּנֵנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ", וְאָמַר אוֹתוֹ הָאִישׁ בְּמְהִירוּת אֵלּוּ הַהֶתֵּבוֹת "וְתַקְּנֵנוּ בְּעֵצָה" וְכוּ'.

ב וְעָנָה רַבֵּנוּ ז"ל, וְאָמַר לְזֶה שֶׁעָמַד אֶצְלוֹ: "הַרְאִיתָ שֶׁזֶּה חוֹטֵף בְּמְהִירוּת אֵלּוּ הַהֶתֵּבוֹת 'וְתַקְּנֵנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה' וְכוּ'. הֲלֹא אֵלּוּ הַהֶתֵּבוֹת צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל וּבְכַוָּנָה גְּדוֹלָה מֵעֲמָקָא דְּלִבָּא מְאֹד, כִּי זֹאת הִיא תְּפִלָּה יְקָרָה מְאֹד מְאֹד, כִּי מְאֹד צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁיִּתֵּן לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֵצָה טוֹבָה, שֶׁנִּזְכֶּה לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג" וְכוּ'.

ג וְדָבָר זֶה מוּבָן מְאֹד, לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, שֶׁצְּרִיכִין לְבַקֵּשׁ מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, שֶׁנִּזְכֶּה לְעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ.

ד וְאָמַר עַל עַצְמוֹ: "כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַיּוֹם אֲנִי מוֹסֵר כָּל תְּנוּעוֹת שֶׁלִּי שֶׁל כָּל הַיּוֹם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיוּ כָּל הַתְּנוּעוֹת שֶׁלִּי וְשֶׁל בָּנַי וְשֶׁל הַתְּלוּיִים בִּי שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְכוּ' וְכוּ'. וְכֵן כְּשֶׁמַּגִּיעַ שַׁבָּת אוֹ יוֹם טוֹב וְכֵיוֹצֵא, אֲנִי מוֹסֵר הַיּוֹם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיֶה כָּל הַנָּהָגַת אוֹתוֹ הַשַּׁבָּת כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ". וְאַחַר כָּךְ כְּמוֹ שֶׁמִּתְנַהֵג אֶצְלוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אוֹ בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת וְכֵיוֹצֵא שׁוּב אֵינוֹ מְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ אַחַר כָּךְ כְּלָל. אִם הָיָה הַנָּהָגַת שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם כָּרָאוּי. וְהָבֵן.

פרק רלט

א אָמַר: שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם. כִּי הָאָדָם, כְּשֶׁעוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ מַלְבּוּשׁ, אָז בְּתְחִלָּה כְּשֶׁהוּא חָדָשׁ חָשׁוּב אֶצְלוֹ בְּיוֹתֵר. וְאַחַר כָּךְ כָּל מַה שֶׁמַּזְקִין אֶצְלוֹ הַמַּלְבּוּשׁ נִתְקַלְקֵל בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְנִתְמַעֵט חֲשִׁיבוּתוֹ בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁמַּזְקִין.

ב אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וּבְתְחִלָּה הָיָה הָעוֹלָם מְקֻלְקָל. וְאַחַר כָּךְ בְּכָל פַּעַם נִתְתַּקֵּן הָעוֹלָם וְנֶחֱשָׁב הָעוֹלָם אֶצְלוֹ יוֹתֵר. כִּי אַחַר כָּךְ בָּא אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְאַחַר כָּךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, ע"ה וְכוּ'.

ג וְכֵן בְּכָל פַּעַם בָּאִים צַדִּיקִים וּמְתַקְּנִים בְּכָל פַּעַם אֶת הָעוֹלָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְנֶחֱשָׁב בְּכָל פַּעַם אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הָעוֹלָם בְּיוֹתֵר. וְאַחַר כָּךְ בַּסּוֹף יָבוֹא מָשִׁיחַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְאָז יִהְיֶה גְּמַר תִּקּוּן הָעוֹלָם.

פרק רמ

א שָׁמַעְתִּי מֵר"א מִטֶּעפְּלִיק, שֶׁאָמַר לוֹ לְעָנְיַן מַה שֶּׁרְצוֹן רַבֵּנוּ ז"ל לֹא הָיָה שֶׁיִּהְיֶה מְלַמֵּד כַּנַּ"ל. וְהוּא הוֹכִיחַ לוֹ שֶׁטּוֹב יוֹתֵר לִהְיוֹת מְלַמֵּד וְסִפֵּר לוֹ בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל, שֶׁמְּסַפְּרִים בִּשְׁמוֹ שֶׁטּוֹב לִהְיוֹת מְלַמֵּד.

ב עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: אֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל אָמַר כָּךְ. וַאֲפִלּוּ אִם אָמַר כָּךְ, כָּל צַדִּיק הַדּוֹר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת גְּדָרִים וּלְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם כְּפִי אוֹתָן הַדּוֹרוֹת. וַאֲנִי אוֹמֵר עַתָּה שֶׁטּוֹב לְעַבּוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לִהְיוֹת מְלַמֵּד.

ג (וְסִפֵּר לִי הַנַּ"ל בְּשִׁנּוּי לְשׁוֹן מִזֶּה, אַךְ זֶהוּ הַיּוֹצֵא מִדְּבָרָיו).

ד וּפַעַם אַחַת דִּבֵּר עִם אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁהָיָה מְלַמֵּד. וְשָׁאַל אוֹתוֹ: כַּמָּה יֵשׁ לְךָ שָׂכָר לְמוּד לְזְמַן? הֵשִׁיב לוֹ: כָּךְ וְכָךְ. וְחִשֵּׁב עִמּוֹ כַּמָּה עוֹלֶה עַל יוֹם, בְּוַדַּאי עוֹלֶה סַךְ מֵעֵט מְאֹד.

ה וְאָמַר לוֹ: אִם כֵּן תַּחֲשֹׁב עוֹד כַּמָּה עוֹלֶה עַל שָׁעָה אַחַת שָׂכָר לְמוּד, בְּוַדַּאי לֹא יַעֲלֶה כִּי אִם דְּבַר שִׁבּוּשׁ. אִם כֵּן, כְּשֶׁאַתָּה מְבַטֵּל שָׁעָה אַחַת מִלְּמוּדְךָ, אַתָּה אוֹבֵד עוֹלָם הַבָּא בְּשִׁבְיל דְּבַר שִׁבּוּשׁ בְּשִׁבְיל גָּדוֹל [סוג מטבע] אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם.

ו אֲבָל כְּשֶׁתַּעֲשֶׂה מַשָּׂא וּמַתָּן וְתִגְזֹל חֲלִילָה אֶת חֲבֵרְךָ בְּהַמַּשָּׂא וּמַתָּן אֵיזֶה דְּבַר שִׁבּוּשׁ גָּדוֹל אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם עַל יְדֵי אֵיזֶה אֹנֶס, מֵחֲמַת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְזֶהֵר וּלְדַקְדֵּק עַל פְּרוּטָה אַחַת, בְּוַדַּאי יִמְחַל לְךָ. אֲבָל הַשָּׁעָה שֶׁאַתָּה מְבַטֵּל מִלְּמוּדְךָ, בְּוַדַּאי אֵין הַבַּעַל הַבַּיִת מוֹחֵל לְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן.

פרק רמא

שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ: שֶׁהִקְפִּיד מְאֹד עַל הַמְלַמְּדִים שֶׁלּוֹמְדִים בְּעִיר אַחֶרֶת חוּץ לְבֵיתָם וְקָרָא אוֹתָם בִּלְשׁוֹן גְּנַאי גָּדוֹל. וְאָמַר: שֶׁהַמְלַמֵּד שֶׁלּוֹמֵד חוּץ לְבֵיתוֹ דּוֹמֶה אֶצְלוֹ כְּמוֹ שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית.

פרק רמב

א אָמַר: עִנְיַן עַיִן הָרָע הוּא: כִּי יֵשׁ כֹּחַ מַמָּשׁ בְּהָרְאִיָּה.

ב כִּי כֹּחַ הָרְאוּת הוֹלֵךְ לַחֲבֵרוֹ וּמַזִּיקוֹ כְּשֶׁעֵינוֹ רָעָה. כִּי הָרְאִיָּה הִוא כֹּחַ מַמָּשׁ שֶׁהוֹלֵךְ כֹּחַ הָרְאוּת וּפוֹגֵעַ בְּהַדָּבָר הַנִּרְאֶה. וּכְשֶׁעֵינוֹ רָעָה, מַזִּיק בִּרְאִיָּתוֹ מַמָּשׁ כַּנַּ"ל.

ג וְעַל כֵּן, נִדָּה כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל בַּמַּרְאָה, יִמְצָא שָׁם רֹשֶׁם דָּם (כַּמּוּבָא).

ד וְדַע שֶׁסְּגֻלָּה לְעַיִן הָרָע: סְנַפִּיר שֶׁל דָּג, לְעַשֵּׁן בּוֹ.

ה וְסִימָן סַנַפִּיר בְּגִימַטְרִיָּא רַע עַיִן. וּבְיוֹתֵר מְסֻגָּל סַנַפִּיר שֶׁל מִן דָּגִים שֶׁקּוֹרִין אוֹתוֹ שְׁלְעֵיין. לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן, שֶׁל עַיִן.

ו עוֹד שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ ז"ל, נֹסַח אַחֵר: לְתוֹלַאת הַסַּנַפִּיר הַנַּ"ל עַל הָאָדָם אוֹ תִּינוֹק שֶׁמַּרְגִּיל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לִפְעָמִים עַיִן הָרָע, יִתְלוּ עָלָיו סַנַפִּיר הַנַּ"ל וְיִנָּצֵל כַּנַּ"ל.

ז וְסִפֵּר לִי עוֹד: שֶׁאָז אָמַר שֶׁעַיִן הָרָע נִמְשָׁךְ מֵהָאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ שֶׁהָלְכוּ עִם עֵשָׂו לְהִלָּחֵם עִם יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית לב) "וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ".

ח וְאִיתָא: שֶׁהָלְכוּ לְהָטִיל עַיִן רָעָה ח"ו, בַּמַּחֲנֶה שֶׁל יַעֲקֹב. וּסְנַפִּיר הוּא מִסְפַּר אַרְבַּע מֵאוֹת, שֶׁהוּא מִסְפַּר רַע עַיִן בְּמִכְוָן כַּנַּ"ל. וְכָל זֶה הוּא כְּנֶגֶד הָאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ שֶׁל עֵשָׂו הַנַּ"ל שֶׁמֵּהֶם נִמְשָׁךְ הָרַע עַיִן כַּנַּ"ל, וְעַל כֵּן סְנַפִּיר מַצִּיל מִזֶּה כַּנַּ"ל.

ט וְעוֹד חָשַׁב אָז כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁעוֹלִים אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁהֵם שַׁיָּכִים לְעִנְיָן זֶה.

פרק רמג

א צִוָּה לְאֶחָד שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שֶׁיְּקוּם קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם, וְיֹאמַר "שִׁיר הַשִּׁירִים" כֻּלּוֹ.

ב וְאָמַר: שֶׁכָּל הָרְפוּאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם כֻּלָּם כְּלוּלִים בְּ"שִׁיר הַשִּׁירִים", וְכֵן הָיָה שֶׁתֻּכָּף הָיָה שִׁנּוּי לְהַחוֹלֶה וְחָזַר לְאֵיתָנוֹ.

פרק רמד

א שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי אֲנָשִׁים, אִישׁ כָּשֵׁר וְיָרֵא שָׁמַיִם וְעוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת, שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם עוֹבְדֵי ה' שֶׁאֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְאֶה לָהֶם מַה שֶּׁפְּעָלוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם.

ב רַק אַחַר מוֹתָם בָּעוֹלָם הַבָּא, אָז יִרְאוּ מַה שֶּׁפָּעָלוּ.

ג וְהֵבַנְתִּי שֶׁרַבֵּנוּ ז"ל, אָמַר לוֹ דָּבָר זֶה לְעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת, לְבַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מַה שֶּׁכְּבָר עָסַק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וַעֲדַיִן אֵינוֹ רוֹאֶה בְּעַצְמוֹ שׁוּם פְּעֻלָּה. כִּי יֵשׁ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִרְאוֹת כָּל יְמֵי חַיָּיו מַה שֶּׁפָּעַל כִּי־אִם לְאַחַר כָּךְ כַּנַּ"ל.

פרק רמה

א סִפֵּר עִמִּי לְעִנְיַן חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה, מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר בַּתּוֹרָה, אָמַר בִּלְשׁוֹן תֵּמַהּ וְחִדּוּשׁ: 'מֵהֵיכָן לוֹקְחִין הַחִדּוּשׁ? כִּי בֶּאֱמֶת עִנְיַן חִדּוּשִׁין מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ הוּא דָּבָר נִפְלָא וְנֶעְלָם מְאֹד מְאֹד, כִּי מֵהֵיכָן לוֹקְחִין זֹאת?'.

ב וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה, שֶׁבָּזֶה שֶׁזּוֹכִין לְחַדֵּשׁ, בָּזֶה רוֹאִין הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַמְצִיא מֵאַיִן לְיֵשׁ.

ג כִּי בְּתַחְלָה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ כְּלָל זֹאת הַחִדּוּשׁ, רַק עַכְשָׁו הוּא לוֹקֵחַ וְשׁוֹאֵב מִמְּקוֹר הַחָכְמָה שֶׁהוּא בְּחִינַת אֵין, הַיְנוּ מֵאַיִן סוֹף. וּבָזֶה אָנוּ רוֹאִין בְּעֵינֵי הַשֵּׂכֶל הִתְגַּלּוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ.

ד וְאַחַר כָּךְ דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ, וְאָמַרְתִּי: הֲלֹא רוֹאִין זֹאת. כִּי לִפְעָמִים אֲנִי מִתְיַגֵּעַ קֹדֶם שֶׁאֲנִי מוֹצִיא דִּבּוּר אֶחָד בְּדַחַק גָּדוֹל, (וְלִפְעָמִים נִפְתָּח הַלֵּב וְנוֹבְעִין חִדּוּשִׁים רַבִּים).

ה הֵשִׁיב: גַּם זֶה פֶּלֶא וְחִדּוּשׁ גָּדוֹל.

ו הַיְנוּ כְּשֶׁאֲפִלּוּ אֵין מוֹצִיאִין אֶלָּא דִּבּוּר אֶחָד בְּדַחַק גָּדוֹל, גַּם זֶה פְּלָאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. כִּי מֵהֵיכָן לוֹקְחִין אֲפִלּוּ זֶה הַדִּבּוּר!

ז וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב לְהָבִין וְחָפֵץ בֶּאֱמֶת יוּכַל לִרְאוֹת מִזֶּה אֱמִתַּת מְצִיאוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַיִן בְּעַיִן. לֹא מִבַּעֲיָא מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ בְּעַצְמוֹ, הוּא בְּוַדַּאי רוֹאֶה וּמֵבִין בְּדַעְתּוֹ הִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְכַנַּ"ל, אַךְ אֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ בַּר הָכִי לְחַדֵּשׁ בְּעַצְמוֹ, גַּם הוּא יָכוֹל לִרְאוֹת אֱמִתָּתוֹ וּגְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה הַנִּפְלָאִים שֶׁרוֹאֶה בְּסִפְרִים קְדוֹשִׁים.

ח וְעַל כֵּן הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא עֵדוּת נֶאֱמָנָה עָלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים יט): "עֵדוּת ה' נֶאֱמָנָה", (וְעַיֵּן מִזֶּה בְּסֵפֶר "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת" בְּהִלְכוֹת עֵדוּת הֲלָכָה ה' וּבְהִלְכוֹת פֶּסַח הֲלָכָה ט').

פרק רמו

א הָיִיתִי מִסְתַּכֵּל עַל אֲכִילָתוֹ. וְהָיָה מִתְכַּוֵּן שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס הַדָּבָר שֶׁאוֹכֵל לְתוֹךְ הַפֶּה וְהַחֹטֶם. רַק הָיָה מַכְנִיס בֵּין שִׁנָּיו וְהָיָה לוֹעֲסוֹ שָׁם בְּלִי סִיּוּעַ הַחֹטֶם. וּמִי שֶׁאוֹכֵל כָּךְ כִּמְעַט שֶׁאֵין מַרְגִּישׁ שׁוּם טַעַם בַּאֲכִילָתוֹ.

ב וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר עִנְיָן זֶה בִּכְתָב אַךְ הַמְעַיֵּן יָבִין זֹאת מֵעַצְמוֹ. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁבֹּר תַּאֲוַת אֲכִילָה בְּתַכְלִית שֶׁלֹּא יְקַבֵּל שׁוּם תַּעֲנוּג מֵאֲכִילָתוֹ, עַל יְדֵי עֵצָה זֹאת בְּנָקֵל יִזְכֶּה לָזֶה.

פרק רמז

א אָמַר: כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּבוֹד וַעֲשִׁירוּת יוֹתֵר, הַכָּבוֹד רָחוֹק מִמֶּנּוּ בְּיוֹתֵר.

ב כִּי כְּשֶׁאֶחָד יֵשׁ לוֹ מְעַט מָעוֹת, הוּא יָכוֹל לְהַחֲזִיק הַמָּעוֹת אֶצְלוֹ סָמוּךְ לְבִשָּׂרוֹ. אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ הַרְבֵּה מָעוֹת, הַמָּעוֹת שֶׁלּוֹ מֻנָּח בְּתֵבָה. נִמְצָא שֶׁהַכָּבוֹד שֶׁהוּא הָעֲשִׁירוּת, רָחוֹק מִמֶּנּוּ בְּיוֹתֵר. וְכֵן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹד יוֹתֵר עֲשִׁירוּת אֲזַי מְעוֹתָיו וּסְחוֹרוֹתָיו מֻנָּחִים בַּחֲנוּת וְכֵיוֹצֵא וְרָחוֹק מִמֶּנּוּ עוֹד יוֹתֵר. וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר עֲשִׁירוּת אֲזַי הוֹנוֹ וַעֲשִׁירוּת שֶׁלּוֹ מֻנָּח בִּמְקוֹמוֹת וַעֲיָרִים אֲחֵרִים רָחוֹק עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

ג וְכֵן כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ כָּבוֹד וַעֲשִׁירוּת יוֹתֵר, אֲזַי הַכָּבוֹד רָחוֹק מִמֶּנּוּ בְּיוֹתֵר.

ד וְהַקֵּיסָרִים וְהַמְּלָכִים שֶׁכְּבוֹדָם מְרֻבֶּה מְאֹד, כְּבוֹדָם רָחוֹק מֵהֶם עוֹד יוֹתֵר. כִּי הַמֶּלֶךְ אוֹ הַקֵּיסָר יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ וְכָאן מְזַמְּרִין וּמְשׁוֹרְרִין הַקַּאפֶּעלְיֶע בִּשְׁבִילוֹ לְעֵת עֶרֶב כַּנָּהוּג. כִּי בְּעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לָאָדָם כָּבוֹד בְּיוֹתֵר הַכָּבוֹד רָחוֹק מִמֶּנּוּ בְּיוֹתֵר.

ה אֲבָל תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ יוֹתֵר הֵם סְמוּכִים אֵלָיו בְּיוֹתֵר.

פרק רמח

א אָמַר: טוֹב הָיָה לְהָאָדָם שֶׁיִּבְחַר לוֹ אֵיזֶה מָקוֹם וְיֵשֵׁב שָׁם יוֹמָם וָלַיְלָה וְיַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וַעֲבוֹדַת ה'.

ב וּכְשֶׁצָּרִיךְ לֵאֶכֹל יָרוּץ לְתוֹךְ אֵיזֶה בַּיִת וְיִקַּח שָׁם בְּחִפָּזוֹן אֵיזֶה חֲתִיכַת לֶחֶם וְכַיּוֹצֵא לְהַעֲבִיר רַעֲבוֹנוֹ, וְאַחַר כָּךְ יַחֲזֹר לַעֲבוֹדָתוֹ.

פרק רמט

א אֶחָד עָמַד לְפָנָיו בִּכְפָר וּשְׁמוֹ וְכוּ'. וְהָיָה מְקֻבָּל גָּדוֹל וְלַמְדָן. אֲבָל דַּרְכּוֹ הָיָה שֶׁהָיָה בְּכַעַס תָּמִיד עַל פּוֹעֲלָיו וּמְשָׁרְתָיו וְכַיּוֹצֵא, וְהִכָּה אוֹתָם וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

ב עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר: מִפְּנֵי מָה כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית לח): "וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה'"? מַדּוּעַ רַע וְלֹא רָשָׁע? (וְעַיֵּן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (א נז.) שֶׁמְּדַקְדֵּק גַּם כֵּן דִּקְדּוּק זֶה) אַךְ מִי שֶׁעוֹבֵר עֲבֵרָה זוֹ שֶׁל עֵר ח"ו, הוּא רַע תָּמִיד (שֶׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בֵּייז), דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא אִישׁ רַע וּבְכַעַס תָּמִיד.

ג וְלֹא אָמַר רַבֵּנוּ, ז"ל יוֹתֵר.

ד וְתֵכֶף כְּשֶׁשָּׁמַע הָאִישׁ הַנַּ"ל דִּבּוּרִים אֵלּוּ, נִזְדַּעְזֵעַ לַאֲחוֹרָיו וְנָפַל עָלָיו רֶתֶת וְזִיעַ וּפַחַד וְאֵימָה גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ וְכָפַף קוֹמָתוֹ. וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהַגְבִּיהַּ רֹאשׁוֹ. וְלֹא הָיָה יָכוֹל עוֹד לַעֲמֹד כְּלָל לִפְנֵי הַדְּרַת קְדֻשַּׁת רַבֵּנוּ ז"ל.

ה וְנִשְׁמַט מִן הַבַּיִת אֶל הַחוּץ וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת וּבָכָה הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְאֹד בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ. וּבִקֵּשׁ מְאֹד מְהַמְלַמֵּד שֶׁלּוֹ, שֶׁהָיָה הַמְלַמֵּד שֶׁלּוֹ מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁיְּקָרֵב אוֹתוֹ לְרַבֵּנוּ ז"ל.

ו וְאַחַר כָּךְ רָאָה רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁמֻּנָּח אֶצְלוֹ עַל הַקּוֹרָה סֵפֶר. וְשָׁאַל אֵיזֶה סֵפֶר הוּא? וְנוֹדַע לוֹ שֶׁהוּא סֵפֶר קַבָּלָה. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁאֵין רָאוּי לוֹ לִלְמֹד קַבָּלָה וְכוּ'.

ז אַחַר כָּךְ נָסַע אַחֲרֵי רַבֵּנוּ ז"ל.

ח וּכְשֶׁשָּׁב לְבֵיתוֹ חָזַר בִּתְשׁוּבָה גְּדוֹלָה וּבָחַר לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד וְיָשַׁב שָׁם וְעָסַק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל כַּמָּה שֶׁבּוּעוֹת. אַךְ אַחַר כָּךְ חָזַר לְכַעֲסוֹ. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן הָיָה כָּרוּךְ תָּמִיד אַחַר רַבֵּנוּ ז"ל.

ט וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל לְהַמְלַמֵּד הַנַּ"ל, שֶׁיֵּשֵׁב אֶצְלוֹ עוֹד: כִּי כְּשֶׁתִּהְיֶה אֶצְלוֹ טוֹב שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר עַל יָדְךָ לִפְעָמִים שָׁעָה אַחַת בַּיּוֹם.

י אַחַר כָּךְ כְּשֶׁחָזַר לְרֹעַ כַּעַס כַּנַּ"ל הָיָה לוֹ קְטָטָה עִם מְשָׁרְתוֹ וְלֹא רָצָה לְשַׁלֵּם לוֹ. וְעָמַד הַמְשָׁרֵת וְהָלַךְ רַגְלִי מִן הַכְּפָר אֶל הָעִיר לִמְקוֹם רַבֵּנוּ ז"ל, בְּקַבָּלָנָא רַבָּה עָלָיו. וְהִקְפִּיד רַבֵּנוּ ז"ל עָלָיו מְאֹד מְאֹד.

יא אַחַר כָּךְ הִתְחִיל רַבֵּנוּ ז"ל, לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת לִפְנֵי הַמְשָׁרֵת, וְאָמַר לוֹ: מַה לַּעֲשׂוֹת?, הֲלֹא הוּא עָנִי וְאֵין לוֹ לְשַׁלֵּם לְךָ וְכוּ'.

יב וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה מַעֲשֶׂה לְסַפֵּר וְכוּ':

יג וּבֶאֱמֶת אִם נִרְצֶה לְסַפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁעָבְרוּ אֵצֶל רַבֵּנוּ ז"ל, עִם אֲנָשִׁים אֲפִלּוּ מַה שֶּׁעָבַר עִם הַקָּטָן שֶׁבַּקְּטַנִּים, יִכְלוּ הֲמוֹן יְרִיעוֹת וְלֹא תִּמָּלֵא הָאָזֶן מִשְּׁמוֹעַ.

יד וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁיִּהְיֶה כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת מֵאֲנָשָׁיו, שֶׁמִּכָּל אֶחָד וְאֶחָד יְסַפְּרוּ הַרְבֵּה מַעֲשִׂיּוֹת. וּמִי שֶׁהָיָה רָגִיל לִפְנֵי קְדֻשָּׁתוֹ הַנּוֹרָאָה, הָיָה יָכוֹל לִרְאוֹת מוֹפְתִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע.

טו וְעִקַּר הַחִדּוּשִׁים וְהַמּוֹפְתִים הַנּוֹרָאִים שֶׁרָאִינוּ מִמֶּנּוּ ז"ל: הוּא רַק בְּעִנְיַן הִתְקָרְבוּת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁנִּכְנַס אֶחָד אֶצְלוֹ וְרָצָה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, תֵּכֶף נָהֲפַךְ מִיָּד לְאִישׁ אַחֵר מַמָּשׁ. וְעִצָּם הַיִּרְאָה וְהַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִתְלַהֲבוּת וְהַהִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ שֶׁהִכְנִיס בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו, אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר אֲלוּ כָּל הַיָּמִים דִּיּוֹ וְכוּ'.

טז כִּי לֹא נִרְאָה כָּזֹאת וְלֹא נִשְׁמַע בָּעוֹלָם שֶׁיְּעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל כָּךְ בְּהִתְעוֹרְרוּת כָּזֶה לְכָל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם מִגָּדוֹל וְעַד קָטֹן.

פרק רנ

שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: מַה לִּדְאֹג עַל פַּרְנָסָה? הֲלֹא אֵין דְּאָגָה וַחֲשָׁשׁ כִּי אִם שֶׁמָּא יָמוּת בָּרָעָב אִם לֹא יִהְיֶה לוֹ פַּרְנָסָה, וּמַה בְּכָךְ כִּי יָמוּת? כִּי גַּם בְּלֹא זֶה צְרִיכִין לָמוּת.

פרק רנא

א בִּימֵי אֱלוּל וַעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה וְיָמִים נוֹרָאִים עַד הוֹשַׁעְנָא רַבָּא, צָוָה לְכַמָּה אֲנָשִׁים לוֹמַר אָז כָּל סִפְרֵי תַּנַ"ךְ מִתְּחִלָּתָם וְעַד סוֹפָם.

ב וְגַם הוּא בְּעַצְמוֹ נָהֵג כָּךְ כַּמָּה פְּעָמִים. גַּם הָיָה גּוֹמֵר כַּמָּה סְפָרִים בַּיָּמִים הַלָּלוּ, (וְאֵינִי זוֹכֵר לְבָאֲרָם הֵיטֵב).

פרק רנב

שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר: כְּשֶׁמְּקָרְבִים לְצַדִּיק הָאֱמֶת, טוֹעֲמִים טַעַם גַּן עֵדֶן. כִּי אִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ב קסו:) שֶׁהַצַּדִּיק הוּא גַּנָּא דְּגִינְתָא.

פרק רנג

א אִישׁ אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי בָּנִים, וְהָיָה מֵאֲנְשֵׁי רַבֵּנוּ ז"ל. וּפַעַם אַחַת הָיָה בְּבֵית רַבֵּנוּ ז"ל, וְהָיָה יוֹם אֶחָד שֶׁנִּכְנְסוּ אֶצְלוֹ כַּמָּה חֲשׁוּבֵי בָּנִים וְשִׁחֲרוּ אוֹתוֹ שֶׁיַּעֲזֹר לָהֶם. וְנִכְנַס הָאִישׁ הַנַּ"ל מֵאֲנָשָׁיו גַּם כֵּן, וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ גַּם כֵּן עֲבוּר בָּנִים.

ב הֵשִׁיב לוֹ: מָה הָרַעַשׁ הַזֶּה? הֲלֹא עִקַּר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים מַעֲשִׂים טוֹבִים. וְזֶהוּ הָעִקָּר, עַל כֵּן הָעִקָּר לְבַקֵּשׁ עַל יַהֲדוּת שֶׁתִּתְּנֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְכוּ'. בְּוַדַּאי אִם אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְבָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת בְּוַדַּאי מַה טּוֹב. אֲבָל הָעִקָּר הוּא לְשׁוּם לֵב לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה עִקַּר הַתּוֹלְדוֹת וְכוּ' כַּנַּ"ל.

ג וּמֵאָז פָּסַק אוֹתוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל לְהַפְצִיר אוֹתוֹ עֲבוּר בָּנִים. וְהָלַךְ וְעָסַק רַק בַּעֲבוֹדַת ה' כְּדֶרֶךְ אֲנְשֵׁי רַבֵּנוּ ז"ל.

ד אַחַר כָּךְ שׁוּב פַּעַם אַחַת הָיָה רַבֵּנוּ שָׁם וְנִכְנְסוּ גַּם כֵּן חֲשׁוּבֵי בָּנִים אֶצְלוֹ וּבִקְּשׁוּ אוֹתוֹ ז"ל עֲבוּר בָּנִים.

ה וְזֶה הָאִישׁ הַנַּ"ל שׁוּב לֹא פָּתַח פִּיו לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ עַל זֶה. וְהִתְחִיל רַבֵּנוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ, וְאָמַר לוֹ: אַף עַל פִּי כֵן טוֹב שֶׁיִּהְיֶה לְךָ בָּנִים. וְאָמַר לוֹ: לֵךְ וַהֲבֵא לִי מֵאָה רוּבֶל סוּג, וְהָלַךְ מְהֵרָה וְהֵבִיא לוֹ.

ו וּבְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה לֵיל טְבִילָה וְנִפְקְדָה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֵּן.

ז יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּזְכּוּ לְגַדְּלוֹ לְתוֹרָה וּלְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים אָמֵן.

פרק רנד

א לְעִנְיַן קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, אָמַר: שֶׁשַּׁבָּת דּוֹמֶה כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ חֲתֻנָּה גְּדוֹלָה מְאֹד וּשְׂמֵחִים וּמְרַקְּדִים שָׁם הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה גְּדוֹלָה.

ב וְעוֹמֵד אֶחָד וּמַלְבִּישׁ עַצְמוֹ בִּבְגָדָיו הַיְקָרִים וְרָץ מְהֵרָה וְרוֹצֶה לִכְנֹס וְלִשְׁמֹחַ שָׁם.

ג אֲבָל צְרִיכִים זְכִיָּה, שֶׁיּוּכַל לִרְאוֹתוֹ מִן הַחֲרַכִּים מִתּוֹךְ סֶדֶק קָטָן (שֶׁקּוֹרִין שְׁפַארִינְע).

פרק רנה

א קַל יוֹתֵר לִתֵּן עֵצָה לְאַחֵר, מִלְּעַצְמוֹ. כִּי כְּשֶׁהָאָדָם בְּעַצְמוֹ צָרִיךְ לְעֵצָה קָשֶׁה לוֹ מְאֹד.

ב כִּי בִּתְחִלָּה חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת וְיֵשׁ לוֹ כַּמָּה סְבָרוֹת וְהוֹכָחוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת וּלְהִתְנַהֵג כָּךְ. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁנִּגְמָר בְּדַעְתּוֹ דֶּרֶךְ זֶה, בְּתוֹךְ כָּךְ חוֹזֵר וְעוֹלֶה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ סְבָרָא אַחֶרֶת. וּבָזֶה חוֹזֵר וְסוֹתֵר כָּל דֶּרֶךְ הָעֵצָה וְהַהַנְהָגָה רִאשׁוֹנָה שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ. וְיֵשׁ לוֹ הוֹכָחוֹת וּסְבָרוֹת רַבּוֹת לְהֵפֶךְ מַמָּשׁ.

ג אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְעֵצָה שְׁלֵמָה וּנְכוֹנָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יֹאבַד עוֹלְמוֹ בְּחִנָּם ח"ו.

פרק רנו

א שִׁבַּח אֶת אַקְדָּמוּת (פיוט לשבועות) מְאֹד מְאֹד.

ב וְאָמַר: שֶׁיִּשְׂרָאֵל מֻחְמָּת שֶׁהֵם מְשֻׁקָּעִים וּרְגִילִים כָּל כָּךְ בְּטוּב, עַל כֵּן אֵין מַרְגִּישִׁין כָּל כָּךְ אֶת שֶׁבַח מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַשַּׁבָּת הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁל אַקְדָּמוּת שֶׁאוֹמְרִים בְּשָׁבוּעוֹת. וְאָמַר: מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מַעֲלַת הַשִּׁיר שֶׁל אַקְדָּמוּת עִם הַנִּגּוּן שֶׁלּוֹ כְּמוֹ שֶׁרְגִילִין הָעוֹלָם לְזַמֵּר אוֹתוֹ בְּנִגּוּן הַיְדוּעַ, הוּא דָּבָר נִפְלָא וְחִדּוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד.

ג וְהִתְחִיל לוֹמַר קְצָת אֵיזֶה תֵּבוֹת מֵאַקְדָּמוּת עִם הַנִּגּוּן.

ד וְאָמַר שֶׁאַקְדָּמוּת הוּא שִׁיר שֶׁל חֵשֶׁק (עַיֵּן בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעְרְגֶיר שָׁם מְדַבֵּר מִשִּׁיר שֶׁל חֵשֶׁק).

ה כָּל זֶה סִפֵּר בְּשָׁבוּעוֹת אַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם כַּנָּהוּג בְּשָׁבוּעוֹת, וְהָיָה יוֹשֵׁב אֵצֶל הַסְּעֻדָּה שֶׁל מַאכְלֵי חָלָב. וּכְבָר הִתְפַּלְּלוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת פַּעַם שֵׁנִי, וְזִמֵּר הַחַזָּן אַקְדָּמוּת, וְאָז דִּבֵּר עִמָּנוּ מִמַּעֲלַת הַשִּׁיר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה וְהִפְלִיג בְּמַעֲלָתוֹ מְאֹד.

פרק רנז

א אָמַר: שֶׁיּוֹדֵעַ כָּל מַה שֶּׁחָטָא הָאָדָם.

ב וְאָמַר (תְּהִלִּים לד): "עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים", הַיְנוּ שֶׁהַצַּדִּיקִים יֵשׁ לָהֶם עֵינֵי ה'. וְזֶהוּ "עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים", שֶׁעֵינֵי ה' הֵם אֵצֶל הַצַּדִּיקִים, וְעַל כֵּן בְּוַדַּאי הֵם יְכוֹלִים לְהִסְתַּכֵּל בְּעֵינֵי ה' וְלָדַעַת כָּל מַה שֶּׁעָבַר הָאָדָם. וּלְכַמָּה בְּנֵי אָדָם גִּלָּה וְאָמַר לָהֶם כָּל מַה שֶּׁעָבְרוּ.

פרק רנח

א הוֹכִיחַ אוֹתָנוּ מְאֹד לַעֲשׂוֹת מִצְווֹת הַרְבֵּה.

ב וְהַנִּרְאֶה מִכַּוָּנָתוֹ הָיָה: שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁנִּהְיֶה עוֹסְקִים בְּמִצְוֹות גַּם כֵּן, דְּהַיְנוּ לְקַבֵּץ נְדָבוֹת וְלַעֲסֹק בִּגְמִילוּת חֲסָדִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה.

ג וְאָמַר לָנוּ בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: עֻפְּיס טוּט אִיר גָּאר קֵיין מִצְוֹות נִיט? (כְּלוּם אֵינְכֶם עוֹשִׂים מִצְוֹות כְּלָל?). וְכַוָּנָתוֹ הָיָה כַּנַּ"ל.

פרק רנט

א פַּעַם אֶחָד אָמַר: "צְמָאוֹן הוּא תַּאֲוָה גְּדוֹלָה".

ב וּלְפִי הֲבָנָתִי, כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לְרַמֵּז לָנוּ מֵעִנְיַן הִשְׁתּוֹקְקוּת וְכִסּוּפִין וְצִמָּאוֹן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא דָּבָר נִפְלָא מְאֹד.

ג כְּמוֹ הַצָּמֵא מְאֹד, כְּשֶׁהוּא בָּא אֶל הַמַּיִם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּעֲנוּג גָּדוֹל מִשְּׁתִיָּתוֹ לְגַדֵּל צִמְאוֹנוֹ, נִמְצָא שֶׁעִקַּר תַּעֲנוּג הַגָּדוֹל הוּא עַל יְדֵי הַצִּמָּאוֹן.

ד כְּמוֹ כֵן הוּא כָּל עִנְיְנֵי כִּסּוּפִין וְגַעְגּוּעִים דִּקְדֻשָּׁה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת.

ה וְזֶהוּ עִקַּר תַּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא שֶׁאָז יִזְכּוּ לְרָצוֹן וּלְכִסּוּפִין בְּחִינַת רַעֲוָא דְּרַעֲוִין שֶׁהוּא בְּחִינַת הִסְתַּלְקוּת מַשֶּׁה וְהוּא בְּחִינַת אַרְבַּע מֵאוֹת עָלְמִין דְּכִסּוּפִין דְּיִרְתִין צַדִּיקַיָּא לְעָלְמָא דְּאָתֵי. הַדָּא הוּא דִּכְתִיב (בְּרֵאשִׁית כג): "אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף" וְכוּ' כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (א קכג:).

ו דִּכְסּוּפִין דַּיְקָא. כִּי אָז יִזְכּוּ לְצִמָּאוֹן וּלְכִסּוּפִין אֲמִתִּיִּים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַתַּעֲנוּג שֶׁל עוֹלָם הַבָּא שֶׁיִּזְכּוּ בְּכָל פַּעַם לְרִוּוֹת צִמְאוֹנָם.

פרק רס

א פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי וְהִפְלִיג בְּמַעֲלַת הַהִשְׁתּוֹקְקוּת וְהַכִּסּוּפִין וְהַגַּעְגּוּעִים לִדְבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לַעֲשׂוֹתָם, אַף עַל פִּי כֵן הַהִשְׁתּוֹקְקוּת וְהַגַּעְגּוּעִים בְּעַצְמָן טוֹבִים מְאֹד וְכוּ'. (וְכַמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים).

ב וְאָז הֵבִיא רְאָיָה לָזֶה מֵהַדִּין הַמְבֹאָר בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ אוֹרַח חַיִּים סִימָן ס"ב (שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ נָקִי וְאֵינוֹ יָכוֹל לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע יְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ. וּפֵרְשׁוּ שָׁם, שֶׁהַפֵּרוּשׁ הוּא: שֶׁיְּהַרְהֵר בְּלִבּוֹ שֶׁהוּא צָרִיךְ לִקְרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע וְאֵינוֹ יָכוֹל וְיִצְטַעֵר עַל זֶה וְהוּא מְקַבֵּל שָׂכָר עַל זֶה עַיֵּן שָׁם.

ג נִמְצָא שֶׁהַהִשְׁתּוֹקְקוּת וְהַגַּעְגּוּעִים שֶׁמִּצְטַעֲרִים לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְגָמְרָהּ הֵם גַּם כֵּן יְקָרִים מְאֹד וּמְקַבְּלִים שָׂכָר עֲלֵיהֶם.

פרק רסא

א (מַה שֶּׁמָּצָאתִי מִכְּתָב יַד אִישׁ וְלֹא נִכְתַּב כְּסֵדֶר וּכְתִקּוּנוֹ, וּמַה שֶּׁהוֹצֵאתִי מִשָּׁם הֶעְתַּקְתִּי. וְזֶהוּ): וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף (בְּרֵאשִׁית לז).

ב כְּתִיב (תְּהִלִּים כו): "רַגְלִי עָמְדָה בְּמִישׁוֹר בְּמַקְהֲלִים אֲבָרֵךְ ה".

ג רֶגֶל הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה, שֶׁעָלֶיהָ עוֹמְדִים כָּל הַמִּדּוֹת וְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ)כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר).

ד וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ (מַכּוֹת כד.) "בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה" (חֲבַקּוּק ב).

ה כִּי הָאֱמוּנָה יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ כָּל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה.

ו וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הָאֱמוּנָה בְּרוּרָה וְזַכָּה בְּלִי שׁוּם עֵרְבּוּב. שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בִּבְחִינַת עֶרֶב. וְאֱמוּנָה הִוא צְנוּר כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת וְכָל הַבְּרָכוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כח): "אִישׁ אֱמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת".

ז וְעַל יְדֵי הַכְּפִירוֹת, אֲזַי הַקְּלִפּוֹת הֵם נוֹטְלִין ח"ו הַהַשְׁפָּעוֹת וְהַבְּרָכוֹת כִּי (תְּהִלִּים יב): "סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן" שֶׁהֵם הַכְּפִירוֹת שֶׁמְּסַבְּבִין אֶת הַקְּדֻשָּׁה, דְּהַיְנוּ הָאֱמוּנָה. וְעַל כֵּן כְּשֶׁמַּנִּיחִין ח"ו הַכְּפִירוֹת לִכְנֹס בַּמֹּחַ אֲזַי נִפְגָּם הָאֱמוּנָה ח"ו וַאֲזַי הֵם נוֹטְלִין הַהַשְׁפָּעוֹת וְהַבְּרָכוֹת ח"ו.

ח וְעִקַּר הַכְּפִירוֹת שֶׁבָּאִין לְהָאָדָם וּמְבַלְבְּלִין אֶת הָאֱמוּנָה הֵם בָּאִים מִגְּדֻלּוּת.

ט כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת – הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר 'אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לָדוּר' (סוֹטָה ה.) נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי גַּדְלוּת נִסְתַּלֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ וַאֲזַי בָּאִין כְּפִירוֹת שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הִסְתַּלְקוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַסְתָּרַת פָּנָיו מִמֶּנּוּ.

י וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַשְׁגִּיחַ בְּעֵינָא פְּקִיחָא, לִרְאוֹת שִׁפְלוּתוֹ וְרוֹמְמוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְוַדַּאי לֹא יָבוֹא לְגַדְלוּת וּכְפִירוּת.

יא וְזֶהוּ עַל יְדֵי שַׁבָּת, עַל יְדֵי שֶׁמְּקַבְּלִין שַׁבָּת בְּכָבוֹד גָּדוֹל וּבְקֻדֻּשָּׁה כָּרָאוּי.

יב כִּי שַׁבָּת הוּא בְּחִינַת עַיִן, שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לִרְאוֹת שִׁפְלוּתוֹ וְרוֹמְמוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

יג כִּי שִׁין שֶׁל שַׁבָּת הִוא: תְּלַת גְּוָנִין דְּעֵינָא. וּבֵית הִוא: בְּחִינַת בַּת עַיִן. וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לִרְאוֹת שִׁפְלוּתוֹ. עַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר שָׁם מְבֹאָר יוֹתֵר מִזֶּה (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק רִאשׁוֹן ע"ט).

יד נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת נִצּוֹלִין מִגְּדֻלּוּת וַאֲזַי זוֹכִין לֶאֱמוּנָה כַּנַּ"ל.

טו וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שַׁבָּת קיח:): 'כָּל הַשּׁוֹמֵר שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ אֲפִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כְּדוֹר אֱנוֹשׁ מוֹחֲלִין לוֹ'.

טז כִּי עַל יְדֵי שַׁבָּת מְשַׁבְּרִין וּמְבַטְּלִין הַכְּפִירוֹת שֶׁהֵם עֲבוֹדָה זָרָה וְזוֹכִין לֶאֱמוּנָה כַּנַּ"ל.

יז וְעַל יְדֵי פְּגַם אֱמוּנָה דְּהַיְנוּ כְּפִירוֹת – עֲבוֹדָה זָרָה, עַל יְדֵי זֶה דִּינָא שַׁרְיָא ח"ו. כִּי 'כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדָה זָרָה בָּעוֹלָם חָרוֹן אַף בָּעוֹלָם'.

יח וְזֶה בְּחִינַת "אֱלֹקִים" פְּגִימַת הַלְּבָנָה.

יט כִּי "אֱלֹקִים" בְּחִינַת לְבָנָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פד־יב): "שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹקִים" וְהִנֵּה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פְּסָחִים נ.): 'בָּעוֹלָם הַזֶּה לֹא כְּשֶׁאֲנִי נִכְתָּב אֲנִי נִקְרָא.

כ כִּי נִכְתָּב בְּיוּ"ד ק"א וְנִקְרָא בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת, וְלָעוֹלָם הַבָּא נִכְתָּב וְנִקְרָא בְּיוּ"ד ה"א'. וְזֶהוּ מֵחֲמַת פְּגִימַת הַלְּבָנָה שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי פְּגַם הָאֱמוּנָה כַּנַּ"ל. עַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה הַקְּרִיאָה וְהַכְּתִיבָה אַחַת, כִּי מֵעוֹלָם לֹא רָאֲתָה חַמָּה פְּגִימָתָהּ שֶׁל לְבָנָה (רֹאשׁ הַשָּׁנָה כג:).

כא (פֵּרוּשׁ כִּי הַקְּרִיאָה וְהַכְּתִיבָה הֵם בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁהוּא בְּחִינַת ה' אֱלֹקִים בְּחִינַת חַמָּה וּלְבָנָה. בְּחִינַת שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹקִים.

כב וּמֵחֲמַת שֶׁהַלְּבָנָה נִפְגֶּמֶת כָּעֵת עַל יְדֵי פְּגַם אֱמוּנָה שֶׁהוּא בְּחִינַת לְבָנָה כַּנַּ"ל, עַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה הַקְּרִיאָה וְהַכְּתִיבָה כְּאֶחָד, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּרְאֶה חַמָּה פְּגִימָתָהּ שֶׁל לְבָנָה.

כג אֲבָל לֶעָתִיד יִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְּבָנָה. וְאָז יִהְיֶה "ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד" (זְכַרְיָה יד), וְיִהְיֶה הַכְּתִיבָה וְהַקְּרִיאָה אֶחָד בְּשֵׁם יו"ד ה"א כַּנַּ"ל).

כד נִמְצָא, שֶׁכָּל מַה שֶּׁהָאָדָם זוֹכֶה לֶאֱמוּנָה יְתֵרָה נִתְקָרֵב וְנִתְיַחֵד יִחוּד יוֹתֵר בְּחִינַת הוי"ה לְשֵׁם אֱלֹקִים, וְנִכְלָלִים יַחַד, כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד.

כה וְיַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת שֶׁמֶשׁ (תמט) שֶׁהוּא בְּחִינַת הוי"ה, וְיִצְחָק הוּא בְּחִינַת אֱלֹקִים בְּחִינַת לְבָנָה.

כו וְזֶהוּ "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו" דְּהַיְנוּ שֶׁנִּתְיַשֵּׁב וְנִתְיַחֵד בְּחִינַת יַעֲקֹב בִּבְחִינַת יִצְחָק בְּחִינַת "ה' הוּא הָאֱלֹקִים" (מְלָכִים א יח־לט) שֶׁנִּתְיַחֵד ה' עִם אֱלֹקִים חַמָּה וּלְבָנָה.

כז (וְזֶהוּ "בְּאֶרֶץ כְּנָעַן" לְשׁוֹן הַכְנָעָה וְשִׁפְלוּת כִּי זֶה זוֹכִין עַל יְדֵי שִׁפְלוּת שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לֶאֱמוּנָה וְכוּ' כַּנַּ"ל. נִרְאֶה לִי).

כח וְזֶהוּ "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף".

כט יוֹסֵף זֶה בְּחִינַת תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת כִּי עַל יְדֵי שַׁבָּת זוֹכִין לִשְׁפְלוּת, וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְּבָנָה וְנִתְיַחֵד הוי"ה עִם אֱלֹקִים בְּחִינַת יַעֲקֹב וְיִצְחָק כַּנַּ"ל.

ל וְזֶהוּ: "רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר", כְּשֶׁזּוֹכִין לֶאֱמוּנָה יְשָׁרָה בִּשְׁלֵמוּת בְּלִי שׁוּם עִרְבּוּב, גַּם "בְּמַקְהֲלִים אֲבָרֵךְ ה" כִּי אָז אוּכַל לְבָרֵךְ וּלְהַזְכִּיר שֵׁם הוי"ה, כִּי אָז יִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְּבָנָה וְיִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד.

לא וְיִהְיֶה הַכְּתִיבָה וְהַקְּרִיאָה אַחַת, וְנִזְכֶּה לְבָרְכוֹ בְּמַקְהֲלִים בְּשֵׁם הוי"ה בָּרוּךְ הוּא בְּחִינַת "בְּמַקְהֲלִים אֲבָרֵךְ ה'" כַּנַּ"ל.

לב וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ שֶׂפַע טוֹבָה וּבְרָכָה כַּנַּ"ל:

לג וְזֶהוּ בְּחִינַת נֵר חֲנֻכָּה.

לד כִּי שֶׁמָּן הוּא בְּחִינַת חָכְמָה, בְּחִינַת עֵינַיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית ג): "וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם", וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י: עַל שֵׁם הַחָכְמָה נֶאֱמַר.

לה וְעַל יְדֵי עֵינֵי הַחָכְמָה זוֹכִין לִרְאוֹת שִׁפְלוּתוֹ. וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כַּנַּ"ל.

לו וְזֶהוּ שֶׁשִּׁעוּר נֵר חֲנֻכָּה עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק (שַׁבָּת כא:) רֶגֶל זֶה בְּחִינַת אֱמוּנָה כַּנַּ"ל וְצָרִיךְ לְהַשְׁגִּיחַ בְּעֵינֵי שִׂכְלוֹ עַד שֶׁיְּבָרֵר הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא בְּחִינַת רֶגֶל מִן הַשּׁוּק שֶׁהוּא מְקוֹמוֹת הַחִיצוֹנִים בְּחִינַת כְּפִירוֹת, כִּי עַל יְדֵי בְּחִינַת שֶׁמֶן שֶׁל נֵר חֲנֻכָּה בְּחִינַת שֵׂכֶל זוֹכֶה לִרְאוֹת שִׁפְלוּתוֹ וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כַּנַּ"ל.

פרק רסב

א עוֹד מָצָאתִי מִכְּתַב יַד הַחֲבֵרִים: דַּע שֶׁיֵּשׁ חֵן, שֶׁמִּי שֶׁיָּכוֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּזֶה הַחֵן הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁאֵלַת חֲלוֹם וְלֵידַע עֲתִידוֹת עַל יְדֵי הַחֲלוֹמוֹת.

ב כִּי בְּכָל הַחֲלוֹמוֹת בְּוַדַּאי יֵשׁ בָּהֶם עֲתִידוֹת, רַק שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן כַּמָּה פְּסֹלֶת וְתֶבֶן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרָכוֹת נה.): כְּשֵׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָר בְּלֹא תֶּבֶן כָּךְ אֵין חֲלוֹם וְכוּ'.

ג וְגַם יֵשׁ חֲלוֹמוֹת בְּרוּרִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר יב־ו): "בַּחֲלוֹם אֵדַבֶּר בּוֹ". וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֶה הַחֵן הַנַּ"ל חֲלוֹמוֹתָיו צוֹדְקִים בְּוַדַּאי, אֶלָּא שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ חֲלוֹם מֵאַחֵר שֶׁמְּסַפֵּר לוֹ, אָזַי נוֹפֵל הַתֶּבֶן וְהַפְּסֹלֶת מִן הַחֲלוֹם וְעַל יְדֵי זֶה שׁוֹמֵעַ רַק הַחֲלוֹם הַמְבֹרָר. וְעַל יְדֵי זֶה יָכוֹל לִפְתֹּר הַחֲלוֹם וְלֵידַע הָעֲתִידוֹת מֵהֶם.

ד וְיוֹסֵף הָיָה לוֹ זֶה הַחֵן בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית מט): "בֵּן פּוֹרָת יוֹסֵף בֵּן פּוֹרָת עֲלֵי עָיִן". לְשׁוֹן חֵן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י, עַל יְדֵי זֶה הָיָה חֲלוֹמוֹתָיו צוֹדְקִים. כִּי הִשְׁתַּמֵּשׁ תָּמִיד בַּחֲלוֹמוֹת וּפָתַר אוֹתָם מֵחֲמַת שֶׁהָיוּ חֲלוֹמוֹתָיו צוֹדְקִים וְנִכְתְּבוּ בַּתּוֹרָה. גַּם עַל יְדֵי זֶה הָיָה יָכוֹל לִפְתֹּר חֲלוֹמוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה.

פרק רסג

א סִפֵּר לִי אֶחָד שֶׁהָיָה מֻשְׂאָח עִמּוֹ ז"ל, מֵעִנְיַן בְּנֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁשָּׂכִיחַ מְאֹד שֶׁנַּעֲשֶׂה קִלְקוּל בֵּינֵיהֶם וּבֵין נְשׁוֹתֵיהֶם וְנִפְרָדִים זֶה מִזֶּה אֵיזֶה זְמַן, וְלִפְעָמִים נַעֲשֶׂה מִזֶּה פֵּרוּד לְגַמְרֵי ח"ו.

ב אָמַר: שֶׁזֶּה מַעֲשֶׂה בַּעַל דָּבָר שֶׁמַּנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ עַל זֶה מְאֹד לְקַלְקֵל הַשָּׁלוֹם שֶׁל בְּנֵי הַנְּעוּרִים כְּדֵי שֶׁיִּתְפְּסוּ בְּמְצוּדָתוֹ ח"ו, עַל יְדֵי זֶה. כִּי הוּא אוֹרֵב עַל זֶה מְאֹד לְתָפְסָם בִּנְעוּרֵיהֶם עַל יְדֵי קִלְקוּל הַשָּׁלוֹם בַּיִת ח"ו, שֶׁגּוֹרֵם בְּעַרְמוּמִיּוּתוֹ לְקַלְקֵל הַשָּׁלוֹם שֶׁבֵּינֵיהֶם, וְהָאֲרִיךְ בְּשִׂיחָה זֹאת.

פרק רסד

א הִזָּהִיר לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת אִשְׁתּוֹ.

ב כִּי אָמַר: הֲלֹא הַנָּשִׁים הֵם סוֹבְלִים צַעַר וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים מְאֹד מְאֹד מִיַּלְדֵיהֶם, צַעַר הָעִבּוּר וְהַלְּדָה וְהַגִּדּוּל כַּאֲשֶׁר יָדוּעַ לַכֹּל עִצָּם מִכְּאוֹבָם וְצַעֲרָם וְיִסּוּרֵיהֶם בְּכַמָּה אֲפָנִים הַקָּשִׁים וּכְבֵדִים מְאֹד מְאֹד. עַל כֵּן רָאוּי לְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וּלְיַקְּרָם, וּלְכַבְּדָם.

ג וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בָּבָא מְצִיעָא נט.): 'אוֹקִירוּ לִנְשֵׁיכוּ כִּי הֵיכִי דְּתִתְעַתְּרוּ', וְכֵן אָמְרוּ (יְבָמוֹת סג.): 'דַּיֵּנוּ שֶׁמְּגַדְּלוֹת אֶת בָּנֵינוּ' וְכוּ'.

פרק רסה

א הִזָּהִיר מְאֹד לִבְלִי לֶאֱכֹל בְּצָלִים חַיִּים כְּלָל. אֲפִלּוּ עִם שֶׁמֶן אוֹ שׁוּמָן וַאֲפִלּוּ עַל יְדֵי תַּעֲרוֹבוֹת כְּגוֹן עַל יְדֵי בֵּיצִים וְכַיּוֹצֵא, וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת.

ב וְהִלְעִיג עַל הָאוֹמְרִים שֶׁבְּשַׁבָּת מִצְוָה לֶאֱכֹל דָּבָר הַמַּזִּיק, שֶׁהֵם בְּצָלִים חַיִּים. וְאָמַר: שֶׁהֵם מַזִּיקִים מְאֹד לְכַמָּה דְּבָרִים.

ג וְחָשַׁב אָז כַּמָּה עִנְיָנִי חוֹלַאַת וּמַכְאוֹבִים וַחֲלִישׁוּת שֶׁגּוֹרְמִים, אַךְ שִׁכְחְתִּים בִּפְרָטִיּוּת. אַךְ הַכְּלָל שֶׁהֶחְמִיר מְאֹד וְהִזָּהִיר מְאֹד לִבְלִי לֶאֱכֹלָם חַיִּים כְּלָל אֲפִלּוּ עַל יְדֵי תַּעֲרוֹבוֹת וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת. רַק מְבֻשָּׁלִים מֻתָּר לֶאֱכֹל.

ד וּבְתְחִלָּה שְׁאָלָנוּ אוֹתוֹ עַל זֶה מֵחֲמַת שֶׁשָּׁמַעְנוּ בְּשֵׁם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זֶה שֶׁהִזְהִיר מְאֹד לִבְלִי לֶאֱכֹל בְּצָלִים חַיִּים, וְאָמַר שֶׁבְּוַדַּאי כֵּן הוּא וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב לְכַמָּה דְּבָרִים הֵם מַזִּיקִים וְכוּ' כַּנַּ"ל וְאָז שָׁמַעְנוּ כָּל הנ"ל.

פרק רסו

א אָמַר: שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים שֶׁהֵם גְּדוֹלִים בַּתּוֹרָה וּבְקִיאִים בַּסְּפָרִים הַרְבֵּה וּבִדְרָשׁוֹת רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, וּמֵחֲמַת זֶה דַּיְקָא אֵינָם יְכוֹלִים לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה מֵחֲמַת שֶׁהֵם בְּקִיאִים מְאֹד.

ב כִּי כְּשֶׁמַּתְחִיל לוֹמַר תּוֹרָה וְרוֹצֶה לְחַדֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר מְבַלְבֵּל אוֹתָם בְּקִיאוּתָם הַגְּדוֹלָה וּמַתְחִילִים לוֹמַר מִיָּד הַקְּדָמוֹת הַרְבֵּה וּדְבָרִים הַרְבֵּה מַה שֶּׁיּוֹדְעִים מִסְּפָרִים, וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל דִּבְרֵיהֶם וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהוֹצִיא לְאוֹר אֵיזֶה חִדּוּשׁ נָאֶה.

ג וְתָפַס אָז לְדֻגְמָא גָּדוֹל אֶחָד בְּדוֹרוֹ שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לוֹמַר תּוֹרָה מֵחֲמַת זֶה.

ד וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה: כִּי כְּשֶׁרוֹצִין לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁין, צְרִיכִין לְצַמְצֵם אֶת מֹחוֹ לִבְלִי לָרוּץ מִיָּד לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ בִּרְבּוּי הַקְּדָמוֹת שֶׁאֵינָם מֻכְרָחִים לְחִדּוּשָׁיו. וְיַעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ וְאָז יָכוֹל לְהוֹצִיא לְאוֹר לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים הַרְבֵּה בְּהַדְרָגָה כְּסֵדֶר.

ה וְעוֹד דִּבֵּר מִזֶּה, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דְּבָר כָּזֶה בִּכְתָב וְהֶחָכָם יָבִין מִדַּעְתּוֹ.

פרק רסז

א אָמַר: מִי שֶׁרוֹצֶה לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, מַתָּר לוֹ לְחַדֵּשׁ וְלִדְרֹשׁ כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה, כָּל מַה שֶּׁיִּזְכֶּה לְחַדֵּשׁ בְּשִׂכְלוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא אֵיזֶה דִּין חָדָשׁ עַל פִּי דְּרוּשָׁיו שֶׁדִּוֵּרשׁ בְּדֶרֶךְ דְּרוּשׁ וְסוֹד.

ב וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁאֲפִלּוּ בְּכַוָּנוֹת הָאֲרִ"י ז"ל, וְדַרְכֵי הַקַּבָּלָה מַתָּר לְחַדֵּשׁ בָּהֶם, כַּאֲשֶׁר יַשִּׂיג שִׂכְלוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יוֹצִיא מֵהֶם שׁוּם דִּין ח"ו.

פרק רסח

א אֵיכָה נֶחֱרַב הָאוּלָם וְכוּ'.

ב "עַד אָן יִצְעַק בַּשְּׁבִי" וְכוּ'.

ג "עַד אָן" וְכוּ'.

ד "בֶּן אֲמָתֶךָ" וְכוּ' (תִּקּוּן חֲצוֹת). וְרָמַז עָלַי כַּמָּה אֲנִי צָרִיךְ לִצְעֹק זֹאת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ.

ה וְתָפַס לְדֶגְמָא אֵיךְ הֵם מְעוֹרְרִים הַלֵּב. וְאָמַר אוֹתָם בְּנִגּוּן חֲצוֹת בְּקוֹל נָעִים עָמֹק מְאֹד.

ו גַּם מֵהֶחָרוּז "דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ" סִפֵּר וְשִׁבְּחוֹ מְאֹד. כִּי הוּא מְדַבֵּר מִוּכּוּחַ שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמְעוֹרֵר הַלֵּב מְאֹד.

פרק רסט

א לְעִנְיַן הַבַּלְבּוּלִים שֶׁמְּבַלְבְּלִים אֶת הָאָדָם בַּעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁלִּפְעָמִים נִדְמֶה שֶׁכָּךְ הוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת וּלְהִתְנַהֵג, וְאַחַר כָּךְ נִדְמֶה לוֹ שֶׁלֹּא כֵן הָיָה צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג רַק בְּדֶרֶךְ אַחֵר וְכוּ', וְלִפְעָמִים יֵשׁ לְהָאָדָם בִּלְבּוּלִים גְּדוֹלִים מִזֶּה.

ב עָנָה וְאָמַר: מַה צְּרִיכִין לְהִתְבַּלְבֵּל, אֵיךְ שֶׁעוֹשִׂין – עוֹשִׂין וּבִלְבַד שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת רַע ח"ו. (וויא מֶען טִיט. טִיט מֶען. אַבִּיא מֶעטִיט נִיט קֵיין שְׁלֶעכְט ח"ו).

פרק רע

א אָמַר: "בְּהוֹדוּ" (תְּהִלִּים קז) שֶׁאוֹמְרִים בְּעֶרֶב שַׁבָּת בְּמִנְחָה, יְכוֹלִין לְשַׁבֵּר לִבּוֹ מְאֹד וּלְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ שָׁם, כִּי שָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן צָרוֹת הַנֶּפֶשׁ מְאֹד, וּמֵעִנְיַן צְעָקָה עַל כָּל דָּבָר וְהוּא מוּבָן לַכֹּל.

ב כְּשֶׁאוֹמְרִים "וְכֻלְּהוֹן מִתְעַטְּרִין בְּנִשְׁמָתִין חַדְתִּין" רָאוּי לְהִתְעוֹרֵר מְאֹד בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל.

פרק רעא

א אָמַר: הֶלֹא הַחֶנְוָנִי דַּרְכּוֹ לְהַקִּיף בְּהַקָּפָה, שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ לְאַחַר זְמַן, וּמַדּוּעַ לֹא יֹאמַר הָאָדָם אֵיזֶה קַפִּיטְלִיךְ תְּהִלִּים אוֹ לִלְמֹד אוֹ לַעֲשׂוֹת שְׁאָר מִצְווֹת, וְיִהְיֶה מֻנָּח וּמוּכָן אֶצְלוֹ לְעֵת הַצָּרֶךְ?! כִּי יִהְיֶה זְמַן שֶׁיִּצְטָרֵךְ לָזֶה, שֶׁיִּגְבֶּה שְׂכָרוֹ וּפְעֻלָּתוֹ. לֹא יִהְיֶה שָׁנוֹתֵן הַחֶנְוָנִי (נ"א וּמַדּוּעַ לֹא יִהְיֶה כְּהַחֶנְוָנִי שֶׁנּוֹתֵן) סְחוֹרָה בְּהַקָּפָה וְכוּ'?!

ב (וְלֹא שָׁמַעְתִּי שִׂיחָה זוֹ בְּעַצְמִי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ רַק מִפִּי אַחֵר. וּכְפִי הַנִּרְאֶה שֶׁהָיְתָה בָּזֶה שִׂיחָה נָאָה וְלֹא זָכִיתִי לִשְׁמְעָהּ).

פרק רעב

א אִישׁ אֶחָד מֵהַקַּלֵּי עוֹלָם, נִכְנַס אֶצְלוֹ בְּעִיר אַחַת וְהִתְפָּאֵר לְפָנָיו עַל אֲשֶׁר הוּא מְלַמֵּד בִּלְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִים, כִּי הָיָה עַתָּה בְּבָתֵּי עַרְכָּאוֹת שֶׁלָּהֶם וְלֹא יָדְעוּ הַסּוֹפְרִים שֶׁלָּהֶם תֵּבָה אַחַת לִקְרוֹתָהּ הֵיטֵב וְהוּא פֵּרְשָׁהּ לָהֶם. וְהָיָה לָזֶה הָאִישׁ הַנַּ"ל גְּדֻלּוּת גָּדוֹל מְאֹד עַל שֶׁהוּא מְלַמֵּד כָּל כָּךְ בִּלְשׁוֹנוֹתֵיהֶם.

ב וְאַחַר כָּךְ יָצָא הָאִישׁ הַנַּ"ל וְהָיָה רַבֵּנוּ ז"ל מִתְלוֹצֵץ מִמֶּנּוּ עַל שֶׁיֵּשׁ לוֹ גְּדֻלּוּת כָּל כָּךְ מִשְּׁטוּתִים כָּאֵלֶּה.

ג וְיָשַׁב שָׁם אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁהָיָה לַמְדָן מֻפְלָג וְיָרֵא ה'. וְעָנָה וְאָמַר לְרַבֵּנוּ ז"ל: "אֶפְשָׁר טוֹב יוֹתֵר מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ גְּדֻלּוּת מִדְּבָרֵי שְׁטוּת מִמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גְּדֻלּוּת ח"ו מִדִּבְרֵי תּוֹרָה?"

ד וְשָׁתַק רַבֵּנוּ ז"ל אֵיזֶה שָׁעָה קַלָּה.

ה וְאַחַר כָּךְ עָנָה וְאָמַר: אַדְרַבָּא נַהֲפֹךְ הוּא! וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרָכוֹת סא:): לְעִנְיַן ר' עֲקִיבָא שֶׁנִּתְפַּס בִּתְפִיסָה שֶׁאָמַר לוֹ פַּפּוּס: אַשְׁרֶיךָ רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁנִּתְפַּסְתָּ עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה, וְאוֹי לוֹ לְפַפּוּס שֶׁנִּתְפַּס עַל דְּבָרִים בְּטֵלִים.

ו כִּי עִנְיַן הַגְּדֻלּוּת הוּא תְּפִיסָה. (וּכְמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּהַתּוֹרָה "חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם" סִימָן כב לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק רִאשׁוֹן וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ס"ג בְּהַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת כְּשֶׁיֵּשׁ מִלְחָמוֹת וְכוּ', כִּי שָׁם מוּבָא מֵעִנְיַן הַתְּפִיסָה שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא עַיֵּן שָׁם).

ז נִמְצָא, שֶׁהַגְּדֻלּוּת שֶׁעָנְשׁוֹ תְּפִיסָה, כְּשֶׁהוּא עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה, טוֹב יוֹתֵר מֵהַגְּדֻלּוּת עַל דְּבָרִים בְּטֵלִים.

פרק רעג

א אָמַר: טוֹב לְהָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ שֶׁיּוּכַל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ עִם אֵיזֶה נִגּוּן.

ב כִּי נִגּוּן הוּא דָּבָר גָּדוֹל וְגָבוֹהַּ מְאֹד מְאֹד, וְיֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת לֵב הָאָדָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ג וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְנַגֵּן, אַף עַל פִּי כֵן בְּבֵיתוֹ וּבֵינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ יוּכַל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּאֵיזֶה נִגּוּן כְּפִי שֶׁיּוּכַל לְזַמֵּר אוֹתוֹ, כִּי מַעֲלַת הַנִּגּוּן אֵין לְשַׁעֵר.

ד וּכְבָר מְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, כַּמָּה תּוֹרוֹת גְּבוֹהוֹת מֵעִנְיַן נִגּוּן.

ה וְעַיֵּן בְּסוֹף הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשִּׁבְעָה בָּעטְלֶיְרס שָׁם מְרֻמָּז קְצָת מַעֲלַת הַנִּגּוּן. כִּי מְבֹאָר שָׁם שֶׁעִקַּר רְפוּאַת הַבַּת מַלְכָּה שֶׁנָּפְלָה חֻלְשׁוּת הוּא עַל יְדֵי נִגּוּן, הַיְנוּ עַל יְדֵי עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם עַיֵּן שָׁם. וְהֵבֵן מְאֹד עַד הֵיכָן הַדְּבָרִים מַגִּיעִים:

ו כִּי גַּם הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל כָּל אֶחָד מִישְׂרָאֵל הִיא נִקְרֵאת בַּת מֶלֶךְ כַּיָּדוּעַ וְהִיא מֻנַּחַת בְּמָקוֹם שֶׁמֻּנַּחַת אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עֲיֵפָה וִיגֵעָה וַחֲלוּשָׁה בַּעֲוֹנוֹתֶיהָ שֶׁהֵם הָעֲשָׂרָה מִינֵי חִצִּים, שֶׁזָּרַק וְיָרָה בָּהּ הַמֶּלֶךְ שֶׁתְּפָסָהּ כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם. וּצְרִיכִין צַדִּיק בַּעַל כֹּחַ גָּדוֹל שֶׁיּוּכַל לִכְנֹס לְתוֹךְ כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁנָּפְלָה לְשָׁם וּלְהוֹצִיא מִמֶּנָּה כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי חִצִּים, וְלֵידַע כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי דְּפִיקִין כְּדֵי שֶׁיֵּדַע אֵיךְ צְרִיכִין לִרְפוּאָתָהּ. וּלְנַגֵּן כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, כִּי עִקַּר רְפוּאָתָהּ עַל יְדֵי נִגּוּן וְשִׂמְחָה.

ז וְהֵבֵן שָׁם עוֹד דְּבָרִים מִתּוֹךְ דָּבָר. וְהָעִקָּר לְהוֹצִיא מִשָּׁם עֵצוֹת טוֹבוֹת לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת כִּי 'לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה' (אָבוֹת א).

פרק רעד

טוֹב מְאֹד לְהָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד לוֹ לְבַדּוֹ לַעֲסֹק שָׁם בַּעֲבוֹדַת ה' בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה. וּבִפְרָט הִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁלָּזֶה צְרִיכִין בְּוַדַּאי חֶדֶר מְיֻחָד.

פרק רעה

א וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁאֲפִלּוּ הַיְשִׁיבָה בְּעַצְמָהּ, שֶׁיּוֹשְׁבִין בְּחֶדֶר מְיֻחָד לְבַדּוֹ, גַּם זֶה טוֹב מְאֹד.

ב וְאַף עַל פִּי כֵן, אֲפִלּוּ אִם אֵין זוֹכִין שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד, אַף עַל פִּי כֵן יְכוֹלִין לְהִתְבּוֹדֵד וּלְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ.

ג וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁתַּחַת הַטַּלִּית הוּא גַּם כֵּן חֶדֶר מְיֻחָד. כִּי כְּשֶׁמְּשַׁלְשְׁלִין הַטַּלִּית עַל עֵינָיו, יְכוֹלִין לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ מַה שֶּׁרוֹצִין.

ד גַּם יְכוֹלִין לְהִתְבּוֹדֵד וּלְפָרֵשׂ שִׂיחָתוֹ כְּשֶׁשּׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וּמְכַסֶּה עַצְמוֹ בְּהַסְּדִין (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר) שֶׁכָּךְ נָהַג דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה. שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת (תְּהִלִּים ו): "אַשְׂחֶה בְכָל לַיְלָה מִטָּתִי" וְכוּ'.

ה גַּם יְכוֹלִין לְיַשֵּׁב עַל הַסֵּפֶר וְיִסְבְּרוּ אֲחֵרִים שֶׁהוּא לוֹמֵד, וְהוּא יָכוֹל אָז לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ.

ו וְעוֹד יֵשׁ לָזֶה כַּמָּה תַּחְבּוּלוֹת לְמִי שֶׁחָפֵץ בֶּאֱמֶת לִנְהֹג הַנְהָגָה זוֹ שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת הָעוֹלָה עַל הַכֹּל, שֶׁהוּא יְסוֹד שֹׁרֶשׁ הַקְּדֻשָּׁה וְהַטָּהֳרָה וְהַתְּשׁוּבָה וְכוּ' (כַּמְבֹאָר כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים).

ז אֲבָל טוֹב יוֹתֵר לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֶדֶר מְיֻחָד.

פרק רעו

א סִפְּרוּ לִי, שֶׁפַּעַם אֶחָד הָיָה מְדַבֵּר עִם אֲנָשָׁיו. וְהָיָה מוֹכִיחַ וּמְיַסֵּר אוֹתָם הַרְבֵּה בִּדְבָרִים עַל שֶׁעֲדַיִן אֵינָם עוֹבְדִים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּרְצוֹנוֹ, כְּדֶרְכּוֹ הַטּוֹב תָּמִיד לְדַבֵּר רַק מִזֶּה.

ב אַחַר כָּךְ, אַחַר שֶׁהוֹכִיחַ אוֹתָם הַרְבֵּה, אַחַר כָּךְ נִתְרַצָּה לָהֶם קְצָת. וְהִתְחִיל לְקָרְבָם וּלְדַבֵּר עִמָּהֶם רַכּוֹת. וְאָמַר: "מָה אֲנִי רוֹצֶה מֵהֶם, הֲלֹא אַף עַל פִּי כֵן הֵם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים".

ג וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עַל לִבָּם וְכוּ'.

ד אַחַר כָּךְ עָנָה וְאָמַר: "בְּוַדַּאי אַתֶּם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, אַךְ אִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קָטָן כְּמוֹ אָנֹכִי בְּוַדַּאי הָיָה דַּי מְאֹד הָעֲבוֹדָה שֶׁלָּכֶם, אֲבָל בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, עַל כֵּן בְּוַדַּאי צְרִיכִין לְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם בְּרָצוֹן חָזָק לְעָבְדוֹ כָּרָאוּי לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר לְגָדְלָתוֹ אֵין חֵקֶר".

ה וְהֵרִים אָז אֶת עַצְמוֹ וְהִגְבִּיהַּ יָדָיו לְמַעְלָה, וְאָמַר: "אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל כָּל כָּךְ וְכוּ'" כַּנַּ"ל, וְנָשָׂא יָדָיו לְמַעְלָה בִּתְנוּעָה נִפְלָאָה לְרַמֵּז עַל הַפְלָגַת גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ.

פרק רעז

אָמַר: שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא שָׁתָה אֲפִלּוּ מַיִם קֹדֶם הַתְּפִלָּה, וְהִקְפִּיד מְאֹד עַל אִלּוּ הַשּׁוֹתִין קַאֲוֻוע [קפה] וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה קֹדֶם הַתְּפִלָּה.

פרק רעח

א אָמַר: שֶׁנִּמְצָאִים כַּמָּה מַאֲמָרִים בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁגִּלָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי לְתַלְמִידָיו אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ!.

ב וְזֶה עִנְיַן "וּבַחֲבוּרָא קַדְמָאָה" שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בְּפָרָשַׁת פִּינְחָס (ג ריט:) וּבִשְׁאָר מְקוֹמוֹת. כִּי הָעוֹלָם אֵינָם מְבִינִים מַהוּ עִנְיַן "וּבַחֲבוּרָא קַדְמָאָה", אַךְ הָאֱמֶת שֶׁהוּא גִּלָּה לָהֶם כַּמָּה תּוֹרוֹת אַחַר פְּטִירָתוֹ, וּמַה שֶּׁגִּלָּה לָהֶם קֹדֶם קָרָא חֲבוּרָא קַדְמָאָה.

ג וּבָזֶה מְיֻשָּׁב הֵיטֵב מַה שֶּׁנִּמְצָאִים בְּסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּבַתִּקּוּנִים פֵּרוּשׁ עַל מֵימְרוֹת הָאֱמוֹרָאִים שֶׁהָיוּ אַחַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי זְמַן מְרֻבֶּה. אַךְ בֶּאֱמֶת אֵלּוּ הַמַּאֲמָרִים גִּלָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי אַחַר פְּטִירָתוֹ וְאָז כְּבָר הָיוּ אֵלּוּ הָאֱמוֹרָאִים בָּעוֹלָם.

ד אַחַר כָּךְ מָצָאתִי עִנְיָן זֶה בְּאֵיזֶה סֵפֶר.

פרק רעט

א פַּעַם אַחַת אָמַר לִי בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: וּכְשֶׁכְּבָר רַע מְאֹד אֲזַי מִתְבַּטְּלִים לְגַמְרֵי (אֵין אַז עֶס אִיז שׁוֹין גָאר שְׁלֶעכְט. אִיז מֶין זִיךְ גָאר מְבַטֵּל).

ב וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: אֵיךְ מְבַטְּלִין עַצְמוֹ?

ג וְהֵשִׁיב: סוֹגְרִין הַפֶּה וְהָעֵינַיִם וַהֲרֵי זֶה בִּטּוּל (מָע פַאר מַאכְט דָאס מוֹיל אוּן דִּיא אוֹיגִין אִיז בְּטוּל).

ד מִזֶּה מוּבָן עֲצָה: שֶׁכְּשֶׁהַבַּעַל דָּבָר מִתְגַּבֵּר מְאֹד מְאֹד עַל הָאָדָם וּמְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ מְאֹד בְּכַמָּה מִינֵי הִרְהוּרִים רָעִים וּבִלְבּוּלִים הַרְבֵּה שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לְנַצְּחָם, אֲזַי יְבַטֵּל הָאָדָם עַצְמוֹ לְגַמְרֵי. כִּי כָּל הָאָדָם יָכוֹל לְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְפָעָמִים. דְּהַיְנוּ לִסְתֹּם פִּיו וְעֵינָיו וּלְסַלֵּק דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי כְּאִלּוּ אֵין לוֹ שׁוּם דַּעַת וּמַחֲשָׁבָה כְּלָל.

ה רַק יְבַטֵּל עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי.

פרק רפ

א שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר לְעִנְיַן מַה שֶּׁהַצַּדִּיקִים הֵם נְעִים וְנָדִים בַּדֶּרֶךְ, אָמַר: שֶׁיֵּשׁ נְשָׁמוֹת נְדָחוֹת שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְהִתְעַלּוֹת כִּי אִם עַל יְדֵי מַה שֶּׁהַצַּדִּיק נָע וָנָד.

ב וְיֵשׁ צַדִּיק שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִהְיוֹת נָע וָנָד. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן הוּא נָע וָנָד בְּבֵיתוֹ. הַיְנוּ, מַה שֶּׁהוּא הוֹלֵךְ הֵנָּה וְהֵנָּה בְּבֵיתוֹ זֶהוּ גַּם כֵּן בְּחִינַת נָע וָנָד.

פרק רפא

א הָיָה מַזְהִיר מְאֹד שֶׁיִּשְׁמֹר הָאָדָם אֶת מָמוֹנוֹ בִּשְׁמִירָה גְּדוֹלָה וּמְעֻלֶּה מְאֹד, וְהָיָה מַקְפִּיד מְאֹד עַל זֶה.

ב וְהָיָה מִתְלוֹצֵץ וּמַקְפִּיד עַל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַמִּתְעַצְּלִים שֶׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז "שְׁלֶיִם מַזְלְנִיק", כִּי זְמַנִּים וְעִתִּים בְּטֵל עַצְמוֹ מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וְטָרַח וְיָגַע בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת בִּשְׁבִיל לְהַרְוִיחַ מָמוֹן כְּדֵי לְפָרְנֵס בֵּיתוֹ, וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁהִגִּיעַ לוֹ הַמָּמוֹן הוּא נַעֲשֶׂה שְׁלֶיִם-מַזְלְנִיק וְאֵינוֹ מַשְׂגִּיחַ עָלָיו כְּלָל. כִּי מָמוֹן כָּשֵׁר שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ שְׁמִירָה כְּמוֹ עַיִן שֶׁבָּרֹאשׁ.

ג וּבְכָל עֵת שֶׁנִּזְדַּמֵּן שֶׁאֶחָד מֵאֲנָשָׁיו נֶאֱבַד אֶצְלוֹ אֵיזֶה סַךְ מָמוֹן בַּדֶּרֶךְ וְהָיוּ בָּאִים בְּקֶבְלָנָא לְפָנָיו, הָיָה מְבַזֶּה וּמוֹכִיחַ אוֹתוֹ מְאֹד עַל זֶה עַל שֶׁלֹּא נִזְהֲרוּ בִּשְׁמִירָתוֹ יָפָה.

פרק רפב

א אָמַר לְאֶחָד: כְּשֶׁנִּפְרָדִין ח"ו מֵהַצַּדִּיקִים, כְּאִלּוּ עוֹבְדִין עֲבוֹדָה זָרָה.

ב כִּי אִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תִּקּוּנֵי זֹהַר כא) שֶׁהַצַּדִּיק הוּא קוּצָא דְּאוֹת ד'. וּכְשֶׁנִּפְרָדִין מִמֶּנּוּ ח"ו, אֲזַי מַפְרִידִין קוּצָא דְּאוֹת ד' דְּאֶחָד (דְּבָרִים ו) וְנַעֲשֶׂה ח"ו אַחֵר (שְׁמוֹת לד־יד) שֶׁהוּא אֵל אַחֵר כְּפִירוּת.

ג כִּי עִקַּר אֱמוּנַת הַיִּחוּד הוּא עַל יְדֵי הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים שֶׁהֵם קוּצָא דְּאוֹת ד' דְּאֶחָד וְכַנַּ"ל.

ד וְכֵן מִבֹּאר עִנְיָן זֶה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁעִקַּר הָאֱמוּנָה תּוֹלֶה בַּהִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים:

פרק רפג

א שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר לְעִנְיַן בְּנֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁעַל פִּי הָרֹב מְבַלְבֵּל אוֹתָם בִּתְפִלָּתָם מֵחֲמַת שֶׁלֹּא זָכוּ לְהִתְקַדֵּשׁ כָּרָאוּי בְּקִדֻּשַׁת הַזִּוּוּג. וְעַל כֵּן כְּשֶׁעוֹמְדִין אַחַר כָּךְ לְהִתְפַּלֵּל קָשֶׁה עֲלֵיהֶם מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל.

ב וְהוּא ז"ל, הִזְהִיר עַל זֶה כַּמָּה פְּעָמִים לְבָלִי לְפֹל בְּדַעְתּוֹ מִזֶּה כְּלָל. וּמָה דְּהַוֶה הֲוֶה, וּבְשָׁעַת הַתְּפִלָּה צְרִיכִין לִשְׂכֹּחַ הַכֹּל לְגַמְרֵי וּלְהִתְגַּבֵּר לְהִתְפַּלֵּל בְּשִׂמְחָה כָּרָאוּי תָּמִיד אֵיךְ שֶׁהוּא.

ג וְאָמַר: שֶׁעַל זֶה (בְּרָכוֹת ה:) 'הִצְטַעֵר אַבָּא בְּנָיְמִין, עַל תְּפִלָּתִי שֶׁתְּהֵא סְמוּכָה לְמִטָּתִי'. 'מִטָּה' הוּא לְשׁוֹן זִוּוּג (כְּתֻבּוֹת י:) וְזֶהוּ: 'עַל תְּפִלָּתִי שֶׁתְּהֵא סְמוּכָה לְמִטָּתִי' שֶׁאוּכַל לְהִתְפַּלֵּל אַחַר כָּךְ בְּסָמוּךְ מִיָּד, וְלֹא יְבַלְבֵּל הָעִנְיָן הַזֶּה אֶת תְּפִלָּתִי כְּלָל.

פרק רפד

א אָמַר לְעִנְיַן בְּנֵי הַנְּעוּרִים הַכְּשֵׁרִים וְהַמִּתְפַּלְּלִים בְּכַוָּנָה וּבְהִתְלַהֲבוּת. וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם הַמְבַלְבְּלִים אוֹתָם וְעוֹשִׂים לָהֶם יִסּוּרִים. וּכְשֶׁאֵלּוּ הַמִּתְפַּלְּלִים מַתְחִילִים לְהַקְפִּיד וּלְהִתְקוֹטֵט עִמָּהֶם עִם אֵלּוּ הַמְצַעֲרִים אוֹתָם וּמְבַלְבְּלִים אוֹתָם אֲזַי אוֹמְרִים הַמְבַלְבְּלִים: 'אִם אַתֶּם מִתְפַּלְּלִים בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְאַתֶּם טְרוּדִים וּקְשׁוּרִים בִּתְפִלַּתְכֶם בְּכַוָּנָה בֶּאֱמֶת, מַדּוּעַ אַתֶּם שׁוֹמְעִים הַבַּלְבּוּלִים? כִּי מֵחֲמַת גֹּדֶל כַּוָּנַת הַתְּפִלָּה רָאוּי לָכֶם לִבְלִי לִשְׁמֹעַ שׁוּם בִּלְבּוּל כְּלָל'.

ב אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁהָאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן. כִּי בֶּאֱמֶת אָפְלוּ צַדִּיק גָּדוֹל אֱמִתִּי מִגְּדוֹלֵי הַמְפֻרְסָמִים בֶּאֱמֶת הַמִּתְפַּלְּלִים בְּכֹחַ וּבִדְבֵקוּת גָּדוֹל, אַף עַל פִּי כֵן אִם יָבוֹא אָדָם וְיִשְׂחַק מִמֶּנּוּ וִיבַלְבֵּל

אוֹתוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא דָּבוּק מְאֹד בִּתְפִלָּתוֹ בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל בֶּאֱמֶת, אַף עַל פִּי כֵן יְבַלְבֵּל אוֹתוֹ מְאֹד וְיִהְיֶה לוֹ צַעַר וּבִלְבּוּל גָּדוֹל מִזֶּה אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה בֶּאֱמֶת.

ג שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבֵּנוּ ז"ל: שֶׁלִּפְעָמִים נוֹתְנִין לְאֶחָד עֲשִׁירוּת גָּדוֹל. וְכָל הָעוֹלָם מִתְקַנְּאִין בּוֹ וְרוֹדְפִין אַחַר הַמָּמוֹן וְהָעֲשִׁירוּת וּמְבַלִּים יָמִים וְשָׁנִים עַל זֶה, וְהַכֹּל מֵחֲמַת קִנְאָה וְהִסְתַּכְּלוּת שֶׁמִּסְתַּכְּלִין עַל זֶה שֶׁנִּתְעַשֵּׁר כָּל כָּךְ. וְאַחַר כָּךְ אֵין עוֹלֶה בְּיָדָם כְּלוּם.

ד וְכָל זֶה מַעֲשֵׂי הַבַּעַל דָּבָר שֶׁהִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה לְהַזְמִין עֲשִׁירוּת גָּדוֹל לְאֶחָד כְּדֵי שֶׁהַרְבֵּה הַרְבֵּה יְבַלּוּ יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתֵיהֶם ח"ו, עַל יְדֵי זֶה כַּנַּ"ל. רַחֲמָנָא לִצְלָן מֵהַאי דַּעְתָּא שַׁבָּשְׁתָּא (שַׁבָּת פד:).

פרק רפה

א שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ פַּעַם אֶחָד, שֶׁדִּבֵּר בְּהַפְלָגַת גְּדֻלּוֹת סוֹדוֹת נוֹרָאוֹת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה.

ב אָמַר: הֲלֹא כָּל סֵפֶר תִּקּוּנִים הוּא עַל תֵּבַת 'בְּרֵאשִׁית' לְבַד.

ג וְעַל סֵפֶר הַתִּקּוּנִים לְבַד לֹא יַסְפִּיקוּ אֲלָפִים סְפָרִים לְבָאֵר עִצְּם רִבּוּי הַסּוֹדוֹת שֶׁיֵּשׁ שָׁם, אֲשֶׁר לֹא יְכִילֵם הָעִיּוּן, כַּיָּדוּעַ לַכֹּל גְּדֻלַּת קְדֻשַּׁת הַתִּקּוּנִים הַקָּדוֹשׁ, אֲשֶׁר כָּל עוֹרוֹת אֵילֵי נְבָיוֹת לֹא יַסְפִּיקוּ לְבָאֵר סוֹדוֹתָיו וּרְמִיזוֹתָיו וְכוּ'. וְכָל סֵפֶר הַתִּקּוּנִים עִם כָּל מַה שֶּׁנִּכְלָל בּוֹ כַּנַּ"ל הוּא רַק פֵּרוּשׁ עַל תֵּבַת 'בְּרֵאשִׁית' לְבַד.

ד וְכֵן עַל תֵּבַת 'בָּרָא' יְכוֹלִין גַּם כֵּן לַעֲשׂוֹת סֵפֶר תִּקּוּנִים עִם רִבּוּי סוֹדוֹת וְכוּ' כַּנַּ"ל.

ה וּמִזֶּה יְכוֹלִין לְהָבִין וּלְשַׁעֵר קְצָת גְּבֹהוּת עֻמְקוּת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי כֵן עַל כָּל תֵּבָה וְתֵבָה שֶׁל הַתּוֹרָה יֵשׁ סוֹדוֹת רַבּוֹת כְּמוֹ אֵלּוּ הַסּוֹדוֹת הַכְּלוּלִים בְּ"סֵפֶר הַתִּקּוּנִים" שֶׁהוּא עַל תֵּבַת בְּרֵאשִׁית לְבַד.

ו וְעַתָּה, כְּלָלְיוּת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הַרְבֵּה תֵּבוֹת כָּאֵלּוּ, מַה גָּדְלוּ סוֹדוֹתֶיהָ. אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְדַבֵּר מִזֶּה כְּלָל!

פרק רפו

א פַּעַם אַחַת אָמַר לִי בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: אַתָּה הֲלֹא מְדַבֵּר עִם אֲנָשִׁים, יֵשׁ לְךָ לִשְׁאוֹל אוֹתָם – מָה? (דִּי שְׁמוּסְט זִיךְ יָא מִיט מֶענְטְשִׁין. קֶענְסְטִי זַייא צוּ פְּרָעגָן וָואס).

ב וְאָמַר תֵּבָה זֹאת "מה" -"וָואס" בְּהַמְשָׁכָה וּבְקוֹל גָּדוֹל מֵעֹמֶק הַלֵּב.

ג כְּלוֹמַר שֶׁרְאוּי לִשְׁאֹל לִבְנֵי אָדָם שֶׁאֵין חוֹשְׁבִין עַל אַחֲרִיתָם – "מָה?".

ד כְּלוֹמַר, לְאַחַר כָּל הַסִּכְסוּכִים וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַמְּנִיעוֹת וְהַטְּעָנוֹת וַאֲמִתְּלָאוֹת שֶׁל שְׁטוּת וְהֶבֶל שֶׁיֵּשׁ לְרֹב בְּנֵי אָדָם תֵּרוּצִים שֶׁל שֶׁקֶר עַל שֶׁרְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף עַל פִּי כֵן סוֹף כָּל סוֹף מַה יִּהְיֶה מִמְּךָ.

ה מַה תַּעֲשֶׂה בְּאַחֲרִיתְךָ וּמַה תָּשִׁיב שׁוֹלְחֶךָ דָּבָר?
ו וּמָה אַתָּה חוֹשֵׁב?.
ז וְכִי אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה גֵּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְכָל יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ הֶבֶל וְרִיק כְּצֵל עוֹבֵר וּכְעָנָן כָּלָה וְכוּ'?!
ח וְכָל זֶה אָדָם יוֹדֵעַ הֵיטֵב, וְאִם כֵּן מָה אַתָּה חוֹשֵׁב?!
ט שִׂים לִבְּךָ לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֵיטֵב, וְהַכְנִיסֵם הֵיטֵב בְּעֹמֶק לִבְּךָ וְאַל תַּשְׁלִיכֵם אַחֲרֵי גֵּוְךָ. (אָבוֹת ה): 'הֶפֹךְ בָּהֶם וַהֲפֹךְ בָּהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לְךָ נַפְשְׁךָ לְשָׁלָל'.

פרק רפז

א אָמַר: מַה יֵּשׁ לְהָאָדָם לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם?, אֵין צָרִיךְ כִּי אִם לְהִתְפַּלֵּל וְלִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל. מֵע בַּאדַארְף מֶער ניט נָאר דַאווינֶען אין לֶערנֶען אין דַאווינֶען.
ב עוֹד שָׁמַעְתִּי כַּמָּה דְּבָרִים וְשָׂכַחְתִּי.

פרק רפח

א שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר לְאִישׁ אֶחָד בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן (אָבוֹת ב שַׁבָּת קנג.): 'שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתְךָ', וְדָחַק וּמָשַׁךְ תֵּבַת יוֹם אֶחָד.
ב וְכַוָּנָתוֹ הָיָה לְעִנְיַן מַה שֶּׁמַּפִּיל אֶת הָאָדָם מַה שֶּׁקָּדַם לוֹ וּמַה שֶּׁלְּאַחֲרָיו. דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁרוֹאֶה שֶׁלִּפְעָמִים מִתְעוֹרֵר קְצָת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל קֹדֶם וְאַחַר כָּךְ הָיָה מַה שֶּׁהָיָה, כְּפִי מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ. וּמֵחֲמַת זֶה נוֹפְלִים רַבִּים מֵעֲבוֹדָתָם כַּיָּדוּעַ.
ג וְעַל זֶה אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, לְהָאִישׁ הַנַּ"ל וְנָעַר עָלָיו וְאָמַר: שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתְךָ.
ד כְּלוֹמַר שֶׁאֲפִלּוּ אִם לֹא תְּזַכֶּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ קֹדֶם שֶׁתָּמוּת כִּי אִם לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם אֶחָד בְּלִבַּד גַּם זֶה טוֹב מְאֹד וְיָקָר מִכָּל הוֹן, כִּי מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם מִכָּל עֲמָלוֹ וְלֹא יִשָּׁאֵר לוֹ מִכָּל יְגִיעָתוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו כִּי אִם זֶה הַיּוֹם שֶׁשָּׁב לַה'. וְזֶהוּ "שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתְךָ" כַּנַּ"ל וְהָבֵן.

פרק רפט

א אָמַר לְאֶחָד: שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ לָהוּט וְנִבְהָל לְהוֹן, וְאֵינֶנּוּ נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן יוֹתֵר מִכְּפִי מָמוֹנוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, רַק עוֹשֶׂה מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה בְּמָמוֹנוֹ לְבַד וְאֵינוֹ לוֹוֶה מֵאֲחֵרִים לַעֲשׂוֹת מַשָּׂא וּמַתָּן גָּדוֹל, זֶהוּ מְקֻיָּם (דְּבָרִים ו): "וּבְכָל מְאֹדֶךָ".
ב גַּם אָמַר לְאֶחָד: שֶׁכְּשֶׁנּוֹתְנִין חֹמֶשׁ לִצְדָקָה מִמָּמוֹנוֹ הוּא מְקֻיָּם "וּבְכָל מְאֹדֶךָ".

פרק רצ

א שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ: שֶׁהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל, בְּהַדִּבּוּר שֶׁהוּא מְדַבֵּר, נִכְלָלִין בּוֹ כָּל הַדִּבּוּרִים הַצְּרִיכִין אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל.

ב וְזֶהוּ (דְּבָרִים א): "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל". שֶׁהַדִּבּוּרִים שֶׁדִּבֶּר מֹשֶׁה נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ דְּבָרִים אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל. כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מָצָא בּוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ כַּנַּ"ל.

פרק רצא

א מְצָאתִי בְּסֵפֶר "לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן" עִנְיָן אֶחָד שֶׁלֹּא נִדְפַּס עֲדַיִן.

ב וְזֶהוּ: דַּע – שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר נִתְחַדְּשִׁין בּוֹ חֶלְאִים חֲדָשִׁים רַחֲמָנָא לִצְלָן בִּבְחִינַת (קֹהֶלֶת א): "יוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מַכְאוֹב".

ג הֵינוּ מֵחֲמַת שֶׁבְּכָל דּוֹר שֶׁבָּא מְאֻחָר נִתּוֹסֵף הַדַּעַת שֶׁל הַפִּילוֹסוֹפִים כִּי בְּכָל דּוֹר בָּאִים עַל חָכְמוֹת חֲדָשׁוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה יוֹסִיף מַכְאוֹב, שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ חֶלְאִים חֲדָשִׁים רַחֲמָנָא לִצְלָן. ה' יַצִּילֵנוּ.

פרק רצב

א סִפְּרוּ לִי שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁחָסִיד אֶחָד בָּא לְפָנָיו שֶׁהָיָה חָשׁוּב קְצָת, וּכְבָר הָיָה בָּא בַּיָּמִים קְצָת, וְהָיָה לוֹ יְדִיעָה בְּכִתְבֵי הָאֲרִ"י ז"ל, וְרָצָה לְהִתְקָרֵב לְרַבֵּנוּ ז"ל. וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִם רַבֵּנוּ ז"ל, כְּדֶרֶךְ הַחֲסִידִים הַחֲשׁוּבִים. וְאָמַר לְרַבֵּנוּ ז"ל: יוֹרֵנוּ רַבֵּנוּ ז"ל: יוֹרֵנוּ רַבֵּנוּ דֶּרֶךְ לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ!.

ב עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, בִּלְשׁוֹן תְּמִיהָה: "לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ"? (תְּהִלִּים ס"ז) הַיְנוּ מִי שֶׁהוּא עֲדַיִן מְשֻׁקָּע בְּאַרְצִיּוּת גָּמוּר, הוּא רוֹצֶה לָדַעַת דֶּרֶךְ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ?

ג וּכְפִי הַמּוּבָן מֵהַסִּפּוּר, שֶׁקִּפָּדְתּוֹ הָיָה מַה שֶּׁמְּדַבֵּר עִמּוֹ בִּלְשׁוֹן גַּדְלוּת שֶׁרוֹצֶה לֵידַע דֶּרֶךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּאִלּוּ לֹא חָסֵר לוֹ כִּי אִם לֵידַע דְּרָכִים, כִּי רַבֵּנוּ ז"ל, רָצָה שֶׁיְּדַבֵּר עִמּוֹ בֶּאֱמֶת.

פרק רצג

א שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ, מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁדִּבֶּר עִמּוֹ. וְהִזְהִירוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה.

ב וְאָמַר לוֹ: שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַקּוֹל מְעוֹרֵר הַכַּוָּנָה, כֵּן לְהֶפֶךְ, הַכַּוָּנָה מְעוֹרֶרֶת הַקּוֹל.

ג שֶׁכְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וְנִזְהָר לְהַכְנִיס כָּל לִבּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּתוֹךְ דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, אֲזַי מִמֵּילָא יִתְעוֹרֵר קוֹלוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל כָּרָאוּי. וְכֵן נִרְאֶה בְּחוּשׁ כַּמָּה פְּעָמִים.

פרק רצד

א שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ: שֶׁבִּימֵי אֱלוּל שֶׁנּוֹהֲגִין יִשְׂרָאֵל לוֹמַר תִּקּוּנִים וּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת אַחַר הַתְּפִלָּה וְכוּ', וּמְאַחֲרִין יוֹתֵר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבְבֵית הַמִּדְרָשׁ.

ב אָמַר: שֶׁמַּהֲנִגּוּן שֶׁל הַתִּקּוּנִים וּמַה שֶּׁהַלֵּב כּוֹאֵב וְחָלַשׁ מֵחֲמַת שֶׁמִּתְאַחֲרִין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, מִכָּל זֶה נַעֲשִׂין דְּבָרִים גְּבוֹהִים וּגְדוֹלִים לְמַעְלָה.

פרק רצה

א שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ לְעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת בִּתְפִלָּה, שֶׁאֲפִלּוּ אִם הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁהוּא, אַף עַל פִּי כֵן יְחַזֵּק וְיאַמֵּץ אֶת לִבּוֹ לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

ב וְאָמַר שֶׁיַּחְשֹׁב בְּלִבּוֹ: הֲלֹא אִם אֲנִי רָחוֹק בְּעֵינֵי מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל-כָּךְ מַחֲמַת רִבּוּי עֲוֹונוֹתַי, אִם כֵּן אַדְרַבָּא עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה עַל יָדֵי דַּיְקָא. כִּי הֲלֹא אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (כְּרִיתוֹת ו:): 'כָּל תְּפִלָּה שֶׁאֵין בָּהּ מִתְּפִלַּת פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵינָהּ תְּפִלָּה, וַיַּלְפִּינָן מִקְּטֹרֶת שֶׁהָיָה בָּהֶם חֶלְבְּנָה'.

ג וְאִם כֵּן, אִם אֲנִי בְּעֵינַי כְּפוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל ח"ו, אִם כֵּן אַדְרַבָּא, כָּל שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה עַל יָדֵי דַּיְקָא וכנ"ל. וּבְוַדַּאי אֲנִי צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּיוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִבְטֹחַ בְּחַסְדֵּי ה' שֶׁיִּשְׁמַע וְיקַבֵּל גַּם אֶת תְּפִלָּתִי. כִּי אַדְרַבָּא דַּיְקָא עַל יָדֵי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַקְטִיר קְטֹרֶת בְּלֹא חֶלְבְּנָה.

ד נִמְצָא שֶׁגַּם חֶלְבְּנָה הִיא שְׁלֵמוּת הַקְּטֹרֶת וּכְמוֹ כֵן הוּא לְעִנְיַן תְּפִלָּה וכנ"ל, שֶׁבְּלֹא תְּפִלָּתִי הַנְּרוּעַ הַמְצֻטָּרָף לִתְפִלַּת יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה שְׁלֵמוּת לְהַתְּפִלָּה כְּמוֹ קְטֹרֶת בְּלֹא חֶלְבְּנָה וכנ"ל.

פרק רצו

א בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה, צְרִיכִין לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ לְהַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר. כַּמּוּבָא בְּסִימָן ב' וּבְסִימָן ט' בְּ"לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן" חֵלֶק רִאשׁוֹן וּבְשָׁאָר מְקוֹמוֹת.

ב עַל כֵּן הִזְהִיר לַאֲנָשָׁיו שֶׁיֹּאמְרוּ קֹדֶם הַתְּפִלָּה: הֲרֵינִי מְקַשֵּׁר עַצְמִי לְכָל הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּדוֹרֵנוּ.

פרק רצז

א דִּבֵּר עִמָּנוּ כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁרְצוֹנוֹ חָזָק מְאֹד שֶׁנַּלֵּךְ עִם הַתּוֹרוֹת שֶׁגִּלָּה. דְּהַיְנוּ לֵילֵךְ תְּחִלָּה אֵיזֶה זְמַן עִם תּוֹרָה פְּלוֹנִית בְּעֵרֶךְ ב' אוֹ ג' חֳדָשִׁים, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיוּ כָּל עֲבוֹדָתוֹ וְהִלּוּכוֹ בְּיִרְאַת

ה' עַל פִּי הַנֶּאֱמַר בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה, וְכָל תְּפִלָּתוֹ וְשִׂיחָתוֹ יִהְיֶה לִזְכוֹת לְהַגִּיעַ לְמַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה, וְכֵן יִתְנַהֵג אֵיזֶה זְמַן.

ב וְאַחַר כָּךְ יֵלֵךְ אֵיזֶה זְמַן עִם תּוֹרָה אַחֶרֶת, וְכֵן אַחַר כָּךְ, עַד שֶׁיִּגְמֹר לֵילֵךְ עִם כָּל הַתּוֹרוֹת. וְדַבֵּר כַּמָּה פְּעָמִים מִזֶּה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאחֲזוּ בָּזֶה.

פרק רצח

א פַּעַם אַחַת בָּא לְפָנָיו בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁנֶּחְלַשׁ בְּאוֹתָן הַיָּמִים וְסִפֵּר לְפָנָיו צַעֲרוֹ וְחֻלְשָׁתוֹ. וְעָמַד שָׁם עוֹד אֶחָד מֵאוֹתוֹ הָעִיר שֶׁל זֶה הָאִישׁ הַנַּ"ל, שֶׁהָיָה אוֹהֲבוֹ, וְאָמַר לִפְנֵי רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁחוֹלְאָתוֹ הִכְבִּידָה עָלָיו בְּשִׁבְיל שֶׁהֲלַךְ הַיּוֹם לְמִקְוֶה לְטָבְלוֹ.

ב עָנָה רַבֵּנוּ ז"ל וְאָמַר: לָמָּה אַתֶּם תּוֹלִים הַכְּבָדַת הַחוֹלַאַת בְּמִצְווֹת, טוֹב וְרָאוּי יוֹתֵר שֶׁתִּתְלוּ בַּעֲבֵרוֹת.

ג וְזֶה הָיָה בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר הָאַחֲרוֹן שֶׁל קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּאוּמַאן.

פרק רצט

א אַחַר שִׂמְחַת תּוֹרָה הָיִיתִי רָגִיל לָבוֹא אֵלָיו ז"ל. וּבְכָל שָׁנָה כְּשֶׁבָּאתִי אֵלָיו אַחַר שִׂמְחַת תּוֹרָה שָׁאַל אוֹתִי: אִם הָיִיתִי שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה?. וְסִפֵּר לִי כַּמָּה פְּעָמִים אֵיךְ הָיוּ הָעוֹלָם שְׂמֵחִים בְּבֵיתוֹ וְהָיָה לוֹ נַחַת גָּדוֹל מִזֶּה.

ב וְכֵן עוֹד פַּעַם אַחַת בְּאֶמְצַע הַשָּׁנָה דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן שִׂמְחַת תּוֹרָה – אִם אֲנִי מַרְגִּישׁ שִׂמְחָה בְּלִבִּי אָז, אוֹ עַל כָּל פָּנִים פַּעַם אַחַר בַּשָּׁנָה אִם אֲנִי מַרְגִּישׁ שִׂמְחָה בְּלִבִּי.

ג (וּבָרוּךְ ה' שֶׁעָזָרַנִי בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל לִשְׂמֹחַ בְּכָל לֵב כַּמָּה פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, וְהִרְגַּשְׁתִּי הַשִּׂמְחָה בְּלִבִּי מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר לַחֲבֵרוֹ כְּלָל. כִּי שִׂמְחַת יַהֲדוּתֵנוּ, מַה שֶּׁזָּכִינוּ לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וּלְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשְׁעַר בְּלִבֵּהּ. וְאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר לַחֲבֵרוֹ כְּלָל. כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר אֶצְלֵנוּ כַּמָּה פְּעָמִים. בִּפְרָט בְּחִינַת הַדְּבֵקוּת שֶׁמַּרְגִּישִׁין בִּשְׁעַת הַשִּׂמְחָה אֲפִלּוּ הַפָּחוּת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, זֶה אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כְּלָל)

ד כִּי חֶפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ הָיָה מְאֹד שֶׁנִּהְיֶה שְׂמֵחִים בְּכָל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ, בִּפְרָט בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה וּפוּרִים וּבְשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב. וְסִפֵּר לִי שֶׁפַּעַם אַחַת בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה רָקַד בְּעַצְמוֹ לְבַדּוֹ בְּחַדְרוֹ בְּלִי סִיּוּעַת אֲנָשִׁים אֲחֵרִים.

פרק ש

פַּעַם אַחַת אָמַר לִי: כָּל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה בָּעוֹלָם, כָּל מַה שֶּׁנִּמְצָא בָּעוֹלָם, הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנִּסָּיוֹן.

פרק שא

שָׁמַעְתִּי בְּשָׁמוֹ שֶׁאָמַר: שֶׁעִקָּר עֲבוֹדַת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא בַּחֹרֶף, לָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה. וּבַקַּיִץ בְּעֵת שֶׁהַלַּיְלָה קָצָר מְאֹד (שֶׁאָז אֵין עוֹמְדִין בַּחֲצוֹת (בְּחוּץ לָאָרֶץ, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר) אָז יִזְהֵר לַעֲמֹד בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם כַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר.

פרק שב

פַּעַם אַחַת עָמַדְתִּי לְפָנָיו וְהוּא ז"ל הָיָה מֻנָּח עַל מִטָּתוֹ וְנִזְרְקוּ דִּבּוּרִים אֵלּוּ מִתּוֹךְ פִּיו הַקָּדוֹשׁ וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: הָעִקָּר הוּא: מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי (דֶּרֶךְ עִקָּר אֵיז "מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי").

פרק שג

א פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן מְאוּס תַּאֲוָה הַיְדוּעַ.

ב וְאָמַר אָז: מִי שֶׁמְּהַרְהֵר בְּהִרְהוּרֵי נְאוּף הוּא שׁוֹטֶה. כִּי הֲלֹא אֲפִלּוּ אִישׁ פָּשׁוּט שֶׁקּוֹרִין 'בַּעַל הַבַּיִת' הוּא גַּם כֵּן אֵינוֹ חָפֵץ שֶׁיִּהְיֶה נִתְפָּס ח"ו בְּעִנְיָן זֶה. אֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ יָרֵא חֵטְא כְּלָל עַל כָּל פָּנִים בְּוַדַּאי אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בְּזִיּוֹן בָּזֶה שֶׁיִּתְפְּסוּ אוֹתוֹ עִם אִשָּׁה אַחֶרֶת.

ג וְאִם כֵּן לָמָּה לוֹ לְהַרְהֵר וּלְצַעֵר נַפְשׁוֹ בְּחִנָּם?!

ד (וּכְבָר מְבֹאָר שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ וְכוּ'. עַיֵּן בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת מִזֶּה וְיֵעָרֵב לְךָ לְעַד אִם תִּרְצֶה לְקַבְּלָם בֶּאֱמֶת).

פרק שד

א פַּעַם אַחַת הִתְלוֹצֵץ מִזֶּה וְאָמַר שֶׁעַל זֶה מְבַקְּשִׁים בְּכָל יוֹם "וְאַל תְּבִיאֵנִי לִידֵי נִסָּיוֹן וְלֹא לִידֵי בְּזָיוֹן". וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: אֶדְּעַר אַה נִסָּיוֹן אֶדְּעַר אַה בְּזָיוֹן (אוֹ נִסָּיוֹן, אוֹ בְּזָיוֹן). הַיְנוּ כִּי אִם לֹא יַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן, יִהְיֶה לוֹ בְּזָיוֹן.

ב וּכְבָר מְבֹאָר קְצָת שֶׁסִּפֵּר הָרַבֵּה מֵעִנְיַן מְאוּס תַּאֲוָה זֹאת וְאָמַר שֶׁאֵינָהּ תַּאֲוָה כְּלָל וְכוּ'.

ג אַחַר כָּךְ אָמַר: שֶׁנִּמְצָאִים הַרְבֵּה שֶׁמֵּאֲמִינִים גַּשְׁמִיּוּתָם וּרְגִילוּתָם בְּעִנְיָן זֶה, אֵין מוֹעִיל לָהֶם כְּלָל מַהשֵּׂ֫מְאָסִין לָהֶם עִנְיָן זֶה, אַדְּרַבָּא בְּאֵיזֶה לָשׁוֹן שֶׁיְּדַבְּרוּ עִמָּהֶם מִזֶּה יִתְגַּבְּרוּ עֲלֵיהֶם הַהִרְהוּרִים יוֹתֵר. עַל כֵּן טוֹב לִרְאֹב בְּנֵי אָדָם לְבִלְתִּי לְהַתְחִיל לַחֲשֹׁב בָּזֶה כְּלָל.

ד וְכַמְבֹאָר מִזֶּה בְּסֵפֶר הא"ב: אַל תִּכְנֹס עִם פִּתּוּיֶיךָ בְּטוֹעֵן וְנִטְעָן וְכוּ'.

פרק שה

א שַׁיָּךְ לְהַשִּׂיחוֹת שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ ז"ל כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אֵין מַה לַּעֲשׂוֹת (מָע הָאט גָאר ניט צוּ טָאהן).

ב (וּכְבָר נִדְפְּסוּ (לְעֵיל רסט רפז) כַּמָּה שִׂיחוֹת נִפְלָאוֹת) וְכֵן מְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּמִנְחוֹת דַּף צ"ט: "תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל – דִּבְרֵי תּוֹרָה לֹא יִהְיֶה עָלֶיךָ חוֹבָה וְאִי אַתָּה רַשַּׁאי לִפְטֹר עַצְמְךָ מֵהֶן".

ג וְהוּא עֵצָה נִפְלָאָה לְמִי שֶׁמְּבִינָהּ מְעַט.

פרק שו

א שַׁיָּךְ לְהָא"ב הֶחָדֶשׁ אוֹת ד' דַּעַת סִימָן א' הַמַּתְחִיל: דַּע כִּי לְכָל הָעוֹלָמוֹת וּלְכָל נִבְרָא יֵשׁ קוֹמָה מְיֻחֶדֶת וְכוּ', לְמָשָׁל מִין הָאַרְיֵה וְכוּ'. וְהַהֶבְדֵּלִים כֻּלָּם הֵם רְמוּזִים בִּתְמוּנַת הָאוֹתִיּוֹת וּבְצֵרוּפֵיהֶם. וְהַזּוֹכֶה לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה וְכוּ'.

ב נִרְאֶה לִי שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן הַשִּׂיחָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ קֹדֶם שַׁבָּת חֲנֻכָּה תקס"ה מֵעִנְיַן הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁכָּל הַתְּמוּנוֹת וְהַצּוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם כֻּלָּם נִכְלָלִים בְּתֹבֶת אָדָם הַנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה "נַעֲשֶׂה אָדָם" (בְּרֵאשִׁית א־כו). כִּי בְּזוֹ הַתֵּבָה אָדָם שֶׁאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ "נַעֲשֶׂה אָדָם" בְּתֵבָה זוֹ בְּעַצְמָהּ נִכְלָלִים כָּל מִינֵי הַתְּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם.

ג וְכֵן תֵּבַת בְּהֵמָה וְחַיָּה וְכוּ' הַנֶּאֱמָר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, בְּזוֹ הַתֵּבָה גַּם כֵּן נִכְלָל כָּל הַתְּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה וְכֵן שְׁאָר הַנִּבְרָאִים.

ד וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ.

ה וְאָמַר אָז: שֶׁיֵּשׁ חָכְמוֹת אֲפִלּוּ בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁיְּכוֹלִין לִחְיוֹת בָּהֶם לְבַד בִּלְי שׁוּם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. כִּי יֵשׁ דְּבָרִים נִפְלָאִים וְחָכְמוֹת עֶלְיוֹנוֹת וְנוֹרָאוֹת אֲפִלּוּ בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁיְּכוֹלִין לִחְיוֹת בָּהֶם לְבַד בִּלְי שׁוּם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה.

ו וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ הַרְבֵּה וְלֹא זָכִינוּ לִכְתֹּבָהּ:

פרק שז

א לְעִנְיַן מַה שֶּׁדֶּרֶךְ הָעוֹלָם לוֹמַר בְּכָל שָׁנָה וּבְכָל עֵת שֶׁעַכְשָׁו אֵינָם עִתִּים טוֹבוֹת וּבַשָּׁנִים הַקּוֹדְמִים הָיָה טוֹב יוֹתֵר וְכוּ'.

ב כַּיָּדוּעַ שִׂיחוֹת כָּאֵלּוּ בֵּין רֹב הָעוֹלָם, דִּבַּרְנוּ עִמּוֹ מִזֶּה הַרְבֵּה. וְרֹב הַשִּׂיחָה הָיָה שֶׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו הַרְבֵּה שֶׁבַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הַטּוֹבִים הָיָה הַכֹּל בְּזוֹל גָּדוֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשֶּׁל עַכְשָׁו. כִּי לֹא הָיָה אָז נְגִידִים וַעֲשִׁירִים גְּדוֹלִים כְּמוֹ עַכְשָׁו. וּמַה שֶּׁמּוֹצִיא עַכְשָׁו בַּעַל הַבַּיִת

פָּשׁוּט וַאֲפִלּוּ מְקַבֵּל חָשׁוּב הוּא יוֹתֵר מֵהַהוֹצָאוֹת שֶׁל הַנְּגִידִים, שֶׁבַּשָּׁנִים הַקּוֹדְמִים כַּיָּדוּעַ וּמְפֹרָסָם כָּל זֶה.

ג עָנָה וְאָמַר: הֲלֹא אַדְרַבָּא, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג עַתָּה הָעוֹלָם יָפֶה יוֹתֵר מִקֹּדֶם! וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: אַדְרַבָּא דֶּער אייבֶּערְשְׁטֶער פִּירְט הַיינְט שֶׁעֶנִיר דִּיא וֶועלְט.

פרק שח

א וְיֵשׁ לָנוּ בָּזֶה שִׂיחוֹת הַרְבֵּה, שֶׁכָּל דִּבּוּרִים וְשִׂיחוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁל הָעוֹלָם הַכֹּל הֵם מִן הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁמַּרְבֶּה שִׂיחוֹת כָּאֵלֶּה לְהַכְבִּיד הַצַּעַר וּלְהַגְדִּיל דַּאֲגַת הַפַּרְנָסָה כְּאִלּוּ עַכְשָׁו ח"ו, אֶפֶס תִּקְוָה.

ב וּבֶאֱמֶת הוּא שֶׁקֶר וְכָזָב כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְפַרְנֵס וּמְכַלְכֵּל הָעוֹלָם תָּמִיד וּבְכָל דּוֹר וּבְכָל שָׁנָה נִמְצָאִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים. וְאִם נִסְתַּכֵּל הֵיטֵב בְּכָל שָׁנָה וּבְכָל עֵת, בְּוַדַּאי נִמְצָא תָּמִיד אֲנָשִׁים רַבִּים שֶׁהָיוּ עֲנִיִּים וּמְשָׁרְתִים וְכֵיוֹצֵא בַּשָּׁנִים הַקּוֹדְמִים, וְעַכְשָׁו נִתְעַשְּׁרוּ. וְגַם הֵם רֻבָּם אוֹמְרִים שֶׁהַשָּׁנִים אֵינָם מְתֻקָּנוֹת עַתָּה כְּמִקֹּדֶם, מֵחֲמַת שֶׁרוֹצִים בְּכָל פַּעַם עֲשִׁירוּת יוֹתֵר, וּמַנְהִיגִים בְּבֵיתָם בִּגְדוֹלוֹת יוֹתֵר, עַד שֶׁהוֹצָאָתָם מְרֻבָּה. וְאוֹמְרִים שֶׁעַתָּה אֵינָם שָׁנִים טוֹבוֹת כְּמִקֹּדֶם, אַף עַל פִּי שֶׁאָנוּ זוֹכְרִים שֶׁזֶּה סָמוּךְ לִפְנֵי אֵיזֶה שָׁנִים הָיוּ עֲנִיִּים אוֹ מְשָׁרְתִים וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם.

ג וְיִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, מַאי נָפְקָא מִנָּהּ, מַה שֶּׁצּוֹעֲקִים בְּכָל פַּעַם שֶׁהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה. וּכְבָר צָוַח שְׁלֹמֹה עַל זֶה וְסָתַר דִּבְרֵיהֶם. וְאָמַר (קֹהֶלֶת ז): "אַל תֹּאמַר שֶׁהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה, כִּי לֹא מֵחָכְמָה שָׁאַלְתָּ עַל זֶה".

ד וְאַף עַל פִּי שֶׁרַשַׁ"י פֵּרֵשׁ שָׁם כִּי הַכֹּל לְפִי זְכוּת הַדּוֹרוֹת, אַף עַל פִּי כֵן הַרְבֵּה פָּנִים לַתּוֹרָה וְאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִדֵּי פְּשׁוּטוֹ, כִּי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, ע"ה, שֶׁהָיָה חָכָם גָּדוֹל מִכָּל אָדָם אָמַר בְּחָכְמָתוֹ וְרוּחַ קָדְשׁוֹ שֶׁזֶּה שְׁטוּת גָּדוֹל מַה שֶּׁאוֹמְרִים שֶׁהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה. כִּי בְּכָל פַּעַם אוֹמְרִים כָּךְ. וּבֶאֱמֶת אָנוּ רוֹאִים שֶׁבְּכָל פַּעַם הָעוֹלָם נִתְעַשֵּׁר יוֹתֵר, וּמִתְנַהֵג הָעוֹלָם בִּגְדוֹלוֹת וּבְהוֹצָאָה מְרֻבָּה יוֹתֵר מִשָּׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

ה וּבֶאֱמֶת מַאי נָפְקָא מִנָּהּ בָּזֶה? אַדְרַבָּא, אִם עַכְשָׁו הָעוֹלָם בְּדַחֲקוּת יוֹתֵר צְרִיכִים לְבָרֵחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה. כִּי אֵין מָקוֹם לִבְרֹחַ מִצָּרוֹת וְיִסּוּרֵי עוֹלָם הַזֶּה רַק אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֶל הַתּוֹרָה כִּי "אָדָם לֶעָמָל יוּלָּד" (אִיּוֹב ה) וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּמִּדְרָשׁ (סַנְהֶדְרִין צט:): 'אָדָם לֶעָמָל יוּלָּד, אַשְׁרֵי מִי שֶׁעָמְלוֹ בַּתּוֹרָה'.

ו פֵּרוּשׁ: מֵאַחַר שֶׁאֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אִם יִהְיֶה עָשִׁיר אוֹ עָנִי וְכוּ' אַף עַל פִּי כֵן בְּוַדַּאי יִהְיֶה לוֹ עָמָל וְכַעַס כָּל יָמָיו כִּי צָרוֹת וְיִסּוּרֵי כָּל אָדָם רַבִּים מְאֹד וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב "גַּם כָּל יָמָיו כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת" וְכוּ' (קֹהֶלֶת ב־כג).

ז וְכַמּוּבָא בַּשַּׁלְ"ה (ח"ב קלח.) בְּלָשׁוֹן חָרוּז: "אֵין רֶגַע בְּלֹא פֶּגַע אֵין שָׁעָה וְכוּ' אֵין יוֹם וְכוּ'" עַל כֵּן בְּוַדַּאי אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מִזֶּה הָעָמָל שֶׁל פִּגְעֵי הָעוֹלָם הַזֶּה אֶל עָמָל הַתּוֹרָה, וְאָז בְּוַדַּאי אַשְׁרֵי וְטוֹב לוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

ח אֲבָל בָּזֶה שֶׁאוֹמֵר שֶׁהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיָה טוֹבִים מֵאֵלֶּה, וּבְגֹדֶל דַּאֲגָתוֹ וְטִרְדָּתוֹ וְצַעֲרוֹ עַל פַּרְנָסָתוֹ וּמָמוֹן בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, בָּזֶה לֹא יִפְעַל כְּלוּם רַק מְבַלֶּה יָמָיו בְּצַעַר וּדְאָגָה וְכַעַס וּמַכְאוֹבוֹת וּמְבַטֵּל עַצְמוֹ מֵהַתּוֹרָה וּתְפִלָּה וְכוּ' מֻחֲמֶמֶת דְּאָגוֹת וְשִׂיחוֹת וּשְׂטוּתִים כְּאֵלּוּ. וּלְבַסּוֹף (קֹהֶלֶת ה): "מְאוּמָה לֹא יִשָּׂא בַּעֲמָלוֹ". כִּי (קֹהֶלֶת ו): "בְּהֶבֶל בָּא וּבַחֹשֶׁךְ יֵלֵךְ" וְכוּ'.

ט כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם לִרְאוֹת וְלֵב לְהָבִין הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ יָבִין בְּשִׂכְלוֹ וְיִרְאֶה שֶׁגַּם בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיָה הָעוֹלָם מָלֵא דַּאֲגוֹת וְטִרְדוֹת הַפַּרְנָסָה, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים בְּכָל הַסְּפָרִים שֶׁנִּתְחַבְּרוּ לִפְנֵי מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁרֻבָּם כְּכֻלָּם כּוֹתְבִים בְּהַקְדָּמוֹתֵיהֶם שֶׁהָיָה לָהֶם צָרוֹת רַבּוֹת בִּימֵיהֶם וְחֶסְרוֹן כִּיס וְדַחֲקוּת הַפַּרְנָסָה הַקָּשָׁה מִכֻּלָּם, וְאַף עַל פִּי כֵן חִבְּרוּ סְפָרִים קְדוֹשִׁים הַרְבֵּה כִּי (קֹהֶלֶת א): "מַה שֶּׁהָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה" וְכוּ'.

י וְהַכְּלָל: שֶׁגַּם בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיָה הָעוֹלָם מָלֵא דַּאֲגוֹת פַּרְנָסָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, ע"ה (קֹהֶלֶת ב): "גַּם כָּל יָמָיו כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת" וְכוּ'. וּכְתִיב "אָדָם לְעָמָל יוּלָּד קְצַר יָמִים וּשְׂבַע רֹגֶז" וְכוּ'. וְכֵיוֹצֵא כְּאֵלֶּה פְּסוּקִים הַרְבֵּה.

יא וְגַם אָז נִדְמֶה לְכָל אֶחָד שֶׁבְּצִדּוּק הָעִתִּים כָּאֵלֶּה צְרִיכִים לִדְאֹג רַק עַל הַפַּרְנָסָה וְעַל יְדֵי זֶה אָבְדוּ יְמֵיהֶם וְהָלְכוּ מִן הָעוֹלָם בְּלֹא חֶמְדָּה.

יב וְאַף עַל פִּי כֵן נִמְצָא בְּכָל דּוֹר צַדִּיקִים וִירֵאִים וּכְשֵׁרִים שֶׁלֹּא הִשְׁגִּיחוּ עַל זֶה וּבָרְחוּ מִן הֶעָמָל שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה לַעֲמֹל הַתּוֹרָה וַעֲבוֹדָה וְזָכוּ לְהֶם וּלְדוֹרוֹתֵיהֶם וְכוּ' אַשְׁרֵי לָהֶם.

יג וְכֵן עַכְשָׁו בְּוַדַּאי הַבְּחִירָה חָפְשִׁית וּבְוַדַּאי יֵשׁ כֹּחַ עַתָּה גַּם עַתָּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לִבְרֹחַ מִדְּאָגוֹת וְשִׂיחוֹת שֶׁל צַעַר כָּאֵלֶּה, לִבְרֹחַ מֵהֶם וְלִבְטֹחַ בַּה' וּלְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עָמָל הַתּוֹרָה תַּחַת עָמָל הַמַּר שֶׁל דַּאֲגַת הָעוֹלָם הַזֶּה. וּבְוַדַּאי יְפַרְנְסוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְפַרְנֵס הָעוֹלָם תָּמִיד כְּאָז כֵּן עַתָּה. אַדְרַבָּא, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג הָעוֹלָם בְּכָל פַּעַם יָפֶה יוֹתֵר.

יד הַכְּלָל: שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא דְּאָגוֹת וְיִגּוֹנוֹת וְצַעַר וְיִסּוּרִים תָּמִיד כְּמוֹ אָז כְּמוֹ עַתָּה וּכְמוֹ שֶׁנִּגְזַר מֵחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן (בְּרֵאשִׁית ג): "בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה", "בְּזֵעַת אַפֶּךָ תֹּאכַל לֶחֶם".

וְאֵין מָקוֹם לִבְרֹחַ מֵהָעִצָּבוֹן וְהַדְּאָגוֹת הָאֵלּוּ הַמְקַצְּרִים וּמְכַלִּים יְמֵי הָאָדָם, אֵין מָקוֹם לִבְרֹחַ מֵהֶם כִּי אִם אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֶל הַתּוֹרָה וכנ"ל.

טו וּכְבָר דִּבַּרְנוּ, שֶׁזֶּהוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בַּמִּשְׁנָה (אָבוֹת ו): 'כָּךְ הוּא דַּרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכַל, וּמַיִם בַּמְּשׂוּרָה תִּשְׁתֶּה, וְעַל הָאָרֶץ תִּישָׁן, וְחַיֵּי צַעַר תִּחְיֶה, וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל. אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ. אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב לְךָ לָעוֹלָם הַבָּא'.

טז וּמַקְשִׁין הַהֶמוֹן עָם: אֵיךְ שַׁיָּךְ אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה מֵאַחַר שֶׁצָּרִיךְ לִסְבֹּל עָמָל כָּזֶה לֶאֱכֹל פַּת בַּמֶּלַח וְכוּ'? וּכְבָר מְבֹאָר בְּאֵיזֶה סְפָרִים אֵיזֶה תֵּרוּצִים דְּחוּקִים בְּדֶרֶךְ דְּרָשׁ, אֲבָל בֶּאֱמֶת מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם וְלֵב לְהִסְתַּכֵּל בְּעִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה בֶּאֱמֶת, מִי שֶׁזָּכָה לִינֹק בֶּאֱמֶת מִתּוֹרוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו וּמַעֲשִׂיּוֹתָיו הַנּוֹרָאִים שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, אֲצִלּוֹ מְבֹאָר הַמִּשְׁנָה בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר וְיכוֹלִין לְהַסְבִּיר הַדָּבָר לְכָל בַּר שֵׂכֶל אֲמִתִּי הַבָּקִי קְצָת בְּטוּב הַנְּהָגַת הָעוֹלָם.

יז כִּי כָּל הָעֲשִׁירִים וְהַגִּבּוֹרִים הַגְּדוֹלִים מוֹדִים שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא יְגוֹנוֹת וְיִסּוּרִים. כִּי דַּאֲגוֹתֵיהֶם וְיִסּוּרֵיהֶם רַבּוֹת מְאֹד מְאֹד בְּכָל פַּעַם וּבְכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שָׁם ב־ז): 'מַרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְּאָגָה' וְאַף עַל פִּי שֶׁהַהֶמוֹן עַם הָעֲנִיִּים אֵינָם מְבִינִים זֹאת וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁאִם הָיָה לָהֶם עֲשִׁירוּת לֹא הָיָה לָהֶם דְּאָגוֹת, אֲבָל בֶּאֱמֶת הֵם טוֹעִים הַרְבֵּה בָּזֶה וְכַנִּרְאֶה בְּחוּשׁ וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל.

יח וְהֶעָנִיִּים וְהַבַּעֲלֵי בָּתִּים יֵשׁ לָהֶם גַּם כֵּן בְּוַדַּאי דְּאָגוֹת הַרְבֵּה וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל. עַל כֵּן אֵין מָקוֹם לִבְרֹחַ מֵיִסּוּרֵי עוֹלָם הַזֶּה הַמָּלֵא מַכְאוֹבוֹת יִסּוּרִים מְיִסּוּרִים שׁוֹנִים, הֵן בְּעִנְיַן פַּרְנָסָה הֵן בְּעִנְיַן צַעַר וְיִסּוּרִים מֵאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו, וּלְהַנָּשִׂים נִדְמֶה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מִבַּעֲלֵיהֶם יִסּוּרִים, וְהֵן בְּעִנְיַן יִסּוּרִים וּמַכְאוֹבִים מִמָּשׁ. שֶׁנִּמְצְאִים הַרְבֵּה סוֹבְלֵי חֳלָאִים וּמַכּוֹת מַפְלָאוֹת רַחֲמָנָא לִצְלַן בָּעוֹלָם הֵן עַל כָּל אֵלֶּה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, אֵין מָקוֹם לִבְרֹחַ מִכָּל זֶה כִּי אִם אֶל הַתּוֹרָה.

יט כִּי כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ טוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁיִּחְיֶה בְּנַחַת בְּלִי צַעַר הוּא מָלֵא צָרוֹת תָּמִיד. כִּי כָּל מַה שֶּׁמְּקַוֶּה לְטוֹב – בָּא לְהֶפֶךְ. וְאֶפְלוּ אִם יִהְיֶה לוֹ לְפָעְמִים אֵיזֶה טוֹב מְדֻמֶּה, הוּא בְּוַדַּאי מְעֹרָב בִּיגוֹנוֹת תָּמִיד כַּיָּדוּעַ בְּחוּשׁ לַמִּסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת.

כ עַל כֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה "אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה" (מִשְׁלֵי כא) לְחִיּוֹת בְּנַחַת, כִּי אִם כְּשֶׁמִּתְרַצֶּה בֶּאֱמֶת לְהִסְתַּפֵּק בְּתַכְלִית הַמִּעוּט וְלִחְיוֹת חַיֵּי צַעַר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שָׁם בַּמִּשְׁנָה הַנַּ"ל: פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכַל וְכוּ'. שֶׁאָז דַּיְקָא כְּשֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כָּל הַדַּחֲקוּת וְחַיֵּי צַעַר וְלִסְבֹּל הַכֹּל וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם: 'וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל', אָז דַּיְקָא יֵשׁ לוֹ חִיּוּת גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

כא וְאַשְׁרֵי לוֹ גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם 'אִם אַתָּה עוֹשֶׂה כֵּן אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה' וַדַּאי.

כב כִּי לֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם יִסּוּרִים מִפְּגְעֵי הָעוֹלָם הַזֶּה הַמַּרְבִּים אֵצֶל כָּל אָדָם מְאֹד מֵאַחַר שֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ הַכֹּל בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה וְכָל חִיּוּתוֹ וְטוּבוֹ הוּא הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טוֹב אֱמִתִּי וְאָז בְּוַדַּאי חַיָּיו חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְאַשְׁרֵי לוֹ גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה.

כג אֲבָל הָרוֹצֶה תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְלִחְיוֹת בְּנַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּוַדַּאי חַיָּיו מָרִים וּמְרוֹרִים מְאֹד. כִּי אֶפְשָׁר 'רוּחַ קִימְעָא עוֹכַרְתּוֹ' (סוֹטָה ה.). כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁבָּא עָלָיו דָּבָר נֶגֶד רְצוֹנוֹ, יֵשׁ לוֹ צַעַר וְיִסּוּרִים.

כד וְזֶה אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְנַהֵג הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה גְּבִיר וְאָדוֹן וּמוֹשֵׁל, כִּי עוֹלָם הַזֶּה מָלֵא יִסּוּרִים כַּנַּ"ל.

כה עַל כֵּן אֵין מָקוֹם לִבְרֹחַ מֵעֲמַל עוֹלָם הַזֶּה, וְיִסּוּרָיו כִּי אִם אֶל עֲמַל הַתּוֹרָה, לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לֵילֵךְ בְּדַרְכָּהּ שֶׁל הַתּוֹרָה, לֶאֱכֹל פַּת בַּמֶּלַח וְכוּ'. וְאָז אַשְׁרֵי וְטוֹב לוֹ. אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וַדַּאי וְהַדְּבָרִים מוּבָנִים הֵיטֵב לַבָּקִי קָצַת בְּיִסּוּרֵי עוֹלָם הַזֶּה וְדַאֲגוֹתָיו הָרַבִּים וּמְסֻתָּכָל עַל הָאֱמֶת.

כו (וְעַיֵּן מִזֶּה בְּשִׂיחוֹתָיו שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, הַנִּדְפָּסִים אֵצֶל הַסְּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת לְעֵיל, וְעַיֵּן בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הֶחָכָם וְהַתֹּם וְכוּ').

כז אֲפִלּוּ חַכְמֵי הַמְחַקְּרִים שֶׁל אֻמּוֹת הָעוֹלָם מוֹדִים לְכָל זֶה, שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא יִסּוּרִים תָּמִיד וְכַמְבֹאָר בְּסִפְרֵיהֶם הָרַבֵּה מִזֶּה. וְאָמְרוּ: שֶׁאֵין טוֹב בָּעוֹלָם הַזֶּה כִּי אִם הַסֵּבֶל. דְּהַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִין בָּעוֹלָם הַזֶּה לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לִסְבֹּל כָּל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו וְכוּ'.

כח אֲבָל כָּל דִּבְרֵיהֶם אֵינָם מוֹעִילִים לְהָעוֹלָם בְּלֹא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁזָּכִינוּ אֲנַחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כִּי אֵין אָדָם זוֹכֶה לָזֶה שֶׁיְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ הַסֵּבֶל בָּעוֹלָם הַזֶּה וְשֶׁלֹּא יַטְרִידוּהוּ צָרוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה כִּי אִם עַל יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה.

כט כִּי כְּשֶׁמְּיַשֵּׁב הָאָדָם עַצְמוֹ הֵיטֵב הָאֱמֶת לֵאֱמֹתּוֹ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ שׁוּם תַּכְלִית כְּלָל, כִּי אֲפִלּוּ אִם הָיָה עוֹלָם הַזֶּה מָלֵא טוֹבוֹת וַעֲשִׁירוּת בְּלִי שׁוּם יִסּוּרִים וְצַעַר וּדְאָגוֹת כְּלָל אַף עַל פִּי כֵן הוּא הֶבֶל וְרִיק כִּי הַזְּמַן חוֹלֵף וְעוֹבֵר כְּהֶרֶף עַיִן (תְּהִלִּים קמד): "וְיָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר" וְלֹא כְּצֵלוֹ שֶׁל דָּקָל וְכוּ', וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְכוּ' וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעוּפָה".

ל מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁגַּם כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא צַעַר וְיגוֹנוֹת וְיִסּוּרִים וּדְאָגוֹת וּטְרָדוֹת בְּלִי שִׁעוּר, מִגָּדוֹל וְעַד קָטָן, מִן גְּדוֹלֵי גְדוֹלֵי הָעֲשִׁירִים הַמַּפְלָגִים עַד תַּכְלִית עָנְיֵי שֶׁבָּעֲנִיִּים, כֻּלָּם מְלֵאִים דְּאָגוֹת, וּטְרָדוֹת הוֹצָאוֹת פַּרְנָסָתָם, וּשְׁאָרֵי יִסּוּרִים מִיִּסּוּרִים שׁוֹנִים, וְצָרוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת

כַּיָּדוּעַ לַכֹּל. וְאֻפְלוּ קֵיסָרִים וּמְלָכִים וְשָׂרִים גְּדוֹלִים מְלֵאִים דְּאָגוֹת וְיִסּוּרִים וּפְחָדִים רַבִּים בְּלִי שִׁעוּר כַּיָּדוּעַ לְמִי שֶׁבָּקִי בָּהֶם וּבְדַרְכֵיהֶם.

לא וְכָל זֶה יָדוּעַ וּמְבֹאָר אֻפְלוּ לְחַכְמֵי הָאֻמּוֹת הָעוֹלָם.

לב וְאַף עַל פִּי כֵן אֵין מִי שֶׁיִּבְרַח מִזֶּה כִּי אִם כְּשֶׁבּוֹחֵר חֶלְקוֹ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹות הַקְּדוֹשִׁים, וּמְרֻצֶּה לְהִסְתַּפֵּק בְּתַכְלִית הַמְּעוּט מִזֶּה הָעוֹלָם כְּדֵי לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְבַלּוֹת יָמָיו עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה.

לג אָז דַּיְקָא יָכוֹל לִבְרֹחַ מִן עֻמַּל הָעוֹלָם הַזֶּה, לִפְטֹר מֵעָלָיו עֻמַּל וִיגִיעוֹת וּטְרָדוֹת וּמְרִירוּת נֶפֶשׁ שֶׁל דְּאָגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּלְחַיּוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדַת ה', אֲשֶׁר הוּא עִקַּר הַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

לד וּבְוַדַּאי צָדְקוּ וְנֶאֶמְנוּ דִּבְרֵי הַמִּשְׁנָה הַקְּדוֹשָׁה אֻפְלוּ עַל פִּי פְּשׁוּטָהּ. שֶׁמִּי שֶׁבּוֹחֵר לְסַבֵּל בָּעוֹלָם הַזֶּה לֶאֱכֹל פַּת בְּמֶלַח וּמַיִם בַּמִּשׁוּרָה יִשְׁתֶּה וְעַל הָאָרֶץ יִישַׁן וְחַיֵּי צַעַר יִחְיֶה, כִּי אֻפְלוּ פַּת בְּמֶלַח וּמַיִם בַּמִּשׁוּרָה לְאוֹ כָּל אָדָם זוֹכֶה בְּהַרְחָבָה, וְעַל כֵּן הוּא צָרִיךְ עִם כָּל זֶה לִהְיוֹת מְרֻצֶּה לִחְיוֹת חַיֵּי צַעַר, אֲבָל כָּל זֶה הוּא מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כְּדֵי לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם: 'וּבַתּוֹרָה אַתָּה עָמֵל', אָז אִם עוֹשֶׂה כֵּן בְּוַדַּאי אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ. אַשְׁרֶיךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וַדַּאי. כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ חִיּוּת אֲמִתִּי מֵאַחַר שֶׁמְּקַבֵּל עַל עַצְמוֹ לְסַבֵּל כָּל יִסּוּרֵי עוֹלָם הַזֶּה.

לה וְזָכָה לְהַשִּׂיג הָאֱמֶת שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה לֹא נִבְרָא בִּשְׁבִיל נַחַת לְהִתְעַנֵּג בּוֹ. אַדְרַבָּא מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְעַנֵּג בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא מָלֵא יִסּוּרִים וְכַעַס וּמַכְאוֹבוֹת וכו"ל. רַק הוּא בּוֹרֵחַ מֵעֻמַּל הָעוֹלָם הַזֶּה לַעֲמֹל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר הוּא חַיֵּינוּ וְאוֹרֶךְ יָמֵינוּ. אָז לֹא דַּי שֶׁיִּזְכֶּה לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא עוֹלָם הַנִּצְחִי שֶׁכָּל הָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ עוֹלֶה כְּנֶגְדּוֹ אֻפְלוּ כְּהֶרֶף עַיִן, אַף גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה אַשְׁרֵי לוֹ אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ.

לו כִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה אֵין טוֹב כְּמוֹ הַסֵּבֶל אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל הַסֵּבֶל שֶׁל יִסּוּרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה כִּי אִם כְּשֶׁבּוֹרֵחַ אֶל עֻמַּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות הַקְּדוֹשִׁים וְכַנַּ"ל. וְהַדְּבָרִים מְבֹאָרִים וּמוּבָנִים מְאֹד לְמִי שֶׁחָפֵץ בָּאֱמֶת וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ.

לז כִּי מִי שֶׁמִּתְלוֹצֵץ מִדְּבָרִים כָּאֵלּוּ הוּא מִתְלוֹצֵץ רַק מֵעַצְמוֹ, הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְקַבֵּל עֲצוֹתֵינוּ הָאֲמִתִּיּוֹת וּפוֹנֶה עָרְפּוֹ אֲלֵיהֶם. כִּי הוּא רוֹצֶה רַק לִטְבֹּעַ בֵּיוֵן מְצוּלַת הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִי יִמְחֶה בְּיָדוֹ, יֹאחֵז כָּל אֶחָד דַּרְכּוֹ (תְּהִלִּים כ): "וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹקֵינוּ נַזְכִּיר".

לח וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, עַל אֶחָד שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה, וְכָוְנַת רַבֵּנוּ ז"ל, הָיָה לְהוֹצִיאוֹ מִמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּטְבַּע בָּהֶם בְּמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף.

לט אֲבָל אוֹתוֹ הָאִישׁ נָתַן כָּתֵף סוֹרֶרֶת וְחִזֵּק אֶת לִבּוֹ וְלֹא קִבֵּל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, בְּלִבּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁגַּם הוּא הֵבִין שֶׁדִּבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל, אֱמִתִּיִּים וְנִפְלָאִים, אֲבָל לֹא רָצָה לְקַבְּלָם.

מ עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: זֶה הָאִישׁ דּוֹמֶה כְּמוֹ מִי שֶׁנִּטְבָּע בַּמַּיִם וְהוֹלֵךְ לְאִבּוּד, וּבָא אֶחָד וּפוֹשֵׁט יָדוֹ וְרוֹצֶה לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, וְהוּא נוֹתֵן כָּתֵף סוֹרֶרֶת וּפוֹנֶה עָרְפּוֹ בְּעַזּוּת וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִתְפֹּס בּוֹ לְהוֹצִיאוֹ, וּבוֹרֵחַ מִן הַבָּא לְהַצִּילוֹ.

מא וּלְהַשּׁוֹמֵעַ יֶנְעַם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא: